

T.C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

TÜRK DİLİ BİLİM DALI

AKSEKİ (ANTALYA) KÖYLERİ AĞZI

AYSEL AYDIN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

PROF. DR. UFUK DENİZ AŞCI

Konya-2019

T. C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin

Adı Soyadı Aysel AYDIN

Numarası 154201041007

Ana Bilim / Bilim Dalı Türk Dili ve Edebiyatı /Türk Dili

Programı Tezli Yüksek Lisans Doktora

Tezin Adı Akseki (Antalya) Köyleri Ağzı

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)

T. C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu

Öğrencinin	Adı Soyadı	Aysel AYDIN		
	Numarası	154201041007		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı/Türk Dili		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora	☐
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Ufuk Deniz AŞCI		
Tezin Adı	Akseki (Antalya) Köyleri Ağzı			

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Akseki (Antalya) Köyleri Ağzı başlıklı bu çalışma 10/05/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Prof. Dr. Ufuk Deniz AŞCI	Danışman	
Prof. Dr. Orhan YAVUZ	Üye	
Prof. Dr. Mustafa TOKER	Üye	
Prof. Dr. Abdurrahman ÖZKAN	Üye	
Doç. Dr. Mehmet YASTI	Üye	

İÇİNDEKİLER

Bilimsel Etik Sayfası.....	II
Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu	III
ÖN SÖZ.....	XIII
ÖZET	XV
SUMMARY.....	XVI
Çeviri Yazı İşaretleri.....	XVII
Kısaltmalar ve İşaretler	XX
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Amacı	1
1.2. Kapsam	2
1.3. Yöntem	3
1.3.1. Araştırma Alanının Belirlenmesi	3
1.3.2. Kaynak Kişilerin Belirlenmesi.....	3
1.3.3. Derleme.....	3
1.3.4. Derlenen Metinlerin Yazıya Aktarılması.....	4
1.3.5. İnceleme.....	5
1.3.6. Sözlük	6
1.4. Akseki'nin Tarihi	6
1.5. Akseki'nin Coğrafi ve Beşerî Özellikleri	7
1.6. Akseki'de Âdetler	8
1.6.1. Doğum Âdetleri	8
1.6.2. Sünnet Âdetleri	8
1.6.3. Asker Uğurlama.....	9
1.6.4. Evlenme Âdetleri	9
1.6.5. Ölüm Âdetleri	10
1.6.6. Halk Hekimliği Uygulamaları.....	10
1.7. İncelenen Mahalleler Hakkında.....	11
1.7.1. Çukurköy.....	11
1.7.2. Hocaköy	12
1.7.3. Sarıhaliller.....	12
1.7.4. Taşlıca	13
1.7.5. Geriş.....	13

1.7.6. Alaçesme.....	14
1.7.7. Güçlüköy (Fersin)	14
1.7.8. Güzelsu	15
2. İNCELEME	16
2.1. Ses Bilgisi	16
2.1.1. Ünlüler	16
2.1.1.1. Ünlü Çeşitleri	16
2.1.1.1.1. /a/ Ünlüsü ve Çeşitleri	16
2.1.1.1.2. /e/ Ünlüsü ve Çeşitleri	18
2.1.1.1.3. /ı/ Ünlüsü ve Çeşitleri	20
2.1.1.1.4. /i/ Ünlüsü ve Çeşitleri	21
2.1.1.1.5. /o/ Ünlüsü ve Çeşitleri	22
2.1.1.1.6. /ö/ Ünlüsü ve Çeşitleri	23
2.1.1.1.7. /u/ Ünlüsü ve Çeşitleri	23
2.1.1.2. Uzunluk-Kısalıklarına Göre Ünlüler	25
2.1.1.2.1. Kısa Ünlüler	25
2.1.1.2.1.1. Kısa /a/ ve /e/ Ünlüleri: [ă], [ě]	25
2.1.1.2.1.2. Kısa /ı/ ve /i/ Ünlüleri: [ĩ], [ĩ]	25
2.1.1.2.1.3. Kısa /o/ Ünlüsü: [ö]	26
2.1.1.2.1.4. Kısa /u/ ve /ü/ Ünlüleri: [ũ], [ũ]	26
2.1.1.2.2. Uzun Ünlüler	27
2.1.1.2.2.1. Ünsüz Erimesi veya Düşmesi Sonucu oluşan Uzun Ünlüler.....	27
2.1.1.2.2.1.1. Sözcük Kök Ve Tabanlarında	27
2.1.1.2.2.1.2. Eklerde	29
2.1.1.2.2.2. Hece Kaynaşmaları Sonucu Oluşan Uzun Ünlüler	31
2.1.1.2.2.2.1. Sözcük Kök ve Tabanlarındaki Hece Kaynaşmalarıyla Oluşan Uzun Ünlüler	31
2.1.1.2.2.2.2. Eklerde Görülen Hece Kaynaşmalarıyla Oluşan Uzun Ünlüler... ..	32
2.1.1.2.2.2.3. Kök-Ek ve Ek-Ek Birleşmelerinde Görülen Hece Kaynaşmalarıyla Oluşan Uzun Ünlüler.....	32
2.1.1.2.2.3. Ekleşme Durumunda Ortaya Çıkan Uzunluklar	33
2.1.1.2.2.4. Sözcük Birleşmeleriyle Oluşan Uzun Ünlüler	34

2.1.1.2.2.4.1. İki Sözcüğün Birleşmesi Sırasında Yan Yana Gelen İki Ünlünün Kaynaşmasıyla Oluşan Uzun Ünlüler	34
2.1.1.2.2.4.2. İki Sözcüğün Birleşmesinde Ünsüz Erimesiyle Oluşan Uzun Ünlüler	34
2.1.1.2.2.5. Vurgu ve Tondan Kaynaklanan Uzun Ünlüler	35
2.1.1.2.2.6. Alıntı Sözlere Uzun Ünlüler	36
2.1.1.2.2.6.1. Asli Uzun Ünlüler	36
2.1.1.3. İkiz Ünlüler	36
2.1.1.3.1. Yükselen İkiz Ünlüler	36
2.1.1.3.3. Alçalan İkiz Ünlüler	37
2.1.1.4. Ünlü Uyumları.....	38
2.1.1.4.1. Önlük-Artlık Uyumu (Büyük Ünlü Uyumu, Damak Uyumu)	38
2.1.1.4.2. Önlük-Artlık Uyumunun Bozulması	40
2.1.1.4.3. Alıntı Kelimelerde Önlük-Artlık Uyumu	42
2.1.1.4.3.1. Uyuma Giren Alıntı Kelimeler	43
2.1.1.4.3.2. Uyum Sürecinde Olan Alıntı Kelimeler	43
2.1.1.4.3.3. Uyuma Girmeyen Alıntı Kelimeler	43
2.1.1.4.4. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu (Dudak Uyumu, Küçük Ünlü Uyumu)	43
2.1.1.4.5. Genişlik-Darlık Uyumu	44
2.1.1.5. Ünlü Değişmeleri	45
2.1.1.5.1. Ön Ünlülerin Artlılaşması	45
2.1.1.5.1.1. Ön Seste Karakteristik Artlılaşmalar	45
2.1.1.5.1.2. İç Seste Karakteristik Artlılaşmalar	45
2.1.1.5.1.3. İç Seste Karakteristik Olmayan Artlılaşmalar	46
2.1.1.5.1.4. Son Seste Karakteristik Artlılaşmalar	46
2.1.1.5.2. Art Ünlülerin Önlüleşmesi.....	46
2.1.1.5.2.1. Ön Seste Karakteristik Önlüleşmeler	46
2.1.1.5.2.2. İç Seste Karakteristik Önlüleşmeler	47
2.1.1.5.2.3. İç Seste Karakteristik Olmayan Önlüleşmeler	49
2.1.1.5.2.4. Son Seste Karakteristik Önlüleşmeler.....	49
2.1.1.5.2.5. Son Seste Karakteristik Olmayan Önlüleşmeler	50
2.1.1.5.3. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması	50
2.1.1.5.3.1. Ön Seste Karakteristik Yuvarlaklaşmalar.....	50

2.1.1.5.3.2. Ön Seste Karakteristik Olmayan Yuvarlaklaşmalar	50
2.1.1.5.3.3. İç Seste Karakteristik Yuvarlaklaşmalar	50
2.1.1.5.3.4. İç Seste Karakteristik Olmayan Yuvarlaklaşmalar	51
2.1.1.5.3.5. Son Seste Karakteristik Yuvarlaklaşmalar	52
2.1.1.5.4. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi	52
2.1.1.5.4.1. Ön Seste Karakteristik Düzleşmeler	52
2.1.1.5.4.2. Ön Seste Karakteristik Olmayan Düzleşmeler	52
2.1.1.5.4.3. İç Seste Karakteristik Düzleşmeler	53
2.1.1.5.4.4. İç Seste Karakteristik Olmayan Düzleşmeler	53
2.1.1.5.4.5. Son Seste Karakteristik Düzleşmeler	54
2.1.1.5.4.6. Son Seste Karakteristik Olmayan Düzleşmeler	54
2.1.1.5.5. Geniş Ünlülerin Daralması	54
2.1.1.5.5.1. Ön Seste Karakteristik Daralmalar	54
2.1.1.5.5.2. Ön Seste Karakteristik Olmayan Daralmalar	55
2.1.1.5.5.3. İç Seste Karakteristik Daralmalar	55
2.1.1.5.5.4. İç Seste Karakteristik Olmayan Daralmalar	57
2.1.1.5.5.5. Son Seste Karakteristik Daralmalar	58
2.1.1.5.5.6. Son Seste Karakteristik Olmayan Daralmalar	58
2.1.1.5.6. Dar Ünlülerin Genişlemesi	58
2.1.1.5.6.1. Ön Seste Karakteristik Genişlemeler	58
2.1.1.5.6.2. Ön Seste Karakteristik Olmayan Genişlemeler	59
2.1.1.5.6.3. İç Seste Karakteristik Genişlemeler	59
2.1.1.5.6.4. İç Seste Karakteristik Olmayan Genişlemeler	60
2.1.1.5.6.5. Son Seste Karakteristik Genişlemeler	60
2.1.1.5.6.6. Son Seste Karakteristik Olmayan Genişlemeler	61
2.1.1.5.7. Ünlülerin Genizleşmesi	61
2.1.1.5.8. Normal Uzunluktaki Ünlülerin Uzaması	61
2.1.1.5.9. Ünlü Türemesi	61
2.1.1.5.9.1. Ön Seste Ünlü Türemeleri	61
2.1.1.5.9.2. İç Seste Ünlü Türemeleri	62
2.1.1.5.9.3. Son Seste Ünlü Türemeleri	63
2.1.1.5.10. Ünlü Düşmeleri	64
2.1.1.5.10.1. İç Seste Ünlü Düşmeleri	64

2.1.1.5.10.2. İki Kelime Arasında Ünlü Karşılaşmasından Kaynaklanan Ünlü Düşmeleri.....	65
2.1.1.5.11. Ünlülerde Göçüşme.....	65
2.1.2. Ünsüzler.....	66
2.1.2.1. Ünsüz Çeşitleri.....	66
2.1.2.2. Ünsüzlerle İlgili Ses Olayları.....	74
2.1.2.2.1. Ötümsüzleşme.....	74
2.1.2.2.1.1. Ön Seste Karakteristik Ötümsüzleşmeler.....	74
2.1.2.2.1.2. Ön Seste Karakteristik Olmayan Ötümsüzleşmeler.....	74
2.1.2.2.1.3. İç Seste Karakteristik Ötümsüzleşmeler.....	75
2.1.2.2.1.4. İç Seste Karakteristik Olmayan Ötümsüzleşmeler.....	76
2.1.2.2.1.5. Son Seste Karakteristik Ötümsüzleşmeler.....	76
2.1.2.2.1.6. Son Seste Karakteristik Olmayan Ötümsüzleşmeler.....	76
2.1.2.2.2. Ötümlüleşme.....	76
2.1.2.2.2.1. Ön Seste Karakteristik Ötümlüleşmeler.....	76
2.1.2.2.2.2. Ön Seste Karakteristik Olmayan Ötümlüleşmeler.....	78
2.1.2.2.2.3. İç Seste Karakteristik Ötümlüleşmeler.....	78
2.1.2.2.2.4. İç Seste Karakteristik Olmayan Ötümlüleşmeler.....	80
2.1.2.2.2.5. Son Seste Karakteristik Ötümlüleşmeler.....	80
2.1.2.2.3. Sızıcılaşmalar.....	81
2.1.2.2.3.1. Ön Seste Karakteristik Sızıcılaşmalar.....	81
2.1.2.2.3.2. Ön Seste Karakteristik Olmayan Sızıcılaşmalar.....	81
2.1.2.2.3.3. İç Seste Karakteristik Sızıcılaşmalar.....	81
2.1.2.2.3.4. İç Seste Karakteristik Olmayan Sızıcılaşmalar.....	82
2.1.2.2.3.5. Son Seste Karakteristik Sızıcılaşmalar.....	82
2.1.2.2.3.6. Son Seste Karakteristik Olmayan Sızıcılaşmalar.....	82
2.1.2.2.4. Damak Ünsüzleri Arasında Nöbetleşmeler.....	82
2.1.2.2.5. Ünsüzlerde Artılılaşmalar.....	83
2.1.2.2.5.1. Ön Seste Karakteristik Artılılaşmalar.....	83
2.1.2.2.5.2. İç Seste Karakteristik Artılılaşmalar.....	83
2.1.2.2.5.3. Son Seste Karakteristik Artılılaşmalar.....	84
2.1.2.2.6. Ünsüz Benzeşmeleri.....	84
2.1.2.2.6.1. İç Seste Ünsüz Benzeşmeleri.....	84

2.1.2.2.6.1.1. İç Seste Karakteristik İlerleyici Ünsüz Benzeşmeleri	84
2.1.2.2.6.1.2. İç Seste Karakteristik Olmayan İlerleyici Ünsüz Benzeşmeleri ..	85
2.1.2.2.6.1.3. İç Seste Karakteristik Gerileyici Ünsüz Benzeşmeleri.....	85
2.1.2.2.6.1.4. İç Seste Karakteristik Olmayan Gerileyici Ünsüz Benzeşmeleri .	86
2.1.2.2.6.2. İki Kelime Arasında Ünsüz Benzeşmeleri	87
2.1.2.2.6.2.1. İki Kelime Arasında Karakteristik İlerleyici Ünsüz Benzeşmeleri	87
2.1.2.2.6.2.2. İki Kelime Arasında Karakteristik Gerileyici Ünsüz Benzeşmeleri	87
2.1.2.2.6.2.3. İki Kelime Arasında Karakteristik Olmayan Gerileyici Ünsüz Benzeşmeleri	88
2.1.2.2.6.3. Uzak Benzeşmeler	88
2.1.2.2.6.3.1. Karakteristik Gerileyici Uzak Benzeşmeler	88
2.1.2.2.6.3.2. Karakteristik Olmayan Gerileyici Uzak Benzeşmeler	89
2.1.2.2.6.3.3. Karakteristik İlerleyici Uzak Benzeşmeler	89
2.1.2.2.6.3.4. Karakteristik Olmayan İlerleyici Uzak Benzeşmeler	89
2.1.2.2.7. Ünsüz Türemeleri	89
2.1.2.2.7.1. Ön Seste Karakteristik Ünsüz Türemeleri	89
2.1.2.2.7.2. Ön Seste Karakteristik Olmayan Ünsüz Türemeleri.....	90
2.1.2.2.7.3. İç Seste Karakteristik Ünsüz Türemeleri	90
2.1.2.2.7.4. İç Seste Karakteristik Olmayan Ünsüz Türemeleri.....	90
2.1.2.2.7.5. Son Seste Karakteristik Ünsüz Türemeleri	91
2.1.2.2.7.6. Son Seste Karakteristik Olmayan Ünsüz Türemeleri	92
2.1.2.2.8. Ünsüz Düşmeleri	92
2.1.2.2.8.1. Ön Seste Ünsüz Düşmeleri	92
2.1.2.2.8.2. İç Seste Ünsüz Düşmeleri	93
2.1.2.2.8.2.1. Kök ve Tabanlarda Gerçekleşen Ünsüz Düşmeleri.....	93
2.1.2.2.8.2.2. Ekleşme Sırasında Gerçekleşen Ünsüz Düşmeleri.....	95
2.1.2.2.8.2.3. İki Kelime Arasında Ünsüz Düşmeleri	96
2.1.2.2.8.2.4. Son Seste Karakteristik Ünsüz Düşmeleri	97
2.1.2.2.8.2.5. Son Seste Karakteristik Olmayan Ünsüz Düşmeleri.....	98
2.1.2.2.9. Sürekli Ünsüzler Arasında Nöbetleşmeler	98
2.1.2.2.9.1. Sürekli Ünsüzler Arasında Ön Seste Karakteristik Nöbetleşmeler .	98

2.1.2.2.9.2. Sürekli Ünsüzler Arasında Ön Seste Karakteristik Olmayan Nöbetleşmeler	98
2.1.2.2.9.3. Sürekli Ünsüzler Arasında İç Seste Karakteristik Nöbetleşmeler	99
2.1.2.2.9.4. Sürekli Ünsüzler Arasında İç Seste Karakteristik Olmayan Nöbetleşmeler	100
2.1.2.2.9.5. Sürekli Ünsüzler Arasında Son Seste Karakteristik Nöbetleşmeler .	100
2.1.2.2.9.6. Sürekli Ünsüzler Arasında Son Seste Karakteristik Olmayan Nöbetleşmeler	100
2.1.2.2.10. Yörede Rastlanan ve Karakteristik Olmayan Diğer Nöbetleşmeler	101
2.1.2.2.11. Göçüşme (Metathesis)	101
2.1.2.2.11.1. Yakın Göçüşme (Metathesis).....	101
2.1.2.2.11.2. Uzak Göçüşme (Metathesis)	102
2.1.2.2.12. Benzeşmezlik.....	103
2.1.2.2.13. Hece Yutulması (Haplologie)	103
2.1.2.2.13.1. Karakteristik Olmayan Hece Yutulmaları	104
2.1.2.2.14. Ünsüz İkizleşmesi.....	105
2.1.2.2.15. Ünsüz Tekleşmesi.....	105
2.1.2.2.16. Hece Türemesi.....	106
2.2. Şekil Bilgisi	107
2.2.1. İsim Çekimi.....	107
2.2.1.1. Aitlik Eki	107
2.2.1.2. İyelik Ekleri.....	108
2.2.1.3. Çokluk Eki.....	110
2.2.1.4. Hâl Ekleri	111
2.2.1.4.1. Yalın Hâl.....	111
2.2.1.4.2. Belirtme Hâli : +ı, +i; +u, +ü	111
2.2.1.4.3. Yönelme Hâli: +a, +e, +á, +ä	112
2.2.1.4.4. Bulunma Hâli : +da, +de, +dá, +dä	113
2.2.1.4.5. Ayrılma Hâli: +dan, +den.....	113
2.2.1.4.6. Vasıta Hâli	114
2.2.1.4.7. Eşitlik Hâli : +ca, +ce, +cä, +ça.....	115
2.2.1.4.8. Yön Gösterme Hâli : +arı, +eri, +äri, +ra	116
2.2.1.4.9. İlgi Hâli : +Xñ, +nXñ	117

2.2.1.5. Soru Edatı : mı, mi, mu, mü, mĩ, m□, mŭ, mŭ	118
2.2.2. Fiil Çekimi	118
2.2.2.1. Şahıs Ekleri	118
2.2.2.1.1. Zamir Kaynaklı Şahıs Ekleri	118
2.2.2.1.2. İyelik Kaynaklı Şahıs Ekleri	120
2.2.2.1.3. Emir Ekleri	122
2.2.2.2. Fiillerin Basit Zaman Çekimleri	124
2.2.2.2.1. Bildirme Kipleri	124
2.2.2.2.1.1. Görülen Geçmiş Zaman	124
2.2.2.2.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman	126
2.2.2.2.1.3. Şimdiki Zaman	127
2.2.2.2.1.4. Geniş Zaman	131
2.2.2.2.1.5. Gelecek Zaman	137
2.2.2.2.2. Tasarlama Kipleri	140
2.2.2.2.2.1. Emir Kipi	140
2.2.2.2.2.2. Dilek-Şart Kipi	143
2.2.2.2.2.3. Gereklilik Kipi	145
2.2.2.2.2.4. İstek Kipi	145
2.2.2.3. Fiillerin Birleşik Zaman Çekimleri	145
2.2.2.3.1. Hikâye	146
2.2.2.3.1.1. Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi	146
2.2.2.3.1.2. Şimdiki Zamanın Hikâyesi	147
2.2.2.3.1.3. Gelecek Zamanın Hikâyesi	147
2.2.2.3.1.4. Geniş Zamanın Hikâyesi	148
2.2.2.3.1.5. İstek Kipinin Hikâyesi	150
2.2.2.3.2. Rivayet	150
2.2.2.3.2.1. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Rivayeti	150
2.2.2.3.2.2. Gelecek Zamanın Rivayeti	151
2.2.2.3.2.3. Geniş Zamanın Rivayeti	151
2.2.2.3.2.4. Şimdiki Zamanın Rivayeti	152
2.2.2.3.3. Şart	152
2.2.2.3.3.1. Geniş Zamanın Şartı	152
2.2.2.3.3.2. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı	154

2.2.2.3.3.3. Gelecek Zamanın Şartı.....	154
2.2.2.4. Cevher Fiili.....	154
2.2.2.4.1. Geniş Zaman/Şimdiki Zaman.....	154
2.2.2.4.2. Görülen Geçmiş Zaman.....	155
2.2.2.4.3. Öğrenilen Geçmiş Zaman.....	156
2.2.2.4.4. Şart.....	157
2.2.3. Türetme Ekleri.....	157
2.2.3.1. İsimden İsim Yapan Ekler.....	157
2.2.3.2. Fiilden İsim Yapan Ekler.....	159
2.2.3.3. Fiilden Fiil Yapan Ekler.....	159
2.2.4. Sıfat-Fiil.....	160
2.2.5. Zarf-Fiil Yapıları.....	160
2.2.6. Birleşik Filler.....	163
2.2.7. Edatlar.....	164
2.2.8. Zamir ve Sıfatlar.....	167
2.3. Sonuç.....	167
3. METİNLER.....	174
4. SÖZLÜK.....	307
5. KAYNAKÇA.....	2
ÖZGEÇMİŞ.....	10

ÖN SÖZ

Akseki ilçesi, Antalya ilinin güneyinde, Orta Torosların batısında yüksek ve engebeli bir arazide yer almaktadır. İlçenin kuruluş tarihinin ilk çağlara kadar uzandığı tahmin edilmektedir. Yörede tarih boyunca Pisidia, Pamphylia, Kilikya, Eti, Yunan, Roma, Bizans, Anadolu Selçuklu Devleti ve Osmanlı Devleti uygarlıkları yaşamıştır. Tarihî devirlerde ilçe Marla, Marala, Marola ve Marulye isimleriyle anılmıştır. Akseki ismini ilçe merkezinde kurulan pazar yerinden almıştır.

Akseki, Yörük ve Türkmen kültürünün yoğun olarak yaşandığı bir bölgedir. Günümüzde yerleşik hayata geçmiş olarak yaşayan Yörüklerin yaylacılık faaliyetleri hâlâ devam etmektedir. Yöre halkı ticaretin gelişmesiyle birlikte farklı kültürle etkileşim içerisinde. Bu etkileşim yörenin sosyokültürel yapısını, yaşayış tarzını ve âdetlerini zenginleştirmiştir.

Ancak yörede ağız özelliklerini iyi yansıtan yaşlı nüfusun günden güne azalması, söz varlığının tespit edilmesini zorlaştırmaktadır. Bölge halkında okuma yazma oranının yükselmesi ve teknolojinin gelişmesi ağız özelliklerinin korunmasını olumsuz etkilemektedir. Bu olumsuz etkenler sebebiyle yörenin acilen derlenmesi gerektiği kanaatine varılmıştır. Birbirinden fonetik ve morfolojik olarak farklılıklar gösterdiği tespit edilen Çukurköy, Hocaköy, Sarihaliller, Alaçesme, Geriş, Taşlıca, Fersin ve Güzelsu Mahalleleri'nde derlemeler yapılmıştır.

Çalışmamız; *Giriş, İnceleme, Sonuç, Metinler ve Sözlük* kısmı olmak üzere toplam beş bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında araştırmanın alanı, kapsamı, derleme yapılan mahalleler ve kaynak şahıslar hakkında bilgiler, kullanılan materyal ile metotlardan bahsedilmiştir. İnceleme bölümü *Ses Bilgisi* ve *Şekil Bilgisi* şeklinde iki kısma ayrılıp değerlendirilmiştir. Metinler bölümünde derleme yapılan sekiz mahalleden yirmi iki kişiyle görüşme yapılmış; elde edilen veriler yazıya geçirilmiş, yirmi metin oluşturulmuştur. Sözlük kısmına yöreye özgü kelimeler ve standart dilden farklı olan kelimelerin varyantları ve kalıp ifadeler eklenmiştir.

Akseki yöresinde yüksek lisans ve doktora düzeyinde bir araştırma yapılmadığından, çalışmamızın bir nebze de olsa ağız araştırmalarına ışık tutacağı ve derleme sözlüğüne katkıda bulunacağı kanaatindeyiz.

Bana inanıp güvenen, kendi yöremi derleme fırsatı sunan, çalışmamın her safhasında desteğini, bilgisini, ilgisini esirgemeyen kıymetli danışman hocam Prof. Dr. Ufuk Deniz AŞCI'ya sonsuz şükranlarımı sunarım. Kendi çalışmasından istifade ettiğim, çalışma süresince yardımlarını eksik etmeyen hocam Dr. Fatih Numan KÜÇÜKBALLI'ya teşekkürü bir borç bilirim. Beni kendi evlatları gibi görüp evlerinin kapılarını açan, sıcak ve samimi bir ortam oluşturan, eğlenceli sohbetler gerçekleştirdiğimiz kaynak kişilere minnettarlığımı belirtmek isterim. Maddi manevi desteğini her zaman fazlasıyla hissettiğim aileme, derleme yapılan mahallelere bizimle birlikte gelerek yardım eden, kütüphanesini açan, kaynaklarını paylaşan, öğrenmeye ve öğretmeye her daim açık olan emekli öğretmen Abdullah KARA'ya, görsel ve işitsel malzeme sağlayan Ahmet ERDOĞAN'a ve bütün Çukurköy halkına teşekkür ederim.

Konya, 2019

T.C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin

Adı Soyadı Aysel AYDIN

Numarası 154201041007

Ana Bilim / Bilim Dalı Türk Dili ve Edebiyatı/Türk Dili

Programı Tezli Yüksek Lisans Doktora

Tez Danışmanı Prof. Dr. Ufuk Deniz AŞCI

Tezin Adı Akseki (Antalya) Köyleri Ağzı

ÖZET

Bu çalışmada, Akseki (Antalya) yöresinde yaşayan Yörük ve Türkmenlerin ağız özellikleri fonetik ve morfolojik olarak incelenmiştir. Çalışma, Akseki ağzının söz varlığının yaşlı nüfusla birlikte yok olup gitmesini engellemek ve Anadolu ağızlarındaki konumunu belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Bu hedef doğrultusunda Akseki ilçesinin güney ve güneybatısında yer alan Çukurköy, Hocaköy, Sarıhaliller, Taşlıca, Geriş, Alaçesme, Güzelsu ve Fersin olmak üzere sekiz mahallede saha çalışması gerçekleştirilmiştir.

Veriler aktif katılımcı gözlem ve mülakat yöntemleriyle elde edilmiş, görüşmeler ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Derlemeler, çeviri yazı işaretleri kullanılarak yazıya geçirilmiştir. Taranan metinler çerçevesinde ses bilgisi ve şekil bilgisi kısımları eş zamanlı inceleme yöntemi tercih edilerek araştırılmıştır.

Ses bilgisi bölümünde ses olayları ve ses değişimleri ayrıntılı bir şekilde analiz edilmiştir. Şekil bilgisinde standart dilden farklılık arz eden yapılar tespit edilmiştir. Sonuç kısmında yöreye özgü karakteristik kullanımlar maddeler hâlinde sunulmuştur. Sözlük, bölgeye ait kelimelerin, yörede kullanılan kelimelerin çeşitli tüm varyantlarının ve kalıp ifadelerin alfabetik sıraya göre dizilmesiyle oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler : Akseki (Antalya) Ağzı, Ağız Araştırmaları, Türkiye Türkçesi.

T.C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin

Adı Soyadı Aysel AYDIN

Numarası 154201041007

Ana Bilim / Bilim Dalı Türk Dili ve Edebiyatı/Türk Dili

Programı Tezli Yüksek Lisans Doktora

Tez Danışmanı Prof. Dr. Ufuk Deniz AŞCI

Tezin İngilizce Adı The Dialect of Villages of Akseki (Antalya)

SUMMARY

In this study, the oral features of the Yörük and Turkmen living in the Akseki (Antalya) region were examined phonetically and morphologically. The study was prepared to prevent the disappearance of the vocabulary of Akseki dialect with the elderly population and to determine its position in the Anatolian dialects. In line with this objective, a field study was carried out in eight district in Çukurköy, Hocaköy, Sarıhaliller, Taşlıca, Geriş, Alaçesme, Güzelsu and Fersin in the south and southwest of Akseki district.

The data were obtained by active participant observation and interview methods and the interviews were recorded on the voice recorder. The compilations were transcribed using translation text marks. In the frame of the scanned texts, parts of phonetics and morphology were investigated by choosing the method of simultaneous examination.

In the phonetics section, sound events and sound changes are analyzed in detail. The structures that are different from the Standard Language forms have been determined. In the conclusion part, characteristic uses specific to the region are presented as items. The dictionary is formed by alphabetical ordering of all the variants and pattern expressions of the words belonging to the region, words used in the region.

Key Words : Akseki (Antalya) Dialect, Dialect Research, Turkey Turkish.

Çeviri Yazı İşaretleri

[á] : /a/ ile /e/ arası düz, geniş, yarı art orta damak ünlüsü

[â] : /a/ ile /ı/ arası düz, art, /a/ ünlüsüne yakın yarı geniş ünlü

[ã] : /a/ ile /o/ arası geniş, art, yarı yuvarlak ünlü

[ã̃] : Damaksıl /a/

[ä] : /a/ ile /e/ arası düz, /e/ ünlüsüne yakın geniş ünlü

[ê] : /e/ ile /i/ arası ön, düz, yarı geniş ünlü

[ễ] : /e/ ve /ö/ arası yarı yuvarlak, ön, geniş ünlü

[î] : /ı/ ile /i/ arası dar, yarı art, düz ünlü

[î̃] : /ı/ ile /u/ arası yarı yuvarlak, art, dar ünlü

[ĩ] : Damaksıl /ı/

[ĩ̃] : /i/ ile /ü/ arası yarı yuvarlak, ön, dar ünlü

[ĩ̃̃] : Damaksıl /i/

[ó] : /ö/ ile /o/ arası yarı art, geniş, yuvarlak ünlü

[ô] : /o/ ile /u/ arası yarı geniş, art, yuvarlak ünlü

[ỗ] : /ö/ ile /ü/ arası ön, yarı geniş, yuvarlak ünlü

[ú] : /u/ ile /ü/ arası yarı art, yuvarlak, dar ünlü

[b] : /b/ ile /v/ arası yarı sızıcı, ötümlü çift dudak ünsüzü

[b̃] : Erimek üzere olan /b/ ünsüzü

[ç] : /c/ ile /j/ arası yarı sızıcı, ötümlü diş eti ünsüzü

- [č] : /c/ ile /z/ arası yarı sızıcı, ötümlü, diş eti ünsüzü
- [Ç] : /c/ ile /ç/ arası yarı ötümlü, katı, patlamalı diş eti ünsüzü
- [d] : Erimek üzere olan /d/ ünsüzü
- [F] : /f/ ve /v/ arası yarı ötümlü, sızıcı bir dış-dudak ünsüzü
- [ğ] : Ötümlü, katı, patlamalı bir art damak ünsüzü
- [g] : Yarı art ünlülerin yanında boğumlanan, ötümlü, patlamalı orta damak ünsüzü
- [h] : Sızmalı, katı, ötümsüz art damak ünsüzü
- [h̥] : Erimek üzere olan /h/ ünsüzü
- [k] : Ötümsüz, katı, patlamalı art damak ünsüzü
- [k̠] : Katı, ötümsüz, patlamalı orta damak ünsüzü
- [k̡] : /k/ ile /h/ arası yarı sızmalı, art damak ünsüzü
- [K] : /k/ ve /g/ arasında söylenen patlamalı, yarı ötümlü ünsüz
- [K̠] : /k/ ve /ğ/ arasında telaffuz edilen patlamalı, yarı ötümlü art damak ünsüzü
- [l] : Art veya yarı art ünlülerle boğumlanan ötümlü, sızıcı, akıcı art damak ünsüzü
- [l̥] : Erimek üzere olan /l/ ünsüzü
- [ñ] : Akıcı, patlamalı, ötümlü, genizsi /n/ ünsüzü
- [n̥] : Erimek üzere olan /n/ ünsüzü
- [P] : /p/ ile /b/ arası yarı ötümlü, patlamalı, katı dudak ünsüzü
- [r] : Erimek üzere olan /r/ ünsüzü
- [S] : /s/ ile /z/ arası yarı ötümlü, sızmalı diş ünsüzü

- [Œ] : /s/ ile /Œ/ arası sızmalı, yarı ötümlü diŒ eti ünsüzü
- [T] : /d/ ile /t/ arası patlamalı, katı, yarı ötümlü diŒ ünsüzü
- [v] : Katı, ötümlü, yarı sızmalı çift dudak /v/ ünsüzü
- [y] : Erimek üzere olan /v/ ünsüzü
- [y] : Erimek üzere olan /y/ ünsüzü
- [°] : Gırtlak kapanma ünsüzü
- /°/ : Arapça ayn (ع) ünsüzü
- : : Ünlülerden sonra gelen uzunluk işareti
- ˘ : Ünlüler üzerinde kısalık işareti
- ◌ : İki ünlü altında ikili ünlü işareti
- ◌ : Ulama işareti
- ◌ : Ünsüzler altında erime işareti

Kısaltmalar ve İşaretler

AKA: Akseki (Antalya) Köyleri Ağzı

Ar. : Arapça

AYA: Antalya ve Yöresi Ağzları

bk. : Bakınız

ÇÜ. : Çukurova Üniversitesi

ET : Eski Türkçe

Far. : Farsça

Fr. : Fransızca

GKA: Gazipaşa Köyleri Ağzı

JASSS: The Journal of Academic Social Science (Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi)

Mac. : Macarca

MÖ: Milattan Önce

MS: Milattan Sonra

Rum. : Rumca

SUTAD: Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi

SÜ: Selçuk Üniversitesi

T. : Türkçe

TDAY: Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten

TDK: Türk Dil Kurumu

A : /a/, /e/

I : /ı/, /i/

X : /ı/, /i/, /u/, /ü/

// : Fonem işareti

[] : Alt fonem işareti

/ : Yükselen ton

**** : Alçalan ton

~ : Varyasyon işareti

< : Değişimin yönünü gösteren işaret

1. GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Amacı

Akseki; Göller Bölgesi sınırları içerisinde, Konya'nın Beyşehir, Seydişehir ve Bozkır ilçelerine komşu, Antalya ilinin güneyinde konumlanmış en eski ilçelerinden biridir. Yörede tarih boyunca çeşitli uygarlıkların yaşadığı bilinmektedir. Roma, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde Alanya-Konya tarihî ipek yolunun bölgeden geçmesi ilçeyi önemli bir ticaret noktası hâline getirmiştir.

Akseki, Kıbrıs 1571'de fethedildikten sonra sahile yakınlığı dolayısıyla 1577 yılında, bir süreliğine Kıbrıs'a bağlanmıştır (Enhoş, 1975:20). Ayrıca fetihten sonra Antalya, Alanya ve İçel çevresinde yaşayan Yörüklerin bir kısmı Kıbrıs'a sürülmüş veya göç etmişlerdir (Eren, 1983). Böylelikle Akseki yöresi ile Kıbrıs arasında etkileşimler meydana gelmiştir. Kıbrıs ağzında kullanılan çaltı “diken”, çingil “küçük üzüm salkımı”, göğer “küçük soğan”, say “üzeri düz kaya parçası”, toru “küçük çam ağacı” vb. kelimelerin Akseki ağzında da kullanılması aralarındaki etkileşimi ve benzerliği göstermesi açısından önemlidir.

Manavgat'ta yaşayan Araplı, Saraçlı, Gebeceli, Karakeçili, Sarıkeçili, Ahmetli ve Karaahmetli Yörükleri yaz geldiğinde Akseki dağlarındaki Göktepe, Çimi ve Aldürbe yaylarına çıkmaktadır. Eski dönemlerde, Araplar, Cırıklı, Arıcılarve Boz Ahmetli Yörüklerinin Akseki ilçesinin Çimi nahiyesine kayıtlı olduğu bilinmektedir.

İlçe, gerek ticaret gerek yaylacılık faaliyetleri sayesinde farklı yörelerle yüzyıllar boyunca süregelen bir etkileşim içerisindedir. Bu etkileşimler yörenin sosyokültürel yapısını şekillendirmiş, zenginleştirmiştir. Yörede yaşayan Yörük ve Türkmenlerin yaşayış biçimleri, gelenek ve görenekleri, çeşitli malzemelerin varlığı bakımından çok yönlü bir inceleme yapılmasına imkân sağlamaktadır.

Çalışmanın amacı, Toros Dağlarının engebeli eteklerinde kurulan Akseki'nin fonetik ve morfolojik olarak ağız özelliklerini tetkik etmek; yörenin Anadolu ağızlarındaki konumunu tespit etmek ve söz varlığının yitip gitmesini engelleyerek kayıt altına almaktır.

1.2. Kapsam

Saha çalışmamız öncelikle mesafe, yükselti, farklı fonetik ve morfolojik yapılar gibi ölçütler çerçevesinde sekiz mahalle belirlenerek sınırlandırılmıştır. Torosların engebeli iç kısımlarında, denizden uzaklığı 750 m'den başlayıp 1198 m rakıma kadar ulaşabilen değişik yükseltilerde derlemeler yapılmıştır. İncelememize konu olan mahalleler ve kaynak şahıslar hakkındaki bilgiler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

1. Tablo: Mahallelere Göre Kaynak Kişilerin Dağılımını Gösteren Tablo

MAHALLELER	KAYNAK KİŞİLER				
	KADIN	YAŞ	ERKEK	YAŞ	TOPLAM
Çukurköy	2	65-63	2	83-73	4
Hocaköy	2	83-45	1	54	3
Sarıhaliller	1	55	1	57	2
Taşlıca	2	82-86	1	83	3
Alaçeşme	1	80	-	-	1
Geriş	2	77-83	1	78	3
(Güçlüköy) Fersin	3	72-77-70	2	82-80	5
Güzelsu	1	53	-	-	1

Alaçeşme Mahallesi çalışma alanımızın dışındadır. Ancak Geriş Mahallesi ile Alaçeşme Mahallesi hem coğrafi konum olarak hem de ağız özellikleri açısından iç içe geçmiş vaziyettedir. Kaynak şahsın yörenin ağız özelliklerini yansıtmaması, ileri bir yaşta olması ve yöreden ayrılmaması gibi derleme niteliğini arttıracak özellikler taşıması dikkatimizi çekmiştir. Bu amaçla kaynak kişiyle görüşmeler yaparak (15. metin) incelememize dâhil etmeyi uygun bulduk.

“*Antalya ve Yöresi Ağzları*” (Erdem ve Bölük, 2011) adlı eserde Akseki'nin merkezi de dâhil olmak üzere kırk sekiz mahalleden ses kayıtları toplanmıştır. Akseki bölgesi için yaptığımız çalışma da eklenince yörenin neredeyse yarısından fazla bir bölümü derlenerek kayıt altına alınmıştır.

1.3. Yöntem

1.3.1. Araştırma Alanının Belirlenmesi

Akseki yöresinin geniş alana yayılması, zamanın kısıtlı olması ve daha ayrıntılı bir çalışma yapılabilmesi için araştırma ilçenin güney, güney batı ve batı sınırlarında yoğunlaştırılmıştır. Saha çalışması yapılacak olan bölgede yaşadığım için ağız varyasyonları çeşitli olan yerleri daha önceden tespit etmiştik. Ön araştırmalar neticesinde birbirinden fonetik ve morfolojik olarak farklılık gösteren sekiz mahalle belirledik.

1.3.2. Kaynak Kişilerin Belirlenmesi

Derleme yapılacak kişileri belirlemek için Nurettin Demir'in kaleme aldığı “*Ağız Araştırmalarında Kaynak Kişi Meselesi*” (Demir, 1998) adlı makaleden yararlanılmıştır. Yöre ağzını daha iyi yansıttıkları için özellikle yaşlılarla görüşmeler yaptık. Okuma yazma durumu olmayan ya da en fazla ilkokul beşe kadar okumuş kişilerden kayıt aldık. Araştırmamızda yer alan erkek kaynak kişilerin hepsinin okuryazarlığı vardır. Kadınlarda ise okuma yazma oranı düşüktür. Erkekler askerlik veya ticaret yapmak amacıyla mahalleden ayrılmışlar; kısa bir süre sonra yöreye tekrar gelmişlerdir. Kadınlar genellikle mahalleden dışarı çıkmamıştır. Ancak sadece bir kişi komşu mahallelerden birine gelin gitmiştir.

1.3.3. Derleme

Ağız araştırmalarında, hem farklı yerleşim birimleri arasında kıyaslama yapabilmek için benzer kayıtlar, hem de dildeki ifade zenginliğini ortaya çıkarabilmek adına aynı yerleşim yerinde farklı konularda derlemelerin yapılması önemlidir (Demir, 2013:68). Bu hedef çerçevesinde kaynak kişilere sorular sorarak söyleşiyi yönlendirdik. Ancak, konu sınırlaması yapmaksızın çoğunlukla doğal akışta ilerleyen görüşmeler gerçekleştirdik.

Konuşmaları 4 GB dâhili belleğe sahip, uzun pil ömürlü, stereo kayıt yapabilen ses kayıt cihazı ile aldık. Derleme yapılacak mahallelere aileme gittik. Bölgenin sosyokültürel yapısını, örf ve âdetlerini bildiğimizden davranışlarımızı yöre halkına uygun olacak biçimde şekillendirdik. Bölge halkıyla ağız özelliklerini yansıtarak konuştuk. Bütün bunlar, kaynak şahısların çok hoşuna gitti; ortamda sıcak ve samimi bir muhabbet havası oluşmasını sağladı. Böylelikle zorlanmadan ağız özelliklerini yansıtan, yörenin söz varlığını koruyan kişilerle sohbet edebilme şansı yakaladık. Çeşitli konularda zengin malzemeler elde ettik.

Yörede yaşadığımız için bazen “Annen daha iyi bilir. Sen bunları bilmiyor musun da bize soruyorsun?” gibi olumsuz soru ve cevaplarla karşılaştık. Bazen de bazı kişiler kayıt cihazı açıldığında konuşmalarını düzeltme eğilimi gösterdiler. Böyle durumlarda bir kere gizli kayda başvurmak zorunda kaldık. Fakat ses kalitesinin istenilen nitelikte olmaması, gürültüler, konuşma aralığının uzunluğu gibi malzemenin kalitesini düşüren faktörlere rastladık (Demir, 2013:66). Bu nedenlerle kaydı durdurup kaynak şahsa durumu izah ettik. Daha sonra derleme yapılan kişiden kaydı kullanabilmek için izin istedik.

Sarıhaliller Mahallesi hariç gittiğimiz diğer yerlerde, yöre halkı ile çok rahat iletişim kurduk ve kayda değer veriler topladık. Sarıhaliller’de halk konuşmaya pek yatkın değildi; yine de dört kayıt alıp iki metin çıkarabildik.

Yörede çoğunluğu yaz mevsimi olmak üzere sonbahar mevsiminde de derlemeler gerçekleştirdik. Ağız özelliklerini koruyan yaşlı kaynaklar kışın çocuklarının yanına gittikleri için yaz aylarında yapılan görüşmeler daha verimli geçmektedir.

1.3.4. Derlenen Metinlerin Yazıya Aktarılması

Metinlerin aktarılmasında Ahmet B. Ercilasun’un belirttiği çeviri yazı işaretlerini (Ercilasun, 1999) kullandık. Çeviri yazı işaretlerinin çeşitli olması, bir sesin tam olarak anlaşılabilmesi için defalarca dinlenmesi işi ciddi anlamda zorlaştırmıştır. Bu kısım, çalışmanın en yorucu bölümüdür.

Metinleri yazıya aktarıırken yalnızca kaynak kişilerin seslerini yazdık. Toplu bir ortamda derleme yapıldıysa yöre ağzını yansıtan herkesin konuşmasını dipnotlar vererek yazıya geçirdik. Özel isimleri küçük harfle ve italik yazdık. Büyük harf çeviri yazı işaretlerinde bir harfi simgelediği için kullanmadık. Metinlerde bir karışıklık çıkmaması adına nokta, virgül, soru işareti, ünlem, iki nokta ve üç nokta kullanmakla yetindik. Metnin akışını bozan konuşmaları iki tire (-) arasında sunduk. Tamamlanmayan cümleleri üç nokta ile belirttik. Herhangi bir ölçüt belirlemeden her satırı parantez içinde numaralandırarak gösterdik.

1.3.5. İnceleme

Çalışmamızda eşzamanlı inceleme yöntemini kullandık. Eşzamanlı inceleme yöntemi, bir dil olgusunu tarih içinde geçirdiği süreçlere göre değil, belli bir zaman dilimindeki durumunu inceler. Aynı zaman diliminde elde edilen veriler birtakım ölçütler sayesinde açıklanmaya çalışılır (Demir, 2012:4). Akseki ilçesinin mahallelerinden toplanan malzemeleri herhangi bir karışıklık olmaması adına yörede kullanıldığı şekliyle değerlendirdik; standart dille kıyaslama yapmadık. Yörede ses değişikliği ile oluşmuş çeşitli varyasyonları standart dildeki biçimiyle gösterdik.

Öncelikli olarak ağızlarda önem verilmesi gereken ve göz ardı edilen bir mesele de çok örnek verip az inceleme yapılmasıdır (Demir, 2012:3). Çalışmamızda bu dengesizliği engellemek amacıyla yalnızca örnekler vermekle yetinmeyip; aynı zamanda örnekleri açıklamaya gayret gösterdik.

Ses değişimlerini “*Ağız Tartışmalarında Ses Özelliklerinin Sınıflandırılması Üzerine Düşünceler ve Uşak İli Ağzı Örneği*” (Gülsevin, 2004:33) ile Antalya ve Yöresi Ağızları (Erdem ve Bölük, 2011) adlı çalışmalardan yararlanarak inceledik. Ses değişimlerini kelime başında, ortasında ve sonunda karakteristik/karakteristik olmayan biçimde ayırarak gösterdik. Bölge genelinin benimsediği, yaygın olarak görülen değişimleri karakteristik olarak değerlendirdik; bireysel telaffuzlar sonucu oluşan değişiklikleri ise karakteristik olmayan kullanımlar grubuna dâhil ettik.

Ses bilgisi kısmında detayı bir inceleme gerçekleştirdik. Şekil bilgisinde farklı ve arkaik nitelikli biçimleri tespit edip açıkladık.

1.3.6. Sözlük

İncelememiz dar bölge araştırmasını kapsadığından, eşzamanlı ağız sözlüğü hazırladık. Sözlükte yer alan sözcüklerin etimolojisini incelemedik. Yabancı kelimelerin hangi dilden alındığı belirtmedik. Herkesin bildiği kelimelerin varyantlarını standart dildeki karşılıkları ile açıkladık. “*naa!* : (< *T.+ Ar. ne hâl*) nasıl 18/34, *ëllälem* (< *Ar. Allahü a'lem*): herhalde 10/148” örneklerinde olduğu gibi ses olayları ile çok farklılaşan varyantların değişim aşamalarını ve alıntı kelimelerdeki değişiklikleri belirttik (Küçükballı, 2013:7).

Eş sesli kelimeleri belirtmek için parantez içinde Roma rakamları kullandık; çok anlamlı kelimeleri normal rakamlarla gösterdik. Varyantların karşılığını belirtmek için ilgili numaralara gönderme yaptık. Yörede yaygın olarak kullanılan sözcükleri madde başı yaptık. Standart Türkçeden farklılık arz eden varyasyonları da sözlüğe aldık.

Türkçedeki alfabetik sıraya göre dizilim yaptık. Yazı dilinde olmayıp; çeviri yazı işaretlerinde yer alan sesleri boğumlanma yerine en yakın sese göre yazdık. Ayrıca *hu' i'*: “evet” 6/38 örneğindeki gibi kalıp ifade olarak kullanılan yapıları sözlüğe dâhil edip belirttik.

1.4. Akseki'nin Tarihi

Tarihî devirlerde yöre adı olarak Marla, Marala, Marulye ve Marola isimleri kullanılmıştır (Enhoş, 1974:15).

İlçenin tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte ilk çağlara kadar uzandığı tahmin edilmektedir. İlk yerleşim Antik Melas (İbradı) ırmağının kaynağına yakın dağlık bir arazide olmuştur. Vaktiyle Pisidia sınırları bölgeye kadar uzanmıştır. Akseki'nin doğusunda Kilikya, güney ve güneybatısında Pamphylia sınırları bulunmaktaydı. O zamanlarda Eti hâkimiyeti ilçeye doğru uzanmıştır. Eski Yunan ve Roma İmparatorluğu dönemlerinde yapılan köprü ayakları, surlar, kule kalıntıları vs. yöre ve civarında gelişen medeniyetin izlerini göstermektedir (Özkaynak, 1954:23).

Bölgede Etenna (İvgal), Gotenna (Gödene) ve Erimna (Ormana) adında üç önemli şehir merkezinin kurulduğu tespit edilmiştir. M.Ö. 329'da Büyük İskender, Akseki civarı ile birlikte Etenna, Gotenna ve Erimna şehir devletlerini idaresi altına almıştır. Bu bölgelerin

daha sonra M.Ö. 323-312 yıllarında İran yönetiminde kaldığı bilinmektedir. Bu arada Alanya (Coracesium) gelişerek önemli bir liman olur ve Akseki ve çevresi buraya bağlanır.

Selçuklu sultanı Alaeddin Keykubat 1221 yılında Alanya'yı fethetmiştir ve bir süre sonra Akseki'yi de zapt etmiştir. Bölgeye Karaman'dan okçular, katrancılar ve tahtacılar getirterek bugünkü mahallelerin temelini atmıştır. 1259 yılında ilçeyi Karamanoğlu Mehmet Bey kendi beylik sınırlarına almıştır. 1316 yılında bölgede İlhanlı Hâkimiyetinin olduğu belirtilmiştir. Bir müddet Hamitoğullarının Antalya kolu (Teke Beyliği) idareyi ele almıştır. 1472'de Akseki Gedik Ahmet Paşa tarafından tamamen Osmanlı topraklarına katılmıştır. Kanunî devrinde Akseki, Nevahi-i Alâiye (Alanya nahiyeleri) olarak anılmıştır (Enhoş, 1974:15-21).

16. yüzyılda, incelenen tahrir defterlerinde Akseki adında bir nahiye ve şehir yerleşkesinin olmadığı görülmüştür. Kayıtlarda nahiye merkezi Marolya Mahallesi olarak geçmiştir. Akseki ismini burada kurulan pazar yerinden almıştır (Kıvrım, 2015:40).

Akseki, 1872'de Alanya'dan ayrılmıştır. 1901 yılında Antalya-Konya Eyaleti içerisinde bağımsız bir sancak olmuştur. İlçenin sınırları daralmış ve bazı mahalleler Seydişehir ilçesine kayıt edilmiştir. 1936 yılında Gündoğmuş ilçesi kurulmuştur. İbradı önceleri kasabayken 1991 yılında ilçe olarak Akseki'den ayrılmıştır (Çobanoğlu, 2010:247). Böylelikle, ilçenin günümüzdeki idari yapısı şekillenmiştir.

1.5. Akseki'nin Coğrafi ve Beşerî Özellikleri

Akseki ilçesi, Orta Torosların batısında, Toros Dağlarının engebeli ve yüksek bir kısmında yer almaktadır (Hadimli, 2008:2). Antalya'ya 155 km. mesafesi vardır. Doğusunda Gündoğmuş ve Bozkır, batısında Manavgat ve İbradı; kuzeyinde Beyşehir ve Seydişehir, güneyinde Manavgat ve Gündoğmuş ilçeleri bulunmaktadır. İlçenin rakımı 1050 metre olup yüzölçümü 2.083 km²'dir (Çobanoğlu, 2010:247). İç kesimlerde Akdeniz iklimi görülürken yüksek kesimlerde Karasal iklim hâkimdir. Bitki örtüsü çam, köknar, sedir ve bodur ağaçlardan oluşan makidir. İlçenin tarım potansiyeli yüksek değildir. Yağış rejiminin düzensiz olması ve engebeli arazilerin fazla olması nedeniyle ekili dikili tarım alanlarının az olduğu görülmektedir. Tarım alanlarında hem doğal hem de beşerî şartlar gereği bağcılık ve meyvecilik gelişmiştir (Hadimli, 2008:416). İlçe ve civarında incir, üzüm, mısır, arpa ve

buğday yetiştirilir. Son zamanlarda arıcılık faaliyetleri ile badem ve ceviz yetiştiriciliği de yaygınlaşmıştır.

İlçede dokumacılık ve ticaret gelişmiştir. Küçükbaş hayvancılık az da olsa yapılmaktadır. İlaç saniyede kullanılmak üzere ihraç edilen nergis soğanı, kekik, tereyağı, bal, peynir, kereste ve canlı hayvan derisi ilçe ticareti için önemli gelir kaynaklarıdır (Çobanoğlu, 2010:248).

Akseki'de okuma yazma oranı oldukça yüksektir. İlçe merkezinde Yeğen Mehmet Paşa Halk Kütüphanesi mevcuttur. Bu kütüphanede 322 adet el yazması eserle birlikte toplam 24384 adet kitapla halka hizmet verilmektedir (Çobanoğlu, 2010:248).

1.6. Akseki'de Âdetler

1.6.1. Doğum Âdetleri

Eskiden mahallelerde doğum tecrübeli birkaç kadın tarafından yaptırılmış. Ebe her mahallede bulunmazmış. Doğum yapan kişiye çorba pişirip götürmek adettenmiş. Bebeğin göbek bağı toprağa gömülürmüş. Ziyarete gelen misafirlere pekmez ve nişasta ile yapılan, yöresel bir tatlı olan *Pelize* dağıtılmış.

Çocuğa geçmişte olduğu gibi günümüzde de dede ve ebelerin ismi konulmaktadır. Diş bulguru/buğdayı bebeğin ilk dişi çıktığında yapılan bir uygulamadır. Bulgur veya buğday pişirilir, komşulara dağıtılır.

1.6.2. Sünnet Âdetleri

Bölgede erkek çocuklar 3-5 yaşları arasında sünnet ettirilmektedir. Eskiden yöre ve civarında *Çaltılılıçukurlu Kert Hasan* isminde biri sünnetçilik yaparmış. Sünnet bazen toplu olarak mahalle meydanında bazen de evlerde yapılmaktaydı. Günümüzde hastanede yapılmaktadır. Sünnet düğünü son zamanlarda yaygınlaşmıştır. Çocuğa para takmak gelenek hâline gelmiştir.

1.6.3. Asker Uğurlama

Askerlik, Akseki’de kutsal sayılmaktadır. Askerliğini yapan delikanlılara saygı duyulmaktadır. Akrabalar ve komşular tarafından askere gidecek olan genç ziyaret edilir. “Uğurlu olsun” denir ve uğur parası verilir. Mahalle halkına asker yemeği dağıtılır. Delikanlıya kına yakılır. Dualar edilir. Neşeli bir şekilde asker ocağına uğurlanır.

1.6.4. Evlenme Âdetleri

Yörede eskiden görücü usulü ile yapılan evlilikler yaygındı. Yörüklerde kızların evden kaçması hoş karşılanmasa da yörede kaçarak evlenmelerin yaygın görüldüğü tespit edilmiştir. Günümüzde gençler kendi aralarında görüşüp anlaşmaktadır. Oğlan evi, kız evine haber gönderir ve uygun bir günde dünürü olarak gider. Kız evinde genellikle aile arasında söz kesilir ve nişan yapılır. Oğlan evi kız evine nişan bohçası hazırlayıp gönderir. Kaynak şahıslardan edinilen bilgilere göre gelin, nişandan sonra *yağlık* (mendil) işleyip oğlan evine gönderirmiş. Bu gelenek günümüzde unutulmuştur.

Yörüklerde aile ve akrabalık bağları çok güçlüdür. Her iş bütünlük içinde yapılmaktadır. Geçmişte, düğünden birkaç hafta önce gelin fesi düzülürmüş. Kadınlar başlarına beyaz bürgü örtüp *gelin kutnusu* (renkli kumaş) kesmeye giderlermiş. Geline renkli fistanlar dikme işine *kutnu kesmek* denilmektedir (Kurnaz, 2018:180). Daha sonra yöre halkı dağa oduna gitme, ekmek pişirme, buğday dövme vb. işleri dayanışma içerisinde yaparmış. Komşulara okuntu/davetiye olarak basma, havlu, çorap, sofraya bezi vs. dağıtırmış. Günümüzde davetlilere genellikle düğün kartları verilmektedir. Düğünler üç gün sürer. Üç gün boyunca hem kız evine hem de oğlan evine bayrak dikilir.

Eskiden cuma günü *Kızlar gecesi* yapılırmış; kızlar mahalle konağında toplanıp kendi aralarında türkü söyler, def çalarmış. Kına gecesi cumartesi akşamı yapılırmış. Oğlan evi, davul zurna eşliğinde, köçekler önde düğün alayı arkada oynayarak kınayı kız evine götürürmüş. Civar mahallelerden misafirler ellerinde bayrak ve bir keçiyle düğüne gelirmiş. Kazanlarda dövme çorbası, keşkek, kuru fasulye, pilav, et yemekleri pişer; helva kavrulur, misafirlere ikram edilirmiş. Yemekler yendikten sonra kadınlar mahalle konağında eğlenirken erkekler harmanda oynarmış. Gelin, pazar günü baba evinden binek hayvanları ile dualar

eşliğinde alınmış. Gelinin çeyizi hayvanlara yüklenmiş. Bayrakçı önde düğün alayı arkada mahallenin etrafı dolaşmıştır.

Gelin, damat evine gelince atın üstünde beklermiş. Oğlanın anası, babası, akrabaları çağırılır; geline ne bağışlayacakları sorulurmuş. Genellikle tarla, ağaç, bahçe verilmiş. Yörede buna *indirmelik* denilmektedir (Kurnaz, 2018:191-192). İndirmeliği alan gelin attan inermiş. Oğlan evinin giriş kapısına şerbet taşı konulmuş; gelin taşı devirmiş. Daha sonra gelin, kapıya çivi çakıp yağ sürermiş. Düğün bitince akrabaların üstüne bayrak eğme töreni yapılırmış. Bayraktar, yakın olan hısımların omzuna bayrağı koyarmış. O kişi bayrağa bahşiş olarak basma, havlu, kumaş, para vs. takarmış (Kurnaz, 2018:194). Bu gelenek günümüzde uygulanmamaktadır. Düğünden sonraki gün gelin ve damat yakın akrabalarının elini öpmeye gider. Gelin, akrabalarına yazma, mendil, çorap, basma vs. hediye eder. Bu âdete *düğü bohçası dağıtma* denilmektedir. Ziyarete gidilen akrabalar geline ve damada para verir.

Değişen yaşam koşulları nedeniyle bu geleneklerin bir kısmı unutulmuş; bir kısmı ise canlılığını korumaktadır. Binek hayvanların yerini araba alırken mahalle meydanlarında yapılan düğünler yerini salonlara bırakmıştır.

1.6.5. Ölüm Âdetleri

Yörede birisi öldüğünde akrabaları tarafından yıkanıp kefenlenir. Kefenin içine çörek otu ve karanfil konulur. Vefat eden bir kadınsa sala (tabut) yazma bağlanır. Cenaze namazı kılındıktan sonra yakın akrabalar salı yüklenir; mezarlığa götürür. Dua edilir ve gömülür. Toprağın üstüne murt (mersin) dalı dikilir. Ölü evinde üç gün sabah akşam yemek verilir. Mahalle halkı da taziyeye giderken cenaze evine üç gün yemek götürür. Yemekten sonra bisküvi, lokum ve çay dağıtılır. Kur'an-ı Kerim ve Yasin Suresi okunur, dua edilir.

Hocaköy'de ölü evinin acısı, ateşi kendisine yeter düşüncesi ile üç gün ateş yakılmaz ve yemek pişirilmez. Yemekler komşular tarafından yapılır. Ölen kişinin elli ikisinde ve yıldönümünde *Mevlit* okutulur.

1.6.6. Halk Hekimliği Uygulamaları

Yörede önceleri, doktor ve veterinerine ulaşmak kolay olmadığı için halk deneme yanılma yöntemi ile hastalıkları tedavi etmiştir. Karın ağrısı, soğuk algınlığı, ateş, titreme,

mide bulantısı vb. hastalıklar *soğanlı bese/pese* ile iyileştirilmektedir. Çam ağacının çırasından elde edilen katran ile dövülmüş çiğ soğan bir bez yardımıyla karna sarılır. Kısa bir süre sonra hastaların iyileştiği söylenmektedir. Üşütme olana bir miktar kekik yağı ve zeytinyağı içirilir. Temriye gibi cilt hastalıklarında iğneleme yöntemi çok yaygın kullanılır. Toplu iğne bir yandan derinin hastalıklı kısmında gezdirilirken; bir yandan da dua okunmaktadır. Ayak tabanları yarılanlar domuz derisinin içinde bir gece bekletilir. Sabah uyandıklarında ayakların iyileştiği belirtilmiştir. Akrep ve yılan gibi zehirli hayvanlar tarafından sokulan kişilere ballı tereyağı yedirilir. Akrep yakalanıp öldürülür ve soktuğu yere sarılırsa hastanın hemen iyileşeceğine inanılmaktadır.

Gözleri kapanan hayvanın gözlerinin içine su fişkırtılır. Bu işlem hayvanın gözleri açılana kadar uygulanmaktadır. Topallayan hayvanın bacağına önce katran sürülür daha sonra tahta çubuk ve ip ile aksayan bacak sarılarak sabitleştirilir. Birkaç gün sonra hayvanın bacağına tedavi edildiği ifade edilmiştir.

1.7. İncelenen Mahalleler Hakkında

1.7.1. Çukurköy

Akseki'nin güneyinde bulunan ve ilçeye uzaklığı 38 km olan Çukurköy, Murtiçinin doğusunda üç tarafı dağlarla çevrili bir çukurda kurulmuştur. Mahallenin tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte Gevedere'nin 350 yıl önce Çukurköy'e bağlı bir yer olduğu kayıt edilmiştir (Özkaynak, 1954:113). Bir başka araştırmacı Romalılara kadar dayandığını (Enhoş, 1974:269) ifade etmiştir. Eski adı Efteşe olan mahalleye davarcılıkla geçinen insanlar yerleşmiştir (Sümbül, 1989:31). Böylelikle mahallenin bugünkü yapısı oluşmuştur.

Geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Mahallede yaylacılık faaliyetleri canlılığını korumaktadır. Halk yazın Morca Yaylası'na çıkmaktadır. Mahallede /ñ/ damak ünsüzünün korunduğu görülmektedir. Ayrıca nazal /ñ/ ünsüzü /ğ/, /y/ ve hatta /l/ ünsüzleri ile nöbetleşmektedir. İki kadın ve iki erkek olmak üzere toplam dört kişiden kayıt alınmıştır. Kadınların başka mahallelere veya illere gitmediği; erkeklerin ise askerlik yapmak için bölgeden çıkıp bir süre sonra tekrar döndüğü tespit edilmiştir. Hem kadınların hem de erkeklerin yöre ağzını çok iyi yansıttığı gözlenmiştir. Diğer mahallelere kıyasla Çukurköy'de

düz ünlülerin yuvarlaklaşma hadisesine daha sık rastlanılır. /ʔ/ gırtlak kapanma foneminin *hıʔ* kelimesinde sistematik olarak oluştuğu tespit edilmiştir.

1.7.2. Hocaköy

Akseki'nin güney batısında ve ilçeye 40 km uzaklıkta bulunur. Mahallenin Faki Hoca, Mehmet Efendi ve Kadioğulları tarafından 400 yıl önce kurulduğu belirtilmiştir (Enhoş, 1974:255). Başka bir kaynaktan mahallenin ilk önce *Köyiçi* denilen yere kurulduğu daha sonra davar sürüsü olan bir çoban tarafından günümüzde bulunduğu mevkiye taşındığı bilgisi verilmiştir (Sümbül, 1989:26). Eski kayıtlarda bazen ayrı bazen Gönyat ile birlikte Alâiye (Alanya) ilçesinin Çöngere nahiyesine bağlı olduğu ifade edilmiştir (Özkaynak, 1954:109). Mahallede geçim çevredeki yerleşim yerlerine ve illere soğan satarak sağlanmaktadır. Ayrıca mahalle demircilikte ilerlemiştir.

Bölgeden iki kadın bir erkek olmak üzere toplam üç kişiden kayıt alınmıştır. Kadınların büyükbaş hayvan güttürülmek için okutulmadığı; erkeklerin ise ilkokula gittiği tespit edilmiştir. Yörede /ñ/ damak ünsüzünün erimesi sonucu ortaya çıkan damaksıl /ĩ/ ünlüsüne rastlanılmıştır. Genellikle geniş zaman, şimdiki zaman, görülen geçmiş zaman basit ve birleşik zaman fiil çekimi ikinci çokluk şahıs eklerinde oluştuğu tespit edilmiştir. Ayrıca mahallede şimdiki zaman birinci çokluk şahıs çekiminde -z ~ -S nöbetleşmesinin çok sık görülmesi ilgi çekici bir özelliktir.

1.7.3. Sarıhaliller

İlçe merkezinin 8 km batısında kurulan mahalle Defter-i Hâkânî ve sonraki vakıf kayıtlarında Sarıhaliller diye kayıt edilmiştir (Enhoş, 1974:206). Eskiden Yerle'ye bağlı mahallelerden biri olduğu belirtilmiştir (Özkaynak, 1954:94). Sarı Halil, Sarı Abbas ve Sarı Hacı olmak üzere üç kardeş Yerle'den ayrılarak her biri bir mahalleye yerleşmiş ve mahallelere isimleri verilmiştir (Sümbül, 1989:157). Ayrıca Türkistan'dan gelen beş aşiretin bir kolu tarafından kurulduğu ve Tekelioğullarının bir kolunun da mahalleye yerleştiği tahmin edilmektedir (Çetin, 2017:48).

En fazla göç veren mahallelerden birisidir. Mahallede yaylacılık faaliyetleri durmuştur. Su sıkıntısı yaşandığı için yiyecek ihtiyacı başka mahallelerden sağlanmaktadır. Geçim kaynağı dokumacılıktır; az da olsa hayvancılık yapılmaktadır.

Kadınların ağız özelliklerini koruduğu gözlenmiştir. Erkeklerin ise çeşitli illere giderek ticaretle uğraştığı ve ağız özelliklerini yansıtmadığı tespit edilmiştir. Mahallede $\tilde{n} \sim g \sim y$ değişiminin meydana gelmesi dikkat çekicidir.

1.7.4. Taşlıca

Akseki'ye 36 km mesafesi olan mahalle bir müddet Taşlıca Maa-Murt adı ile anılmıştır. Yavuz Sultan Selim zamanında birçok mahalle Murt nahiyesine bağlanmıştır (Özkaynak, 1954:114-115). Veba hastalığı sonucu Murt nahiyesi yok olmuş ve sağ kalan bir hane Taşlıca Mahallesi'ne yerleşmiştir (Sümbül, 1989:11). Torosların geniş vadisinde ve Tuzaklı Dağının yamacında kurulan, eski adı Kilisalı olan, mahallenin tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte Roma ve Selçuklular devrine dayandığı ve gayrimüslim kişilerin de yaşadığı ifade edilmiştir (Enhoş, 1974:275). Ayrıca Taşlıca çok dağlık olduğu için halk Murtiçi'ne yerleşmiştir. Günümüzde mahalle Murtiçi-Taşlıca şeklinde bilinmektedir. Okuma yazma oranı yüksektir. Mahallede önlük-artlık, düzlük-yuvarlaklık ve genişlik-darlık uyumlarına uymayan kullanımlar dikkat çekici bir durumdur. Özellikle /m/ ünsünün inceltici etkisi ünlü daralmalarına sebep olmaktadır. Bu durum Taşlıca'yı diğer mahallelerden ayırmaktadır.

1.7.5. Geriş

Akseki'nin güney batısında bulunan mahallenin ilçeye uzaklığı 18 km'dir. Arapçada "ıyal" büyük evlât anlamına gelen Geriş, Şadırvan Dağı eteklerinde, engebeli bir yerde kurulmuştur. 1954 senesine kadar mahalle olan Geriş'te bu tarihte bucak teşkilâtı inşa edilmiş; bu teşkilâta kendisi dahil 13 mahalle bağlanmıştır (Özkaynak, 1954:104). Mahallenin ilk kurucularının Orta Asya'dan gelen Yörük diye anılan Türkmenler olduğu söylenmektedir. Kuzeyde bulunan Hisar Dağındaki tarihî kalıntılar da Selçuklu egemenliğinin mahalleye kadar uzandığını göstermektedir. Kanunî dönemi kayıtlarında mahalle halkının bıçkıcılıkla uğraştığı ve burada "Bıçkıcıyan Tâifesi" nin de yaşadığı bildirilmiştir (Enhoş, 1974:243).

Geriş'te Hacı Abdullah ve Hacı Hüseyin adında iki müderris tarafından bir medrese inşa edilmiştir. Geriş Medresesinin külliyyatının geniş olduğu ve çıkan yangınlarda ne yazık ki kül olduğu belirtilmiştir (Özkaynak, 1954:105).

Geriş'te hem görülen geçmiş zaman üçüncü teklik şahıs *-DI* ekinden sonra hem de cevher fiilden sonra /n/ ünsüzünün türediği görülmektedir.

Kaynak şahıslar (14 numaralı metin) elli yıl önce çobancılık yapmak için Güçlüköy (Fersin)'den Geriş'e göçmüşlerdir. Genel olarak Geriş ağzını yansıtır.

1.7.6. Alaçesme

Akseki ilçesinin en eski mahallelerindedir. Akseki'nin güney batısında ve ilçeye 17 km mesafede yer alır. İlk kez Yörükler tarafından kurulan mahallenin kuruluşu 700-800 yıl öncesine kadar uzanmaktadır. Osmanlı kayıtlarında mahallenin adı Alakilise şeklinde geçmiştir. Bu isim Rumlar devrinden kalan taban ve tavan süsleri ile ünlü Alakilise'den gelmektedir (Enhoş, 1974:246). Daha sonra mahalleye vilâyetçe Alaçesme ismi verilmiştir (Özkaynak, 1954:106).

Alaçesme genel olarak Akseki ilçesinin ağız özelliklerini yansıtmaktadır. Akseki yöresi genellikle ötümlüleşmeyi benimsemiş olmasına rağmen Alaçesme Mahallesi'nde ötümsüzleşme eğilimi görülmektedir.

1.7.7. Güçlüköy (Fersin)

Defter-i Hâkânî'de mahallenin adı Fersun olarak kayıt edilmiştir. Sonradan İçişleri Bakanlığı mahallenin ismini Güçlüköy olarak değiştirmiştir. Akseki'nin güneyinde ve ilçeye 35 km uzaklıkta bulunur. Eski Alâiye kervan yolu üzerinde kurulan mahalleye ilk olarak göçebe Türkmenler yerleşmiştir. İlk kuruluş zamanında mahallede Yuvalar, Migolos ve Manabat obalarının yaşadığı kayıt edilmiştir. Bu obaların geliri Kanunî devrinde Fersun ile birleştirilmiştir (Özkaynak, 1954:115). Mahallenin kuruluş tarihi milâdî 1200-1300 yılları arasına dayandırılmıştır. Yerleşim yerinin yakınlarında, Romalılarından ve Bizanslılardan kaldığı düşünülen tarihî surlar ve yerleşim yerlerinin olduğu bildirilmiştir (Sümbül, 1989:8).

Yazın bir kısmı Yörük'ün Sayı denilen dağın arkasındaki Eğrikar yaylası'na çıkmaktadır; bir kısmı ise yol kenarında üzüm satmaktadır.

Mahallede *vallaha* ünleminin nerdeyse her cümleye başlarken ve bitirirken kullanıldığı gözlenmiştir.

1.7.8. Güzelsu

Akseki ile Gündoğmuş ilçeleri arasında, Serebel ormanlık bölgesinin güneyinde kurulmuştur. İlçeye 35 km uzaklıktadır. Eski kütük defterlerine mahallenin adı Silles (Sülles) şeklinde geçmiştir. Kurtuluş Savaşı'ndan sonra Güzelsu ismi ile değiştirilmiştir. Güzelsu'da eski medeniyetlere ait Çamlımezarlık, Asar (hisar), havuzlar ve kale yıkıntıları bulunmuştur ve mahallenin tarihinin eskilere dayandığı belirtilmiştir. Güzelsu, 1912 yılında Akseki ilçesine bağlı bucak merkezi hâline getirilmiştir. 1936 yılında Gündoğmuş ilçe olmuş ve mahallelerin çoğu yeni ilçeye bağlanmıştır (Enhoş, 1974:266). Güzelsu'ya Sultan Abdülmecid tarafından bir medrese yaptırılmıştır. Büyük din âlimi Ahmet Hamdi Akseki ilk feyzini bu medresen almıştır (Özkaynak, 1954:113).

Yörede yapılan ön araştırma sonucu *gız* kelimesinin *gıy* şeklinde söylendiğine rastlanılmıştır. Fakat metinde tespit edilememiştir. Mahallede tümcelerinde ve sonunda heceleri normalden daha uzun ve vurgulu söyleme eğilimi vardır. AKA'da /ñ/ damak ünzüsü canlılığını muhafaza etmektedir. Fakat Güzelsu Mahallesi'nde /ñ/ ünsüzünün çoğunlukla korunmadığı tespit edilmiştir.

2. İNCELEME

2.1. Ses Bilgisi

2.1.1. Ünlüler

2.1.1.1. Ünlü Çeşitleri

Türkiye Türkçesi yazı dilinde bulunan ünlülerin yanı sıra Akseki köyleri ağzında yarı ünlüler, kısa ünlüler ve çeşitli ses olayları ile oluşan ikincil uzun ünlüler tespit edilmiştir. Yarı ünlüler ve kısa ünlüler şunlardır: [á], [á̃], [â], [é], [ã], [ê], [í], [ĩ], [î], [ó], [ó̃], [ô], [ú], [ã], [ẽ], [ĩ], [ĩ̃], [õ], [ũ], [ũ̃].

2.1.1.1.1. /a/ Ünlüsü ve Çeşitleri

[á] : /a/ ve /e/ ünlüleri arasında orta damakta boğumlanan bir sestir. Bu ses yöre ağzında yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. [á] sesinin oluşumunda ilerleyici ve gerileyici ünlü benzeşmelerinin etkileriyle birlikte, artılaştırıcı etkisi olan ünsüzlerin veyahut önlüleştiren özelliklere sahip bazı ünsüzlerin etkisi büyüktür.

/a/~[á] : ásker “asker” 5/83, yazın “yazın” 1/154, tá:nä “tane” 15/19, şaşgınlıK “şaşkınlık” 1/252.

/e/~[á] : nápa:yn “ne yapayım” 1/30, hálve “helva” 5/63, amál “amel” 5/217, mëyván “senin meyven” 14/50, acámı “acemi” 7/33, páK “pek” 4/146, gilárimın kapısın “kilerimin kapısını” 15/67.

/ı/~[á] : ka:báye “kapıya” 20/70.

Bu ses genellikle /c/, /ç/, /d/, /f/, /g/, /h/, /k/, /l/, /n/, /r/, /s/, /ş/, /y/, /z/ ünsüzleriyle birlikte bulunur.

cáhıl “cahil” 6/84, bahçacılıK “bahçecilik” 1/4, dávam “devam” 9/4, defá “defa” 15/22, tázgáh “tezgah” 9/39, hápiS “hapis” 1/331, keşkáh “keşkek” 8/22, álma “elma” 14/137,

námaz “namaz” 10/79, ráhmedli “rahmetli” 5/38, sávabına “sevabına” 11/86, ayşáma_a:dar “akşama kadar” 5/169, yáğ “yağ” 2/5, zábaḥ_ézâni “sabah ezâni” 3/8.

[â] : /a/ ve /ı/ ünlüleri arasında daha çok /a/ sesine yakın bir yerde boğumlanan dar, yarı geniş bir ünlüdür. [â] sesi yöre ağızında yaygın kullanılmaktadır. Bu ses ilerleyici ve gerileyici ünlü benzeşmeleriyle meydana gelir.

/a/~[â] : zâman “zaman” 8/1, piyásaya “piyasaya” 2/2.

/ı/~[â] : çarâ:ereceKsiñ_onlara “onlara çağırivereceksin” 5/172, hâ “hı” 13/17.

/u/~[â] : inciri sorarımış “inciri soğurmak, emmek” 5/74.

Yöre ağızında [â] sesinin boğumlanması sırasında /d/, /f/, /h/, /s/, /ş/, /y/, /z/ ünsüzlerinin daraltıcı etkisinin olduğu tespit edilmiştir.

/a/~[â] : dâyim “dayım” 2/6, fârz “farz” 5/189, fâzla “fazla” 12/96, hâzırladım “hazırladım” 10/23, ḥârmanca: “harmancığa, tepeye” 4/71, olsâydı “olsaydı” 10/13, çıkarâsiya çalar “çıkıncaya kadar çalar” 6/38, çırâyla dutuşdüruğ, “çırayla tutuştururduk” 13/87, dışârda “dışarda” 2/30 yazı “düzlük, ova” 4/16, bâzı “bazen” 4/37, zâba:ḥa ğadar “sabaha kadar” 2/18, âz “az” 4/65, râ:zı “razı” 20/7.

Ayrıca â:zına “ağızına” 5/63, devled bô:âzından “devlet boğazından” 1/193 örneklerinde tespit edilen bô:âz kelimesinde /ğ/ ünsüzünün düşmesi [â] sesi üzerinde daraltıcı bir etki yaratmıştır.

[â] : /a/ ve /o/ ünlüleri arası, /o/ ünlüsüne kayarak yarı yuvarlaklaşan (Boz, 2002:26) bir sestir. Yöre ağızında birkaç örnekte tespit ettiğimiz bu ses, dudak ünsüzlerinin yarı yuvarlaklaştırıcı etkisiyle meydana gelmiştir.

/a/~[â] : zâman “zaman” 15/3, tâyuğ “tavuk” 14/80, suvân “soğan” 7/139, vâlḷa “valla” 6/83, bâbaları “babaları” 3/4.

/u/~[â] : doḡândırmıycan dēye “dokundurmayacağım diye” 11/7, doḡânmiş “dokunmuş” 14/1.

/o/~[â] : zâr “zor” 12/44.

[â] : Geniz yolu açıkken boğumlanan ünlüler genizlik özelliği kazanır (Sağır, 2008:567). /ñ/ damak ünsüzünün düşmesi sonucu genellikle ikiz ünlü oluşur.

baâ “bana” 1/10, saâ “sana” 1/48, anaâz “anneniz” 5/35, sorsaâ “sorsana” 19/7.

2.1.1.1.2. /e/ Ünlüsü ve Çeşitleri

[ê]: Dilimizdeki sekiz sesliden farklı olarak açık /e/ ile /i/ arasında telaffuz edilen ve dokuzuncu bir ses olan kapalı /é/’nin varlığı konuşma dilinde açıkça görülmektedir (Yavuz, 1991:271).

Türkçe kelimelerde çoklukla *i > é* değişimi ile ve Eski Türkçedeki *i* sesinin tarihî gelişme seyri içinde gösterdiği genişleme eğilimine uyarak *é*’ye dönmesi ile oluşmuştur (Korkmaz, 1977:34).

Yöre ağızında oldukça fazla kullanılan /è/ ünlüsü genellikle ilk hecede görülür.

/a/~[ê] : fêydası “faydası” 12/68, mâzêrli:n yanna “mezarlığın yanına” 4/128, o:lu êsgârdeymiş “oğlu askerdeymiş” 5/77, dène “tane” 5/88.

/e/~[ê] : bêş “beş” 7/15, yêni “yeni” 8/2, hêr şey 2/37, kimsêye “kimseye” 3/6, nè bilê:yn “ne bileyim” 1/293, kêyîk_âvu “geyik avı” 4/56, êsgî ev “eski ev” 12/58, dêsdi “testi” 10/23, bu sêver “bu defa, kez” 11/57, êkiñ_êKmâ “ekin ekme” 6/10, ê:er “eğer” 2/15, sêni “seni” 4/5, ğara çencârede “kara tencerede” 13/111, têrâddüT “tereddüt” 11/41, hêpimiz “hepimiz” 19/83, sêvdâdır “sevdadır” 18/48.

/i/~[ê] : hêç “hiç” 13/52, gêne “yine” 5/73, nè: gêlmediñ? “niye gelmedin?” 7/11, zêncir “zincir” 13/72, aşêret “aşiret” 1/189, êyi “eyi” 6/23, êndêresâ_a:dar “indiresiye kadar” 4/76, dikêldim “dikildim” 4/25, êkî “iki” 5/3, geliniñ gêysisi “gelinin giysisi” 8/13, mêhêl gördülâr “uygun gördüler” 14/82, etâ:mê:lin mûsanın “Etemgilin Musa’nın” 20/68.

/ı/~[ê] : dêşeri “dışarı” 5/50.

/ü/~[ê] : görüKmêyo “görüküyor” 1/296.

Arapça bir kelime olan *lê ilêhâ* “lâ ilâhe” 3/39 sözü ünlü benzeşmesi sonucu meydana gelmiştir.

[ä] : Yöre ağzında yaygın bir şekilde kullanılan /ä/ sesi geniş, açık bir ünlüdür. İncelenen metinlerde /ä/ sesi genellikle ilk hecede yer alsa da sözcüğün ortasında veya sonunda da çok fazla kullanıldığı tespit edilmiştir.

/a/~[ä] : yardä:n “yârdan” 5/194, hizmetgârlî:e “hizmetkârlığa” 3/5, *gêdiK* mâhlâsinden “Gedik Mahallesi’nden” 11/75, hängi “hangi” 10/61, buydäy “buğday” 8/15, mäsäfe “mesafe” 7/124, birâzini “birazını” 5/70, ame:lâ:T “ameliyat” 7/61, burdäyiz “burdayız” 10/13.

/e/~[ä] : bärä:ber “beraber” 11/30, tenekâden “teneke” 13/85, bā:n “ben” 9/49, mändil “mendil” 14/73, éyiykä “iyiyken” 14/123, è:zâ:T_ëtmä “eziyet etme” 15/39, yiyäcäK “yiyecek” 13/67, yügsäK “yüksek” 18/8, yiceg_äKmäk “yiyecek ekmek” 6/22, kâ:şini_üder “keşigini güder” 1/69, ä:er “eğer” 2/29, öküzlâri “öküzleri” 3/30, bölcâleri “fasulyeleri” 4/132.

[ê] : /e/ ve /ö/ arasında boğumlanan bir ünlüdür. Geniş ve yarı yuvarlak söylenen bu ses yöre ağzında çok seyrek kullanılır. [ê] sesinin oluşumunda ilerleyici ve gerileyici ünlü benzeşmeleriyle birlikte dudak ünsüzlerinin de önemli bir payı vardır. Metinlerde tespit edilen bu sesin değişim yönü /e/ > [ê], /ö/~ [ê] ve /ü/ > [ê] şeklindedir.

/e/~[ê] : évde “evde” 1/325, ên 2/3, dê:vlâtiñ şeyinde “devletin şeyinde” 12/45, veriverdi:m_êlle:re: “veriverdim ellere” 5/220.

/ö/~ [ê] : o zâmanlar ê:liydi “o zamanlar öyleydi” 12/48.

/ü/~ [ê] : bêyimezdi “büyümezdi” 5/143.

Metinlerin birkaç yerinde bêyîk “büyük” kelimesinde /ü/~ [ê] nöbetleşmesi olduğu tespit edilmiştir.

/ü/~ [ê] : benim bêyî:m “benim büyüğüm” 6/50, bêyüK 11/13, bêyir 15/42.

2.1.1.1.3. /ı/ Ünlüsü ve Çeşitleri

[ı] : /ı/ ile /i/ arası dar, düz bir sestir. Yöre ağında sıkça görülen bir sestir. [ı] sesi genellikle ünlü benzeşmeleriyle ve /ñ/, /ğ/, /g/, /k/ ünsüzlerinin arthlaştırıcı etkisiyle meydana gelmektedir.

/a/~[ı] : yapmıla “yapmayla” 13/17, ğaşmıyı: “kaçmayı” 11/61, amcıyla “amcayla” 12/53, ałamıya “ağlamaya” 10/65.

/ı/~[ı] : buralıyın “buralıyım” 13/1, sıkıntılıyıs “sıkıntılıyız” 12/50, yapıdırıyız:z “yaptırırız” 6/96, ğurtarı:ğrdi “kurtarıverdi” 7/52, zobayı “sobayı” 13/109, bubasıyla “babasıyla” 12/52, ğadlıandıme “katlandım ya” 5/180, da:ım “dayım” 19/71.

/i/~[ı] : ğelinnık “gelinlik” 20/30, ifdıraya u:radı “iftiraya uğradı” 19/7, beşikde “beşikde” 17/30, kėklık_ı:bi “keklik gibi” 4/200, na:sıb_olmadı “nasip olmadı” 8/38, sámimi “samimi” 14/53, eşğiden “eskiden” 13/39, şıkâyet “şikâyet” 11/57, dünyanıñ_ışı “dünyanın işi” 10/151.

Metinlerde /y/ ünsüzünün arthlaştırıcı etkisi düzenli bir biçimde görülür.

/i/~[ı] : iyi “iyi” 1/7, deyişiyile “diyişiyile” 1/20, önemliydi “önemliydi” ğelä:yın “geleyim” 4/38, eýiyin “iyiyim” 5/4, bilemeyıs “bilemeyiz” 6/76.

Metinlerde birkaç yerde /e/~ [ı] nöbetleşmesi vardır.

/e/~ [ı] : ní_ıycä:n “neyleyeceğim” 1/294, yıdirdim “yedirdim” 3/4.

Ayrıca /y/ ünsüzünün daraltıcı etkisi şimdiki zaman ekinin oluşmasında da etkilidir.

/o/~ [ı] : vėriyi “veriyor” 5/3.

/ü/~ [ı] : bėyígini “büyüğünü” 10/41.

/u/~ [ı] : ğuyıdan “kuyudan” 10/91.

[i̇] : /i/ ile /u/ arasında yarı yuvarlak sestir. [i̇] sesinin oluşmasında dudak ünsüzlerinin etkileriyle birlikte /i/ > [i̇] ve /u/ > [i̇] değişmelerinin de önemli bir yeri vardır. Yöre ağzında seyrek görülür.

/i/~ [i̇] : fırından “fırından” 6/34.

/u/~ [i̇] : *mışda: çaviş* “Mustafa Çavuş” 1/146, *çapıt*dan, *çıbıK*dan “çaputtan, çubuktan” 4/178, *sabın* “sabun” 6/68, *bulğırını* “bulgurunu” 10/112, *vapır* “vapur” 12/48, *bi ucından bi ucu* “bir ucundan bir ucu” 9/99, *ağistos* “ağustos” 18/20.

[i̇] : /ñ/ damak ünsüzünün düşmesi sonucu meydana gelir.

yalı̇z (~ yalı̇nız) 11/115.

Hocaköy, Sarihaliller ve Taşlıca’dan derlenen metinlerin birkaç yerinde /i̇/ geniz ünlüsü tespit edilmiştir.

ne ararsı̇z? “ne arıyorsunuz?” 5/97, *nasıl basdırdıydı̇z?* “nasıl bastırdınız?” 5/31, *nasıl ğatdıydı̇z* “nasıl katmıştı̇niz?” 5/29, *neyle nı:raşırsı̇z?* “ne ile uğraşırsınız?” 8/21, *sulardı̇z* “sulardınız” 12/71.

2.1.1.1.4. /i/ Ünlüsü ve Çeşitleri

[i̇] : /i/ ile /ü/ arasında yarı yuvarlak sestir. Bu ses yöre ağzında nadir kullanılır. Dudak ünsüzlerinin ve ünlü benzeşmelerinin etkileriyle oluşur. Ayrıca [i̇] sesinin oluşmasında /i/ > [i̇] ve /ü/ > [i̇] değişmelerinin de etkisi vardır.

/i/~[i̇] : *sevınüverdim* “seviniverdim” 10/81, *bıber* “biber” 1/123, *sevğı* “sevgi” 1/138, *mevlı̇T* “mevlit” 6/42.

/ü/~[i̇] : *ğırbüzde:n* “gürbüzden” 5/193, *yumırtalıK* *tımörüne* “yumartalık tümörüne” 6/6, *bıyı:mi* “büyüğümü” 6/47.

[ĩ] : /ñ/ damak ünsüzünün düşmesi sonucu oluşmuştur.

siz, az *hoca* kó:lüye beñzersiĩz (~ benziyorsunuz) amma demiş 5/76, ö:lâ: mi istersiiĩz? (~ istersiiñiz) 7/52, armıT_āk mā: nasıl yediĩz? (~ yerdiiñiz) 5/135, sizler onu görmädiĩz (~ görmediñiz) 13/22.

2.1.1.1.5. /o/ Ünlüsü ve Çeşitleri

[ó] : Boğumlanma noktası /ö/ ile /o/ arasında olan yuvarlak, geniş bir sestir. Yörede çok fazla rastlanılan bu ses /o/~ [ó] ve /ö/~ [ó] değişmeleri sonucu meydana gelir.

Şimdiki zaman eki [ó] ünlüsünün üzerinde /y/ ünsüzünün önlüleştirici etkisi vardır.

/o/~[ó] : yapılıyó:r “yapılıyor” 6/75, vèriyó:suñ “veriyorsun” geçiyó:r “geçiyor” 7/126, dèyórla:r “diyorlar” 5/194.

/ö/~[ó] : èvüñ_ó:ne “evin önüne” 2/10, yayláníñ_ó:zelli: “yaylanın özelliği” 1/37, ó:leden so:na “öğleden sonra” 4/98, onuñ_öldü:nü “onun öldüğünü” 4/135, ó:üne “önüne” 5/34, óyläyke “öyleyken” 5/62, şövör_è:itimi “şoför eğitimi”.

Ayrıca /ó/ sesi orta damak /g/ ve /k/ ünsüzlerinin etkisiyle yarı artılışarak da oluşur.

gó:dem “gövdem” 5/18, gók_úsä:n “Gök Hüseyin” 18/32, ík_óküz “iki öküz” 6/49, èyi kótü “iyi kötü” 7/16, dókërsiñ “dökërsin” 8/28, góçe u:ramış “göçe uğramış” 9/6, kó: “köy” 12/18, gókáy “Gökay” 12/36, gókyüzünden “gökyüzünden” 15/24.

/u/~ [ó] : bóyday “buğday” 20/59, bó:ün “bugün” 9/38.

/ü/~ [ó] : góya “güya” 5/12.

[ö] : /o/ ile /u/ arasında yuvarlak ve yarı dar bir ünlüdür. Bu ses /o/ ünlüsünün darlaşması ve /u/ ünlüsünün genişlemesiyle meydana gelir.

/o/~[ö] : zörıla “zorla” 19/74, çöcüğlarım “çocuklarım” 10/3, yörgancının “yorgancının” 11/21, böğazın_orda “boğazın orda” 4/99, sałonda “salonda” 5/7, doğdör “doktor” 7/63, patôza vèrecä:z “patoza vereceğiz” 6/34.

/u/~[ö] : döayıla “du‘â” 6/97, şöraya “şuraya” 10/127, ö:raşığ duruyöñ “uğraşıp duruyorum” 7/56, ö:rılama mò:rılama “uğurlama muğurlama” 12/89, yövarlağ “yuvarlak” 1/324.

2.1.1.1.6. /ö/ Ünlüsü ve Çeşitleri

[ö] : /ö/ ile /ü/ arasında yuvarlak bir sestir. /ö/~ [ö] ve /ü/~ [ö] değışmesiyle oluşan bu ses yöre ağızında çok az kullanılır. [ö] sesinin meydana gelmesinde genişlik-darlık uyumunun etkisi vardır.

/ö/~[ö] : kó:ñ_öte yanda “köyün öteki yanında” 1/230, yörüge “yörüğe” 5/55, sö:men “sövmem” 10/32.

/ü/~[ö] : ağ yözün yökarı “ak yüzün yukarı, sırt üstü” 1/120, yörü ba:lı:m “yürü bakalım” 7/23.

2.1.1.1.7. /u/ Ünlüsü ve Çeşitleri

[ú] : /u/ ile /ü/ arasında yuvarlak ünlüdür. Akseki ağızında sıklıkla kullanılan karakteristik bir sestir. Genellikle /u/~ [ú] ve /ü/~ [ú] değışmelerinin meydan geldiğı yerde görülür.

Ünlü benzeşmeleri ve /y/ ünsüzünün önlüleştirci etkisiyle /u/~ [ú] değışmesi oluşur.

/u/~[ú] : fasúlya “fasulye” 12/94, cú:ra äkmä: “cura ekmeğı” 13/22, onúyla “onunla” 13/14, yılbaşı oyunnarı “yılbaşı oyunları” 2/1, úürke “uyurken” 10/19.

/ğ/ ve /ñ/ ünsüzlerinin artlılaştirci etkisiyle ü/~ [ú] değışmesi oluşur.

/ü/~[ú] : çakılıñ üstünde “çakılın üstünde” 4/67, dú:ğün ediyor 6/42, gidiyosñ “gidiyorsun” 7/87.

Orta damak /g/ ve /k/ ünsüzlerinin etkisiyle yarı artılışan [ú] sesi metinlerde fazlaca görülür.

külü “külü” 6/68, gún “gün” 11/40, kúkürt “kükürt” 13/78, gúüm “güüm” 15/69, günebakan “günebakan” 14/84, aılla: şükúr “Allah’a şükür” 10/61, türkücü “türkücü” 1/110, gúz günü “güz günü” 1/147, yúkländik “yüklendik” 4/171.

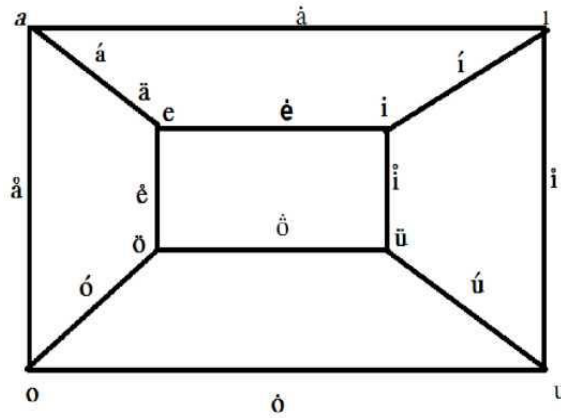
Metinlerde iki yerde /ö/~ [ú] nöbetleşmesi tespit edilmiştir.

/ö/~[ú] : kúpük “köpük” 10/22, ğavuT düvellərđ “kavut döverlerdi” 13/80.

Ayrıca [ú] sesi dudak ünsüzleri ve diş ünsüzlerinin etkileriyle de oluşur.

ğabúl olmaz “kabal olmaz” 5/192, mejbúr “mecbur” 1/119, úvendarayı “üvendere” 3/31, o dúzene “o düzene” 6/22, núfus 9/5, tēşebbús edelim “teşebbüs edelim” 12/17.

2. Tablo : AKA’da Kullanılan Ünlüleri Gösteren Şema

Kaynak : (Erdem ve Bölük, 2011:60)

2.1.1.2. Uzunluk-Kısalıklarına Göre Ünlüler

2.1.1.2.1. Kısa Ünlüler

Kısa ünlüler, ekseriyetle konuşan kişinin sesleri normalden daha hızlı telaffuz etmesi ve konuşma esnasında heyecanlanması durumunda oluşur. Akseki köylerinde (/a/, /e/, /ı/, /i/, /o/, /u/, /ü/) ünlülerinin kısa şekilleri vardır.

2.1.1.2.1.1. Kısa /a/ ve /e/ Ünlüleri: [ä], [ë]

Konuşma sırasında iki ünlü yan yana gelince vurgusu az olan ünlü kısalma veya düşme eğilimi gösterir.

çoban_ oĻaĻăĶ gēderdiĶ “çoban olarak giderdik” 1/1, oyun_ oynaycăĶ “oyun oynayacak” 2/18, ġnă_ê:cesi “kına gecesi” 3/32, gēldi:lă barăbar vurdu “geldiğiyle beraber vurdu” 4/30, za:bă_a:dar “sabaha kadar” 4/43, a:cıĶ dă îlerlă:n “azcık daha ilerleyeyim” 5/12, çarăcaĶ dă adam “çağırarak da adam” 6/30, nūfusă_a:dar “nūfusa kadar” 9/6, ġaşçăn “kaçacağım” 10/19, baĶă_ēttim “bakmaya gittim” 11/29, *ezrăil* “Azrail” 18/17, *hava_ă*:rı “Havva karı” 1/51.

ēvêlisini “evvelisini” 1/3, *mēmed* “Mehmet” 3/27, ä:fē_j:bi “efe gibi” 3/31, nêrē_ēddi “nereye gitti” 5/146, ġêlînceyē_ă:dar “gelinceye kadar” 6/37, ġidăn dē dōnmămiş “giden de dönmemiş” 9/16, ġêycēĶ “giyecek” 10/53, nê_îşleycēmi “ne yapacağımı” 11/11, şē_ētmădi “şey etmedi” 15/11, ô:lē_ô:le “öyle öyle” 17/35.

2.1.1.2.1.2. Kısa /ı/ ve /i/ Ünlüleri: [i], [ĩ]

Yörede en fazla kısalan ünlü /ı/ ve /i/ ünlüleridir. Herhangi bir kaideye bağlanmayan bu kısalma daha çok *r*, *l*, *y* gibi akıcı ve sızıcı ünsüzler yanında meydana gelir. ġ, *s*, *z*, *j* ünsüzleri de orta hecedeki ünlü kısalmasında rol oynar (Ercilasun, 2002:60).

canĻanĩ “canlanır” 3/24, aĶız ġalĩdım “aciz kalırdım” 3/43, ġelin_ăĻĩ ġelillerdi “gelin alır gelirlerdi” 8/17, nasĩ 10/62, vardĩmda 17/70, aĻĩsam 18/40, barabar ġalĩdıĶ 19/57, darĩđıdı 1/13, zorĻanĩsım “zorlanırsın” 1/3.

dènK gèlîse “denk gelirse” 4/2, yècä:k miñ? “yiyecek miyim?” 5/24, bítirîdiK “bitirirdik, yetiştirirdik” 10/54, döndärîdim “döndürürdüm” 11/8, pirîç pilâvı “pirinç pilavı” 14/136, ğardaşîdi “kardeşiydi” 11/109, varıK_ emdirîveriyin “varıp emdiriveririm” 19/5, bilîsîndir “bilirsindir” 19/16, verî mi? “verir mi?” 1/48, bîden “birden” 4/185.

Konuşma esnasında ünlü ile başlayan ve ünlü ile biten iki kelime yan yana gelince umumiyetle birinci kelimenin son sesi kısılır; ikinci kelimenin ilk sesinin kısılması ise nadirdir.

varî_ê:deriz “varır gideriz” 10/33, *allah razî ossun* “Allah razı olsun” 3/19, cumârtesî_ü:n “cumartesi gün” 8/7, èy_şde “iyi işte” 8/18, orta_şre “orta yere” 1/13, kâ:şinî_ú:der “keşigini güder” 1/69, iki_ü:z “iki yüz” 3/48, yaban_eri:_îbi “yaban eriği gibi” 4/200.

Yöre ağzında *ile* edatı ve *i-* fiili çoğunlukla ya düşer ya kısılır.

de: mîdî “değil miydi” 1/14, güzälîdi “güzelidi” 1/19, doğurduK_ anamîla “annemle dokurduk” 1/40, ğaynanamîla “kaynanamla” 3/14, dèllerîmişîmiş “derlermişimiş” 3/50.

2.1.1.2.1.3. Kısa /o/ Ünlüsü: [ö]

/o/ ünlüsünün dar ünlülere oranla kısılması daha zordur. Yörede pek fazla rastlanmaz. Ekseriyetle şahısların normalden daha hızlı konuşmasıyla oluşur.

ğabcı: ğömama ra:men “kabcığı koymama rağmen” 4/27, yapıyöm “yapıyorum” 9/1, çö_ önce “çok önce” 1/73, nè oğcâğ! “ne olacak!” 12/3, bozdurcâz “bozduracağız” 12/5, çöbancılığ_ “çobancılık” 13/31, yöğa “yufka” 13/89.

2.1.1.2.1.4. Kısa /u/ ve /ü/ Ünlüleri: [ü], [ü]

Bu ünlüler genellikle /l/, /n/, /r/ ve /y/ akıcı ünsüzlerinin yanında kısılır.

bi o:lü ğız, iki oğü ğız “bir olur kız, iki olur kız” 5/4, pamümüz “pamuğumuz” 9/41, çöçüğlarım “çocuklarım” 10/3, sa: oğşam “sağ olursam” 18/8, oturüduK_ “otururduk” 19/3, vurüşun_oca: “vurursun ocağa” 1/34, ğoyununü_ú:der “koyununu güder” 1/70, yoK_ müdu? “yok muydu?” 1/86, o:lümüla “oğlumla” 13/6, durü mu? “durur mu?” 13/49.

ötü:zâ “öteki yüze” 4/14, ne götürüsüz? “ne götürüyorsunuz?” 10/40, yörü ba:lı:m “yürü bakalım” 11/49, görüyüş “görürüz” 12/61, anamın öldünü “annemin öldüğünü” 5/28, ödüşleşir ödüşleşir “ödüncleşir ödüncleşir” 1/78.

2.1.1.2.2. Uzun Ünlüler

Akseki köyleri ağızda birincil uzun ünlüler sadece alıntı kelimelerde bulunur. Yöre ağızda ses olayları, vurgu – tonlama ve anlatıcının telaffuzundan kaynaklı ikincil uzun ünlülere çok fazla rastlanılır. İkincil uzun ünlüler incelenirken Ahmet Buran’ın tasnifi rehber olarak alınmıştır.

İkincil uzun ünlüleri söz içinde buldukları yere göre, *sözcük kök ve tabanlarında, eklerde ve ekleşme durumunda*; oluşma biçimine göre, *ünlü birleşmesi, ünlü düşmesi, ünsüz düşmesi, ünsüz erimesi ve kaynaşması ile oluşanlar* (Buran, 2007) tasnifinden yararlanılmıştır.

2.1.1.2.2.1. Ünsüz Erimesi veya Düşmesi Sonucu oluşan Uzun Ünlüler

2.1.1.2.2.1.1. Sözcük Kök Ve Tabanlarında

/b/, /f/, /g/, /ğ/, /h/, /k/, /k/, /l/, /n/, /ñ/, /r/, /y/, /z/ ünsüzleri ve Arapça ayn (ع) sesinin düşmesi veyahut erimesiyle ikincil uzunluklar meydana gelir. Yörede ikincil uzun ünlüler genellikle /ğ/, /h/ ve /y/ ünsüzlerin düştüğü yerlerde görülür.

/b/ Ünsüzünün Erimesi Sonucu Oluşan Uzun Ünlüler

gö:re “gübre” 5/109.

/f/ Ünsüzünün Erimesi Sonucu Oluşan Uzun Ünlüler

çi:tcili:le “çiftçilikle” 8/3, yu:ka “yufka”8/14, so:rayı ğurdum “sofrayı kurdum” 10/24, cu:ralınızıñ ardını “çulfalığın arkasını” 1/50.

/ğ/ Ünsüzünün Erimesi Sonucu Oluşan Uzun Ünlüler

da:da “dağda” 1/69, bu:day “buğday” 2/13, o:lan “oğlan” 3/1, o:raşdıım “uğraşdıım” 4/25, do:ru dürüs “doğru dürüst” 5/47, ba: dıbine “bağ dibine” 6/16, ö:retmännini “öğretmenliğini” 20/21, sa:lıK “sağlık” 7/56.

/h/ Ünsüzünün Erimesi Sonucu Oluşan Uzun Ünlüler

ta:ta beşiKde “tahta beşikde” 1/116, uzun_a:mad “Uzun Ahmet” 1/172, a:şaP_év “ahşap ev” 3/48, ra:mátlı “rahmetli” 5/62, ğa:veciliK “kahvecilik” 20/1, mǎ:medi:n “Mehmet’in” 20/69, mu:arrem “Muharrem”7/39, mēşu:r 7/107.

/k/ > /ğ/ Ünsüzünün Erimesi Sonucu Oluşan Uzun Ünlüler

ba: (∼ baK) 1/45, zı:Kım_ola: (∼ zığkım ola, olsun) 10/82, yo:du (∼ yoğtu) 7/72, a:şam (∼ ağşam) 4/44, beş lirǎ ałaca:sın(∼ alacağsın) 6/14.

/k/ > /g/ Ünsüzünün Erimesi Sonucu Oluşan Uzun Ünlüler

mekú:le, (∼ meKúgle) meküK_atardıK 1/44, bi gün_şe gidece:sın (∼ gideceğsin) 6/14.

/l/ Ünsüzünün Erimesi Sonucu Oluşan Uzun Ünlüler

piñarbaşı o:sun, çalıçukur_ö:sun “Pınarbaşı olsun, Çaltılıçukur olsun” 1/76, onnar ğa:kamaz yerinden, demiş “onlar kalkamaz yerinden demiş” 5/80-81.

/ñ/ Ünsüzlerinin Erimesi Sonucu Oluşan Uzun Ünlüler

so:nadan (< soñna) 1/65, elli kere di:le:ne di:le:ne (< diñlene diñlene) zorla giderin 13/16.

/r/ Ünsüzünün Erimesi Sonucu Oluşan Uzun Ünlüler

ha:çlı: “harçlığı” 7/34, bi: “bir” şeye vardıK 11/81.

/v/ Ünsüzünün Erimesi Sonucu Oluşan Uzun Ünlüler

é:veli “evveli” 1/99, dö:müşler “dövmüşler” 3/52, gö:de “gövde” 4/18.

/y/ Ünsüzünün Erimesi Sonucu Oluşan Uzun Ünlüler

Áó:den “köyden” 1/23, şö:le “şöyle” 4/49, tü:lü mü:lü “tüylü müylü” 4/88, go:du “koydu” 5/64, şi:lârden “şeylerden” 20/66, sa:mayla “saymayla” 16/15, sö:lerdi “söylerdi” 7/17, ya:lâ: “yayla” 14/131.

/z/ Ünsüzünün Erimesi Sonucu Oluşan Uzun Ünlüler

á:cıK “azıcık” 5/2.

Düşme Safhasında Olan [h], [l], [r] ve [y] Ünsüzlerin Etkisiyle Oluşan Uzun Ünlüler

o, o:İmassa géli ğurT 1/97-98, sève:rİbirliK ğarısı 5/19, yaİİa:h 7/52, hêÇ şê:y_êtmâden_ ö:le öldü 3/23.

Arapça’dan Alıntı Kelimelerde Ayn (ع) Ünsüzünün Düşmesiyle Oluşan Uzun Ünlüler

í:mar_êder (< Ar. i° ma:r) eder 1/70, sa:t (< Ar. sa° a:t) 3/7, ma:rifâtinizi (< Ar. ma° rifetinizi) 2/19, a:mâ:İİ:na (< Ar. a° meline) 5/217.

/ğ/ Ünsüzünün Önündeki Ünlüyü Uzatmasıyla Oluşan Uzun Ünlüler

ço:_ ö:ğraşdım “çok uğraştım” 1/4, dú:ğün_ ediyor “düğün ediyor” 6/42, bö:ğlâ “böyle” 16/4.

2.1.1.2.2.1.2. Eklerde

Akseki köyleri ağzında -AcAk gelecek zaman eki, -yor şimdiki zaman eki, +gil isimden isim yapma eki ve - yIn 1. teklik şahıs emir eklerinin düşmesiyle eklerde uzunluklar oluşur.

-AcAk Gelecek Zaman Ekinde

Yöre ağızında *-AcAk* gelecek zaman eki, hece kaynaşması sonucu karakteristik bir şekilde ikincil uzun ünlüye dönüşür. Metinlerde ekleşme sırasında ekin bünyesinde meydana gelen ünsüz düşmesi sonucu oluşan ikincil uzun ünlülere de rastladık.

gönderecä:n “göndereceğim” 20/47, alaca:sın “alacaksın” 6/14, bıraka:ca:z “bırakacağız” 7/43, yi:cä:se “yiyecekse” 4/140, biçecä:sen “biçeceksen” 5/207.

-yor Şimdiki Zaman Ekinde

Yöre ağızında *-yor* şimdiki zaman ekinde hece kaynaşması sonucu ikincil uzun ünlüler meydana gelmektedir.

déyo:n “diyorum” 6/48, ba: bahçaya sürtüp duruyo:S “bağ bahçeye sürtüp duruyoruz” 7/60, çi:tcili:le ö:raşıyo:z “çiftçilikle uğraşıyoruz” 8/3.

+gil İsimden İsim Yapma Ekinde

İsimden isim yapan *+gil* ekinin (*-g-*) ünsüzünün düşmesiyle birlikte *i > e > é* değişmesi sonucu kapalı-uzun (*é*) sesi oluşur.

etä:mé:lin müsanın “Etemgilin Mûsâ'nın” 20/68.

-AyIn 1. Teklik Şahıs Emir Eklerinde

Akseki köyleri ağızında *-AyIn* birinci teklik şahıs emir ekinin orta hece ünlüsü düşmektedir ve *-y* ünsüzünün önündeki düz-geniş /a/ ile /e/ ünlülerini uzatmaktadır. Karakteristik olarak görülen bu yapı yörenin ilgi çekici bir özelliğidir.

yapa:yn “yapayın” 1/7, nè bile:yn “ne bileyim” 1/3, anladı mı vère:yn? “anlatayım mı?” 4/3, dura:yn “durayım” 4/73, baça:yn! “bakayım!” 5/76.

2.1.1.2.2. Hece Kaynaşmaları Sonucu Oluşan Uzun Ünlüler

2.1.1.2.2.1. Sözcük Kök ve Tabanlarındaki Hece Kaynaşmalarıyla Oluşan Uzun Ünlüler

/f/ Ünsüzünün Erimesi Sonucu Oluşan Hece Kaynaşmaları

mîsda: *çavış* “Mustafa Çavuş” 1/146.

/g/ Ünsüzünün Erimesi Sonucu Oluşan Uzun Ünlüler

yi.rmi (< yigirmi) 7/3.

/ğ/ Ünsüzünün Erimesi Sonucu Oluşan Hece Kaynaşmaları

do.mlu “doğumlu” 20/18, *çocu.mu* “çocuğumu” 5/129, *ça.racaK* “çağırarak” 6/14, *da:dırdım* “dağıtırdım” 1/14, *a:Çdan_oyma* “ağaçtan oyma” 1/17, *dè:l* “değil” 10/59.

de: mîdî “değil miydi” 1/14 örneği hem /ğ/ ünsüzünün hem de /l/ ünsüzünün erimesiyle oluşmuştur. Metinlerde daha çok *mi* soru edatıyla kullanılır.

/h/ Ünsüzünün Erimesi Sonucu Oluşan Hece Kaynaşmaları

to.mu “tohumu” 20/59, *ta:n* “tahın” 8/26, *şe:rde* “şehirde” 8/4, *se:l_évinden* “sehil evinden” 5/99, *da:* “daha” 9/5.

/k/ > /g/ Ünsüzünün Erimesi Sonucu Oluşan Hece Kaynaşmaları

toprak havudlarda acık biri:r (~ birigir), *acıK_akıvèrìdi* 1/58.

/k/ Ünsüzünün Erimesi Sonucu Oluşan Hece Kaynaşmaları

incè o:lan *la:bına* (~ ince o:lan lağabına) 3/7, *ba:lı:m* “bakalım” 7/23.

/n/ Ünsüzünün Erimesi Sonucu Oluşan Hece Kaynaşmaları

davarla:mızın yú:nu “davarlarımızın yününü” 1/39, *ya:na:* “yanına” 10/17.

/ñ/ Ünsüzünün Erimesi Sonucu Oluşan Hece Kaynaşmaları

ö:me gelene “öñüme gelene” 1/32, onu:la “onuñıla” 6/71.

/v/ Ünsüzünün Erimesi Sonucu Oluşan Hece Kaynaşmaları

çer:meli “çevirmeli” 7/133, è:müzde “evimizde” 1/329.

/y/ Ünsüzünün Erimesi Sonucu Oluşan Hece Kaynaşmaları

kö:me “köyüme” 10/155, yi:ceg_ākımāk “yiyecek ekmek” 6/22, ame:lä:T “ameliyat” 7/61.

2.1.1.2.2.2. Eklerde Görülen Hece Kaynaşmalarıyla Oluşan Uzun Ünlüler

/ğ/ Ünsüzünün Erimesiyle Oluşan Hece Kaynaşmaları

+cAğIz ekinde meydana gelen hece kaynaşması sonucu ikincil uzun ünlüler oluşur. Ayrıca yörede +cAğIz ekinin genişletilmiş şekillerine sıkça rastlanır.

bicä:ziniñ “biceğizinin” 1/105, ondan so:naca:zımına “ondan sonracağızımına” 7/6.

/y/ Ünsüzünün Erimesiyle Oluşan Hece Kaynaşmaları

-AyIn Birinci Teklik Emir Ekinde

ilerlä:n “ilerleyeyim” 5/12, nē bile:n “ne bileyim” 1/289.

2.1.1.2.2.2.3. Kök-Ek ve Ek-Ek Birleşmelerinde Görülen Hece Kaynaşmalarıyla Oluşan Uzun Ünlüler

/ğ/ Ünsüzünün Erimesiyle Oluşan Hece Kaynaşmaları

işledi:m_ işi “işlediğim işi” 1/291, buldu:m “bulduğum” 3/12, baca:nı “bacağını” 5/1, suya göyaca:nda “suya koyacağında” 8/26, hayvancılı:mız “hayvancılığımız” 9/14, yaptı:mız “yaptığımız” 10/1, indi:miz “indiğimiz” 12/80, ğayma:nı “kaymağını” 14/129.

/k/ Ünsüzünün Erimesiyle Oluşan Hece Kaynaşmaları

+dAkI ekindeki +ki aitlik ekinin erimesiyle hece kaynaşması oluşur.

şu ğarşıda: köün “şu karşıdaki köyün” 20/81, yeğsuda: “Yeğsudaki” 15/120.

/ñ/ Ünsüzünün Erimesiyle Oluşan Hece Kaynaşmaları

Yörede yan yana gelen iki /ñ/ damak ünsüzünün sistematik olarak eridiğı görülür.

ğönlü:ñ muradını (~ gönlüñüñ muradını) 8/42, anna:ñ zamanından (~ anneñiñ zamanında) 20/35.

/r/ Ünsüzünün Erimesiyle Oluşan Hece Kaynaşmaları

Bu hece kayması, +lAr çokluk ekiyle iyelik ekinin kaynaşması ve -r geniş zaman ekinin erimesiyle oluşur.

tağğala:na “tarlalarına” 3/12, ğoyunğa:mızın “koyunlarımızın” 1/39, köpeklä:ñ “köpeklerin” 4/70.

/y/ Ünsüzünün Erimesiyle Oluşan Hece Kaynaşmaları

yürüme:cäğsi:ñ “yürümeyeceksin” 7/65, dikeme:vèrdiK “dikemeyiverdik” 7/108, nè dè:ceK “ne diyecek” 1/141, nè bile:m “ne bileyim” 1/323.

-AyI- ses gurubundaki /y/ ünsüzünün daraltıcı-önlüleştirci etkisiyle /e/ ünlüsü kapalı ve uzun /è/ ünlüsüne dönüşür.

nè bilè:n “ne bileyim”5/28.

2.1.1.2.2.3. Ekleşme Durumunda Ortaya Çıkan Uzunluklar

+dAkI Ekinde

+ki aitlik ekinin bulunma hâli ekininin ünlüsünü uzatması sebebiyle ekte uzama görülür.

sırtımızda:ki “sırtımızdaki”15/20.

Ünlüyle Biten Fiillere -(x)r Geniş Zaman Eki Getirilmesiyle Oluşan Uzunluklar

yapılı:rdı “yapılırdı” 1/153, ara:rız “ararız” 4/1.

2.1.1.2.2.4. Sözcük Birleşmeleriyle Oluşan Uzun Ünlüler

Bu uzunluklar, yan yana gelen iki ünlünün kaynaşmasıyla ve iki ünlü arasında kalan ünsüzlerin erimesiyle oluşur.

2.1.1.2.2.4.1. İki Sözcüğün Birleşmesi Sırasında Yan Yana Gelen İki Ünlünün Kaynaşmasıyla Oluşan Uzun Ünlüler

hálbi:sä (∼ hâl bu ise) 2/40, şè:dellärdi (∼ şey ederlerdi) 2/37, dadl_ o:ıur (∼ tatlı olur) 5/188, del_ a:lınıñ (∼ Deli Ali) 5/204.

2.1.1.2.2.4.2. İki Sözcüğün Birleşmesinde Ünsüz Erimesiyle Oluşan Uzun Ünlüler

/g/, /h/ ve /y/ ünsüzleri iki ünlü arasında çoğunlukla erimeye yatkındır.

İki Sözcüğün Arasında /g/ Ünsüzünün Erimesi

hindík_ í:bi (∼ şindiki gibi) 13/63, bër_ è:ddiK (∼ beri gittik) 5/61, è:vkó:n (∼ evveliki gün) 20/30, ğupil dèla:nlı (∼ kopil deliğanlı) 2/31, ğèndin_ ö:re (∼ kendine göre 1/115).

İki Sözcüğün Arasında /h/ Ünsüzünün Düşmesi

na:ı (∼ ne hâl) 17/2.

İki Sözcüğün Arasında /y/ Ünsüzünün Düşmesi

na:baıım (∼ ne yapalım) 8/11, şú:zä (∼ şu yüze) 4/131, ötü:zde (∼ öte yüzde) 5/61.

2.1.1.2.2.5. Vurgu ve Tondan Kaynaklanan Uzun Ünlüler

Türkiye Türkçesinde süre, sınır, durak, vurgu, ton, ezgi gibi parçalar üstü birimler anlamı etkiler; korku, şaşkınlık, neşe, kızgınlık, sevinç vb. duyguların ifade edilmesini sağladığı gibi emir ve isteklerin daha etkili söylenmesini de sağlar (Çoşkun, 2000:126).

Vurgu

“Konuşma sırasında sözdeki bir heceyi diğerlerine göre daha yüksek bir ses tonuyla, daha baskılı bir şekilde söylemektir. Bilindiği gibi, vurgu, söz vurgusu (vurgu) ve söz dizimi vurgusu (titremleme) olarak gerçekleşir” (Karaağaç, 2013:107). Araştırmamızda, çalışma alanı kapsamında vurgunun özellikleri üstünde durulmamış; sadece vurgu ve tonlamanın etkisiyle oluşan uzunluklara yer verilmiştir.

vá:y! şöle ossun böle ossun 1/7, **ha:°** yětmiş 17/1, **a:zı** dilsiz 17/58, **su:s!** o bāni ğandırdı 19/56, **aļlah** cezañı vèrmä:siñ 13/10.

Yörede, soru cümlelerinde vurgunun sistemli bir şekilde son hecede meydana geldiği görülür.

nası:! 19/9, para nirdä:!^o 15/30, nè arayca:K 10/85, bilñ mi **se:n!** 13/18.

Ton

“Bir sözcük ya da bir konuşma parçası içinde bir seslem vurgulu söylendiğinde genel olarak sıklık da yükselmektedir. Kısaca tanımlamak istersek “ton, bir seslemdeki sıklık yüksekliği ya da düşüklüğü, bir başka deyişle, seslemin tiz ya da pes söylenişi” dir. Konuşma zinciri içinde alçalan ve yükselen ton’lar anlam ayırıcı birer sesbirim olarak kullanılır” (Aksan, 2009: 67-68).

Alçalan ton, sözün bittiğini ve artık söylenecek bir şeyin olmadığını ifade eder; Yükselen ton ise, sözün henüz bitmediğini gösterir.

on bēş yaşındaydım_évlendi:mde , on bēş yaşındaydı:m\ 6/2.

bēş ğız **va:r!**, ékí de o:lan va:r yè:di\ 5/3.

beyim hastalandı **da:da'** , da:dan gelikâ da: gêt**di:di**\ 3/21.

ây benim gızı:**m'**, ne sa:lamıdım **be:n**\ 11/1.

2.1.1.2.2.6. Alıntı Sözlere Uzun Ünlüler

Metinlerde, Arapça ve Farsça'dan alınan kelimelerdeki asli uzun ünlülerin varlığı tespit edilmiştir.

2.1.1.2.2.6.1. Asli Uzun Ünlüler

Yöre ağızında alıntı kelimelerdeki uzun ünlüler genellikle kısaldır, fakat asli uzunluklarını kaybetmeyen uzun ünlüler de vardır.

bärâ:ber (< Far. bera:ber) 11/30, tá:nâ (< Far. ta:ne) 15/19, râ:zı (< Ar. ra:zı) 20/7, há:la: (< Ar. ha:lâ) 6/7, ha:nede (< Far. ha:nede) 2/26, yâ:ni (< Ar. ya:ni) 12/4.

2.1.1.3. İkiz Ünlüler

“Bünyesinde iki ünlü bulunduğu halde ayrı hece meydana getirmeyen fonemlere ikiz ünlü diyoruz. İkiz ünlü, ses uzuvlarının bir tek hareketiyle ve tek bir nefes baskısı altında telaffuz edilir” (Ercilasun, 2002:61). AKA'da /b/, /f/, /ğ/, /h/, /k/, /n/, /ñ/, /r/, /v/, /y/ ünsüzlerinin erimesiyle ikiz ünlüler oluşur. İkiz ünlülerin oluşmasında ünsüz düşmeleriyle birlikte iki kelimenin birleşerek kaynaşmasının da önemli bir etkisi vardır. Ayrıca alıntı kelimelerde “ayn” veya “hemze” ünsüzlerinin düşmesiyle de oluşur (Erdem ve Bölük, 2011:66). Yöre ağızında üç çeşit ikiz ünlüye rastlanmıştır. Bu ikiz ünlüler şunlardır: Yükselen ikiz ünlüler, eşit ikiz ünlüler ve alçalan ikiz ünlüler.

2.1.1.3.1. Yükselen İkiz Ünlüler

Birinci öğeleri ikinci öğelerine oranla daha dar ve süreksiz ünlüleri olan ikiz ünlüdür (Korkmaz, 1977: 42-43).

AKA'da yükselen ikiz ünlüler ekseriyetle /b/, /ğ/, /h/, /v/, /y/ ünsüzlerinin erimesinden başka Arapça'dan alınma kelimelerdeki ayn (ع) ünsüzünün erimesiyle de oluşur.

büanne “babanne” 10/11, bürarsıKla: “bağrsakları” 1/128, bözün_ orda “boğazın orda” 4/99, dıarıñ dibinde “duvarın dibinde” 5/11, ğurtarı:erdi “kurtarıverdi” 7/52, niç “niye” 1/15, dię “diye” 1/48, duayı “duayı” 3/65.

2.1.1.3.2. Eşit İkiz Ünlüler

Eşit ikiz ünlüler, genişlik ve darlık bakımından her ikisi de aynı olan ünlülerdir (Bölük, 2011: 35).

/b/, /ğ/, /h/, /k/, /n/, /ñ/, /v/, /y/ ünsüzlerinin düşmesinin tesiriyle eşit ikiz ünlüler meydana gelmektedir.

birjirine “biribirine” 1/153, böön “bugün” 1/284, tulıu “tuluğu” 5/11, yıılmışlar “yığılmışlar” 3/55, düün “düğün” 8/13, meçerse “meğerse” 10/19, máalle “mahalle” 1/214, va:atda “vakitde” 4/112, biri:ır “birikir” 1/186, ğoyunuñ yú:ú “koyunların yünü” 1/152, istersiiiz? “istersiñiz?” 7/52, nę ararsıız? “ne arıyorsunuz?” 5/97, saã “sana” 1/48, úürke “uyurken” 10/19, nęę “niye” 3/28.

2.1.1.3.3. Alçalan İkiz Ünlüler

Baştaki sesi ikinciye oranla daha geniş olan ikili ünlülere alçalan ikili ünlüler denir (Aydın, 1992:26).

Yöre ağzında /ğ/, /h/, /ñ/, /v/, /y/ ünsüzlerinin erimesiyle meydana gelen alçalan ikiz ünlüler tespit edilmiştir.

bö:ün “bugün” 6/54, buca:ı. “bucağı” 4/166, doıP “doğup” 8/1, sa:ibi “sahibi” 2/38, buraj “burayı” 1/5, deј “diye” 1/7, tıuK “tavuk” 6/52, ğaraür “Karavür, tarla ismi” 1/86, ana:ı “anañı” 5/29, köün “köyün” 20/81.

3. Tablo: Yükseklik-Alçaklıklarına (Genişlik ve darlıklarına) Göre AKA'da Kullanılan Ünlüleri Gösteren Tablo

alçalan ↓↓↓↓↓↓↓	a, ā	yüksek(geniş) ↑↑↑↑↑↑↑
	Ā	
	â, ā	
	e, ê, o, ö, ó	
	á, ó, ô	
	è, ı, ì	
	í, î	
	î, ï, u, ü, ú	
alçak (dar)		Yükselen

Kaynak : (Küçükballı, 2013:51)

2.1.1.4. Ünlü Uyumları

2.1.1.4.1. Önlük-Artlık Uyumu (Büyük Ünlü Uyumu, Damak Uyumu)

Bir sözcüğün ilk sesleminde art ünlü varsa ondan sonra gelen bütün seslemlerde art ünlüler; ön ünlü varsa ardındaki seslemlerde ön ünlüler bulunması yoluyla oluşan uyumdur (Vardar, 2007:53-54). Vokal uyumu Türkçede her devirde sağlamdır (Timurtaş, 2013:26). Akseki köyleri ağzında önlük-artlık uyumu çok güçlüdür; öyle ki dilimizde uyuma girmeyen kelimeler, ekler ve alıntı kelimelerde bile uyum vardır.

Ekler

+ki Aitlik Eki

Yörede +ki aitlik eki uyumlu kullanılmaktadır.

ğarşığı “karşiki” 3/53, onunçu “onunki” 11/20, ğızımıñkını “kızımınıkini” 11/123, beninki “benimki” 14/52, yökarığı “yukarıki” 10/31.

-ken Zarf-Fiil Eki

-ken zarf-fiil eki yöre ağzında önlük-artlık uyumuna girmiştir.

çit sürerkä “çift sürerken” 3/3, çıkarğa barabar “çıkarken beraber” 4/19, bişerke “pişerken” 13/52, varıyo:ğa “varıyorken” 2/10, oturuqğa “otururken” 15/36, çay_ içällärikä “çay içerlerken” 15/105, göyun güderikä “koyun güderken” 16/8, kö:de:kän “köydeyken” 16/12.

-yor Şimdiki Zaman Eki

AKA’da -yor şimdiki zaman ekinin, önlük-artlık bakımdan uyum sağladığı tespit edilmiştir. Ancak yörede uyum, ön ünlülü kelimelere art ünlülerin getirilmesi ve art ünlülü kelimelere de ön ünlülerin getirilmesi suretiyle iki şekilde bozular (Aydın, 1992:30).

veriyó:suñ “veriyorsun” 7/126, ileniyó:r, déyo:n “ileniyor, diyorum” 6/48, götürüyom “götürüyorum” 8/8, ya:nış yapıyo “yanlış yapıyor” 19/53, duruyoru “duruyor” 3/55, bilmäyyorun “bilmiyorum” 15/22.

Fakat yörede veriyi “veriyor” 5/3, geçi:mişin “geçiyormuşum” 5/179 örneklerinde ekin uyuma girdiği görülmüştür.

Enklitikler (Edatlar)

ki Bağlacı

Yörede *ki* bağlacı, önlük-artlık bakımdan ilerleyici ünlü benzeşmesinin etkisiyle uyuma dâhil olmuştur.

bılmez ki 5/47, görmedim ki 6/64, aqıdırı kı 6/70, olmazdıy kı 8/19.

ile Edatı

ile edatı yöre ağzında uyuma girmiştir.

bunuyla “bununla” 6/4, háyvanna:la “hayvanlarla” 1/1, dädeyle “dedeyle” 4/11, beni:lä “benimle” 16/20.

imek Fiili

Yöre ağızında *imek* fiili önlük-artık bakımdan uyumludur.

varıdı “vardı” 16/9, sa:lamıdım “sağlamdım” 11/1, éyíymişimiş “iyiymişmiş” 5/3, varısa “varsa” 7/28, meşgúluymuşumuş “meşgulüymüşmüş” 5/54.

Kelimeler

Dilimizde önlük-artlık bakımdan uyuma girmeyen kelimelerin yörede uyumlu olduğu gözlenmiştir.

habarı “haberi” 2/21, ğardaş “kardeş” 11/58, oranıñ ataşı “oranın ateşi” 6/93.

2.1.1.4.2. Önlük-Artlık Uyumunun Bozulması

Bazı ünsüzlerin etkisiyle damak uyumu bozulur. Diş, diş eti ünsüzlerinin neden olduğu ünlü önlüleşmeleri , başta Batı Grubu ağızları olmak üzere bütün Anadolu ağızlarında görülür (Karahana, 2014:10).

Yöre ağızında uyumun bozulması özellikle /y/ ünsüzünün önlüleştirici etkisiyle gerçekleşmektedir.

/y/ Ünsüzünün Etkisi

yáşindi:di “yaşındaydı” 10/4, teg başiniyin “tek başınayım” 10/156, buräyâ “buraya” 15/39, başkaniydım “başkanıydım” 12/6.

Standart dilde uyuma giren birinci teklik şahıs emir ekinin metinlerde uyumlu olmadığı tespit edilmiştir.

vareyin “varayım”, ğateyin “katayım” 15/76, nè ğonuşe:yin “ne konuşayım” 8/6, nápi:n “ne yapayım” 11/5, bakā:n “bakayım” 10/27, bulı:in “bulayım” 10/44.

Ayrıca yöre ağızında gelecek zamanın olumsuz çekiminin de uyuma girmediği saptanmıştır.

doğandırmıycan “dokundurmayacağım” 11/7, dayanamı:caK “dayanamayacak” 13/34, yatmi:can “yatmayacaksın” 11/105.

/c/ Ünsüzünün Etkisi

Bölgede çok karşılaşılan bir uyumsuzluk değildir. /c/ ünsüzünün yarı önlüleştirci etkisiyle oluşmuştur.

acı:n “açım ” 5/8.

/ç/ Ünsüzünün Etkisi

/ç/ ünsüzünün yarı artlılaştırıcı etkisiyle uyum bozulmuştur.

çebıÇ “keçi yavrusu” 9/8.

/ğ/ Ünsüzünün Etkisi

Metinlerde /ğ/ ünsüzünün düştüğü kelimelerde önlük- artlık uyumun bozulduğu görülür.

deı:lidi “değildi” 1/17, yú:eriz “yüğeriz” 6/87.

[g] ve [k] Ünsüzlerinin Etkisi

Yörede ön damak /g/ ve /k/ ünsüzlerinin hiçbir fonetik sebebe bağlanamadan orta damağa doğru kayması ve kendisinden önce veya sonra gelen ünlüleri yarı artlılaştırması sonucu uyumsuzluk oluşur (Küçükballı, 2013:61).

kýoyde “köyde” 8/21, döndúk “döndük” 9/2, giriđiyindir “girmişimdir” 11/1, kóhün “köhün” 13/27, eşgi “eski” 1/20, gúnner “günler” 3/20, dedíkleri “dedikleri” 4/14.

/l/ Ünsüzünün Etkisi

antálläde 14/27.

/ñ/ Ünsüzünün Etkisi

Derlenen metinlerde /ñ/ ünsüzünün yarı artlılaştırıcı etkisi sonucu kalınlık-incelik uyumunun bozulduğu tespit edilmiştir.

anamıñ_aKlı “annemin akli” 5/47, yèñiden “yeniden” 6/20, gèlîsîñ “gelirsin” 7/23.

/s/ Ünsüzünün Etkisi

Fonetik bakımdan tam olarak açıklanamayan bir nedenle /s/ ünsüzünün yanındaki ünlüyü yarı artlılaştırarak uyumu bozduğu örnekler vardır.

sésîmi “sesimi” 5/16, çiT sürerdîK “çift sürerdik” 6/20, îsdeyen “isteyen” 8/22.

/ş/ Ünsüzünün Etkisi

Aşağıdaki örneklerde görülen önlük-artlık uyumsuzluğunu bozulmasının sebebini, /ş/ ünsüzünün ünlüler üzerindeki yarı artlılaştırıcı etkisiyle açıklayabiliriz.

néymîş “neymiş” 7/23, bêşîmîz “beşimiz” 8/3.

/h/ Ünsüzünün Etkisi

Yörede nadir görülen bu uyumsuzluk /h/ ünsüzünün yarı artlılaştırıcı etkisiyle oluşmaktadır.

cè:hîzimde “çeyiz” 13/36, şéhîd “şehit” 14/3.

2.1.1.4.3. Alıntı Kelimelerde Önlük-Artlık Uyumu

AKA’da alıntı kelimeler, ilerleyici ve gerileyici benzeşmeler nedeniyle uyuma tabi olmuştur. Fakat uyuma tabi olmayan veya tam olarak uyuma girmemiş şekiller de vardır.

2.1.1.4.3.1. Uyuma Giren Alıntı Kelimeler

İlerleyici Ünlü Benzeşmesiyle

bärä:ber (< Far. bera:ber) 11/30, ikíndi äzäni (< Ar. İkinci Ezanı) 11/49, hasTası (<Far. haste) 1/2, hizmetgärli:ę (< Ar. hidmet+Far. kâr) 3/5.

Gerileyici Ünlü Benzeşmesiyle

äsgäre (< Ar. asker) 5/83, denä (< Far. dane) 13/17, nufus (< Ar . nufus) 9/5.

Ayrıca başabar 4/19 örneğinde hem ilerleyici hem de gerileyici ünlü benzeşmesi vardır.

2.1.1.4.3.2. Uyum Sürecinde Olan Alıntı Kelimeler

esás (< Ar.esas) 1/81, mäsälá (< Ar.meselâ) 7/32, zâten (< Ar. zaten) 2/25.

2.1.1.4.3.3. Uyuma Girmeyen Alıntı Kelimeler

Bazı alıntı kelimelerin kök ve eklerinde damak uyumu bakımından uyum yoktur.

ma:rifätinizi (< Ar. ma^c rifet) 2/19, sevdädır (< Ar. sevda) 18/48, *hatcäy*la(<Ar. Haticeyle) 10/77, bësmelâyıla (< Ar. besmele) 15/67.

2.1.1.4.4. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu (Dudak Uyumu, Küçük Ünlü Uyumu)

Bir kelimenin ilk hecesinde düz bir ünlü varsa, arkasından gelen hecelerdeki ünlülerin de düz, ilk hecede yuvarlak bir ünlü varsa, akabindeki ünlülerin ya düz geniş (a, e) veyahut dar yuvarlak (u,ü) olması kuralıdır (Buran, 1996:111).

Dudak uyumu bakımından vokal uyumunun Türkçenin ilk dönemlerinden bu yana umumileşerek sağlam bir şekilde kaideleşmediği bilinir (Timurtaş, 2013:27). Fakat AKA'da dudak uyumu kuvvetlidir.

Metinlerde birkaç kelimenin düzleşme eğilimi içerisinde olduğu tespit edilmiştir.

armıt “armut” 4/107, pambır: “pamuğu” 1/63, bu:di: “buğday” 13/45, fasıl “fasulye” 13/18, domatiz “domates” 13/13, söbiyle “sobayla” 11/157, dayanamı:caK “dayanamayacak” 13/34.

Ayrıca /y/ ünsüzünün gerileyici yakın benzeşmenin etkisiyle önündeki yuvarlak ünlüyü düzleştirdiği örnekler de vardır (Mansuroğlu, 1959:91).

doımlıyın “doğumluyum” 11/1, borÇliyın “borçluyum” 12/95.

Yöre ağızında yuvarlaklaşma sebebiyle uyumun bozulduğu kelimelere rastlanılmıştır.

sévündük “sevindik” 1/94, müsävür “misafir” 1/96, èvüñ_ó:ne “evin önüne” 2/10, sévînüvêrdim “seviniverdim” 10/81.

Metinlerde yabancı dillerden alınan birtakım kelimelerin uyum dışı kaldığı görülür.

ha:boneyin (< Fr. abone) 8/8, basduman (< Fr. pansuman) 7/86, teşebbús_êdelim (< Ar. teşebbüs) 12/17.

Şimdiki zaman eki dudak uyumunu bozmaktadır. Fakat yörede vëriyi “veriyor” 5/3, geçi:mişin “geçiyormuşum” 5/179 örneklerinde olduğu gibi ekin uyumlu şekilleri de vardır.

Yörede bir kısım alıntı kelimeler düzlük- yuvarlaklık uyumuna tabi olmuştur.

hoturavları (< Fr. fotoğraf) 1/159, dokdur (< Fr. doktor) 10/70, horuz_ö:terke (< Far. horoz) 10/104, püsgü:T (< Fr. bisküvi) 13/81.

2.1.1.4.5. Genişlik-Darlık Uyumu

Yörede bazen önlük-artlık ve damak uyumlarının sınırlarını aşan ünlülerin genişlik-darlık bakımından da bir uyum içerisinde olduğu görülür (Ercilasun, 2002:82).

kimsiyi “kimseyi” 11/10, dij: “diye” 20/12, êr “eğer” 2/15, gêne “gene” 1/5, eskâr “asker” 5/86, mèsele “meselâ” 6/27.

2.1.1.5. Ünlü Değişmeleri

2.1.1.5.1. Ön Ünlülerin Artılılaşması

Boğumlanma noktaları ön damak olan ünlülerin, birtakım artılılaştırıcı ünsüzlerin etkisiyle arka damağa kaymasıyla oluşan kalınlaşmadır.

2.1.1.5.1.1. Ön Seste Karakteristik Artılılaşmalar

Yörede artılılaşmalar çoğunlukla ön damak /k/ ünsüzünün, /ñ/ damak ünsüzünün ve ünlü benzeşmelerinin etkisiyle oluşur.

e-~ä- : äkín äkerdik “ekin ekerdik” 6/32.

ö-~ó- : öü:ne “önüne” 13/48.

i-~í- : iyi “iyi” 1/7, ifdiraya u:radı “iftiraya uğradı” 19/7, ğazıñ içine “gazın içine” 13/86.

2.1.1.5.1.2. İç Seste Karakteristik Artılılaşmalar

İlerleyici ünlü benzeşmesinin etkisiyle iç seste artılılaşmalar meydana gelir.

-e-~-a- : habarı “haberi” 2/21, bahçacılı “bahçeciliği” 1/58.

-e-~-á- : acámı “acemi” 7/33.

sávabına “sevabına” 11/86 örneğinin artılılaşmasının sebebi gerileyici ünlü benzeşmesidir.

/g/ ve /k/ ön damak ünsüzleri, ünlüler üzerinde artılılaştırıcı etkiye sahiptir.

-i-~-í- : ikísi “ikisi” 115/68, èsgíden “eskiden” 13/39, bíşerke “pişerken” 13/52.

-ö-~ -ó- : kóyde “köyde” 8/21, gókyüzünden “gökyüzünden” 15/24, dú:ğün_ ediyor
“düğün ediyor” 6/42.

-ü-~ -ú- : gúz gúnü “güz günü” 1/147.

Metinlerde /ğ/ ünsüzünün düşmesine rağmen ünlüler üzerindeki artlılaştırıcı etkisinin kaybolmadığı görülür.

2.1.1.5.1.3. İç Seste Karakteristik Olmayan Artlılaşmalar

/ğ/ ünsüzünün artlılaştırıcı etkisi sonucu oluşmaktadır.

-e-~ -á- : işledecá:z “işledeceğiz” 6/86.

/s/ ünsüzü artlılaştırıcı etkiye sahiptir.

-i-~ -í- : gidece:sín “gideceksin” 6/14.

dízi “dizi” 5/8, ba: dibine “bağ dibine” 6/16 örneklerinde görülen artlılaşmanın sebebi belirlenememiştir.

2.1.1.5.1.4. Son Seste Karakteristik Artlılaşmalar

-i ~ -í : nëyí: 5/201, yaní 1/55 kelimeleri ilerleyici benzeşme sonucu meydana gelmiştir.

Örneğinin oluşmasında /ñ/ damak ünsüzünün artlılaştırıcı etkisi vardır.

-ü~ -ú : goyunuñ yú:ú (~ koyunun yüñü) 1/152.

2.1.1.5.2. Art Ünlülerin Önlüleşmesi

2.1.1.5.2.1. Ön Seste Karakteristik Önlüleşmeler

Gerileyici ünlü benzeşmesinin art ünlülerin önlüleşmesinde önemli bir rolü vardır.

a-~á- : ásgärde “askerde” 13/34.

/c/ ünsüzünün önlüleştirici etkisiyle meydana gelmektedir.

á:cıK “ azıcık” 5/2.

Yöre ağızında için edatı umumiyetle uçu, uçun, içü şekillerinde karşımıza çıkar.

u-~ú- : yañıltmaK üçü “yanıltmak için” 3/28.

2.1.1.5.2.2. İç Seste Karakteristik Önlüleşmeler

-a-~á- : /z/ ünsüzünün ünlüler üzerinde önlüleştirici etkisi vardır.

zá:ten 12/4.

Metinlerde /y/ ünsüzünün etkisiyle önlüleşmelerin olduğu görölmektedir.

yázın “yazın” 1/154.

yaylámız 9/44 örneğinde göröldüğü üzere /l/ ünsüzü art sıradan bir ünlüyü önlüleştirmiştir.

/ř/ ünsüzünün etkisiyle önlüleşmeler oluşmaktadır.

ayřáma_a:dar “akşama kadar” 5/169.

-a-~e- : Gerileyici ünlü benzeşmesinin etkisiyle meydana gelmektedir.

hengijzsiz? “hanginizsiniz?” 15/35.

-a-~é- : İlerleyici ve gerileyici ünlü benzeşmeleri art ünlüleri önlüleştirmektedir.

mázérli:n yanna “mezarlığın yanına” 4/128, dène “tane” 5/88.

/y/ ünsüzünün önlüleştirici etkisiyle meydana gelir.

fëydası “faydası” 12/68.

-a-~ -ä- : Oluşumunda ünlü benzeşmelerinin ve bazı ünsüzlerin etkileri vardır.

İlerleyici ünlü benzeşmeleri sonucunda önlüleşmeler oluşur.

bärä:ber “beraber” 11/30, ame:lä:T “ameliyat” 7/61, biräzini “birazını” 5/70.

/t/ ile /l/ ünsüzlerinin önlüleştirici etkisi vardır.

antälläde “Antalya’da” 14/27.

/y/ ünsüzünün etkisiyle art ünlüler önlüleşmektedir.

boydäy “buğday” 13/20.

-u-~ -ü- : nüfus “nüfus” 9/5, hücüm “hücum” 18/20.

Yörede çoğunlukla önlüleşme olayı /y/ ünsüzünün etkisiyle oluşmaktadır.

onúyla “onunla” 13/14, şú:zä “şu yüze” 4/131.

/ğ/ ünsüzü ünlüler üzerinde önlüleştirici etkiye sahiptir.

çoğúdu “çoktu” 1/110.

-u-~ -i- : /l/ ile /y/ ünsüzlerinin önlüleştirici etkisi vardır.

borçliyin “borçluyum” 12/95.

-o-~ -ó- : -yor şimdiki zaman ekinin yöre ağzında önlüleştiği tespit edilmiştir.

ileniyó:r “ileniyor” 6/48, yapılıyó:r “yapılıyor” 6/75.

/ñ/ ünsüzünün ünlüler üzerinde önlüleştirici etkisi vardır.

ğóñuşuvère:yin “konuşuvereyim” 5/76.

-ı- ~ -í- : /c/ ünsüzünün önlüleştirci etkisi sonucu meydana gelmektedir.

acı:n “açım ” 5/8.

2.1.1.5.2.3. İç Seste Karakteristik Olmayan Önlüleşmeler

-u- ~ -ú- : /s/ ünsüzünün etkisiyle oluşur.

fasúlya “fasulye” 12/96.

2.1.1.5.2.4. Son Seste Karakteristik Önlüleşmeler

-a ~ -á : Yörede /f/ ünsüzünün art ünlüleri önlüleştirdiğine rastlanılır.

defá “defa” 15/22.

/t/ ünsüzünün kalın ünlüleri önlüleştirci etkisiyle oluşmaktadır.

çantá “çanta” 7/1.

/l/ ünsüzünün etkisiyle art ünlüler önlüleşmektedir.

ya:lá: “yayla” 14/131.

-a ~ -e : İlerleyici ünlü benzeşmesiyle art ünlüde önlüleşme oluşmaktadır.

mèsele “mesela” 6/27.

İlerleyici ünlü benzeşmesi ve /ğ/ ünsüzünün etkisiyle oluşur.

hizmetgârlî:ę “hizmetkârlığa” 3/5.

-a ~ -ä : /y/ ünsüzünün etkisiyle meydana gelmektedir.

buräyâ “buraya” 15/39.

2.1.1.5.2.5. Son Seste Karakteristik Olmayan Önlüleşmeler

-i~i : /y/ ünsüzünün art ünlüler üzerinde önlüleştirici etkisi vardır.

buraj “burayı” 1/5, yayláyı “yaylayı” 10/14.

2.1.1.5.3. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması

AKA’da dudak ünsüzlerinin yuvarlaklaştırıcı etkisiyle birlikte ünlü değişimlerinin de tesiriyle düz ünlülerin yuvarlaklaştığı görülür.

2.1.1.5.3.1. Ön Seste Karakteristik Yuvarlaklaşmalar

i~î, ü- : Gerileyici benzeşme yuvarlaklaşmaya sebep olmuştur.

iküş “iki üç” 1/197.

2.1.1.5.3.2. Ön Seste Karakteristik Olmayan Yuvarlaklaşmalar

e~ê- : ên “en” 2/3, veriverdi:mêlle:re: “veriverdim ellere” 5/220.

2.1.1.5.3.3. İç Seste Karakteristik Yuvarlaklaşmalar

-a~â- : /b/ dudak ünsüzünün etkisiyle yuvarlaklaşmalar meydana gelmektedir.

bâbaları “babaları” 3/4.

-a~u- : /b/ ötümlü çift dudak ünsüzü yanındaki düz ünlüyü yuvarlaklaştırmaktadır.

buğamız “babamız” 7/1.

-ı~u- : /f/ diş-dudak ünsüzü ve /r/ diş eti ünsüzünün etkisiyle oluşmaktadır.

furundan “fırından” 6/34.

/c/ ve /l/ ünsüzlerinin yanındaki ünlüyü yuvarlaklaştırdıkları görülmektedir.

avculuK “avcılık” 4/1.

-i- ~ -i- : /m/ dudak ünsüyle /v/ diş-dudak ünsüzünün düz ünlüler üzerinde yuvarlaklaştırıcı etkisi vardır.

mişda: çaviş “Mustafa Çavuş” 1/146.

/p/ ve /b/ dudak ünsüzlerinin etkisiyle düz ünlüler yuvarlaklaşmaktadır.

çapıtdan “çaputtan” 4/178, sabın “sabun” 6/68.

-i- ~ -u-, -ü- : Eski Türkçede için edatı uçun şeklinde kullanılmaktadır (Ergin, 2011:370). Yörede de söz konusu edat karakteristik olarak uçun, uçu, içü şekilleriyle karşımıza çıkmaktadır.

yañıltaK_üçü “yanıltmak için” 3/28, mal_ıçü “mal için” 10/52.

-i- ~ -ü- : sevinüverdim “seviniverdim” 10/81.

Çift dudak /v/ ünsüzünün etkisiyle yuvarlaklaşmalar meydana gelmektedir.

müsävür “misafir” 1/96, evüñ_üsdüne “evin üstünde” 6/37.

/r/ ile /l/ ünsüzleri, düz ünlülerin üzerinde yuvarlaklaştırıcı etkiye sahiptir.

çevrülür “çevrilir” 2/29.

2.1.1.5.3.4. İç Seste Karakteristik Olmayan Yuvarlaklaşmalar

-a- ~ -â- : /v/ diş-dudak ünsüzünün yuvarlaklaştırıcı etkisi vardır.

vâlâ “valla” 6/83.

2.1.1.5.3.5. Son Seste Karakteristik Yuvarlaklaşmalar

-u~î : /c/ ünsüzünün etkisiyle yuvarlaklaşmalar oluşmaktadır.

bi ucından bi uci “bir ucundan bir ucu” 9/99.

-ı~u : /v/ çift dudak ünsüzünün düz ünlüleri yuvarlaklaştırdığı görülür.

kéyik_avu “geyik avı” 4/56.

-i~î : /g/ ünsüzünün etkisiyle yuvarlaklaşmalar meydana gelmektedir.

sévgî “sevgi” 1/138.

-i~ü : /l/ ünsüzü düz ünlüler üzerinde yuvarlaklaştırıcı etkiye sahiptir.

évlü “evli” 17/9.

2.1.1.5.4. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi

2.1.1.5.4.1. Ön Seste Karakteristik Düzleşmeler

u~î : Gerileyici ünlü benzeşmesinin etkisiyle oluşmaktadır.

îfaK “ufak” 12/52.

2.1.1.5.4.2. Ön Seste Karakteristik Olmayan Düzleşmeler

ö~ê : Eriyen /y/ ünsüzünün etkisiyle düzleşme meydana gelmektedir.

o zâmanlar_ê:liydi “o zamanlar öyleydi” 12/48.

2.1.1.5.4.3. İç Seste Karakteristik Düzleşmeler

-u- ~ -ı- : İlerleyici ünlü benzeşmesinin etkisiyle yuvarlak ünlülerde düzleşmeler görülmektedir.

armıt “armut” 4/107.

-u- ~ -i- : Hem /s/ ünsüzünün hem de /l/ ünsüzünün daraltıcı etkisiyle oluşmaktadır.

fasille “fasulye” 13/13.

-ü- ~ -ê- : /y/ ünsüzünün etkisiyle de yuvarlak ünlüler düzleşmektedir.

görüKmèyo “görükmüyor” 1/296.

2.1.1.5.4.4. İç Seste Karakteristik Olmayan Düzleşmeler

-u- ~ -ı- : /y/ ünsüzünün etkisiyle oluşan bir düzleşmedir.

ğuyıdan “kuyudan” 10/91.

-ü- ~ -i- : Yuvarlak ünlülerin düzleşmesi hadisesinde gerileyici ünlü benzeşmesinin de etkisi vardır.

üüdillerdi “üğüdürlərđi” 10/123.

-u- ~ -â- : Gerileyici ünlü benzeşmesinin etkisi ile oluşan bir düzleşmedir. Anlatıcıdan kaynaklanmaktadır.

inciri sorárımış “inciri soğururmuş” 5/74.

-u- ~ -ı- : Gerileyici ünlü benzeşmesinin ve /n/ ünsüzünün etkileri ile yuvarlak ünlüler daralmaktadır.

onın için “onun için” 2/5.

2.1.1.5.4.5. Son Seste Karakteristik Düzleşmeler

-u~ı : İlerleyici ünlü benzeşmesinin etkisiyle yuvarlak ünlüler düzleşmektedir.

pambır: “pamuğu” 1/63, hamırı “hamuru”1/19, çapıdını “çaputunu” 4/180, armıdı “armutu” 15/136.

2.1.1.5.4.6. Son Seste Karakteristik Olmayan Düzleşmeler

-ü~i : İlerleyici ünlü benzeşmesinin ve /m/ ünsüzünün etkileri ile oluşmaktadır.

beyî:mi “büyüğümü” 6/47.

2.1.1.5.5. Geniş Ünlülerin Daralması

Yöre ağızında ünlü değişmelerinin ve ünsüzlerin daraltıcı etkisiyle geniş ünlülerin daraldığı görülmektedir.

2.1.1.5.5.1. Ön Seste Karakteristik Daralmalar

a~â : /z/ ünsüzünün daraltıcı etkisiyle oluşmaktadır.

âz 4/65.

e~ê : AKA’da /e/ ile başlayan kelimeler genellikle kapalı /ê/ sesidir. Yörede diş dudak /v/ ile çift dudak /v̄/ ünsüzlerinin etkisiyle de daralmalar görülmektedir.

êvũñ_ó:ne “evin önüne” 2/10, êvimize “evimizde” 2/35.

/s/ ünsüzünün etkisiyle daralmalar meydana gelmektedir.

êsgíden “eskiden” 1/129.

u-~ö- : /ğ/ ünsüzü erimesine rağmen önündeki ünlüyü daraltmıştır.

ö:raşığ duruyõñ “uğraşıp duruyorum” 7/56.

2.1.1.5.5.2. Ön Seste Karakteristik Olmayan Daralmalar

o-~ö- : İlerleyici ünlü benzeşmesinin etkisiyle daralmalar meydana gelmektedir.

acıK_öturaK “azıcık oturak” 1/244.

e-~ı- : İlerleyici ünlü benzeşmesinin ve /y/ ünsüzünün etkisiyle geniş ünlüler darlaşmaktadır.

nı_ıycä:n “neyleyeceğim” 1/294.

2.1.1.5.5.3. İç Seste Karakteristik Daralmalar

-a-~-ä- : /z/ ünsüzünün geniş ünlüler üzerinde daraltıcı etkisi vardır.

zaman 19/84.

-a-~-ı- : Gerileyici ünlü benzeşmenin etkisiyle oluşmaktadır.

türKü_çı:rır “türkü çağırır” 1/45.

/ğ/ ünsüzünün etkisiyle düz ünlülerde daralma meydana gelmektedir.

el_alışğınlı: “el alışkanlığı” 1/40.

-AcAk gelecek zaman ekinde /c/ ünsüzünün etkisiyle daralma gerçekleşmiştir.

ne yapacın “ne yapacağım” 19/55.

/r/ ünsüzü, yanındaki geniş ünlüyü daraltıcı etkiye sahiptir.

candırma “jandarma” 3/25.

-a- ~ -i- : Taşlıca Mahallesi'nde sistematik bir şekilde /y/ ünsüzünün etkisiyle karakteristik daralmalar görülmektedir.

yayliye “yaylaya” 10/52, doğandırmıycan “dokundurmayacağım” 11/7, yaşındıydım “yaşındaydım” 11/19, ordiyin “ordayım” 11/40.

-e- ~ -i- : /y/ ünsüzünün daraltıcı etkisiyle oluşmaktadır.

yiniļcāk “yenilecek” 4/143, yıller “yerler” 1/75.

Hem gerileyici ünlü benzeşmesinin etkisiyle hem de /y/ ünsüzünün daraltıcı etkisiyle oluşmaktadır.

şij “şeyi” 1/6.

/z/ ünsüzünün yanındaki ünlüyü daraltıcı etkisi vardır.

domatiz “domates” 13/13.

-e- ~ -ê- : /s/ ve /f/ ünsüzlerinin etkisiyle daralmalar oluşmaktadır.

sêfer “sefer, defa, kez” 3/66.

/r/ ve /ş/ diş eti ünsüzleri yanındaki ünlüyü daraltmaktadır.

hêr şey “her şey” 2/37.

Yöre ağızında *kê:ri* edatı karakteristik olarak kapalı /è/ ile söylenmektedir.

oļdu kê:ri “olduktan kerî” 4/144.

-ö- ~ -ü- : İncelenen metinlerde, /v/ çift-dudak ünsüzünün daraltıcı etkiye sahip olması göze çarpmaktadır.

düver “döver” 5/118.

-o-~u- : /ğ/ ünsüzünün yanındaki ünlü üzerinde daraltıcı etkisi vardır.

ğuvanıñ içinde “kovanın içinde” 5/18.

Yörede meydana gelen o > u değişimi lehçe tabakalaşmasını göstermesi yönünden dikkat çekicidir (Aydın, 1992:40).

hoturavları “fotoğrafları” 1/159, doğdur “doktor” 10/70, môtur “motor” 13/25, çucugla:mı “çocuklarımı” 10/46.

2.1.1.5.5.4. İç Seste Karakteristik Olmayan Daralmalar

-a-~i- : Kaynak şahıstan kaynaklı oluşan bir daralmadır.

bekir “bekâr” 17/9.

-e-~i- : Yörede karakteristik bir daralma olmamakla birlikte /y/ ünsüzünün etkisiyle oluşmaktadır.

ölmi:le “ölmeyle” 13/16, ö:li:miş “öyleymiş” 11/59, kimsiyi “kimseyi” 11/10.

/c/ ünsüzünün geniş ünlüler üzerinde daraltıcı etkisi vardır. Ancak karakteristik bir daralma değildir.

çenciräye “tencereye” 14/105.

-e-~i- : AKA’da /y/ ünsüzünün etkisiyle ve söyleyiciden kaynaklı karakteristik olmayan daralmalar tespit edilmiştir.

dériye “dereye” 5/119.

-e-~ê- : /s/ ünsüzünün etkisiyle daralmalar oluşmaktadır. Yalnız, karakteristik olmayan bu daralmaların anlatıcıdan kaynaklandığını vurgulamak gerekir.

s s “ses” 4/181.

2.1.1.5.5.5. Son Seste Karakteristik Daralmalar

-a ~ -ı : Y rede *zaten* kelimesinin karakteristik olarak dar  ekilde telaffuz edildiği g r l r.

z ti “zaten” 17/14.

2.1.1.5.5.6. Son Seste Karakteristik Olmayan Daralmalar

-a ~ -i : /m/  ns z n n daraltıcı etkisiyle oluşmaktadır. Y re ve  evresi i in karakteristik bir hususiyet g stermez. Fakat Taşlıca Mahallesi’nden derlenen metinlerde sıklıkla ge tiği tespit edilmiştir.

yazmi “yazma” 10/64,  andarmi “jandarma” 12/30.

-a ~ -ı : /y/  ns z n n etkisiyle ve kaynak Şahsın konuşmasından kaynaklanan daralmalar vardır.

a:layı, a:layı “ağlaya ağlaya” 5/175.

-e ~ -  : İlerleyici  nl  benzeşmesinin etkisiyle oluşan daralmalar da vardır.

inc  2/6.

2.1.1.5.6. Dar  nl lerin Genişlemesi

2.1.1.5.6.1.  n Seste Karakteristik Genişlemeler

i- ~  - : AKA’da g r len karakteristik bir genişlemedir ve oluşumunda /h/  ns z n n genişletici etkisi s z konusudur (Ercilasun, 2002:94).

 htiyarlıK “ihtiyarlık” 7/69.

Gerileyici  nl  benzeşmesinin etkisiyle dar  nl lerin genişlediği g r lmektedir.

eñ_èyi “en iyi” 1/243.

2.1.1.5.6.2. Ön Seste Karakteristik Olmayan Genişlemeler

i-~è- : Gerileyici ünlü benzeşmesinin etkisiyle dar ünlüler genişlemektedir.

ènderesä_a:dar “indiresiye kadar” 4/76.

2.1.1.5.6.3. İç Seste Karakteristik Genişlemeler

-ı-~a- : /ğ/ ~ /ğ/ ünsüzünün etkisiyle oluşan bir genişlemedir.

bu:arsıKıla: (bağırsakları) 1/128, buğarsuK_uçu (bağırsak ucu) 13/60.

-ı-~è- : Yörede *dışarı* kelimesindeki /ı/ ünlüsü genişleyerek karakteristik olarak /è/ ünlüsüne dönmektedir.

dêşârde 15/35, dêşeri 5/50.

-e-~â- : Yöre ağızında /e/ ünlüsü çoğunlukla normalden daha geniş söylenmektedir.

bâ:n “ben” 9/49, yiyäcâK “yiyecek” 113/67, yiceg_âK_mâk “yiyecek ekmek” 6/22.

-i-~è- : AKA’da /h/ ünsüzünün etkisiyle dar ünlüler çoğunlukla karakteristik olarak genişlemektedir.

hêÇ 1/38.

Gerileyici ünlü benzeşmesinin etkisiyle dar ünlülerin genişlediği görülür.

gêne 5/73.

i ~ è nöbetleşmesiyle meydana gelen genişlemeler vardır.

nènni: 1/114, nêye 15/23.

Yöre ağızında bazı kelimelerin tarihi devirlerdeki eski şekillerini koruduğu gözlenmiştir.

gédmediñ “gítmedin” 7/19, geliniñ gèysisi “gelinin giysisi” 8/13.

-ü-~ö- : Metinlerde arkaik şekilli genişlemeler tespit edilmiştir (Aydın, 1992:42).

yörüyeläk “yürüyerek” 1/192, böyümem “büyümem” 8/1.

-u-~o-, -ó- : Gerileyici ünlü benzeşmesinin etkisiyle meydana gelmektedir.

döayla “du’âyla” 6/97, yovarlaĶ “yuvarlak” 1/324.

2.1.1.5.6.4. İç Seste Karakteristik Olmayan Genişlemeler

-ı- ~ -á- : Yalnızca bir örnekte rastlanılmıştır. Anlatıcıdan kaynaklı oluşan bir genişlemedir.

қа:бáye “kapıya” 20/70.

-i-~è- : İlerleyici ünlü benzeşmesinin etkisiyle genişlemeler oluşmaktadır.

méhél gördülär “mehil görmek, uygun bulmak” 14/82.

-ü-~ó- : Oluşumunda darlık-genişlik bütünlüğünün etkisi vardır. Karakteristik bir genişleme özelliği göstermez.

góya “güya” 5/12.

2.1.1.5.6.5. Son Seste Karakteristik Genişlemeler

-i-~è- : i~è nöbetleşmesinin etkisi sonucu meydana gelmektedir.

nè: gèlmediñ? “niye gelmedin?” 7/11.

2.1.1.5.6.6. Son Seste Karakteristik Olmayan Genişlemeler

-e~ -ä : /e/ sesinden daha geniş söylenerek oluşan genişlemeler vardır. Anlatıcıdan kaynaklıdır.

dëyâ “diye” 2/6.

2.1.1.5.7. Ünlülerin Genizsileşmesi

/ñ/ damak ünsüzünün erimesi esnasında nazallık görevini yanındaki ünlüye aktarmasıyla ünlülerde genizsileşmeler meydana gelmektedir.

-a~ -ã

baã “bana” 1/10, saã “sana” 1/48.

-ı~ -ĩ-

yalıız “yalnız” 11/115, nê ararsıız? “ne arıyorsunuz?” 5/97.

2.1.1.5.8. Normal Uzunluktaki Ünlülerin Uzaması

Arapça ve Farsça alıntı kelimelerdeki kapalı son hecede bulunan ünlüler dilimizde kısalmaktadır. Fakat kısalan bu ünlüler, ünlü ile başlayan bir ek aldığında veya yardımcı fiilden önce uzun ünlüye dönüşmektedir (Demir ve Yılmaz, 2014:116).

ya:rim 18/5.

2.1.1.5.9. Ünlü Türemesi

2.1.1.5.9.1. Ön Seste Ünlü Türemeleri

Dilimize giren alıntı kelimelerin başındaki /r/ ve /l/ ünsüzlerinin önüne çoğunlukla dar ünlüler eklenmektedir. Bu hadise, diğer Türk şivelerinde ve Anadolu ağızlarında kelime başında akıcı veya sızıcı ünlüler düzenli bir şekilde bulunmadığı için meydana gelmektedir (Gemalmaz, 1973:196).

Ø-~i- : çèKdi.mi:z_irezilli:n “çektigimiz rezilliğın” 10/8, hër şey_ ilá:zımıdı “her şey lazımıdı” 6/53, ileçberlik “rençperlik” 13/17, i:la:nem “lahanam” 20/49, iledin_odunuñ_ ateşi “ladin odununun ateşi” 1/27, ireçil “reçel” 14/137.

Yöre ağızında kelime başında /ş/ ünsüzünün önünde de dar ünlülerin türediğı görülür.

işam toru:su “çam torusu” 5/186.

Ø-~ı- : allah_ıra:zı olsun “Allah razı olsun” 8/11, ı:râmedli “rahmetli” 10/67.

2.1.1.5.9.2. İç Seste Ünlü Türemeleri

-Ø- ~ -ı-, -ı-, -i- : Bölgede alıntı kelimelerin başında ve ortasında bulunan çift ünsüzlerin arasına ekseriyetle /ı/ ve /i/ ünlüleri türemektedir.

tıraKdör (< Fr. traktör) 8/10, hıristiyán (< Rum. hristiyan) 1/217, tılısım_ılamış (< Ar. tılısımlarmış) 1/220, telğıraF (< Fr. telgraf) 5/86, pêtirólde (< Fr. petrol) 14/7, êletiriK (< Fr. elektrik) 15/81, ğara tiren (< Fr. tren) 5/111.

Yörede iç seste genellikle telaffuzu kolaylaştırmak amacıyla ünlülerin türediğı tespit edilmiştir.

damarım bile titiremezdi “damarım bile titremezdi” 11/3, zòrıla “zorla” 19/74.

Yöre ağızında alıntı kelimelerde dar ünlülerinin türemesinin yanında /u/ ve /ü/ ünlülerinin türediğine de rastlanılır.

-Ø- ~ -ü-, -ú- : allâ: şükür (< Ar. şükr) 10/61.

-Ø- ~ -u- : ğonturul_alıñdayın (< Fr. kontrol) 6/7.

Yörede az + çık kelimesinin karakteristik olarak acıcıK şeklinde kullanıldığı tespit edilmiştir.

acıcıK 5/133.

Yörede *amca* kelimesi karakteristik bir biçimde *abıca* şeklinde kullanılmaktadır. Fakat *abıca* kelimesinde iç seste bir türeme olayı gerçekleşmemiştir ve kelime asli şeklini muhafaza etmiştir (Tekin, 1960: 288).

abıca 10/18.

AKA'da *abıla* sözcüğü Gazipaşa ağzında da olduğu gibi *hanımefendi* anlamında (Küçükballı, 2013:91) kullanılmaktadır.

onnar_abıla 5/80.

Ayrıca, yöre ağzında *hepsi* ve *yalnız* kelimelerinin karakteristik olarak asli şeklinde kullanıldığı tespit edilmiştir.

hepsiniñ_üsdesinde "hepsinin üstesinden" 6/9, yalıgıca "yalnızca" 3/30.

Birleşik çekimlerde cevher fiilin düşmemiş olması yörede arkaik şekillerin devam ettiğini göstermektedir (Bölük, 2011:58). Hatta yörede öğrenilen geçmiş zaman rivayet çekimlerinde de cevher fiilin düşmediğine rastlanılır.

vardı "vardı" 16/9, sa:lamıdım "sağlamdım" 11/1, eyiymişimiş "iyiyymişmiş" 5/3, varısa "varısa" 7/28, meşgûluymuşumuş 5/54, bi yorganıdı, bi mindäridi "bir yorgandı bir minderdidi" 13/40, ne güzälidi "ne güzeldi" 1/19, dellerimişimiş "derlermişmiş" 3/50, çocuyumuşumuş 5/85.

Yöre ağzında *ıscağdan* kelimesinin asli şeklini koruduğuna rastlanılmıştır (Erdem, 2001:48).

ıscağdan "sıcaktan" 10/63.

2.1.1.5.9.3. Son Seste Ünlü Türemeleri

-Ø~ -ä : -ken zarf-fiil ekinin genişletilmiş hâliyle son seste türemeler oluşmaktadır.

onu emerkáne "onu emerken" 5/70.

-Ø~ı : Bölgede -ki bağlacından önce de ünlü türemesine rastlanılmıştır.

aķıdırı kı “akıtır ki” 6/70, bilmeni ki “bilmem ki” 5/28.

2.1.1.5.10. Ünlü Düşmeleri

2.1.1.5.10.1. İç Seste Ünlü Düşmeleri

Yörede iç seste çok sık görülen bir ses hadisesidir. Genellikle vurgunun yer değiştirmesiyle birlikte tonsuz bir hâle getirilen ilk ve orta hecelerde meydana gelmektedir (Caferoğlu, 1964:22).

Orta hecede ünlü düşmeleri çoğunlukla dar ünlüler üzerinde görölmektedir. Fakat AKA'da geniş ünlülerin düştüğü örnekler de vardır.

-ı~Ø- : canna a:lık varmasın “canına ağırlık varmasın” 3/15, yokarda daşın arasındayın “yukarıdaki taşın arasındayım” 4/17, *manavul* yanna gėdmiř “Manavul yanına gitmiş” 4/68.

-i~Ø- : çevrölür “çevirilir” 2/29, *hacäyła* “Haticeyle” 10/77, bařga yer_eyce: yalı yamaca “bařka yer iyice yalı yamaç ya” 1/244, gėdellerdi “giderleridi” 10/129, verillerdi “verirleridi” 4/82.

Yöre ağzında -AyIn birinci teklik şahıs emir ekinin orta hece ünlüsünün düşmesiyle birlikte /y/ ünsüzünün önündeki düz-geniş /a/ ve /e/ ünlüleri karakteristik olarak uzamaktadır. Yöre için dikkat çekici bir husustur.

yapa:yn “yapayın” 1/7, nė bile:yn “ne bileyim” 1/3, anladı mı vėre:yn? “anlatayım mı?” 4/3, dura:yn “durayım” 4/73, baķa:yn! “bakayım!” 5/76.

-a~Ø- : orda fısil Fısil tüP yaķallar “orada fısil fısil tüp yakarlar” 1/29, burdan gidiyosuñ “buradan gidiyorsun” 4/3.

-e~Ø- : vėreck mi “verecek mi” 1/79, oyun_oynayıvėrcäk “oyun oynayıverecek” 2/12, harçlık nėrde: “harçlık nerede” 7/27.

-u~∅ : soluyvërdim “soluyuverdim”4/18.

-ü~∅ : *allah* gönlü:ñ muradını vërsin “Allah gönülünün muradını versin” 8/42.

2.1.1.5.10.2. İki Kelime Arasında Ünlü Karşılaşmasından Kaynaklanan Ünlü Düşmeleri

İki kelimededen birincisinin son ünlüsü ve ikincisinin ön ünlüsü yan yana gelince ünlü çarpışmasını engellemek için ünlülerden birinin düştüğü görülmektedir (Korkmaz, 1994a:49).

-i~∅ : ik_üç käre “iki üç kere” 3/67, ik_übü:ne “iki übüğüne, kenarına” 5/35.

-ı~∅ : ayr_ayrı “ayrı ayrı” 15/66, yár dadlı_olur “yar tatlı olur” 5/188.

-e~∅ : ayş_ö:ru:ndan “Ayşe oruğundan, obruğundan, mağaradan” 1/29, ö:l_ö:le “öyle öyle” 3/31.

-a~∅ : göc_olaniñ *misdava* “koca oğlanın Mustafa” 3/50.

-u~∅ : mudlı_olur_olmaz “mutlu olur olmaz” 16/16.

-ü~∅ : dönd_akbaş “Döndü Akbaş” 16/1, kö:l_adamı “köylü adamı” 14/130.

2.1.1.5.11. Ünlülerde Göçüşme

Kelime içinde yer alan çift ünsüzlerin veya komşu hece ünsüzlerinin yer değiştirmesine metathese (göçüşme) denir (Korkmaz, 1994a:84). Bu olay sadece ünsüzlerin kelime içerisindeki yer değiştirmesi olarak değil; aynı zamanda ünlülerin yer değiştirmesi olarak da incelenmelidir (Caferoğlu, 1955:2).

e-a~a-e : alä gözler “ela gözler” 5/168.

Yörede karakteristik mahiyette olmamakla birlikte *helva* kelimesinde göçüşme meydana gelmektedir. hálvâ 5/63.

2.1.2. Ünsüzler

2.1.2.1. Ünsüz Çeşitleri

Yöre ağzında standart dilde bulunan yirmi bir ünsüzle birlikte [b], [b̥], [c], [c̥], [ç], [d̥], [F], [ğ], [g], [h], [h̥], [k], [k̥], [k̄], [K], [K̄], [l], [l̥], /ñ/, [ŋ], [P], [t̥], [S], [Ş], [T], [v], [y], [ʔ] ünsüzleri de vardır.

[b] : Bu ünsüzü, /b/ ile /v/ arasında söylenen sızıcı çift dudak ünsüzü şeklinde tanımlayabiliriz. Yörede çok sık kullanılmamaktadır.

buzdolabımız 1/16, buğamız 7/1, üç buşuK “üç buçuk” 5/58, birbirine 7/64, buñanne 10/27, ğuru ardıcın dibinde 10/31, ne bilen “ne bileyim” 11/102.

[b̥] : Erimek üzere olan fakat tam olarak eriyip kaybolmayan bir ünsüzdür. Yörede kullanımı çok nadirdir.

biribirine 1/80.

[c] : /c/ ile /j/ arasında söylenen yarı sızıcı diş eti ünsüzdür. Bölgede çok fazla rastlanılmamaktadır.

incir hëybäsini “incir heybesini” 2/7, açız ğalıdım “âciz kalırdım” 3/43, çandarmi “jandarma” 12/30, açı:yın “açım” 5/10, meçbur_oldu 4/38, açığ batırdı de mi? “azıcık batırdı değil mi?” 10/130, bizim_eçda:dımızda “bizim ecdadımız” 12/73, buğarsuK_uçu “bağırşak ucu” 13/60, hoçalarım “hocalarım” 6/39.

[c̥] : Yarı sızıcı, ötümlü, diş eti ünsüzü (Günay, 1978:15) olan /c̥/'nin sızıcı-tonlu /z/ diş eti ünsüzünün (Sağır, 1995:393) boğumlanma noktasına kaymasıyla oluşmaktadır. AKA’ da birkaç kelimedede görülen bir ünsüzdür.

yalığıca “yalnızca” 3/30, anam kö:ün beccisiydi “anam köyün bezcisiydi” 5/33, bizi yüçalten_atamıssın “ bizi yücelten atamızsın” 18/28, çocuK_a:lamaç ca:nım “çocuk ağlamaz canım” 19/5.

[Ç] : Katı, patlamalı ve tonlu diş eti ünsüzü /c/ ile yine katı, patlamalı ve tonsuz diş eti ünsüzü /ç/ arasında bir yerde boğumlanan, bir bakıma /c/ ünsüzüyle başlayıp /ç/ ünsüzüyle tamamlanan müşterek boğumlanmalı bir ünsüzdür (Sağır: 1995:393-394). Metinlerde genellikle kelime sonlarında tespit edilmiştir.

hèÇ 1/38, saklanbaÇ_oynağlardı “saklambaç oynarlardı” 3/45, borÇliyın “borçluyum” 12/95, a:Ç “aç” 2/5, çebıÇ “çebiç” 9/8, üÇ_arkadaş 7/32, kaÇ gün galdı? “kaç gün kaldı?” 10/35, iÇme suyu 12/66.

[ç] : Erimek üzere olan bu ünsüz yörede seyrek kullanılır ve kaynak şahsın normalden daha hızlı konuşması sonucu oluşmaktadır.

ona bi tağıladđım “ona bir tüfek attım” 4/43.

[F] : /f/ ve /v/ arasında sızıcı bir ünsüzdür. Yörede genellikle iki vokal arasında görülen /F/ ünsüz kelime başında ve sonunda da oluşmaktadır.

nèFessizlikden çatlamış 5/43, teleFon 7/59, hèriF hasda öldü 11/97, iFaklı “ufaklı” 13/46, Fazla 1/16, üçüncü sınıFa gèddiydim 5/180, iki soFrağ 2/30, tuFraı yayalğlar 14/104, her taraFa 3/58, bi haFta: 19/32.

[ğ] : AKA’da karakteristik olarak kullanılan ötümlü bir art damak ünsüzüdür. Bu ünsüz bölgede sıklıkla ötümsüz art damak ünsüzü /k/ > /ğ/ değışimiyle meydana gelmektedir. Ayrıca ön damak /k/ ünsüzü de değışime uğramaktadır.

bi tePsi bağlavaya 7/43, gaybeddim 4/60, sabah gaKdı:mızda “sabah kalktığımızda” 1/25, yoğluK gıtlıK 13/106, bi miğdar 8/26.

Yörede ötümlü ön damak /g/ ünsüzünün ötümlü art damak /ğ/ ünsüze kayma eğilimi olduğu tespit edilmiştir.

ğöya “güya” 5/12, eşgi “eski” 1/228, gürcü “Gürcü” 18/31, tezgáh 9/34, yörüg ğarısı “Yörük karısı” 5/77.

Hocaköy’den derlenen metinlerin birkaç kelimesinde ötümlü art damak /ğ/ ünsüzünün Eski Türkçedeki halini muhafaza ettiği görülmektedir.

çapa tallaları:ñ olsun yasdığı:ñ “çapa tarlaların olsun yastığım” 5/173, bağı:rı: bağı:rı:yın herkeS_öynar “bağırır bağırırım herkes oynar” 5/15.

[g] : Tonlu, süreksiz ve ön damak /g/ ünsüzünün yarı kalın ünlülerin yanında boğumlanmasıyla meydana gelmektedir (Aydoğdu, 2011:90). Bu orta damak ünsüzüne yörede fazlaca rastlanmaktadır.

kèyíg_étini “geyik etini” 4/58, birleşdíg_üçümüz “birleştik üçümüz” 7/49, bugün “bugün” 2/11, dıgmişi:ndir “dikmişimdir” 11/123, èdivèridíg_óyl_èderdik “ediverirdik öyle ederdik” 14/83.

[h] : Sızmalı ve arka damakta boğumlanan, /k/ ünsüzünden değişen bir ünsüzdür (Gülensoy, 1988:50). Yörede /h/ > /h/ değişmesiyle de oluşmuş örneklerine rastlanılmıştır. Yaygın bir kullanımı yoktur.

düün yapıdıh “dügün yaptık” 20/26, gaçmadıh gaç “kaçmadık” 20/27, hangimizi “hangimizi” 5/22, hacca “Hatice” 3/46.

[h] : Düşme aşamasında olan bir ünsüzdür. Çok sık karşılaşılan ünsüzlerden değildir.

ayşá_ñ_óturdu: ève 1/196, meşhur 7/107, yalla:h 7/52, ağıra 10/26, bilmen ki nañıl_öldunu 10/94, hasda hayvanıñ_étini 1/12.

[k] : Art damakta boğumlanan ötümsüz, katı bir ünsüzdür. Yörede sıkça kullanılan /k/ ünsüzü ekseriyetle art sırada boğumlanan ünlülerin yanında görülür. Lâkin; boğumlanma yeri yarı kalın olan ünlülerin yanında da kullanıldığına rastlanılmıştır.

äKmäk_çokusu “ekmek kokusu” 1/28, okuyanlar var 14/14, arkadaşları 15/10, ilaşlardık “ilaçlardık” 19/55, dıkdım “diktim” 11/122, şıkáyet_ètdiler “şikayet ettiler” 12/7, hani seniñ_ka:dıñ? “hani senin kağıdın?” 13/10, zincir_çármáz 18/3, patıká 12/15.

[k] : Yörede bolca kullanılan /k/ ünsüzü katı, ötümsüz bir orta damak ünsüzüdür. Çoğunlukla yarı kalın ünlülerin yanında bulunur. Kalın ünlülerle hece kurduğunda ön çıkışlılığını korumaktadır (Erdem Nas, 2014:52).

şindiki ĭbi “şimdiki gibi” 10/123, ileçberlik “rençperlik” 13/17, öküzüle “öküzle” 6/19, böyük “büyük” 2/3, kóyde “köyde” 8/21, döndük “döndük” 9/2, kóhün “köhün, küfe” 13/27.

[k] : Art damak ünsüzlerinden biri olan /k/ ünsüzünden daha geride boğumlanan, tonsuz, patlamalı bir gırtlak ünsüzüdür (Sağır, 1995:400). Yörede baskılı ve vurgulu bir şekilde telaffuz edilen bu ünsüze çok az rastlanılmıştır.

zábah ĭezáni oğundu “sabah ezanı okundu” 3/8, oğudu 2/38, yıqıldım gëddim, yıqıldım gëddim 11/4, dërâlerde yıkar gëlidiK “derelerde yıkar gelirdik” 13/97, yıqıdıK 7/98, çıkar 2/11.

[K] : /k/ ve /g/ arasında söylenen patlamalı, ötümsüz bir ön damak ünsüzüdür. Metinlerde ön sırada boğumlanan seslilerin yanında bulunduğu ve bolca kullanıldığı tespit edilmiştir.

somun ĭäKmâ:ni “somun ekmeğini” 13/64, êKdim 1/6, çiT sürerdiK 6/20, bi yimâK yidiK “bir yemek yedik” 3/9, tivtiK “tiftik” 13/39, dëyneKlârlâ “deyneklerle” 2/2, nêrden gëlceK? 1/199, dënK gëlîse 4/2, sêKsen ĭüç 5/4.

[k] : /k/ ve /g/ arasında telaffuz edilen patlamalı, yarı ötümlü art damak ünsüzüdür. Bölgede art sırada boğumlanan vokallerin yanında görülür. Yörede fazla kullanılan ünsüzlerdendir.

uFaK 9/22, aKlım ĭërmeS “aklım ermez” 1/3, bi şey yo:K 2/24, İfaK yorgan “ufak yorgan” 11/23, avcuLuK “avcılık” 4/1, çocuK 5/17.

[ı] : Art sırada boğumlanan ünlülerle beraber sistemli olarak karşımıza çıkan bir art avurt ünsüzüdür (Erdem ve Bölük, 2011:99). Ayrıca yörede bu ünsüzün yarı kalın ünlülerin yanında da kullanıldığı tespit edilmiştir.

başlaĭlar “başlarlar” 2/24, badıĭcan “patlıcan” 14/87, o:ĭlumĭla “oğlumla” 13/6, anam hasdaĭanmış 5/34, yayĭlâya 1/8, hâĭim 13/9.

[ɨ] : Düşme evresinde olan bir ünsüzdür. Yörede seyrek görülür.

geḷ_arkadaş 7/34, anladması o 1/52, nasıl büyüdücân “nasıl büyüteceğim” 17/8.

/ñ/ : Damaksı /ñ/ ünsüzü dil sırtının kapanmasıyla birlikte yumuşak damakta boğumlanmasıyla oluşur (Sağır, 1995:402). Köktürk alfabesinde özel bir harfle gösterilmektedir (Çağatay, 1954:15). Batı Grubu ağızlarının karakteristik ünsüzüdür. /ñ/ ünsüzü Doğu ve Kuzeydoğu Grubu ağızlarında değişmiştir veya kaybolmuştur (Karahan, 2014: 19-20). Akıcı, sızmalı olan bu ünsüz AKA’da çok yaygın olarak kullanılmaktadır. Ayrıca /ñ/ ünsüzünün ünlüler üzerinde artlılaştırıcı etkisi de vardır.

çuvralıñ_üsdüne “çulfalığın üstüne” 5/49, évüñ_ó:ne “evin önüne” 2/10, seniñ hatırıñ 5/195, oña 1/21, bunuñ cézası 4/155, gönturul_altıñdayın 6/7, anañıla ebeñ 3/26, amcañ 4/93, topazıñ_jiñi 16/9.

[ɳ] : Düşme aşamasında olan bu ünsüz yörede seyrek kullanılmaktadır.

zaba:_adar bekleriñ “sabaha kadar beklerim” 1/9, yapışdırdı:ñda “yapıştırdığında” 3/38, nə gétirdiñ? 2/15, yábaña è:dirmeyce:S 1/11.

[P] : /p/ ile /b/ arasında telaffuz edilen katı, patlamalı bir ünsüzdür. Metinlerde /P/ ünsüzünün genellikle kelime sonunda olduğu tespit edilmiştir.

náPaca:z “ne yapacağız” 6/87, a:şaP_év “ahşap ev” 3/48, heP 1/207, ħatîP ħoça 3/33, edeP_úzeri 5/109, doḡP böyümem buralaḡ 8/1, metduP 15/86, bi tePsi bağlava 7/43, toP diKdim 1/336.

[r] : Düşme aşamasında olan bir ünsüzdür. /r/ ünsüzünün AKA’da özellikle son kelimedeki sıklıkla düştüğü görülür.

buluḡ 4/117, şerbet şö:le verilir “şerbet şöyle verilir” 15/105, onnarı alıḡ, gédäriz 19/19, aratmıyoḡ 9/47.

[S] : /s/ ile /z/ arasında telaffuz edilen sızmalı, yarı ötümlü ve diş ünsüzüdür.

nëy toplaýcãS? “ne toplayacağız?” 2/4, êngirden_almayla bitiremãSsiñ 16/15, gülsüS ğardaşım 17/61, hêrkeSden 18/2, pattêS_êkãrdiK “patates ekerdik” 19/50, mađ gúderi:S “mal güderiz” 20/2, hava oldu ğıS 5/1.

[Ş] : /s/ ile /ş/ arasında söylenen sızıcı, diş eti ünsüzüdür.

şaŞma “saçma, mermi” 4/52, hiŞ durmadan 1/161, saKıambaŞ_ oynardıK 1/323, vağıtımız ğeldi: ğeŞdi 3/17.

[T] : /d/ ve /t/ arası patlamalı, katı, asıl diş ünsüzüdür.

çapıT 1/334, milleT_ardıK_okudu 2/38, po:şe:T 7/2, dörtT_ay 4/82, süT 5/56.

[v] : Ötümlü, katı bir çift dudak ünsüzüdür. Yörede /f/ > /v/ değişmesiyle birlikte yuvarlak vokallerin yanında da oluğu tespit edilmiştir.

iki sêver “iki sefer, kez” 4/8, bir havta 17/36, uFaK teveK_êv “ufak tefek ev” 9/22, çivte “çifte” 10/105, tivtiK “tiftik” 13/39, devürde 2/42, müsãvür “misafir” 1/96, suvanını “soğanı” 8/31.

[y] : Telaffuz edilirken belirli belirsiz duyulabilen bir ünsüzdür.

êyelidi o 10/120.

[y] : AKA’da düşmekte olan sesler arasında en yaygın görülen /y/ ünsüzüdür. Bu ünsüzün yörede düşme evresinde olduğu tespit edilmiştir.

yüzerin 1/10, bi şey yo:K 2/24, hêÇ şe:y_êtmãden 3/23.

[°] : Alınan nefes, ses tellerini hem yaklaştırır hem de sıkılaştırır. Gırtlak kapanma ünsüzü /°/ alınan nefesin kuvvetli bir şekilde dışarı çikmasıyla oluşur (Uzun, 2015:9).

hi°ı° 6/38, e° ca:nım 10/96, i° bubam 5/32.

AKA'da *hi'ɨ'* kelimesi bir şeyi onaylamak ve evet demek anlamında kullanılmaktadır. Yörede gırtlak kapanma ünsüzü *hi'ɨ'* kelimesinde sistematik olarak oluştuğu için karakteristik nitelik kazanmıştır.

hi'ɨ' 1/158.

4. Tablo: AKA'da Kullanılan Ünsüzleri Gösteren Tablo

Boğumlanma Tarzı → Boğumlanma Yeri ↓		Süreksiz			Yarı Süreklî	Süreklî							
		Katı Ünsüzler								Ünlü Ünsüzler			
		Ağız								Burun	Ağız		
		Patlamalı			Yarı Sızıcılı	Sızıcılı			Akıcı				
		Ötümlü	Yarı Ötümlü	Ötümsüz	Ötümlü	Ötümlü	Yarı Ötümlü	Ötümsüz	Genizsi	Yanak	Titrek	Yarı Ünlü	
Dudak	Çift Dudak	b	P		b̥	v̥			m				
	Diş- Dudak					v	F	f					
Diş	Asıl Diş	d	T	t		z	S	s	n				
	Diş Dişeti				ć		Ş						
	Dişeti	c	Ç		ç	j		ş		l̥	r		
Damak	Ön Damak	g	K	k									
	Orta Damak	ɠ		ќ					ñ				
	Art Damak	ğ	Ɔ	ƙ				ħ	ñ				
Gırtlak								h					

Kaynak: (Erdem ve Bölük, 2011; Öztürk, 2001; Günay, 1978).

2.1.2.2. Ünsüzlerle İlgili Ses Olayları

2.1.2.2.1. Ötümsüzleşme

2.1.2.2.1.1. Ön Seste Karakteristik Ötümsüzleşmeler

b- ~ p- : Birkaç kelimedede ön seste karakteristik olarak ötümsüzleşmeler oluşmaktadır.

piyam “badem” 15/124, PaKıla unu “bakla unu” 5/15.

d- ~ t- : Yörede bu ötümsüzleşme hem Türkçe hem de alıntı kelimelerde meydana gelmektedir.

tağa “daha” 17/13, tomata “domates” 14/87.

Yörede, birkaç kelimenin asli şeklini koruduğu tespit edilmiştir.

töşemälere, töşemäde “döşemelere, döşemede” 15/83, ıra:T töşene ğatarız “rahat döşegine katarız” 5/8, orta ğire töşer ğıyardım “orta yere döşer kıyardım” 1/13.

z- ~ s- : Alıntı kelimelerde meydana gelen bir ötümsüzleşme hadisesidir.

sáten “zaten” 1/118.

2.1.2.2.1.2. Ön Seste Karakteristik Olmayan Ötümsüzleşmeler

b- ~ p- : Bölgede *bahar* kelimesi karakteristik bir ötümsüzleşme hadisesi arz etmemektedir.

bi Paharın ğırğardıK 1/154.

d- ~ t- : Yörede daha çok alıntı kelimeler ötümsüzleşmeye yatkındır.

erKeK tanaşlar 5/56.

v-~f- : /v/ > /f/ değişimiyle birlikte kaynak şahsın hızlı konuşmasıyla oluşan bir ötümsüzleşmedir.

oca: bi tãncãre furaca:n “ocağa bir tencere vuracağım” 15/46.

2.1.2.2.1.3. İ ç Seste Karakteristik Ötümsüzleşmeler

-b- ~ -p- : Alıntı kelimelerde genellikle iç seste ötümsüzleşmeler meydana gelmektedir.

kirpitilã “kibritle” 15/81, aPtaş 5/37.

-c- ~ -ç- : İncelenen metinlerde *yalnızca* edatının yanındaki ünsüzün etkisiyle ve kaynak şahsın telaffuzundan kaynaklanan nedenlerle sistemli olarak ötümsüzleştiği görülür.

yaşı:şça: 6/11, yaşığıçça 3/3.

/p/ ünsüzü, ünsüzler üzerinde ötümsüzleştirici etkiye sahiptir.

içeriniñ pençãrãsine “içerinin penceresine” 15/44.

-z- ~ -s- : /s/ ünsüzünün etkisiyle ötümsüzleşme hadisesi meydana gelmektedir.

bitiremãSsiñ “bitiremezsin” 16/15.

-l- ~ -s- : Yörede /l/ > /s/ değişmesiyle oluşan ötümsüzleşmeler de vardır.

güssün “Gülsüm”14/39, *kör şatıca* ossun “Kör Hatice olsun” 17/17, *vërmedi:m yër* ossa “vermediğim yer olsa” 1/15.

2.1.2.2.1.4. İ ç Seste Karakteristik Olmayan Ötümsüzleşmeler

Yörede *dapança* kelimesinde hem /b/ > /p/ değişimi hem de /c/ > /ç/ değişmesi olduğu tespit edilmiştir. Karakteristik bir ötümsüzleşme değildir.

dapança “tabanca” 14/70.

2.1.2.2.1.5. Son Seste Karakteristik Ötümsüzleşmeler

-b ~ P- : /t/ ünsüzünün etkisiyle ötümsüzleşme ortaya çıkmaktadır.

mettuP “mektup” 5/63.

-z ~ S- : /s/ ünsüzünün etkisiyle ötümsüzleşme hadisesi gerçekleşmektedir.

biraS so:na “biraz sonra” 1/35, *düzensiS* “düzensiz” 12/93.

2.1.2.2.1.6. Son Seste Karakteristik Olmayan Ötümsüzleşmeler

-z ~ S- : Anlatıcının telaffuzunun etkisiyle ortaya çıkmaktadır.

hava oldu ğiS “Havva oldu kız” 5/1, *yapıyoS* “yapıyoruz” 10/158.

2.1.2.2.2. Ötümlüleşme

2.1.2.2.2.1. Ön Seste Karakteristik Ötümlüleşmeler

p- ~ b- : Eski Türkçede kelime başında /p/ ünsüzü yoktur (Aydın, 1992:49). Yörede ön seste /p/ > /b/ değişmesi karakteristik bir nitelik kazanmaktadır.

ğirmızı bancar “kırmızı pancar” 20/52.

AKA’da aşağıdaki kelimelerin asli şeklini muhafaza ettiği görülmektedir.

bışirillâr (< ET. bış-) 14/136, *badılcan* (< Ar. bādincân) 14/87, *bazardan bir bazara* (< Far. bâzâr) 17/36, *békmeS* (< ET. begmes) 1/202.

ç- ~ c- : Yörede /ç/ > /c/ dönüşümüyle oluşan bir ötümlüleşmedir.

cè:hízimde mi? “çeyizimde mi?” 13/36.

t- ~ d- : Eski Türkçede ön seste /d/ ünsüzü bulunamaz (Gabain, 2007:40). /t/ ünsüzünün ötümlüleşme olayına Batı Türkçesi döneminde rastlanılır. Ötümsüz ünsüzlerin ötümlüleşmesi Oğuz grubu ağızlarının karakteristik bir ses hadisesidir (Atmaca, 2007:128). AKA'da /t/ > /d/ değişimi çok kuvvetlidir.

duzlarsın “tuzlarsın” 1/36, daş 17/13, dèpeden 17/54, dèke 4/76, dänä “dene” 15/62, dadlı tarhana 14/135, deyzemiñ gızı 18/31.

k- ~ g- : AKA'da, yazı dilimizde ön seste bulunan /k/ ünsüzü karakteristik olarak /g/ ünsüzüne dönüşmektedir.

bèsi geçisi “besi keçisi” 3/3, gènniläri “kendileri” 14/95, güccük “küçük” 17/28.

ķ- ~ ğ- : Yörede, Eski Türkçedeki kelime başı /ķ/ ünsüzü sistematik olarak ötümlü /ğ/ ünsüzü şeklinde telaffuz edilmektedir. /ķ/ ünsüzünün ötümlüleşmesi yabancı kelimeleri bile içine alacak kadar geniş bir kurallılık gösterir (Gemalmaz, 1973:221).

ğoyun güderdim “koyun güderdim” 16/7, ğabaĶ ğurusu 14/137, ba: ğazarız “bağ kazarız” 3/29, ğatıra “katıra” 19/20, boyday ğatarız “buğday katarız” 17/3.

s- ~ z- : Ötümsüz /s/ ünsüzünün ötümlü /z/ ünsüzüne dönmesiyle oluşmaktadır. Yörede bu ötümlüleşme alıntı kelimelerde görülmektedir.

hèr zaba:la: (< Ar. sabah) 7/104, zábaĶ_èzäni (< Ar. sabah ezanı) oĶundu 3/8, zobaĶar (< Mac. soba) 13/108.

2.1.2.2.2.2. Ön Seste Karakteristik Olmayan Ötümlüleşmeler

p-~b- : AKA'da ön seste ötümlü /b/ ünsüzünün kullanımı karakteristik bir niteliktir. Ancak alıntı kelimelerde teleffuzdan kaynaklı karakteristik olmayan ötümlüleşmeler de vardır.

basduman “pansuman” 7/86.

ç-~c- : Kaynak şahsın söyleyişinden kaynaklanan ötümlüleşmedir.

cuvralı:n_ardını “çulfalığın ardını”1/46.

s-~c- : Yöre ağzı için karakteristik bir ötümlüleşme değildir. Konuşmacının ifade tarzından kaynaklanmaktadır.

ciyara:mı:ñ duma:nı: “sigaramın dumanı” 5/211.

2.1.2.2.2.3. İç Seste Karakteristik Ötümlüleşmeler

AKA'da iç sesteki ötümsüz ünsüzlerin iki ünlü ortasında kullanıldığında ötümlü ünsüzlere dönüşmesi karakteristik bir hususiyettir. Hatta iç ses ötümlüleşmesi yörede yazı dilimizdeki ötümlüleşmeden çok daha ileri bir durumdur.

-ç-~c- : acı:n “açım” 5/8, gencimiş “gençmiş” 17/7, o güccü:müş “o küçükmüş” 17/28, çam_a:cı “çam ağacı” 4/18, çi:tcili:le ö:raşıyo:z “çiftçilikle uğraşıyoruz” 8/3, ilecberlik “rençberlik” 1/104, o ilacı godu “o ilacı koydu” 15/118.

-p-~P-, -b- : náPaca:z “ne yapacağız” 6/87, yaPdı:m_ işi “yaptığım işi” 1/7, yabdı:mız, yabca:mız “yaptığımız yapacağımız” 10/1.

-t-~T-, -d- : gaybeddim 4/60, ifdiraya u:radı “iftiraya uğradı” 19/7, basdırdıydıK 5/42, yapışdırdı:nda 3/38, hasTası 1/2, unuduvéiririn 11/74, doğdur “doktor” 7/66, desdi 10/23, aTmazdı 1/15.

-k-~K-, -ğ- : ğıpgırmızı ğan 4/35, ısaKdan 10/63, bıraKmadım 1/5, ebem baKdı 5/19, bırağdıK 7/45.

-k-~K-, -g- : çegdiK 7/63, geldiydige 11/33, somun_äKmā:ni “somun ekmeğini” 13/64, yimāKlik “yemeklik” 1/14.

-f-~F-, -v-, -v- : tivtiK “tiftik” 13/39, yuvka “yufka” 13/62, iki soFraġıġ 2/30, tuFramı yayaġlar “tufran, durban yayarlar” 14/104, her taraFa 3/58, bi haFta: 19/32.

Yörede, iki kelime arasında bağlantı ile iç ses konumuna giren ve iki ünlü veyahut bir ünlü bir akıcı arasında kalan *p,ç,t,k* ötümsüz ünsüzlerinin kimi zaman ötümlüleştiği örnekler de vardır (Korkmaz, 1977:85).

-k-~K-, -g- : gelceg_adam dedi 11/22, başli:ceK_a:mı dö:meye “başlayacak aġamı dövmeye” 11/57, takerimizi è:ridiK_orde “tekerimizi eġirirdik orda” 1/38, kèklig_avlarKa 4/179.

-k-~K-, -ğ- : bişiren yoK_onu 1/22, obamızı yapıġ_oturduK 3/11.

-t-~T-, -d- : altüsd_ederiz “altüst ederiz” 1/40, milleT_artıK_okudu 2/38, è:zä:T_ëtmä “eziyet etme” 15/39.

-f-~F-, -v-, -v- : esnaF_oldu 2/39, sırf_ekin_ekeriz 7/127, hêdev_ordaysa “hedef ordaysa” 4/84, ca:v_ëdiyoġlar 4/99.

-p-~P-, -b- : a:şap_ëv “ahşap ev” 3/48, iP_adlardıK “ip atlardık” 1/343, na:sib_olmadı “nasip olmadı” 8/38.

2.1.2.2.2.4. İç Seste Karakteristik Olmayan Ötümlüleşmeler

-p~b- : Bölgede kaynak şahsın telaffuzunun sebebiyet verdiği ötümlüleşmeler de mevcuttur.

otobis yaptılar “otopsi yaptılar” 3/24, fasullelän yabraqla:nı “fasulyelerin yapraklarını” 4/118.

2.1.2.2.2.5. Son Seste Karakteristik Ötümlüleşmeler

-ç ~-Ç : üç gişiyeye “üç kişiye” 1/19, hêç 1/38, a:ç “aç” 2/5, kaç gün galdı? 10/35.

-f~F, -v, -v : hêrîF hasda öldü 11/97, hêr taraF doñuz 7/119, yorganımız da gılıv “yorganımız da kılıf” 2/36, lav_annadamaz “laf anlatamaz” 14/121.

-p~P, -b : hêP gêldiler 6/40, bilmen nê yaP 7/22, hayvana sarıb gèdiyosu:ñ 7/129.

-t~T, -d : sırT yıkardıK 6/67, gèce da:da, daşda yaT “gece dağda daşta yat” 7/22, od yolması 14/127, dad da yoK 15/56.

-k~K, -g : çoK yapıK 14/96, bolıuğ gızım 2/37, çufraıK doKumaK, ısdar doKumaK 1/66.

-k~K, -g : dèng gèlmâz 4/2, sêve:rbirliK gârsı “seferbirlik karısı” 5/19, düşdüg 7/50.

2.1.2.2.3. Sızıcılaşmalar

2.1.2.2.3.1. Ön Seste Karakteristik Sızıcılaşmalar

ç-~ş- : Ön seste *çam* kelimesi yörede *şam* şeklinde sızıcılaşmaktadır.

şa:m ba:yrına “çam bayırına” 1/211.

2.1.2.2.3.2. Ön Seste Karakteristik Olmayan Sızıcılaşmalar

b-~b- : Bölge için genel bir durum arz etmeyen bu sızıcılaşma kaynak şahsın hızlı konuşması nedeniyle oluşmaktadır.

üç buşuK “üç buçuk” 5/58, ne bilen “ne bileyim” 11/102.

2.1.2.2.3.3. İç Seste Karakteristik Sızıcılaşmalar

-b-~b- : birbirine 7/64, buşanne 10/27.

-c-~c- : aç:ıyın “açım” 5/10, meçbur oldu 4/38.

-c-~j- : /c/ ünsüzü, /d/ ile /j/ ünsüzlerinin birleşmesi sonucu oluşur (Coşkun, 2001:68).

mäjbur “mecbur” 1/59, çoK müjadäleli “mücadeleli” 12/3.

-ç-~ş-, -Ş- : /ç/ ünsüzü, /ş/ ile /t/ ünsüzlerinin birleşmesi sonucu oluşur (Coşkun, 2001:68). Yörede iç seste bulunan /ç/ ünsüzü ekseriyetle sızıcılaşarak /ş/ ünsüzüne dönüşmektedir. Hece sonlarında ve ünsüzlerden önce gerçekleşen sızıcılaşma olayı kurallı bir gelişmedir (Sağır, 1995:93).

çok döKdüK, saşdıK, “çok döktük, saçtık” 1/94, geŞdiK “geçtik” 1/223, ğaşdı:m “kaçtım” 6/2, bö:le geşdi “böyle geçti” 7/25, ğanevşä “kanaviçe” 20/32, şaşma “saçma, mermi” 4/52, saşla:rı:nı: sü:rü: “saçlarını sürü” 5/223, bi ğaşış ğaşdı “bir kaçış kaçtı” 4/91.

2.1.2.2.3.4. İç Seste Karakteristik Olmayan Sızıcılaşmalar

-c ~ -j- : Kaynak şahsın söyleminin etkisiyle de sızıcılaşmalar oluşmaktadır.

ğabúl olmaz orucu: “kabul olmaz orucu” 5/213.

2.1.2.2.3.5. Son Seste Karakteristik Sızıcılaşmalar

-ç ~ -ş, -Ş : Bölgede son seste çok sık rastlanılan bir sızıcılaşmadır.

hiŞ durmadan “hiç durmadan” 1/161, sorkuš olur “sorkuç olur” 13/99, üç dänä “üç tane” 11/88, geniş ölmüş “genç ölmüş” 19/58.

2.1.2.2.3.6. Son Seste Karakteristik Olmayan Sızıcılaşmalar

-k ~ -h : Bu sızıcılaşma yörede karakteristik nitelik taşımaz. Kaynak şahsın söyleminden kaynaklanmaktadır.

keşkáh “keşkek” 8/22.

-k ~ -h : Yörede seyrek olarak görülen bu sızıcılaşma karakteristik değildir.

düün yapıdıh “düğün yaptık” 20/26, gaçmadıh gaÇ “kaçmadık” 20/27.

2.1.2.2.4. Damak Ünsüzleri Arasında Nöbetleşmeler

-g ~ -ğ- : kâşini güder “keşiğini güder” 1/69.

-ğ ~ -ñ- : deñişmiş “değişmiş” 1/231.

-ğ ~ -y- : Yörede bu nöbetleşmeye sıkça rastlanılmaktadır.

déyneKlârlä “deyleklerle” 2/2, déyise gurtaramaycadıK “değilse kurtaramayacaktık” 12/6, soyumaya bırakırsın “soğumaya bırakırsın” 1/34, boyday gatarız “buğday katarız” 17/3.

-k-~k- : Yörede birkaç kelimedede meydana gelen bu nöbetleşme karakteristik bir nitelik göstermez.

oğudu 2/38, yıkıldım gëddim, yıkıldım gëddim 11/4, dërâlerde yıkar gëlîdiK “delerede yıkar gelirdik” 13/97, yıkdıK 7/98, çıkar 2/11.

2.1.2.2.5. Ünsüzlerde Arthlaşmalar

AKA’da boğumlanma noktası ön damak olan /k/, /g/ ünsüzleri ve ön ünlülerle kullanılan /l/ ünsüzü genellikle orta damakta boğumlanarak arthlaşmaktadır. Bu durum bölge için karakteristik bir niteliğe sahiptir.

2.1.2.2.5.1. Ön Seste Karakteristik Arthlaşmalar

k-~k- : kóyde “köyde” 8/21, kóhün “köhün” 13/27.

g-~g- : günner “günler” 3/20, günebakan “günebakan” 14/84.

k-~k- : olmaz kı! 20/88.

2.1.2.2.5.2. İç Seste Karakteristik Arthlaşmalar

-k-~k- : dókërsiñ “dökërsin” 8/28, gókyüzünden “gökyüzünden” 15/24.

-g-~g- : bugún “bugün” 2/11, dıgmişi:ndir “dikmişimdir” 11/123.

-l-~l- : Yörede ince ünlülerle kelime oluşturan bu ünsüzün, yarı kalın ünlülerin yanında da kullanıldığı ve arthlaşmaya sebebiyet verdiği görülür.

yayláya 1/8, hálím “hâlim” 13/9.

-k-~k- : Yörede artlık-önlük uyumu ileri bir safhada olduğu için *-ki* aitlik eki de art sırada boğumlanmaktadır.

gızımıñkını “kızımınkini” 11/123, yökarıkı “yukarıki, yukarıdaki” 10/31.

2.1.2.2.5.3. Son Seste Karakteristik Arthlaşmalar

-k ~-k̄ : böyük “büyük” 2/3, döndük “döndük” 9/2.

-g ~-ḡ : birleşdiḡ üçümüz “birleştik üçümüz” 7/49, ediveridiḡ öyl̄ ederdik̄
“ediverirdik öyle ederdik” 14/83.

2.1.2.2.6. Ünsüz Benzeşmeleri

Benzeşme, bir sesin çıkış yeri ya da biçimi açısından bir başka sese benzer veya eş duruma getirilmesi şeklinde tanımlanır (Aksan, 2009:48).

2.1.2.2.6.1. İç Seste Ünsüz Benzeşmeleri

2.1.2.2.6.1.1. İç Seste Karakteristik İlerleyici Ünsüz Benzeşmeleri

-nl- ~-nn- : AKA’da fazlaca karşılaştığımız bir ünsüz benzeşmesidir. Özellikle sonu /n/ ünsüzüyle biten kelimelerde; çokluk eki, -lık, -lik, -lı, -li ve -la, -le eklerindeki /l/ ünsüzü /n/ ünsüzüne dönmektedir (Caferoğlu, 1958:5).

háyvanna:la “hayvanlarla” 1/1, ö:retmännini “öğretmenliğini” 20/21, de:k gèlennäri “denk gelenleri” 4/156, onnar “onlar” 14/27, bunnar “bunlar” 15/93, günnär “günler” 15/55, çobannar “çobanlar” 1/196, ben_o zámannarda “ben o zamanlarda” 19/34, tavannarda “tavanlarda” 3/41.

-ly- ~-ll- : Ön damak, akıcı /y/ ünsüzü ile diş eti /l/ ünsüzünün yan yana söylenişleri zordur. Bu güçlüğü gidermek amacıyla iki ünsüz arasında ilerleyici benzeşme meydana gelmektedir.

fasuñlelä:n yabraKıla:nı “fasulyelerin özellikleri” 4/118, antällede “Antalya’da” 7/49, millar “milyar” 20/40.

-st- ~ -sd- ~ -ss- : Bu benzeşme, /t/ ve /d/ ünsüzlerinin /s/ ünsüzüne dönüşmesiyle şekillenmektedir.

varsañ gêsseñ de olmaz “varsan gitsen de olmaz” 5/114, dörd gün_üst_üssüne “dört gün üst üstüne” 4/104, ağşamüssü “akşamüstü” 12/38.

2.1.2.2.6.1.2. İç Seste Karakteristik Olmayan İlerleyici Ünsüz Benzeşmeleri

-şy- ~ -şş- : /ş/ ünsüzünün /y/ ünsüzünü kendi boğumlanma noktasına benzetmesiyle oluşmaktadır. Bölgede yaygın bir görünüm arz etmez.

bi év_êşşası sardım “bir ev eşyası sardım” 19/39.

-nd- ~ -nn- : /d/ ünsüzünün /n/ ünsüzüne benzeşmesiyle oluşmaktadır.

onlar gënniläri yapar “onlar kendileri yapar” 14/95.

-lm- ~ -mm- : /l/ ünsüzünün kendisinden hemen önce boğumlanan /m/ ünsüzüne dönüşmesiyle meydana gelmektedir.

dëvammı olaraK “devamlı olarak” 14/130.

2.1.2.2.6.1.3. İç Seste Karakteristik Gerileyici Ünsüz Benzeşmeleri

-rn- ~ -nn- : Akıcı, titrek /r/ ünsüzünün genizsi /n/ ünsüzüne dönüşmesiyle oluşur.

ğannını doyurmak_çin “karnını doyurmak için” 2/1.

-rl- ~ -ll- : Gerileyici ünsüz benzeşmesiyle oluşan bu dönüşüm AKA’da bolca görülmektedir.

düşünüyołlar “düşünüyorlar” 2/6, oyun_oynałlardı “oyun oynarlardı” 3/42, êkín_êKdimiz yiller “ekin ektiğimiz yerler” 1/80, helvá yapաłlar “helva yaparlar” 7/83.

-zc- ~ -cc- : Yörede *azıcık* kelimesinde sistemli olarak karşımıza çıkan bir benzeşmedir. Sızmalı, ötümlü diş ünsüzü /z/'nin, patlamalı, ötümlü diş eti /c/ ünsüzüne dönüşmesiyle oluşur.

acıcıK 5/133.

-şs- ~ -ss- : Sızmalı, ötümsüz /ş/ ünsüzünün yine sızmalı, ötümsüz /s/ ünsüzüne benzeşmesiyle meydana gelmektedir.

düsse o da:larda başı:ñ günü “düşse o dağlarda başının günü” 1/145.

-zs- ~ -ss- : Yörede sık görülen bu benzeşme /z/ ünsüzünün /s/ ünsüzüne dönüşmesiyle oluşmaktadır.

o, o:ımassa “o olmazsa” 1/97, *ismahan* ölmessin “İsmihan ölmezsın” 5/37.

-ls- ~ -ss- : Yörede karakteristik olarak meydana gelen bir gerileyici ünsüz benzeşmesidir. /l/ ünsüzünün /s/ ünsüzüne dönüşmesiyle oluşur.

güzessudan alma “Güzelsu'dan alma” 1/227, söbü ossun “söbü olsun” 20/54, *güssün* “Gülsüm” 14/39.

s-c- ~ c-c- : Yörede *sıcak* kelimelesi gerileyici benzeşmeyle genellikle *ıccak* şeklinde kullanılmaktadır.

yazın_ıcca:nda “yazın sıcağında” 4/59.

2.1.2.2.6.1.4. İç Seste Karakteristik Olmayan Gerileyici Ünsüz Benzeşmeleri

-ht- ~ -tt- : Kaynak şahsın söyleminden kaynaklanan ve karakteristik olmayan ünsüz benzeşmeleri de vardır.

tattacı “tahtacı” 1/257.

2.1.2.2.6.2. İki Kelime Arasında Ünsüz Benzeşmeleri

2.1.2.2.6.2.1. İki Kelime Arasında Karakteristik İlerleyici Ünsüz Benzeşmeleri

-nl-~ -nn- : İki kelime arasında yer alan /l/ ünsüzü /n/ ünsüzüne dönüşmektedir. Bu ünsüz benzeşmesi, özellikle *lira* kelimesinde meydana gelmektedir.

iki bin nira 20/39.

-mv-~ -mm- : AKA'da çok sık meydana gelen bir benzeşme olayıdır. /v/ ünsüzü iki kelime arasında genellikle kendisinden önce yer alan /m/ ünsüzüne dönüşmektedir.

boyunduru:m mar “boyunduruğum var” 3/30, hayata vardı:m makıtta “hayata, ahıra vardığım vakitte” 5/155.

2.1.2.2.6.2.2. İki Kelime Arasında Karakteristik Gerileyici Ünsüz Benzeşmeleri

-şs-~ -ss- : Yörede bu benzeşme, /ş/ ünsüzün kendisinden sonra boğumlanan /s/ ünsüzüne dönmesiyle oluşmaktadır.

otuz bès sänedir “otuz beş senedir” 20/76.

-zs-~ -Ss-~ -ss- : Yörede, iki kelime arasındaki /z/ ünsüzünün kendisinden sonra gelen /s/ ünsüzüne dönüştüğü görülmektedir.

otus senesiñ_ëvlülüK sürdürüyün “otuz senedir evlilik sürdürürüm” 6/1, biraS so:na “biraz sonra” 1/35.

-çs-~ -ss- : İki kelime arasında bulunan /ç/ ünsüzü gerileyici ünsüz benzeşmeyle /s/ ünsüzüne dönmektedir.

on_üs sèver “on üç sefer” 6/7.

-nb-~ -mb- : İki kelime arasında /n/ ünsüzü, dudak ünsüzü /b/'den önce bulunduğu takdirde /m/ dudak ünsüzüne dönüşmektedir. Yarım benzeşme şeklinde oluşmaktadır.

om beş yaşında “on beş yaşında” 6/5.

2.1.2.2.6.2.3. İki Kelime Arasında Karakteristik Olmayan Gerileyici Ünsüz Benzeşmeleri

-şç-~ -çç- : Kaynak şahsın hızlı konuşmasından kaynaklanan bir ünsüz benzeşmesidir.

bêç çocu:m “beş çocuğum” 16/17.

-rm- ~ -mm- : Kaynak şahsın hızlı konuşması sonucu oluşmuştur. Yöre için Karakteristik bir ünsüz benzeşmesi niteliği taşımaz.

immiK yapallardı “irmik yaparlardı” 13/53.

2.1.2.2.6.3. Uzak Benzeşmeler

Uzak benzeştirme, aralarında bir veya birkaç ses olduğu hâlde iki ünsüzden birinin, diğerini etkisi altına alarak değiştirmesine denir (Ercilasun, 2002:130). Yörede örneklerinin fazla olmadığı görülür.

2.1.2.2.6.3.1. Karakteristik Gerileyici Uzak Benzeşmeler

z-c-~ c-c- : Sızmalı, ötümlü diş ünsüzü /z/'nin, patlamalı, ötümlü diş eti /c/ ünsüzüne dönüşmesiyle oluşur.

acıcıK “azıcık” 5/133.

s-z- ~ z-z- : Sızıcı, ötümsüz asıl diş ünsüzü /s/'nin yine sızıcı, ötümlü /z/ ünsüzünü kendisine dönüştürmesiyle oluşur. Yörede geniş bir kullanım alanı vardır.

a.rısını zızısını “ağrısını sızısını” 7/82.

2.1.2.2.6.3.2. Karakteristik Olmayan Gerileyici Uzak Benzeşmeler

-ç-c-~c-c- : coca: “çocuğa” 5/165.

-t-c-~ç-c- : çenciräye “tencereye” 14/105.

2.1.2.2.6.3.3. Karakteristik İlerleyici Uzak Benzeşmeler

Yörede, karakteristik mahiyette ilerleyici uzak benzeşmenin sadece -ArAk zarfında olduğu tespit edilmiştir.

-r-ı-~ı-ı- : çoban_ oıalāk “çoban olarak” 1/1, et_ oıalāk yıdirdim “et olarak yedirdim” 3/4.

2.1.2.2.6.3.4. Karakteristik Olmayan İlerleyici Uzak Benzeşmeler

AKA’da ilerleyici uzak benzeşme örneğine aşağıdaki kelimedede tesadüf edilmiştir.

-t-k-~t-t- : çitlitler “çiftlikler” 1/249.

2.1.2.2.7. Ünsüz Türemeleri

Türeme, bir kelimedede esas olarak bulunmadığı hâlde çeşitli nedenlerle sonradan oluşan sesler şeklinde tanımlanır (Özek, 2014:844).

2.1.2.2.7.1. Ön Seste Karakteristik Ünsüz Türemeleri

∅-~m- : Ünlü ile başlayan bir kelimenin başına /m/ ünsüzü eklenerek ikileme yapılmaktadır (Hengirmen, 2007:404). Yörede, /m/ ünsüzünün ön seste türemesi ikilemeler şeklinde olmaktadır.

ö:rıama mò:rıama “uğurlama muğurlama” 12/89, ilaç mılaç “ilaç mılaç” 12/83, eletiriK meletiriK “elektrik melektrik” 15/81.

Ø-~h- : /h/, /y/ ve /r/ gibi boğunlanma noktası zayıf olan ünsüzler, kelime başında ve ortasında diğer ünsüzlere nazaran daha çok türemektedir (Ercilasun, 2002:139). Fakat AKA'da, bu ünsüzlerden, kelime başında yalnızca /h/ ünsüzün türediği gözlenmiştir.

hetişe hatcâyla “Evteşe Hatice ile” 10/77, *háyvah!* “eyvah!” 10/12, *hebişmişler* “ebişmişler” 5/73, *hálâlisin gül* *eminem* *hálâ:li:* “elâlısın gül Eminem elalı” 5/183, *ha:boneyin* “aboneyim” 8/8.

2.1.2.2.7.2. Ön Seste Karakteristik Olmayan Ünsüz Türemeleri

Ø-~y- : Yalnızca bir örnekte tespit edilen bu türeme anlatıcının hızlı konuşmasından kaynaklanmaktadır.

antálläye *yilet*dik “Antalya’ya ilettik” 17/33.

2.1.2.2.7.3. İç Seste Karakteristik Ünsüz Türemeleri

-Ø-~ -n- : Bu türeme, ötekini ile (ötekiyle) anlamındaki kelimenin (ötekinner) biçimine benzemesi sonucu meydana gelebilir (Korkmaz, 1994a:83). Derlenen metinlerde karşımıza çok sık çıkmaktadır.

ötäkinner “ötekinler” 17/26.

-Ø-~ -y- : Yazı dilinde yan yana gelen iki ünlünün arasına /y/ ünsüzü türemektedir. Ayrıca yöreden derlenen metinlerde, alıntı kelimelerde de iki ünlü arasına söyleyişi kolaylaştırmak için karakteristik olarak /y/ yardımcı ünsüzünün türediği görülür.

çitliklä: *uzaḲtaydı* “çiftlikleri uzaktaydı” 1/248, *emeliyetliydim* “ameliyatlıydım” 5/164, *sizi:yle bi göñuşuvêre:yin* “sizinle bir konuşuvereyim” 5/77, *fâydası* “faydası” 11/96, *kó:e a:yiT* “köye ait” 8/29.

2.1.2.2.7.4. İç Seste Karakteristik Olmayan Ünsüz Türemeleri

-Ø-~ -c- : Anlatıcının bir kelimeyi diğerlerine göre daha baskın söylemesiyle oluşan türemeler de vardır.

biccä:z 15/112.

-Ø- ~ -r- : Bu türeme, anlatıcının hızlı konuşması sonucu oluşmuştur.

torrus da:larında “Toros Dağlarında” 16/10.

-Ø- ~ -K- : Yörede görülen yaygın bir ünsüz türemesi değildir. Anlatıcıdan kaynaklanmaktadır.

sardıKlar eki gătıra “sardılar iki katıra” 3/36.

-Ø- ~ -n- : Bu türeme, anlatıcının hızlı konuşması sonucu oluşmuştur.

ësgindekí şeyler “eskideki şeyler” 1/129.

2.1.2.2.7.5. Son Seste Karakteristik Ünsüz Türemeleri

-Ø ~ -n : Yörede görülen geçmiş zaman üçüncü teklik şahıs *-dl* ekinden sonra /n/ ünsüzünün türediği görülmektedir. Bu türeme /n/ ünsüzünün genişletici etkisiyle oluşmuştur. Aşağıdaki örneklerde pekiştirme fonksiyonunda kullanılmıştır.

kimidin o? “kimdi o?” 17/73, *yaylámız varıdın* “yaylamız vardı” 13/11, *nè de zordu,* *zorudun* “ne zordu” 15/56.

+IIA edatından sonra türeyen *-n* ünsüzü Eski Türkçedeki vasıta hâli ekinin bir kalıntısıdır (Ercilasun, 2002:140).

siziñ kóyde nëylen u:raşırıñ? (sizin köyde neyle uğraşırıñız ~ uğraşırıñız?) 8/21.

-Ø ~ -y : AKA’da *-ki* bağlacından önce ve *ne* soru sözcüğünden sonra /y/ ünsüzünün türediği görülmektedir.

olmazdıy kı 8/19, *buşam yoyduy ku* 5/169, *nèy toplaycäS?* “ne toplayacağız?” 2/4, *nè:y* oku! var 7/20.

-ø~g : Bölgenin genelinde sistematik olarak görülen bir türeme değildir. Ancak, Taşlıca Mahallesi için karakteristik bir nitelik taşımaktadır.

şindíg ıó:le mi? “şimdi öyle mi?” 10/126, hindíg her şey gölaylandı “şimdi her şey kolaylaştı” 10/127.

2.1.2.2.7.6. Son Seste Karakteristik Olmayan Ünsüz Türemeleri

-ø~n : Kaynak şahsın kelimeyi vurgulu söylemesinden kaynaklanan bir türemedir.

dos sanırdım, düşmanımış hepisin “dost sanırdım, düşmanmış hepsi” 15/88.

-ø~ñ : al beniñ a:ıaca:Ksa:ñ, genÇ ömrüm de çü:rü:dü:y “al beni alacaksan, genç ömrüm de çürüdü” 5/212.

2.1.2.2.8. Ünsüz Düşmeleri

2.1.2.2.8.1. Ön Seste Ünsüz Düşmeleri

h~ø : Yörede, ön seste bulunan /h/ ünsüzü zayıf boğumlanmaktadır ve genellikle düşme eğilimindedir. Bu olay çoğunlukla ünsüzle başlayan kelimelerden sonra /h/ ile başlayan bir kelime geldiğinde oluşmaktadır (Ersöz, 2015:62). Ancak, ön seste direkt olarak düştüğü de görülür.

ısarlı varımış “Hisarlı varmış” 12/36, gók úsâ:n “Gök Hüseyin” 18/32.

g~ø : Bölgede ön seste sık karşılaşılan bir düşme örneği değildir. Anlatıcının hızlı konuşmasından kaynaklanmaktadır.

işde bö:le bö:le galıKêderin “işte böyle böyle kalıp giderim/gidiyorum” 11/121.

y~ø : Bir sayı grubu içerisinde bulunan yüz sayısındaki /y/, ulamanın etkisiyle genellikle yutulmaktadır (Ersöz, 2015:66). Metinlerde düşen /y/ ünsüzünün çoğunlukla uzun ünlü oluşturduğu gözlenmiştir. Fakat aşağıdaki örnekte uzun ünlünün oluşmadığına rastlanılmıştır.

üç_üz batman boyday “üç yüz batman buğday” 1/255.

2.1.2.2.8.2. İç Seste Ünsüz Düşmeleri

2.1.2.2.8.2.1. Kök ve Tabanlarda Gerçekleşen Ünsüz Düşmeleri

-m-~∅- : Yörede *yumruk* kelimesinde karakteristik olarak /m/ ünsüzünün düştüğü gözlenmiştir. Bu düşme sonucu, kimi zaman ünlü uzaması meydana gelirken kimi zaman da uzama meydana gelmemektedir.

yuruğ_ü gadar_üncir “yumruk kadar incir” 6/21.

-ğ-~∅- : AKA’da /ğ/ ünsüzü ekseriyetle düşüp önündeki ünlüyü uzatmaktadır ya da ikiz ünlü meydana getirmektedir. Fakat aşağıdaki örnekte ünlü uzaması ve ikiz ünlü oluşmamıştır.

duracağ_ısan doru dur “duracaksan doğru dur” 5/154.

-f-~∅- : AKA’da sızıcı, ötümsüz ve diş-dudak /f/ ünsüzünün kelime içinde sıklıkla düştüğü tespit edilmiştir. Bu ünsüz, özellikle alıntı kelimelerde telaffuzu pratikleştirmek için düşmektedir. Bazen anlatıcının hızlı konuşması nedeniyle ünlü kısalması da meydana gelmektedir.

çitliklä: uzağ_ıtaydı “çiftlikleri uzaktaydı” 1/248, çit sürerdik “çift sürerdik” 6/20, yöğa “yufka” 13/89.

-h-~∅- : Gevşek boğumlanmalı /h/ ünsüzü genellikle düşmeye yatkındır.

herálda 17/18.

-l-~∅- : /l/ ünsüzü kelime içinde iki ünsüzle arka arkaya geldiğinde genellikle düşmektedir. Düşme hadisesiyle birlikte önündeki ünlüyü uzatmaktadır. Ancak bazen ünlü uzaması görülmez.

gédiK măhläsinden “Gedik Mahallesi’nden” 11/75.

-l-~∅- : Bölgede /l/ ünsüzünün *kalk-* fiilinde sürekli olarak düşmesi karakteristik bir nitelik taşımaktadır.

gaḲın şú:zä dedim “kalkın şu yüze, tarafa dedim” 4/131.

-n-~∅- : Metinlerde, arka arkaya gelen /nç/ ses grubundan çoğunlukla /n/ ünsüzünün düştüğüne rastlanılmıştır.

ödüşleştiK, êKin de aylarca ödüşleşili: “ödünleştik, ekin de aylarca ödünleşilir” 1/80.

/n/ ünsüzü kelimenin kök ve tabanlarında düşünce genellikle önündeki ünlüyü uzatmaktadır. Oysa metinlerde uzamadığı örnekler de vardır.

cenneT meḳanı olur iḡallah “Cennet mekânı olur inşallah” 11/18.

-ñ-~∅- : Kelime içinde *-ñg- ~ -ñk-* ses grubundan sonra ünsüzle başlayan bir ek gelirse veyahut bu ses grubuyla biten kelimelerden sonra ünüzle başlayan bir kelime yer alırsa /ñ/ ünsüzü düşmektedir (Küçükballı, 2013:126).

deK getirdim (*~* deñ getirdim) 4/199.

-r-~∅- : İki ünsüzle arka arkaya bulunan titrek /r/ ünsüzü ekseriyetle düşme eğilimi göstermektedir.

yim beş “yirmi beş” 1/176.

-t-~∅- : Alıntı kelimelerdeki /st/ ses grubu yazı dilinin aksine ağızlarda genellikle düşmektedir.

ben bi assubay yúkú sardım “ben bir astsubay yükü sardım” 19/37.

-y-~∅- : AKA’da kelime içinde yaşanan karakteristik bir ünsüz düşmesidir.

tülensin “tüylensin” 1/156, televizonda “televizyonda” 1/265.

2.1.2.2.8.2.2. Ekleşme Sırasında Gerçekleşen Ünsüz Düşmeleri

-m- ~ -Ø- : Birinci teklik şahıs zamiri /m/ ilgi hâli ekiyle birleşince düşmektedir ve bazen de önündeki ünlüyü kısaltmaktadır.

beníkí 10/94, beníkí “benimki” 14/53.

-r- ~ -Ø- : Yörede akıcı, titreşim /r/ ünsüzünün geniş zaman ekinde ve çokluk ekinde genellikle düştüğü tespit edilmiştir.

yúzer çıkarıdıK “yüzer çıkarırdık” 1/11, veriédiler “veriverdiler” 5/20, édivéridíg óyl éderdiK 14/83, o tallalada “o tarlalarda” 1/107.

-s- ~ -Ø- : Yörede, öğrenilen geçmiş zaman ekinin ikinci teklik şahıs ekiyle çekimlenirken düştüğüne rastlanılmıştır.

sen az çok okumuşuñ anlarsın “sen az çok okumuşsun anlarsın” 14/124.

-g-, -ğ-, -k-, -k- ~ -Ø- : Derlenen metinlerde +cIk küçültme ekinin önündeki orta damak ünsüzlerini düşürdüğü gözlenmiştir.

bi gıyıcıK (~ gıyıkıcıK) hálvá bışiriK onu veridim 5/134.

Ayrıca, metinlerde -mAk ekinin ekleşmesi sırasında /k/ ünsüzünün düştüğü örneğe de rastlanılmıştır.

çekämemedén ziyáde “çekememekten ziyade” 12/18.

-z- ~ -Ø- : Geniş zaman -mAz olumsuzluk ekinin çekimlerinde /z/ ünsüzü düşmektedir.

goñşulara vermesem goñşular darılıdı “komşulara vermezsem komşular darılırdı” 1/13, olmasa “olmazsa” 7/121.

-y- ~ -Ø- : Gevşek boğumlanan /y/ ünsüzü düşmeye fazlaca yatkın ünsüzlerden birisidir.

onları ora ğodum, yola ğeldim “onları oraya koydum, yola geldim” 10/77.

-v- ~ -Ø- : Yörede /h/ > /f/ deĝişimiyle birlikte yan yana bulunan /v/ ötümlü, diş-dudak ünsüzü düşmüştür.

māfedeceK bizim_ortalı: “mahvedecek bizim ortalıĝı” 7/121.

2.1.2.2.8.2.3. İki Kelime Arasında Ünsüz Düşmeleri

-g- ~ -Ø- : Birinci kelimenin sonu ünlü ile bitiyor; ikinci kelime ünsüz ile başlıyorsa genellikle bu ünsüz düşmektedir.

ēsgikī_ibi “eskisi gibi” 10/60, çıka_ēlmiřler “çıka gelmişler” 10/35, ĝına_ēcesi “kına gecesi” 14/69.

-ĝ- ~ -Ø- : Yörede sık görülen bir ünsüz düşmesidir. Genellikle düşen bu ünsüz önündeki ünlüyü uzatmaktadır. Oysa bazen ünlüyü uzatmadıĝı örnekler de vardır.

ayşama_adar “akşama kadar” 6/19.

-y- ~ -Ø- : /y/ ünsüzü zayıf boğumlanması sebebiyle en fazla düşen ünsüzlerden birisidir. Yörede /y/ ünsüzü düşünce ekseriyetle ünlü uzamasına neden olmaktadır. Yalnız ařaĝıdaki örneklerde tam tersi bir durum söz konusudur.

ō_andan_ o_anna “o yandan o yanna” 1/43, o_üzlerde “o yüzlerde” 1/82, nē_āpsınlar “ne yapsınlar” 10/135.

2.1.2.2.8.2.4. Son Seste Karakteristik Ünsüz Düşmeleri

-n~∅ : Bölgede *-ken* zarf-fiil eki *-ka/-ke* şeklinde kullanılmaktadır.

abdal sebeT_örerkä, çoban maļ gúderkä “apdal sepet örerken, çoban mal güderken” 1/198, orda oturuļarıka, çay_ıçällärikä “orada oturlarken, çay içerlerken” 15/105.

Ayrıca yörede *zaten* zarfında karakteristik olarak /n/ ünsüzünün düştüğü tespit edilmiştir.

bağğalı zátı görmediK 5/133.

-r~∅ : Bölgede şimdiki zaman *-yor* ekinde karakteristik olarak meydana gelen bir düşmedir. Ayrıca /r/ ünsüzünün geniş zaman ekinde ve çeşitli kelimelerde de düştüğü tespit edilmiştir.

gëndine_öre zorlu oluyo hër şî:n “kendine göre zorluğu oluyor her şeyin” 12/49, ö:lälîK sıra gëli gëderdiK “öylelik sıra gelir giderdik” 7/101, bi_ki ğap ğacaK “bir iki kap kacak” 11/46, bi ğıycıK hálvá 5/134.

-s~∅ : Yörede *domates* kelimesinin son sesindeki /s/ ünsüzü karakteristik olarak düşmektedir.

tomata 10/78.

-t~∅ : /st/ ses grubunda oluşan karakteristik bir ünsüz düşmesidir.

túris “turist” 6/12, do:ru dürüs “doğru dürüst” 7/15, dos sanırdım “dost” 15/88.

-y~∅ : Son seste oluşan yaygın bir ünsüz düşmesidir.

daş ğo “taş koy” 7/9.

-z~∅ : Geniş zamanın olumsuzluk ekinde meydana gelen bir ünsüz düşmesidir.

yemä: görsä:Ş olma mıdı (yemeği görseñiz ~ görseñiz olmazmıdı) 13/44.

2.1.2.2.8.2.5. Son Seste Karakteristik Olmayan Ünsüz Düşmeleri

-ı~∅ : Anlatıcıdan kaynaklı bir ünsüz düşmesidir ve karakteristik değildir.

nası baKcan “nasıl bakacağım” 10/62.

2.1.2.2.9. Sürekli Ünsüzler Arasında Nöbetleşmeler

2.1.2.2.9.1. Sürekli Ünsüzler Arasında Ön Seste Karakteristik Nöbetleşmeler

f~h- : AKA’da ön seste fazlaca rastlanılan bir nöbetleşme çeşididir.

hoturavları “fotoğrafları” 1/159, *hatma* büyük “Fatma büyük” 17/62,

ş~h- : Bölgede zarf, sıfat ve zamirlerde sıkça meydana gelen bir nöbetleşmedir.

höra “şuraya” 10/76, hu:ra otur “şuraya otur” 11/103, hö:le ettim “şöyle ettim” 5/156,
hindi olma:z “şimdi olmaz” 4/181.

2.1.2.2.9.2. Sürekli Ünsüzler Arasında Ön Seste Karakteristik Olmayan Nöbetleşmeler

f~h- : Yalnızca bir satırda *fırın* kelimesi *hurum*, *hurun* şeklinde nöbetleşmiştir.
Yaygın bir kullanım oluşturmaz.

orda yıkıK yirde bi hurum vardı. o hurunda gèderdiK, yu:ruduK 1/300.

ş~Ş- : Anlatıcıdan kaynaklanan bir nöbetleşmedir.

geldin dèe Şey_eder göca “geldin diye şey eder koca” 17/20.

2.1.2.2.9.3. Sürekli Ünsüzler Arasında İç Seste Karakteristik Nöbetleşmeler

f-~h- : Yörede yaygın görülen bir nöbetleşmedir.

māfedecK bizim_ortalı: “mahvedecek bizim ortalığı” 7/121.

-f- ~ -v-, -v- : Bölge genelinde görülen bu nöbetleşme /f/ > /v/ dönüşümüyle oluşmaktadır.

iki sēver “iki sefer, kez” 4/8, bir havta “bir hafta” 17/36, uFaK teveK_ēv “ufak tefek ev” 9/22, çiftve “çifte” 10/105, tivtiK “tiftik” 13/39.

-r- ~ -y- : Bölgenin geneli için karakteristik bir nöbetleşme olarak görülebilir. Daha çok geniş zaman, geniş zamanın hikâye ve rivayet çekimlerinde olduğu tespit edilmiştir.

boyday galdırıydıK “buğday kaldırırđık” 13/19, gūüm gētiriymiş “gūğüm getirirmiş” 15/69, bēgmāz ğatar gēliymiş “pekmez katar gelirmiş” 15/74, *kiselliye* para vēriyiS biz, *ša:m* ba:yrına *kiselliye* para vēriyiz de oturuyus_ora “Kiselliye para veririz biz, çam bayırına Kiselliye para veririz de otururuz oraya” 1/211, bi yúk_odun yúglāniyiz, çamaşırı yúkleniyiz, gēderiS “bir yük odun yükleniriz, çamaşırı yükleniriz, gideriz” 10/86.

-ñ- ~ -l- : Çukurköy’de *geliş-* fiilinin /l/ ünsüzü karakteristik olarak /ñ/ ünsüzüne dönüşmektedir. Bu nöbetleşme, derlenen diğerk mahalleler için karakteristik bir nitelik taşımamaktadır.

zāmanla gēnişmiş 1/229.

-ñ- ~ -m- : Bölgede *komşu* kelimesinde çok sık karşılaşılan bir dönüşümdür.

goñşulara vēmesem goñşular darığıdı 1/13.

-ñ- ~ -n- : Damaksı /ñ/ ünsüzünü AKA’da genellikle işleklğini sürdürmektedir. Fakat Güzelsu Mahallesi’nden derlenen metinde /ñ/ ünsüzünün çoğunlukla korunmadığı; /n/ ünsüzüne dönüştüğü tespit edilmiştir.

sizin kó:n_şı (~ kó:ñ, köyün) 20/5, hërkeSin_evinde (~ hërkeSiñ) 20/8.

-r-~n- : Yörede yaygın görülen nöbetleşme çeşitlerinden birisidir.

ondan kèyní 14/85 (keri ~ keyni ~ keyri), so:na (~ sonra) 19/75.

-r-~l- : Yörede *keri* edatının birkaç tane varyantı vardır ve hepsi de yaygın olarak kullanılmaktadır.

ondan kâ:li bi yayláya gèddiK 3/6.

Ayrıca *rençber* kelimesinde de karakteristik /r/ > /l/ dönüşümü tespit edilmiştir.

ilecberliK 1/104.

2.1.2.2.9.4. Sürekli Ünsüzler Arasında İç Seste Karakteristik Olmayan Nöbetleşmeler

-r-~l- : Anlatıcıdan kaynaklanan bir nöbetleşmedir.

kilámit “kiremit” 15/27.

2.1.2.2.9.5. Sürekli Ünsüzler Arasında Son Seste Karakteristik Nöbetleşmeler

-f~F : Yörede sık rastlanan bir nöbetleşmedir.

hèriF hasda oıdü “herif hasta oldu” 11/97.

2.1.2.2.9.6. Sürekli Ünsüzler Arasında Son Seste Karakteristik Olmayan Nöbetleşmeler

-f~v, -v̇ : Anlatıcıdan kaynaklanan bir nöbetleşmedir.

kofrativ “kooperatif” 15/99.

-r ~-l : Anlatıcıdan kaynaklanan bir nöbetleşmedir.

ömrü:m ceza:yı:l, ceza:yı:l_amma:n “ömrül Cezayir, Cezayir aman” 5/233.

2.1.2.2.10. Yörede Rastlanan ve Karakteristik Olmayan Diğer Nöbetleşmeler

-é- ~ -z-, é- ~ z- : Gerileyici ünsüz benzeşmesiyle /z/ ünsüzü /é/ ünsüzüne dönüşmektedir. Taranan metinlerde, birkaç yerde hem iç seste hem de son seste geçmektedir.

anam kö:ün bêccisiydi “anam köyün bezcisiydi” 5/33, çocuĶ_a:lamać ca:nım “çocuk ağlamaz canım” 19/5.

t~ç- : Gerileyici uzak ünsüz benzeşmesiyle oluşan bir nöbetleşmedir.

çenciräye “tencere” 14/105.

2.1.2.2.11. Göçüşme (Metathesis)

Bir kelime içerisindeki iki fonemin yer değiştirmesine göçüşme denir (Bloomfield, 1935:391). Kelime içinde yan yana bulunan çift ünsüzlerin veya komşu hece ünsüzlerinin yer değiştirmesiyle meydana gelmektedir (Korkmaz, 1994a:84). Göçüşme hadisesini belirli bir kaideyle açıklamak çok zordur (Eren, 1953:161). Ancak söyleyiş kolaylaştırmak genel bir etken olarak kabul edilebilir (Şahin, 2016:141). AKA’da nadir görülen bir ses olayıdır.

2.1.2.2.11.1. Yakın Göçüşme (Metathesis)

Yan yana bulunan ünsüzler arasında oluşan yer değiştirme olayına yakın göçüşme denir (Akca, 2009:227).

-br-~ -rb- : *İbrahim* isminde sıklıkla karşılaşılan bir göçüşmedir.

ırbe:m_enişde “İbrahim enişte” 1/111.

-br-~ -rp- : *Kibrıt* kelimesinde sistematik olarak göçüşme meydana gelmektedir.

kirpitilä 15/81.

-lh- ~ -hl- : Kaynak şahıstan kaynaklanmaktadır. Yaygın bir göçüşme örneği değildir.

ehlamdúriillah “Elhamdulillah” 8/2.

-kş- ~ -şg- : Yörede yaygın olarak meydana gelen bir göçüşmedir.

êşgü tarhana “ekşi tarhana” 14/134.

-ry- ~ -yr- : Bölgede *Meryem* ismi karakteristik olarak *Meyrem* şeklinde söylenmektedir.

pulaK me:yrem ğarı 1/133.

-vr- ~ -rv- : Bölge geneli için karakteristik bir kullanım değildir.

arvad “avrat” 17/49.

-zv- ~ -vz- : Kaynak şahıstan kaynaklanmaktadır.

cevzâde “cezvede” 13/84.

2.1.2.2.11. 2. Uzak Göçüşme (Metathesis)

Göçüşme olayı, uzak sesler arasında meydana geliyorsa uzak göçüşme (Ulutaş, 2007:118) denir. Yörede yakın göçüşmeye oranla nispeten çok seyrek kullanılmaktadır.

-ns- ~ -sn- : Bireysel söylem sonucu alıntı bir kelimedede oluşmuştur.

basduman (< Fr. pansuman) 7/86 kelimesinde hem -ns- ~ -sn göçüşmesi hem de /s/ > /d/ ünsüz değişmesi meydana gelmiştir.

2.1.2.2.12. Benzeşmezlik

Benzeşmezlik, bir kelimedede yer alan seslerin çıkış yeri ve çıkış biçiminin birbirinden uzaklaşması (Özkan vd., 2016:603) şeklinde tanımlanır. Yörede genel eğilim benzeşmeden yana olduğu için benzeşmezlik seyrek görülmektedir.

-rr-~ -lr- : *bułdurda* “Burdur’da” 13/7.

2.1.2.2.13. Hece Yutulması (Haplologie)

Bir sözdaki hecelerden birinin düşmesi olayına (Karaağaç, 2013:74) hece yutulması denir. Bir ses benzer ünsüzler ve ünsüz grupları arasında kaldığında ses ve ünsüzlerden birisi veya ünsüz grupları düşme eğilimi (Sturtevant, 1917:55) göstermektedir.

-Xñ~ -Ø : İlgî hâli ekinin düşmesiyle meydana gelmektedir.

o:lan_êvünde (~ oğlanıñ) 1/136.

kim_êtdi:ni (~ kimiñ) 1/273.

-ı-, -m-~ -Ø : *Yan* kelimesinde karakteristik olarak görülen bir olaydır. Bölgede zamir n’si hâl ekleri ile iyelik eklerinin ortasında bulununca genellikle düşme eğilimi göstermektedir.

onlar var_ö:te yanda; (~ yanında) bëri yanda (~ yanında) bicä:z_ışde anasıyla ğız var bi 10/156, ardı yandan (~ yanından) çıkarımış dëşeri 5/50.

-rX-, -Xr-~ -Ø : Titrek /r/ ünsüzü yörede genellikle düşme eğilimi göstermektedir.

bi yarımı da tałlaanı (~ tarlalarını) í:mar_êder 1/70.

abdałımış_ora çocuKla (~ çocukları) tılısımłarımış 1/220.

bi öküz yatım yër çıkarabilseK (~ çıkarabilirsek), dër 1/239.

-ğX-~∅- : /ğ/ ünsüzü gevşek boğumlanması nedeniyle sıklıkla düşmektedir ve uzun ünlü oluşturmaktadır. Fakat aşağıdaki kelimeler, uzun ünlülerin kısalması sonucu haploloji görünümü almıştır.

anamiñ öldünü (~ öldüğünü), gelmeycäni (~ gelmeyeceğini) bilmeni ki 5/28,
gêdcâz (~ gideceğiz) o:lum 10/12.

-hX ~ ∅- : Metinlerde /h/ ünsüzünün genellikle düştüğü görülmektedir ve ünlü uzamasına sebep olmaktadır. Ancak bazı kelimelerde bu uzamalara rastlanılmaz.

gêne yaparıS_ eşgü tarnayı (~ tarhanayı) 1/122, yapıyoS_ *alla* (~ Allah'a) *şükür*
10/158.

-sX-~∅- : Yörede, teklik ikinci şahıs zamir ekinin -sX hecesinin düştüğü tespit edilmiştir. Kullanımı yaygındır.

nê yapañ (~ yapıyorsuñ?) 7/71.

e, yazma miñ (~ yazmaz mısıñ?) 13/10.

2.1.2.2.13.1. Karakteristik Olmayan Hece Yutulmaları

Metinlerde kişisel kullanımlardan kaynaklanan hece yutulmaları da incelenmiştir.

nêre gaşcân (~ kaçacaksıñ?) dèdi 10/19.

çocuKıla nê gótürüsüz (~ götürürsüñüz?) 10/40.

varĩn, (~ varayım) dèdim. évde maı var, acıK purç bulĩ:in, gele:in, dèdim 10/44.

purÇ gètirĩS_ıjde (~ getiririz) 14/20.

na:mımız, na:mız (~ namımız) *sarı vèli* 13/2.

2.1.2.2.14. Ünsüz İkizleşmesi

Bir ünsüzün tekrarlanma hadisesine (Haşimi, 2017:312) ünsüz ikizleşmesi denir.

-Ø-~**-c-** : o güccü:müş “o küçükmüş” 17/28.

-Ø-~**-ş-** : aşşa: yoğarı “aşşağı yukarı” 9/19, eşşâK gız_êşşâK “eşek kız eşek” 15/84, töşşek “döşek” 19/19.

Yörede, meydana gelen ünsüz ikizleşmelerinin vurgudan da kaynaklandığı tespit edilmiştir.

-Ø-~**-b-** : sabba:ğa ğadar “sabaha kadar” 2/22.

-Ø-~**-d-** : bu ğaddar “bu kadar” 2/9.

Ayrıca yörede, şimdiki zaman ekinde oluşan ünsüz ikizleşmelerine de rastlanılmıştır.

-Ø-~**-y-** : deyyoS “diyoruz” 5/44, yaşayyo “yaşıyoruz” 2/37.

Aşağıdaki örneklerde bir ikizleşme yoktur. Bunlar zaten asıllarında var olan ünsüzlerin yeniden ortaya çıkmasından ibarettir (Karaağaç, 2013:81).

zännediyo ki (< Ar. zann) 2/12, ä:bediyye:n (< Ar. ebediyyen) 7/103.

2.1.2.2.15. Ünsüz Tekleşmesi

Dilimize Arapça'dan giren alıntı kelimelerdeki ikiz ünsüzler AKA'da genellikle tekleşmektedir.

-vv-~**-v-** : èvel “evvel” 6/30, hava “Havva” 5/1, ğuvätliydi “kuvvetliydi” 5/149.

-rr-~**-r-** : zatüreye ğarmış “zatürreye karmış, hafif bir hastalığın zatürreye çevrilmesi, ilerlemesi” 5/32.

-mm-~m- : ama “amma” 9/28.

-zz-~z- : *illazı* hazèderdim “hazzederdim” 10/130.

2.1.2.2.16. Hece Türemesi

-∅~na, -ne : Yörede *-ca, -ce* eşitlik hâli ekinden sonra yaygın görülen bir olaydır.

ğanlıcana “kanlıcana” 4/99, ğadıncana “kadıncana” 10/138, búklücä:ne “búklücene” 14/38.

Ayrıca metinlerde, sadece bir yerde, *meğerse* kelimesinden sonra da hece türemesi meydana gelmiştir.

me:resänä 15/16.

-∅~mına : *Sonra* edatına eklenen *-cağız* ekinin genişletilmiş şekline rastlanmıştır. Fakat kullanımı yaygın değildir.

ondan so:naca:zımına 7/9.

-∅~ma, -me : *Meğer* ve *Sonra* kelimesinde oluşan yaygın bir hece türemesidir.

mä:reme 5/143, ondan so:nacıma 8/22.

2.2. Şekil Bilgisi

2.2.1. İsim Çekimi

2.2.1.1. Aitlik Eki

Aitlik eki, adlardan sıfat veya zamir olarak kullanılan isimler yapan, bulunma, bağlılık ve aitlik ifade eden bir ektir (Uysal, 2009:144). Yörede aitlik eki +ki çoğunlukla (yalın, ilgi, bulunma) hâl ekleri ile birlikte bulunmaktadır. Metinlerde fonetik değişikliklere uğramış varyasyonları tespit edilmiştir.

ötèki evä: gèddi, abıla yoK. 2/21

oraniñki aşşa: má:lä, yòKarı máhállä ikíydi. 1/234

geliniñ yorğanı dikilmeyiK, benim gız da var nişanlı onunku da dikilceK. 11/20

o benim dèdi:m zâmanla bugünkúnüñ zâmanınıñda doKuz yüz doKsan doKuz misli farK etti. bir o var o zâmankı yaşıntıda başka bi şey yoK. 2/39-40

gızımıñkı bile dıgmişi:ndir belki de. torunla:mınkı bile dıgdim. 11/123

oıdu mu şindi. yèter mi? benimki bu gadar. 8/42

gız, annä:nki übidir buranınkı da. 20/63

ä:vke ünku işledi:m işi unudurun. 1/291

è:n eyisi fatmagülünkü, valıahi, billáhi. 20/75

èşgindekí şeyler yoK. gızım şimdi be. 1/129

şö:lä: şu garşındakı içeriñiñ pençäräsine daKardım. 15/44

Bazı örneklerde +ki ekinin bulunma hâli ekini uzattığı görülmektedir. Ayrıca aitlik ekinin eridiği durumlarda da bu husus canlılığını korumaktadır.

sırtımızda:ki şeyi yıkar da geyardıK. 15/20

orda:kı göbâde yatmış ğanlıcana. 4/98-99

baK! milletdä:ki sen açlığa. 2/7

hërkä:S hanım oldu, anam. sandıKda: unu, etmäyâ şeyläri yoK. 14/88

şurda ğuz yakada var, dè:r. şu ğarşıda: köün ğarşısında. 20/81

sen ałamanın yeğsuda: taılayı görsäñ! 15/120

Metinlerde +ki eki, birinci teklik ve çokluk şahıs zamirleri ile birlikte kullanıldığında ilgi hâli ekinin düştüğü görülmektedir. Hatta ekin ünlüsünde kısaltmalar meydana geldiği tespit edilmiştir.

beniKı (~ benimki) de aynıydı işde, aldı. 10/94-95

beniKı (~ benimki) á:mininä oldu, yaıanı ğonuşmayam şindi. 14/53-54

2.2.1.2. İyelik Ekleri

İyelik ekleri bir nesnenin (ben, sen, o, biz, siz, onlar) şahıslarına âit olduğunu belirtmek için o nesneyi karşıyalan ismin sonuna getirilir (Ergin, 2011:222).

Birinci Teklik Şahıs : +m

benim beyimiñ adı mä:me:di. 13/2

bi o:lum bi ğızım mar. 11/5

bëş çocu:m mar. 3/1

anam öldü, anam öldü. bubam evlândi. 5/7

İkinci Teklik Şahıs : +ñ

seniñ jkı dene, üş däne ğızıñ oldu, demiş. yá: o:lun olur ya olmaz, demiş. 5/88

bu kim, anañ mı? hani seniñ ká:diñ, galemiñ? 13/9-10

anañıla ebeñ demişler, gavga étmiş, anneñ de zehir atmış aşın içine, bubañ ondan ölmüş, demişler. 3/26-27

Üçüncü Teklik Şahıs : +I, +sI

gızıñ çeyizine her şey, buzdolabından duT, çamaşır mákinesinden çıK. bi evi seriyor: r gız taravı. 6/41-42

doñuz avuna gederdiK, gideriz. 4/1

gėyran yaylásında yayı: nasıl yaydıñ tułuKda? 10/2

Yörede -g, -ğ, -ğ; -k, -k, -ñ art damak ünsüzlerinin genellikle iki ünlü arasında kaynaşıp uzamalara yol açtığı gözlenmiştir.

gocaya vurmuşlar, tüveK cibci:ylä (~ cipciğiyle) dö:müşler. 3/51-52

baK! ba:ca:ndan (~ bacağında) dutulmuş, heP bağ duvarlarda. 7/110-111

yızı içinden ta: sėmerciniñ ba:na (~ bağına), sėmerciniñ ba:ndan (~ bağından) ben, aradağı yerdeyin. 4/16

Birinci Çokluk Şahıs : +mIz, +mUz

ğatırımız ėki oldu. 1/316

sülá:lāmiz gağabaı:dı amma kımse gağmadı háy gızım. 13/4

bizim pamümüz da çoK güzäl olur. 9/41

na:mız sarı vėli o:lu mısdaıa. 13/2-3

İkinci Çokluk Şahıs : ñXz

burda da:m var çete, vardı:ñız ev, ihi bān ordan çıKdim. 19/2

Üçüncü Çokluk Şahıs : +IArI

ğuyru: dayañ da ğaldırıvériñ de onnarıñ da dizlärı di:lä:nsin, dërdim. 15/53-54

ên böyük davarların sürülärinde önde giden davarlara daqılan çağlardı. 2/3

çayı içä:dä gëderdim, dëdi. yanında arkaşağları ğayrı şe_ëtmädi. 15/10-11

manavğadıñ kö:lä:ne (~ köylerine) gëddim. 4/11

2.2.1.3. Çokluk Eki

Yörede isimlerin çokluk şekilleri +IAr eki ve ekin ses olayları ile oluşun çeşitli fonetik varyantlarıyla yapılmaktadır.

birär_şılđağ gibi yandı kö:lär, şe_irler, rüzğarlarla aT başı yarış_ëtdi bu aqıñ. 18/22

aşsa: yaylälara geçi varıka gëdärdim. 16/7-8

dëralärden daş çeKdirir. 17/13

Bazen çokluk eki, -n ve -ñ ile biten kelimelerle birleştiğinde ünsüz benzeşmesi sebebiyle -lar/-ler > -nar, -ner, när şekillerine dönüşmektedir (Korkmaz, 1994b:22).

ëkinnäri yir, bu:dayları. darı ëkärdik_ësgiden, uFağ darı dëller, hö:lä onnarı yir. 4/113-114

në günnär_a:şam_oldu, në günnär_a:şam_oldu. 15/55

şalamıdda yığdığ hayvannarı. 3/9

Bazen de iki ünlü arasında kalan -r ünsüzü düşerek hece kaynaşmasına sebep olmaktadır ve ekin ünlüsü uzamaktadır.

davarlarımız gëldi, davarla:mızı (~ davarlarımızı) sa:dığ. o:lakla:mızı (~ oğlaklarımızı) ëmiştirdiğ. 3/11

köpeklä:ñ (~ köpeklerin) zencirinden başğa bi şeyi de yo:umuş. 4/70

küre:n ğızı, ben, ondan so:na şey hēP a:ladıĝa, çocuKla: (~ çocukları) ğor ĝelike.
10/48

ĝüzäl de bi mahsülat oĝur aşşada dērelä:n içinde (~ derelerin içinde). 4/137

ca:v ēdiyoĝlar daşla:n (~ taşların) başından. 4/99

2.2.1.4. Hâl Ekleri

2.2.1.4.1. Yalın Hâl

Yalın hâldeki bir isim, cümlede anlam ilişkisi yönünden başka bir kelimeye baĝlı olamadığı için çokluk ve iyelik ekleri alabilir (Korkmaz, 2014: 282).

bir **davar** aldım bēsi ĝeçisi, çocuKlara kēdim, ēt oĝalaĝ yidirdim. 3/3-4

hava oldu ĝıS, *há:cer* oldu ĝıS. 5/1

ĝoñşulara vērmesem **ĝoñşular** darıĝdı baã. 1/13

2.2.1.4.2. Belirtme Hâli : +ı, +i; +u, +ü

İsmin eylemden doğrudan doğruya etkilenme ve ilgi durumudur (Hengirmen, 2007:123). Ek, yörede standart Türkçedeki gibi aynı fonksiyonda kullanılmaktadır.

zabáh ĝaĝar ērkenden hamırı yöru:dum. 1/19

baca:nı dutdum, ayaĝ başını bi dönderdim, 5/1

mákinäyi hîle ĝeçen vērivērdiK. 14/97

pamuĝu ēkerdiK. 10/54

küllü suyla, kúllü suyu şişiridik, duraĝırdı. 13/98

-g, -ğ, -ğ; -k, -k art damak ünsüzleri iki ünlü arasında eriyince hece kaynaşması meydana gelmektedir. Bu ses olayı da ünlü uzamasına neden olmaktadır.

pamık_êkerdiK, pamî: (∼ pamuğu) gēce sulardıK. 1/57

tulu: (∼ tuluğu) ğurudullardı da inciri tu:la: ğatallardı. 5/9

gēyran yaylāsında yayı: (∼ yayığı) nasıl yaydıñ tuluKda? 10/2

Ayrıca -ğ art damak ünsüzünün erimesiyle eşit ikiz ünlüler de oluşmaktadır.

boydáy varıdı dığarıñ dibinde de üsdüne ğoduyduK tulu (∼ tuluğu). 5/11

2.2.1.4.3. Yönelme Hâli: +a, +e, +á, +ä

Yönelme hâli eki bir işin, hareketin, hâlin ve nesnenin yönünü, varacağı son noktayı gösterir (Buran, 1996:134).

iki kilo loğum_aldım, çocuğlara daıttım. ordan_ onnarı boşladım gēne *ğirandaya* çıKdım, *sadıKlara*. 14/110-111

iki ğırıntı dökürü:düm pençäräye. 15/47

aydaş çocuKla: götürüdüK *zumbulayá*. 1/219

yağlaşıK yirmi sēniyä yakın muhdarlıK yapıyöm, burdayım. 9/1

Yönelme hâli eki, sadece isimleri fiillere bağlamaz, aynı zamanda birtakım edatlara da bağlar (Ergin, 2011:234).

gēçe u:ramış bi köy_ oldu: için yimmi, yim bēş nufusä:dar_ıner. 9/6

öküzüle ayşama_a:dar çiT sūrerdıK. 6/20

ordan_ indik ta: vardık, şö:le yannana do:ru yanaşdı:mız vağıtta, éyváh! dēdi. 11/37-

bi_ki ğap ğacaK bişi alaım, bura_a:dar ğeldiK ğayrı, dèdim. 11/46

baya: yirmi yaşına_a:dar, yirmi, yirmi bir, yirm_iki yaşına_a:dar_o torus da:larında ğeşdi. 16/10-11

işde orda ğendine_ö:re bi adam buluK ğeziyor. 11/102

èyi, mevsümüne ğöre. 4/58

üçä ğadar_oynaılar. 15/65

2.2.1.4.4. Bulunma Hâli : +da, +de, +dá, +dä

Yörede bu ek, standart dilimizde de olduğu gibi bulunma manası ifade etmek için kullanılmaktadır.

a:cığ_olıarda soğaklarda ğeze:di. 10/6

şu ğoca da: ğú:len dèller. şu ğú:len ğarşısında yım beş sene orda durduK. 1/177

yedi ğece davar bèKledim, burda aşşada: ğele:ymede, ğele:ymedä. 5/144-145

Bulunma hâli ekinin aitlik ekinen önce yer aldığında uzadığı ğörülmektedir.

orda:kı ğöbäde yatmış ğanlıcana. 4/98-99

baK! milletdä:ki sen_aÇığa. 2/7

2.2.1.4.5. Ayrılma Hâli: +dan, +den

Ayrılma hâli ekinin isimleri fiillere, isimlere ve edatlara bağlama ğörevleri vardır.

pelidli böazdan, bilmedi:miz yoılardan, indiK süseye. 11/31

dúğünden sona: file de uçünde bi ğece, o:lan_évünde yemeKlenidi kó:lü. 1/135-136

aşşadan_a:rı ğeliverdi. 4/18

Ayrılma hâli eki isimleri edatlara da bağlamaktadır.

ondan so:na eşgi ta:nası var, filiS_ı kö: şeyi mè:şur. 8/30

bin dokuz yüz sèKsen üÇ**den** bè:ri burdayım. 9/3

ondan kèyni èvländim, baya: kırk yıl ö:le bi yıllar gèşdi. 16/11

Taranan metinlerde ayrılma hâli ekinin birkaç örnekte zarf-fiil ekinden sonra geldiği tespit edilmiştir.

ğaynatam baKdı amma bö:le böyüveli**Kden** bana yardım  tdiler. 9/33-34

biz buraya g lel **den** bè:ri, kırk,  lli sene arasında,  lli sene hile g ddiK. 14/17

2.2.1.4.6. Vasıta Hâli

İsmi sadece fiile bağlayan instrumental ekinin temel görevi vasıta ifade etmektir. Bu vasıta görevi sayesinde zaman ve tarz da bildirmektedir (Ergin, 2011:237). Vasıta hâli eki, *ile* edatının ekleşmesiyle oluşmuştur. Ekleşmenin biçim şartlarını eklendiği kelimenin dil benzeşmesine uymakla yerine getirmiştir (Korkmaz, 2014:323). Yörede ekleşme tam olarak sağlam bir görünüm arz etmez.

ğ lizarıdı ya orda ç k r **le** darı  ker. 11/92

e: k l **le**, k ll  suyla, k ll  suyu ŐŐir dik, dura ırdı.13/98

b smel y **la** a arın gil rımın  apısın. 15/67

ana ı **la**  ız  ardaŐı n d : mi aramızı bozan. 15/67

bi o: um **la** bi  ızım da *buldur*da ar. 13/6-7

otuz s ne,  aynanam **la** durdum. 3/14

z ten z ru: **la** g tirdin, dutdu, ben varı  gidec n da:ımil , d dim. 19/64-65

tıra d rl  suv n  k rdik. 19/51

nişannımı bēenmādim, bē:mīlā: gāşđım. 16/16

hetişe hatcäy^ıla ikisi varımış. 10/77

işde bubasıylā mīsdava amciy^ıla fılan. ha: ēnişdesiyle, şunla bunla, onlarla çoğ şı: ēderdiK. 12/52-53

+IIA edatından sonra türeyen -n ünsüzü Eski Türkçedeki vasıta hâli ekinin bir kalıntısıdır (Ercilasun, 2002:140).

siziñ kóyde nēylen^u:raşırsıñz? 8/21.

Ekin ile+n biçiminin gerileyici ünsüz benzeşmesiyle oluşan +nan şekli de vardır.

onun^{nan}^u:raşıyorum, güdüyorum^{on}ları. 8/6-7

Vasıta hâli eki, ile edatından ekleştiği için hâl eklerine de eklenebilmektedir (Ergin, 2011:238).

ben nişanlıydım, gāşđım bē:milā (∼ beyimle). 16/16

onuy^ıla (∼ onunla) hēç gēçinemediK. 5/110

e, şindi de benlā gonusmaz. 19/52

2.2.1.4.7. Eşitlik Hâli : +ca, +ce, +cä, +ça

Eşitlik ekinin temel fonksiyonu eşitlik ve gibilik ifade etmektir. Ama kadarlık ve görelilik gibi manalar da taşımaktadır (Ergin, 2011:239). Yörede ekin çeşitli şekilleri vardır. Fakat ünsüz uyumu sağlam değildir.

tarlaya varırın yalıgı^{ca}, öküzläri boyunduru: ğurarın. 3/30

bura ğadar yo:du obamız, şö:lece bi obi:ydi. 10/16

bu:di: ğazana vururuz, ğaynadırız^{ey}ice. 13/45-46

alevläriñ_çinden gëşdi binlärcä adlı. 8/21

bu bëş çocu:u yaılığıcça böyütdüm. 3/1

yaılı:sça: ékiñ bışme mi deñ. 6/11

Ayrıca bölgede eşitlik hâli ekinin genişlemiş şekilleri de mevcuttur.

benim_äkmä: bışirivëdi gadıncana. 10/137-138

göbäde yatmış ganlıcana. 4/99

2.2.1.4.8. Yön Gösterme Hâli : +arı, +eri, +äri, +ra

Yön gösterme hâli ekleri, çoğunlukla yer ve zaman isimlerine gelerek fiilin yönünü belirtirler. Fakat günümüzde kalıplaşarak sınırlı sayıda kelimedede bulunurlar ve çekim eki olma fonksiyonunu yitirip kelimenin gövdesi ile kaynaşmış vaziyettedirler (Buran, 1996:286). Bugün artık yön ifadesini belirtmek için yönelme hâli, doğru, karşı vs. yön edatları kullanılmaktadır (Ergin, 2011:242).

köün yoķarı başıyla aşşa: başını dolandırdılar. 3/35-36

dışarı açıldı. 2/39

şö:le äz_ileri vardı:nda gene dekëlmiş. 4/66

az_iläri yanda arķadan_atdım. 4/87

gün geçirdiK, sırtımızda deşeri südüK salmayla, şi_ëtmäyle. 17/30-31

ardı yandan çıkarımış deşeri. 5/50

so:na acıg durduKdan so:na ses kësildi. 5/38

unutdum mu da tá: aKlıma bi sa:s so:nra gelir. 11/74

ba_ırdım duyan yoK. so:ra biri dediy ki ğarınıñ biri burda, içerde bi çocuK ba_ırır: ämma nërdeydi:ni bilemediK, dedi. 5/16-17

soñra merdan hocada oқudum, ikí säne mi bilmen. 1/333-334

Bura, şura, ora gibi işaret zamirleri yön gösterme eki almış gibi görünmektedirler. Fakat bunlar, bu ara > bura, şu ara > şura, ol ara > ora gibi sıfat tamlamalarının kaynaşmasından oluşan zamirlerdir (Korkmaz, 2014:405).

2.2.1.4.9. İlgi Hâli : +Xñ, +nXñ

Ekin asıl fonksiyonu ismi isme bağlamaktır (Ergin, 2011: 230). Yörede ekin ñ > n değişimiyle oluşmuş şekilleri de vardır. İlgi hâli eki birinci şahıs zamirlerinde +im şeklindedir.

ö:le işde dúnyanıñ işi. 10/38

birbirlä:niñ cayılıştısından soқıldum mardım ara yire. 4/41

ö:retmen evününñ iki yanı...ben ne bile:yn. 1/146-147

bënim dü:nüm mevlütlü oldu işde. 3/32

bizim yaylámız ı: var. 9/44

İlgi hâli ekinin bir başka görevi ismi fiillere bağlamaktır.

hı: seniñ érmezdir, sen gëtdi kè:ri sona: olmamışdır. 1/134

Bir başka görevi ise zamirleri edatlara bağlamaktır.

onın için yılbaşını yimäklä, işmäklä düşünüyollar. 2/5-6

seniñ gibi. 5 78

İlgi hâli ekinin aitlik ekinden sonra gelince düştüğü görülmektedir. Hatta ekin ünlüsünde kısaltmalar meydana geldiği tespit edilmiştir.

hasanıñkı var, hasanıñ evi. 15/98

beniki de aynıydı işde, aldı. 10/94-95

benĩkĩ á:mininã oldu, yaşanı ğonuşmayam şindi. 14/53-54

Ünsüzlere +nXñ şeklinde gelen ekin ilk ünsüzünün genellikle düştüğü ğözenmiştir.

aşlah ğónlü:ñ (~ ğönlünün) muradını vërsin. 8/42

anna:ñ (~ annenin) zãmanından ğalmışdır. 20/35

2.2.1.5. Soru Edatı : mı, mi, mu, mü, mĩ, mĩ, mũ, mũ

İsmin soru şeklini yapan bir işletme ekidir. Soru şeklinde belirtilmek istenen isme getirilir. Ek, *mu* edatından gelmektedir ve uyuma girmiştir (Ergin, 2011:243).

baĒ ğörüyoñ **mu**? zëncirini, ya: baĒ ğördün **mü**? 7/115

ëveli në varıdı! yasdı:m nëydi biliñ **mi** sãn? 13/37

bi diziyi de ařıĒ yëcã:k **mĩ**? 5/23-24

Metinlerde soru edatının birleşik fiillerin arasına da ğeldiği tespit edilmiştir.

hãy.olum! ben yapa **mı** biliyin, ğëndimiñ bi var, dëdim. 10/133

2.2.2. Fiil Çekimi

2.2.2.1. şahıs Ekleri

şahıs ekleri, fiildeki oluş ve kılışı, bir şekil ve zaman kalıbı içinde şahıslara baĒlayan eklerdir (Korkmaz, 2014:518).

2.2.2.1.1. Zamir Kaynaklı şahıs Ekleri

Öğrenilen ğeçmiş zaman, şimdiki zaman, ğeniş zaman ve gelecek zaman çekimleri zamir kaynaklı şahıs ekleriyle yapılmaktadır.

Birinci Teklik Şahıs : -ın, -in, -un, -ün

tağlağarımı eker**in**, bağar**ın**. 3/59

anam**ın** üsdünden şö:le geçer geli**in** öteberi, başucundan. günebakan gırar**ın**. 5/26-

27

bi çoca: veriy**in** diyeläK aldım, geldi**m**. 15/32

şindi ğursam ğene doğur**un**, ben on**u**. 1/41

ben yaşımı maşımı, anadan emär ğalmış**ım**. 14/33

onu ben kıofrativ sanmayyor**un**. 15/99

otus senesi**ñ** evlülük sürdürüy**ün**. 6/1

Yörede birinci teklik şahıs ekinin -ım, -im, -um, -üm şekilleri nadir olsa da kullanılmaktadır.

onunnan u:raşıyor**um**, güdüyor**um** on**ları**. 8/6-7

Ayrıca birinci teklik şahıs ekinin geniş zaman olumsuz çekimi -man, -mân, -men ekleri ile yapılmaktadır.

türkü sóylällärdi, türkü sóylällärdi. hatırlayaman**.** 14/111

bilm**än**, bilm**än**, bilmäyyorun. 15/22

İkinci Teklik Şahıs : -sıñ, -siñ, -suñ, -süñ

içine bi miğdar ta:n atars**ıñ**, ğarışdırırs**ıñ**. o:dunu atars**ıñ**, eti varsa etini ğors**uñ**. 8/26

bir jki öldürüs**üñ** ğene döner gelisi**ñ**. 4/5

Güzelsu Mahallesi'nden derlenen metinlerde ñ > n değişimiyle oluşan şekiller vardır.
Bu mahallede nazallık genellikle korunmamıştır.

toPra: ataca**Ksım** (~ atacaksıñ), gömeca**Ksi:n** (~ gömeceksıñ). 20/55

Üçünü Teklik Şahıs : -Ø

bu kó: abda**lla** yórúg gürmuş gızım. 1/195

bi élini attı: va:tda da**lla**ra cáyır cayır koparıyo. 4/144

Birinci Çokluk Şahıs : -ız, -iz, -uz, -üz

bi yerde den**K** gelıse öldürüy**üz**. bazan deng gelmáz, döner gelir**iz**. 4/2

yemä: yıllar, dädeniñ başında duayı okur**uz**. 3/65

biz bunuyla bu oyunu yapamay**ız** burda. 2/15-16

İkinci Çokluk Şahıs : -sıñız, -siñiz, -suñuz, -süñüz

Yörede ekin nazallığını yitirmiş örnekleri de vardır.

siz, ondan këyni sözüme şi: eders**ıñız**. 14/60

ķarye köy biliyors**unuz**. 9/31-32

Üçüncü Çokluk Şahıs : -lar, -ler

tezgähdar_olmuş**lar**. 9/21

şindi ĥasda hayvaniñ_étini bile yimáz**ler**. 1/12

2.2.2.1.2. İyelik Kaynaklı Şahıs Ekleri

Görülen geçmiş zaman ve şart çekimleri iyelik kaynaklı şahıs ekleriyle yapılmaktadır.

Birinci Teklik Şahıs : -m

goñşulara vèrmesem goñşular darılıdı baã. 1/13

bu bēş çocu:u yalıgırc̣a böyütdüm. 3/1

İkinci Teklik Şahıs : -ñ

è benim dèdi:mi dutarsañ bir sene dèdi, yoılda fazla yörürsün, dèdi:mi dutmazsañ dèdi,
7/67-68

gèlmädiñ hèç çorba bişerke. 13/52

öldürdüñ, gú:na: girdiñ, dèdim. 15/116

varsañ gèsseñ de olmaz, gèdäceK yerin yoK. 5/114

Güzelsu Mahallesi'nde nazal ñ'nin çoğunlukla kaybolduğu tespit edilmiştir. Fakat tam olarak kaybolmuş değildir.

dènemädiñ mi? dènemädin mi banca:rı? 20/53

èle gitsän vèrir mi. 20/50

Üçünü Teklik Şahıs : -ø

işde bötceñ müsajtli:ne baKdı heP. 15/28

düşmäse vèya ben yere yatmasam, bi kaç da dartaKıasa... 4/32-33

Birinci Çokluk Şahıs : -k, -k, -g, -g

gäläyme:lere üç_ay gèderdik. 6/21

bacağlarımızı kóser, kömürde gızdırıdıg. 13/110

ba: èkärdik, ilaşlardık, nè bilän ben. 19/55

İkinci Çokluk Şahıs : -ñız, -ñiz,-ñuz,-ñüz

nè: gètirdiñiz? dèdim. 10/35

ayrılmadıñız mı? 7/52

Üçüncü Çokluk Şahıs : -lar, -ler

böbre:n bi parçasını aldılar. 5/164

buraya geldiler. hêP geldiler. 6/40

2.2.2.1.3. Emir Ekleri

Fiil kök ve gövdesine getirilen kip eki aynı zamanda şahsı da karşıladığı için kip ekinden sonra ayrı bir şahıs eki getirilmez (Korkmaz, 2014:519). Bu çekim her şahıs için farklı bir emir ekiyle yapılmaktadır.

Birinci Teklik Şahıs : -ayın, -eyin, -ä:yin, -ä:yın, -a:yn, -e:yn, -en, -én, -än, -yın, -yin, -yın

ben bi davşan öldürä:yin, gëlä:yın, dèdim 4/38

ağ gël bi çanağ çalış:reyin. davuğ da türkü de söyleyivèreyin. 5/221

dü bakayın! 4/42

onu nè bilän ben nasıl yirdi:ni. 4/120

başga nè gonusè:yin, nè diyen başga? 8/6

èyi. na:pa:m 8/21

èrzincandan yağan sö:lemäyän nè sardım, hatırlamıyom. 19/40

nè bile:m ben işde oynar. 1/323

vara:yin, bağa:yin acığ evüme vara:yn bän de. 1/346

İkinci Teklik Şahıs : -Ø

ğet, bizim öteki ebälârden de acıK bilgi toplâ. 16/20

ha, onu isdersân şe: ét, baK! otur şūra. 19/25

Üçünü Teklik Şahıs : -sın, -sin, -sun, -sün

allah o yogluKları kimsêye göstârmesin. 13/106-107

ayağ başını bi dönderdim cemerliK daşa gedsin de ölçün, dèdim. 5/2

alla:ma şükürler olsun. 5/4-5

çucüğca:z nê apsın işde. 10/147

a:lasın a:lasın, ölsün, dèllâr. 15/84

Birinci Çokluk Şahıs : -alım, -elim, -ä:lim, -lım

na:paalım gızım, tâbi. 10/98

sen, beni ö:reniyosu:n, bi de sizi ö:renelim ba:lım. 8/21

gidâr geliriz işde onúyla oğlarda. başga nê diyä:lim? 14/15

İkinci Çokluk Şahıs : -ñ, -n

Bazı mahallelerde nazallığın korunmadığı tespit edilmiştir.

ediñ dèdim, tèmizlé:n, sıkın, edin. 19/47-48

şe edin de dèdi, pamıqları gatiñ da hazırla:n dèdi, adam. 11/22-23

alıñ madem dèr, bi orda goydu:u ta:ba: da veriğ. 2/1

selâm sö:län o nazlı dosda. 18/36

Üçüncü Çokluk Şahıs : -sınlar, -sinler, -sunlar, -sünler, -sınnar, -sinner, -sunnar, -sünner

çocuğlarım dedim, kúpük işsinler, dedim. 10/22

e, ga:ri açık da kö:de oynasınlar, dediler. 10/41

yavrularım, ne ápsınlar eKmekleri bitmiş. 10/135

da:ısınnar, getsinler deye açız galıdım. 3/43

2.2.2.2. Fiillerin Basit Zaman Çekimleri

2.2.2.2.1. Bildirme Kipleri

2.2.2.2.1.1. Görülen Geçmiş Zaman

Yörede görülen geçmiş zaman çekimi –dX ve –tX ekleri ile yapılmaktadır.

Birinci Teklik Şahıs : -dım, -dim, -dum, -düm, -tım, -tim, -tum, -tüm

burda da her şj döndüm, eKdim, çaKdım, ö:raşdım. 1/6

orda bi sene a:dar durdum. 13/33

bahçacılıK da çok yaPtım ben. 1/4

iki kişo loğum aldım, çocuğlara da:ıttım. 14/104

başına da aK güllü örtülârden birini şē etdim, örtüttüm. 17/70

İkinci Teklik Şahıs : -diñ, -diñ, -duñ, -düñ

Güzelsu Mahallesi'nde nazal /ñ/ ünsüzünün çoğu yerde korunmadığı gözlenmiştir.

neylâ gèldiñ sen bura? 13/40

sen şaşırduñ mı? 1/280

gendi çocuKlarını nasıl böyüddüñ? 5/128

dënemädin mi banca:rı? 20/53

Üçüncü Teklik Şahıs : -dı, -di, -du, -dü, -tı, -ti, -tu, -tü

gaKdı, étđi, ğıdı, na:ptı bilmän, vèrdi. 15/109

hayata vardı:m maKıtta ardım sıra dutdu beni. 5/155

yirmi sèkiz yaşında bëyim öldü. 3/2

**Birinci Çokluk Şahıs : -dıK, -dıK, -dıK, -dıK, -dik, -diK, -dig, -duK, -duK, -duK, -
dük, -düK, -düg, -dük, -düg**

çalçukurda ğaldıK. yoxarı çıkdıK. 4/12

i: háyvanna:la gèderdiK. geçileri götürdüK. 1/1

ormana girdiK. aKsekiye, yangına. yangına girdig. 7/56-57

ğäläyme:lere üç ay gèderdik. 6/21

bi_ki bozdurcöz deyi u:raşdıg anKara yanda. onu da becardı:dik. 12/5

antällede birleşdig üçümüz. 7/49

üçümüz biarkä_çaya durałım ba:lım, dedik. 7/34

çoK sevündük, çok döKdük, saşdıK, çok yidiK. 1/94

iki sène alaçəşmede güddüg_ondan këyni. 14/32

İkinci Çokluk Şahıs : -dıñız, -diñiz

nè: gétirdiñiz? dedim. 10/35

ayrılmadıñız mı? 7/52

Üçüncü Çokluk Şahıs : -dılar, -diler, -dilär, -dujar, -düler, -dülär

gétirdiler bu éve yıkdılar. sardıKılar_eki gátıra, birini de bana bindirdiler. 3/36

yêrlärde de gèddilär, vurdujar. onuñ kókü kêsildi. 4/196

antälläde çocuKılar varıdı, velha:sılı onnar da öldüler. 14/27-28

seni mehêl gördülär_amcam_o:luna. 14/82

2.2.2.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Birinci Teklik Şahıs : -mışın, -mişin, -muşun

ben yâşımı maşımı, anadan_êmär galmışın. 14/33

hây_anam! unudmuşun. 15/55

goca pıyamın_êvde gömuş gèdmişiyin_ayşayı. 17 27

İkinci Teklik Şahıs : -mışiñ, -mişiñ, -muşuñ, -müşüñ, -mişsiñ

êyi êdmişsiñ, çoK_êyi êdmişsiñ. 8/11

sen_az çoK_okumuşuñ_anlarsın. 14/124

Üçüncü Teklik Şahıs : -mış, -miş, -muş, -müş

kedinin dörT baca:nın dördüne de cêviz gabı:nı yapışdırmış. 3/37-38

o büyüdmüş, ê:mdirmiş, êtmış. 14/33

amcam da çoK_davar gúdmüş_êvvel. 1/172

Yörede tespit edilen -y(XK) eki, -mış öğrenilen geçmiş zaman eki görevindedir. Fakat fonksiyonları büyük ölçüde örtüşse de birbirlerinin yerine kullanılamazlar; çünkü -y(XK) eki, -mış ekinden farklı olarak metne ve duruma bağlı sınırlılıklar göstermektedir. Ayrıca ek, Yörük ve Türkmen ağızlarının ortak bir özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır (Demir, 2007).

e sêksen_altya girigiyindir. 11/1

amma orda ev_alıK, oğlarda yaylá:yor. 14/29

Birinci Çokluk Şahıs : -mişiz, -mişiz, -muşuz, -müşüz

biz burda geÇ_uyanmışı:yz (~ uyanmışız). 1/74

İkinci Çokluk Şahıs : -mişiz (< mişsiñiz)

siz pazara gelmişizdir (~ gelmişsiñizdir), bilmene, görmedim. 8/8

Üçüncü Çokluk Şahıs : -mişlar, -mişler, -muşlar, -müşler

üç kardeş köy kurmuşlar. e: geçinememiş ki bunnar da:ılmışlar. 9/8-9

herálda demişler, bizden gèddi, demişler. 17/18

tePi içinde heP güdmüşler, dè:r. gölgäli: heP güdmüşler. 20/84

2.2.2.2.1.3. Şimdiki Zaman

AKA'da şimdiki zaman ekinin varyasyonları zengin bir malzeme sunmaktadır. Yörede ekin karakteristik olarak görülen şekli zarf-fiil+yoru- yapısıdır. Standart dilimizde kullandığımız -yor şimdiki zaman eki de yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

Birinci Teklik Şahıs

onu ben kofrativ sanmayyorun. 15/99

bilmän, bilmän, bilmäyyorun. 15/22

ben göyun güdüyoru:n, bu çocu: da güderin belki, demiş. 5/81

Yörede ekin birinci teklik şahıs çekimi çok nadir de olsa günümüzde kullandığımız gibidir.

onunnan_ı:raşıyorum, güdüyorum_onları. 8/6-7

Bölgede şimdiki zaman ekinin –r titrek ünsü ile şahıs ekinin kaynaşmasından oluşmuş şekilleri vardır.

o şey ğarışdı be, ondan hatırlamıyom. 15/100

başğa ö:le bi şey bilmiyom. 6/83

êrzincandan yaılan sö:lemäyän né sardım, hatırlamıyom. 19/40

hasdalıK sa:lıK, çor çocuğ, derT tasa ö:raşığ duruyõñ. 7/56

hağsıslıK dèyi anama dèyo:n da anam, bana ğızıyó:r şindi, ileniyó:r. 6/48

İkinci Teklik Şahıs

ondan so:naca:zımına: işe: gèdiyosuñ. 7/53

burdan gidiyosuñ, saıyosuñ. 4/3

sende de dişi kékliK varsa varıyo:sun, bi a:ca şö:le üsdünü örtüyösun. 4/184

işde öle_öle yapıyösun, hêr şey_ılder. 1/126

-yo eki zamir kaynaklı ikinci teklik şahıs soru çekiminde kısalmaktadır.

sen nirde yapıyoñ, né yapıyoñ, okuyõñ mu? sen né okuyo:ñ? né_úzerine okuyõñ?

7/71

Üçüncü Teklik Şahıs

sünemitte boş dè:il, sünemidi alıyorur. êriK, piyam dèseñ_onun çiçäniñ şeyini de alıyoru, otların şeyini de alıyorur. ğoca_a:ca havaıla:yoru: 15/123-124

ölüm melâ:î gelir bir gün. - dêyyoru. 18/20

h̄atda ğurşun dêli: file duruyoru taha. 3/55

sömun eKme: öle de: mi? heP alyo mîlleT. 1/103

bu:day yok. ğıyamaT ğopardı, bizim evel bu:day, girmeyyo. 1/106

Yörede /y/ ünsüzünün daraltıcı-önlüleştirci etkisi ile oluşmuş yarı yuvarlak ve yarı dar şekiller tespit edilmiştir.

şimdi herkeS okuyó:r. 6/86

ërkeK de b̄ileziK dakıyó:r; dúğün eğiyor, mevlîT okuduyor, evü dutuyo:r, bunları yapıyó:r. 6/42-43

Yazı dilinin etkisiyle meydana gelmiş ekin düz şekili de vardır (Erdem ve Bölük, 2011:160). Sadece bir yerde rastlanılmıştır.

á:cıK äKmâ: de hindi bu vèriyi. 5/2-3

Birinci Çokluk Şahıs

üç gün götürüyoz, biz ora. 6/93

çi:tcili:le ö:raşıyo:z. 8/3

ö:lâ, ida:râ oluyoruz. 9/14

Yörede, şimdiki zaman birinci çokluk şahıs çekiminde, -z ~ -S nöbetleşmesi ile oluşmuş şekillere rastlanılmıştır. Özellikle Hocaköy ve Sarıhaliller'den alınan kayıtlarda çok sık kullanıldığı tespit edilmiştir.

ayrılmağ jsdemiyoS, bizinkîni de ğurtarivèr. 7/51

şimdi işde yengeñile ba: bahçaya sürtüp duruyo:S. 7/60

üç gün ğonşular taraFından sa:la:yoS. 6/94-95

biz de can çekışdiriyoS. 9/11

yazın gèliyollar, şänläniyoruS. 9/13

İkinci Çokluk Şahıs

ķarye köy biliyorsunuz. 9/31-32

Üçüncü Çokluk Şahıs

Şimdiki zamanın üçüncü çokluk şahıs çekiminde gerileyici ünsüz benzeşmesi sonucu -r- ~ -l- nöbetleşmesinin oluştuğu gözlenmiştir. Yaygın bir kullanımı vardır.

oraniñ_ataşı gëndine yèter, diyollar. 6/95

çam_a:cının dibine, oraya çoK gèliyollar. 4/198

höl_èdiyollar, uÇmuyollar. 4/189

Fiil + zarf-fiil eki (-Ip/-I) + dur-

Yörede *-dur* yardımcı fiili ile yapılan şimdiki zaman yapısı yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. *-dur* fiili şimdiki zaman yapısı oluşturmada eskiden Karahanlı, Harezmi, Çağatay gibi tarihî lehçelerde; günümüzde ise Türkmen, Kırgız, Kazak Türkçelerinde kullanılmaktadır (Akar, 2001:5).

şindi işde yengeñile ba: bahçaya sürtüp duruyo:S. 7/60

Fiil + zarf-fiil eki (-Ik (<-Ip) + gèd-

AKA'da çok yaygın kullanılan bir şimdiki zaman yapısıdır. Yörede *-Ik* ekinin çeşitli fonetik değişikliğe uğramış çeşitleri vardır.

biz çıKık gèdiyoS_ora ķar suyunuñ başına. 1/252

sülles suyunun kénarında galğıyíg gèdeller. 10/45-46

su ğbi gèdi**K** gèder gúnler háy *ämine!* 1/292

işde, orda bêKlär, açrı**Y****K** gèdär. 14/90

hoş gèldi**K**, hoş geçi**K** gèdäriz. 17/22

Fiil + zarf-fiil eki (-Ik (<Ip) + gid-

Birkaç örnekte *gid-* fiili şimdiki zaman işlevinde kullanılmıştır.

velha:sılı bulğarda bö:le bö:le galı**K** gidiyo. 14/30

o:łana bi év_alığedim geçin**ik** giderler. 6/7-8

Fiil + zarf-fiil eki (-Ik (<Ip) + dur-

iki ğüz yirmie aldı**K**, yerlășdirdi**K**, oturu**K** duruğlar işde. 19/45

bêş, altı şey var, yayılığ **dur**uğlar. 4/61

ämine ta: yapı**K** **dur**u topu salçadan. 1/337

ğúzelsu dönme:yík **dur**u:ymuş. 1/224

şindi dişi gayboğdu mu érke**K** ötüğ **dur**uyo. 4/183-184

2.2.2.2.1.4. Geniş Zaman

Birinci Teklik Şahıs : -arın, -ärin, -erin, -rın, -rin, -run, -rün

yaPdı:m ğşi iyi yapa:yn değ öraşırım. 1/7

ökúzläri boyunduru: gur**arın**, sabanı gur**arın**. 3/30

ekin kèser**in**, ğarman sür**ärin**. patoz vèrir**in**, hèr ğşimi gèndim görür**ün**. èrkä:min ğşini de gèndim görür**ün**. 3/59-60

Yörede birinci teklik şahıs ekinin geniş zaman olumsuz çekimi -man, -mân, -men ekleri ile yapılmaktadır. Ayrıca çok yaygın olmamakla birlikte -mam ve -mem şekilleri de kullanılmaktadır.

türkü sóylállardı, türkü sóylállardı. hatırlay**aman**. 14/111

bilm**ân**, bilm**ân**, bilmäyyorun. 15/22

étmişlerdir za:r, bil**men**. 11/79

var**ma:m** annecij:m, ben var**ma:m**. 5/190

-r geniş zaman ekinin düşmesi ile iki ünlü arasına -y yardımcı ünsüzü girmektedir.

suYu çevürü çevür**üyün**, bi baqarın, ta||aya su aqıt**maz**. 7/104-105

ben de eKmeK bîşiri**yin** obada. 10/137

İkinci Teklik Şahıs : -arsıñ, -ersiñ, -irsiñ, -ırsıñ, -rsıñ, -rsiñ, -rsuñ, -rsüñ

Yörede ikinci teklik şahıs geniş zaman çekiminde ek genellikle nazal /ñ/ ünsüzü ile yapılmaktadır. Fakat nazallığını koruyamamış bölgeler de vardır.

ğadını bilirs**iñ**dire. 14/72

gezer ga:velârde, oyun oynars**iñ**, işiñe nasıl bërâket umars**iñ**, 18/17

içine bi miğdar ta:n atars**iñ**, ğarışdırırs**iñ**. o:dunu atars**iñ**, eti varsa etini ğorsu**ñ**. 8/26

düverse varı ğeders**in** amma dëdi, varsañ ğesseñ de olmaz. 5/114

Birkaç örnekte ñ > n deĝişmesi meydana gelmiştir ve -r geniş zaman ünsüzünün düşmesi ile yardımcı ünlü kısalmıştır.

ayranı vur**usun** oca: ğaynadırs**ın**. këşi indir**ısın**, soyumaya bırakırs**ın**, so:du mu kësäye ğatars**ın**. 1/34-35

Ayrıca -r geniş zaman ünsüzü titreşim ve düşmeye çok yatkın bir ünsüzdür. Yörede çoğunlukla düşmekte ve fonksiyonunu yardımcı ünlüye devretmektedir.

bir_iki öldür**üsün** gene döner gelisi**n**. 4/5

İkinci teklik şahıs geniş zaman olumsuz ve soru çekiminde ekin kısalmış şekli kullanılmaktadır.

sen bilm**än** mi, gendi**n** neden_ anlatma**n** da bana sora**n**? 19/22

e, yazma m**ün**? 13/10

sen burda ne ba**Ķan**. 5/23

dö**Ķ**dura ne götür**men** çucu: dedi. 10/70

bö:le geldi**Ķ** geşdi**Ķ** be. ne de**n** sen. 5/185

sel**ĶuĶ**da neyapa**n**? 7/71

Standart Türkçemizin etkisi ile -maz geniş zaman olumsuzluk eki de kullanılmıştır. Fakat söz konusu şahıs eki için nazallık korunmaya devam etmiştir.

gün gelir geçer de oru**ş** dutma**zsın**. 18/17

sab**ın** gullanma**zsın**. 6/69

Yörede -mAz geniş zaman olumsuzluk ekinde karakteristik olarak gerileyici ünsüz benzeşmesi görülmektedir. /s/ ünsüzü /z/ ünsüzünü kendisine benzetmektedir.

dolaşdır**isan** bozu**lu**, do**Ķ**yama**Ssın** (~ dokuyamazsın). 1/54

sen sa:may**la**, engirden_ al**may**la bitire**mäSsi**n**** (~ bitiremezsin). 16/15

Üçüncü Teklik Şahıs : -ar, -er, -r

bi oyun_ oynayı**v**erc**äk** ki benim kö**Ķ**lärim de**r**. 2/12

türKü ç1:r1r. 1/45

inciri yir, üzümü yir. 4/115

Yörede –r geniş zaman ünsüzünün çoğunlukla düştüğü ve fonksiyonunu yardımcı ünlüye devrettiği görülmektedir.

bubañ a:r a:r gèli, a:r a:r gèli. 4/45

Metinlerde -mAz olumsuzluk ekinin çeşitli varyasyonları tespit edilmiştir. Özellikle z ~S nöbetleşmesi çok sık görülen bir olaydır.

bunuyla yı!başı olmaz! 2/14

sa:ma:la aK!ında da galmaz. 16/15

üÇ gün, beş gün saysañ bitmüz. 4/79

bèKlär, bèKlärin gèlmäS, ordan ya:va:cca indim. 4/47

Birinci Çokluk Şahıs : -arız, -eriz, -äriz, -èriz, -(i)rız, -(i)riz, -(u)ruz, -(ü)rüz

Ekin birkaç çeşidi vardır. Yörede karakteristik olarak z ~ S nöbetleşmesi görülmektedir.

biz_ordayka ıslanırız. 3/66

yıkarız, yúèriz, ıra:T töşe:ne gatarız. 6/87

doñuz_ävuna gèdeđdiK, gideriz. köpekläri sa!arız, ara:rız. 4/1

bi aşşa: inä:rız bi yökari çıka:rız. èkin_ékäriz, nohud_ékäriz. onnarı bıçeriz. 14/8

yaPman mı canı:m. gene yaparıS_èşgú tarnayı, datlı tarnayı. 1/122

Ayrıca –r geniş zaman ünsüzünün çoğunlukla düştüğü ve fonksiyonunu yardımcı ünlüye devrettiği görülmektedir.

ondan so:na ölgü évine üç gün yemek götürüyüz. 6/92

kísellye para vériyiS biz, şa:m ba:yrına kísellye para vériyiz de oturuyus_ora. 1/211

hër yerde görüyüş ca:nım. 12/61

döa:sını yapırdıyız, u:rlarımız. 6/96

Olumsuz ve soru çekimleri şahıs eklerinin çeşitli şekilleri ile yapılmaktadır.

ondan kê:ri başğa bi şey_étmeyiz. 6/95

biz bununla bu oyunu yapamayız. 2/14-15

bi süre da:a gèder miyiS, ölür müyüş, onu bilemân gayri. onu bilemeyiş. 6/76

İkinci Çokluk Şahıs : -ersiniz, -rsiniz

Geniş zaman ikinci çokluk şahıs çekiminde /ñ/ damak ünsüzünün genellikle düşmesi sonucu damaksıl /ı/ ünlüsü ve ikiz ünlülerin meydana geldiği tespit edilmiştir. Ayrıca hece kaynaşmaları, ünlü uzamaları ve kısaltmaları da oluşmaktadır.

siz, ondan kêyni sözüüm şı: édersiñiz. 14/60

teg başiniyin, goñşum mar bicä:z. arifeyi bilirsinizdir. 10/156

siz gitmä misijz? 20/77

nèylen_u:raşırsüz? “ne ile uğraşırız?” 8/21.

düünde nè yèrsijz? 8/22

siz, az hoca kó:lüye beñzersiñiz_amma demiş. 5/76

nèrde bulusu:S burda topra: toPra: beñzer hêç bi şey yoğa, 1/242

nè gôtürüşüz? dedim. 10/40

Üçüncü Çokluk Şahıs : -arlar, -erler, -(ı)rılar, -(i)riler, -(u)rılar, -(ü)riler, -ürler

sarılg_olana örterler_onu. 6/77

bayaT_ekmeK_alı şeylerden gelirler. 1/103

al_ğeyardi anam_alı, èveli al_atarlardı. 11/80

on_ğoyun_ğurbanım var, dèrler. 1/49

oraya iki odun tütürdürlär. 2/32

Bölgede ekin -rl- > -ll- gerileyici ünsüz benzeşme ile oluşmuş varyasyonları vardır.

süllesden geliller_ğayrı. 10/43

çarkla_èirillär, çıgırıkla_çevirillär. 9/40

saFraya mafraya_ğeden_olüsa_ollarda_yèllär, èçellär. 14/11

havliyi_ğızdırıllar_zobada, kapallar, ili_suyla_basduman_yapallar. 7/86

murtiçine_ğarşıda_ğölün_bası_diyeller_bi_èv_var.7/91

Ayrıca –r geniş zaman ünsüzünün çoğunlukla düştüğü ve fonksiyonunu yardımcı ünlüye devrettiği görülmektedir.

ondan_so:na_incir_bışiriler. 7/87

kö:e_götürüller, kó:e_daha_ğèlmemize_bi_havta_var. 10/47

Geniş zaman üçüncü çokluk şahıs çekimi şu şeklide yapılmaktadır: **-mazlar, -mezler, -mázler**

yazın_suyu_olmadı: için_durmazlar. 8/39

vèrmezler_ğızım, kímse_kimseyä, vèrmezler. 1/33

bizim burda birlük oynamazlar. 6/36

hasda hayvanın etini bile yimäzler. 1/12

2.2.2.1.5. Gelecek Zaman

Birinci Teklik Şahıs : -aca:n, -ece:n, -ecä:n, -cën, -acı

Yöre ağzında -AcAk gelecek zaman eki, hece kaynaşması sonucu karakteristik bir şekilde ikincil uzun ünlüye dönüşmektedir. Bu nedenle gelecek zaman birinci teklik şahıs çekimi -aca:n, -ece:n, -ecä:n biçimleri ile yapılmaktadır.

ben bunnar gëläsiye öküzlärin yerini baķaca:n, oca: bi täncäre furaca:n. 15/45-46

akmak alıķ gëlce:n, dedi. 10/136

tuļuķdan incir alıķ yiyecä:n göya, yiyecä:n. 5/12

ha: ³ yetmiş yediye girecäin şindi yıl başında. 17/1

Fakat birkaç yerde konuşmacıdan kaynaklı olarak ekin ünlüsünde kısaltmalar meydana gelmiştir.

ben burda nē yapcān (∼ ne yapacağım), durcağ miyin? 10/40

ký:e gēdcēn (∼ gideceğim) yēnge, dedi. 10/36

yoķ, yoķ. nē bilcān (∼ bileceğim) gızım. 15/7

Güçlüköy'den derlenen metinlerin sadece bir yerinde ekin /c/ ünsüzünün daraltıcı etkisiyle oluşmuş şekline rastlanılmıştır.

ben nē bilirin de anladıvēcān, nē yapacım (∼ yapacağım) ben başğa. 19/55

İkinci Teklik Şahıs : -acaKsıñ, -acağsıñ, -ecägsıñ, -cağsıñ, -cegsıñ, -acaKsm, -ecägsın, -ecegsı:n, -cäKsin

onu a**la**cağsın; onuñ **ç**evi var, ma**l**ı var, d**e**rdi. 6/61

yanına var**ca**ğsıñ baş**ka** ç**ar**ämiz yo**q**, d**e**di. 11/35

a**l**ıca**K**sıñ onu am**ma** d**e**di. seni d**ü**ver, yar**ı**ñ saba:**l**a g**e**deceg y**e**riñ yo**q**, n**e**re**ç**eds**ı**n? 5/118

acı:**r**, susar, dur**aca**Ks**ı**n **ç**yi köt**ü**. 1/191

mama yo**q**, n**e** v**e**rec**ä**gs**ı**n? 5/126

tabi: samanı da ossa ma**l**a v**e**rc**ä**Ks**ı**n.1/88

çocu:n **a**:zına n**e** v**e**re**ç**es**ı**:n. 5/60

para g**az**anmaya g**e**dc**ä**ks**ı**n. 6/13

Bazı örneklerde, -AcAk gelecek zaman ikinci teklik şahıs çekiminde -k ünsüzünün düştüğü ve ikincil uzun ünlü oluştuğu gözlenmiştir.

bi gün **ç**şe gide**ç**e:**s**ın de beş lir**a** a**l**aca:**s**ın da ya: ş**e**yi a**l**aca**K**s**ı**n. 6/14

Üçüncü Teklik Şahıs : -acağ, -acaK, -acağ, -ecek, -eceK, -eceg, -caK, -cek, -ceK, -cä**ğ, -c**ä**K, -c**e**k, -c**ä**K**

sat**ä** **e**ddiler g**ay**rı ç**o**cu: kim ba**ç**aca**K**. 5/64

z**a**ba:ha g**a**dar **o**yun **o**ynay**c****ä**K. 2/18

n**e**rden g**e**l**ç**e**K**? 1/199

be**K**m**ä**z yo**q**, h**ä**lv**a** b**i**şire**ç**e**k**; ş**e**ker yog, h**ä**lv**a** b**i**şire**ç**e**K**. 5/59-60

ill**a** ta**l**lan**ı**n t**ü**r**k**üc**ü**s**ü** o**l**aca**K**. t**ü**r**k**üc**ü** o**l**aca**K**, t**ü**r**k**üy**ü** ç**a**:ra**ç**a**K**, **e**k**i**nci dinle:**y**cek. 1/109-110

nasıl güvensä nē_olcāk! 12/3

nērā_ēdcāk bēgmāz, dēmiş. 15/80

Birinci Çokluk Şahıs : -aca:z, -ece:z, -ecä:z, -ce:z, -cä:z, -aca:S, -ece:S, -cäS, -ēcä:z

a:ma:t dayınıla nası tanışaca:z, 17/10

kö:e gēliK gēdce:z dēyi buḅası dēdi. 10/132

ēkin_olacaK da eKmeK yē:cä:z. biçēcä:z, patōza vērecä:z, ēve gētire:cä:z. 6/33-34

çayı dēdi, orda içä:cä:z birliK dēdi. 15/97

benim_ēvde çay_ içäcä:z, hava ēyıkä suya gēdecä:z, su ḅaşına gēdecä:z, dēllär.
14/124

nēy toḅlaycäs? 2/4

e, nē_āpca:z? 11/35

doḷana, doḷana girece:S ḡışa: 5/170

İkinci Çokluk Şahıs

Metinlerde gelecek zaman ikinci çokluk şahıs soru çekimi tespit edilmiştir. Nazal /ñ/ ünsüzünün eridiği ve ikincil uzun ünlü oluşturduğu görülmektedir.

ihte onnarı na:ı yazıp_idecāk misi:z (edecek misiñiz?) 17/2

Üçüncü Çokluk Şahıs : -acağlar, -acaKlar, -ecekler, -eceKlär, -ecäkler, -ceKlä

oḷula yollaycaKlar. 10/42

nē yapacağlar, ondan so:na ēvelki ḡibi şey yoK. 7/81

pürü alacaKlar.11/34

çucüglar gëdceK dëdi, güdce**Klä**, dëdi. 7/134

ayrı güddürecä**Kler** mi? 20/87

2.2.2.2.2. Tasarlama Kipleri

2.2.2.2.2.1. Emir Kipi

Tarihî lehçelerde bir ek hem dilek-istek, hem emir, hem tavsiye yolu ile gereklilik vs. belirtmek için kullanılmıştır. Günümüzde nispeten istek ve emir için ayrı eklerden bahsedilebilir (Gülsevin, 1997:106). Bu bölümde ekler emir kipi olarak değerlendirilmiştir.

Birinci Teklik Şahıs : -ayın, -eyin, -ê:yin, -ä:yin, -ä:yín, -a:yn, -e:yn, -en, -ën, -än, -yın, -yin, -yín, -(y)a:m, -(y)e:m

Yöre birinci teklik şahıs emir çekimi bakımından zengin bir yelpaze sunmaktadır. Karakteristik olarak –AyI- ses grubunun hece kaynaşması ile oluşmuş kısa şekilleri kullanılmaktadır.

-AyIn birinci teklik şahıs emir ekinin orta hece ünlüsü düşmektedir ve -y ünsüzünün önündeki düz-geniş /a/ ile /e/ ünlülerini uzatmaktadır. Karakteristik olarak görülen bu yapı yörenin ilgi çekici bir özelliğidir.

yapa:**yn** “yapayın” 1/7, nè bîle:**yn** “ne bileyim” 1/3, anladı mı vère:**yn**? “anlatayım mı?” 4/3, dura:**yn** “durayım” 4/73, bağa:**yn**! “bakayım!” 5/76.

ben bi davşan öldürä:**yın**, gëlä:**yín**, dëdim. 4/38

seni ben bi gótürê:**yın**, dëdi. 10/72

a! gël bi çanaK çalıê:**reyin**. davu! da türkü de söyleyivère:**yın**. 5/221

dü bağa:**yın**! 4/42

onu nè bilän ben nasıl yirdi:ni. 4/120

başğa nè gonusê:**yın**, nè diyen başğa? 8/6

èyi. na:pa:m. 8/21

èrzincandan yaḷan sö:lemäyän nè sardım, hatırlamıyom. 19/40

nè bile:m ben işde oynar. 1/323

vara:yın, baKa:yın acıK evüme vara:yın bän de. 1/346

/y/ ünsüzünün daraltıcı-önlüleştirci etkisi ile /e/ ünlüsü, kapalı ve uzun /è/ ünlüsüne dönüşür. Ayrıca daha geniş söylenen /ä/ ünlüsüne dönüşmüş şekillerin kullanımı da çok yaygındır.

bèn nè bilä:n. 20/64

nè bilè:n. 5/28

Taşlıca'dan derlenen metinlerde birinci teklik şahıs emir ekinin /y/ ünsüzünün inceltici etkisi ile oluşmuş **-i:n** şekli tespit edilmiştir.

e: nápi:n (~ ne yapayım), çok cesurudum. 11/51

Yörede /y/ ünsüzünün daraltıcı-önlüleştirci etkisi sonucu ek genellikle büyük ünlü uyumuna uymamaktadır.

vareyın (~ varayım), demiş. bi hareden, şey bi gazandan bi ta: gateyın, gèläyın (~ katayım, geleyim). 15/76

İkinci Teklik Şahıs : -Ø

ğet, bizim öteki ebälârden de acıK bilgi topla. 16/20

ha, onu isdersän şe: èt, baK! otur şüra. 19/25

Üçünü Teklik Şahıs : -sın, -sin, -sun, -sün

allah o yoğluKları kimsèye göstärmesin. 13/106-107

ayağ başını bi dönderdim *cemerliK* daşa gedsin de ölsün, dedim. 5/2

alla:ma şükürler olsun. 5/4-5

çucüğca:z ne apsın işde. 10/147

a:lasın a:lasın, ölsün, dellär. 15/84

Birinci Çokluk Şahıs : -aım, -elim, -ä:lim, -lım

na:paım ğızım, tábi. 10/98

sen, beni ö:reniyosu:n, bi de sizi ö:renelim ba:ım. 8/21

gidär geliriz işde onúyla oılarda. başğa ne diyä:lim? 14/15

AKA'da birinci çokluk şahıs emir çekimini ifade eden *-(y)Allmİñ* biçimi çok yaygın kullanılmaktadır. Fakat derlenen metinlerde örneği yoktur.

İkinci Çokluk Şahıs : -ñ, -n

Bazı mahallelerde nazallığın korunmadığı tespit edilmiştir.

ediñ dedim, têmizlé:n, sıkın, edin. 19/47-48

şe ediñ de dedi, pamıqları ğatıñ da hazırıla:n dedi, adam. 11/22-23

alıñ madem dër, bi orda goydu:u ta:ba: da veriş. 2/1

selám sö:läñ o nazlı dosda. 18/36

Üçüncü Çokluk Şahıs : -sınlar, -sinler, -sunlar, -sünler, -sinnar, -sinner, -sunnar, -süner

çocüğlarım dedim, kúpük işsinler, dedim. 10/22

e, ğa:ri açık da kö:de oynasınlar, dediler. 10/41

yavrularım, nê **ápsınlar** eKmeKleri bitmiş. 10/135

da:ı**sınnar**, gêt**sinler** dèye açız gâlıdım. 3/43

2.2.2.2.2. Dilek-Şart Kipi

Birinci Teklik Şahıs : -sam, -sem, -säm

şindi gür**sam** gene dokurun. 1/41

vermes**em**, èdmes**em** èyíymişimiş. 5/3

dünyaya bi ta: gél**ısäm** èvlenmäcä:n. 20/75

İkinci Teklik Şahıs : -sañ, -señ, -säñ, -san, -sen

6/70

èrinmäse**ñ** bi beyaz èder ki ö:le bi aqıdırı kı a:rmayan şeyleri küllü suyla yıkaııardı.

on bêtş günü okuıa gè:dä:**sen** on bêtş günü şeye gè:de:sin daa, daşa. 7/5-6

tüveK atabilisäñ atarsıñ, atamaz**sañ** aKşam oıusa iki döner gelisiñ. 4 4-5

düverse varı gèdersin amma dèdi, vars**añ** gèsse**ñ** de oımaz. 5/114

Metinlerde istek, rica, ögüt, temenni, emir vs. fonksiyonları olan *-sAñA* yapısına rastlanılmıştır. Ekin yapısı hakkında birkaç görüş olsa da genel kabul şart eki + ikinci teklik şahıs + ve seslenme edatı A'nın birleşmesinden oluştuğu yönündedir (Karahana, 2012). Yörede bazı örneklerde ñ > n değişmesi meydana gelmiştir. Ayrıca şahıs eki ile seslenme edatının düştüğü; şart ekinin uzadığı görülmektedir.

ula nê! birä:r şaşma sıg**saña**. 4/52

säslenmeyiverdi ye gèl**sene** baKsam, dèdi buıam. 5/40

yi:**sä**: (~ yeseñe) hêmşärim, heP eriKden de yi ba:lım. 12/86-87

–sAñA çekiminde anlatıcının hızlı konuşmasından kaynaklanan kısalma meydana gelmiştir.

baKsâ (~ baksaña!) üzümleri, şunları, bunları.

Üçüncü Teklik Şahıs : -sa, -se, -sä

sende de dişi kékliK varsa varıyo:sun, bi a:ca şö:le üsdünü örtüyosun. 4/184

düsse o da:larda başı:ñ günü! 1/145

nasıl güvensä ne ölçäk! 12/3

Birinci Çokluk Şahıs : -sağ, -sağ, -saK, -sek, -seK, -säK

on kilámit bulduysaK aldıK, geldiK; bö:ün yirmi kilámit bulduysaK aldıK, geldiK.
15/26-27

ifaK tefeK yardımcı olabildi:sek olduK. 12/85

onu döerdiK, boydäy bulabiliseK. 13/103

bélki ora gitsäK jsdifá:de édebiliriz. 9/46

İkinci Çokluk Şahıs : -sañız, -señiz, -sanız, -seniz

İkinci çokluk şahıs şart çekiminde nazal /ñ/ ünsüzünün eriyip ikincil uzun ünlü oluşturduğu örnekler tespit edilmiştir.

yarın gëlsä:iz (~ görseñiz) de mevlüdde yemä: görsä:S (~ görseñiz) olma mıdı.
böyünden geldi:iz (~ geldiñiz). 13/43-44

Üçüncü Çokluk Şahıs : -sağlar, -seler

bi yerde şey, bonkör gibi olsağlar da bi yerde cimrileşdiler. 1/137-138

hu:ra otur da şu:ra gaK gızım deseler bile... 11/103

2.2.2.2.3. Gereklilik Kipi

Yörede gereklilik çekimi Türkiye Türkçesinden farklı olarak -ası, -esi ekleri ile yapılmaktadır (Koraş, 2006:135).

-AsI Sıfat-Fiil Eki + İyelik Eki + Gel- Kalıbı İle Yapılan Gereklilik Çekimi

iki ğaşıK buluK da oynayasım ğeldi, dedim. 15/114-115

benim de bunu ałasım ğeldi, buna ğaşdım. 6/62

benim ğene çoK ğedesim ğeldi da:lara. 1/283

-AsI Sıfat-Fiil Eki + İyelik Eki + Var/ Yok Kalıbı İle Yapılan Gereklilik Çekimi

gidesim mar, avlanasım mar da yoK. 4/153

benim de bunu ałasım vardı. 6/58

Üçüncü Teklik Şahıs Eki

ğalğıyası olan ğalğısın, oynayası olan oynasın. 15/65

2.2.2.2.4. İstek Kipi

Yörede istek çekimi -a/-e istek ekiyle yapılmaktadır.

alğah aklı fikir vère size. 17/68

2.2.2.3. Fiillerin Birleşik Zaman Çekimleri

Birleşik zamanlı eylemler kip ekleri ve zamanları çift olan eylemler şeklinde tanımlanır. Biçim bakımından ikinci eklerine, yani ek eyleme göre adlandırılır (Demir, Yılmaz ve Gencan, 2013:154).

2.2.2.3.1. Hikâye

2.2.2.3.1.1. Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

Birinci Teklik Şahıs : -dıydım, -dımıdı, -dimidi, -diydim, -díydım, -dümüdü

bağdım, *adana*lı şê:y, tuvaletde bi ba \mathbb{K} **dıydım** içe:r. 7/45

o zâman bi gèdd**ıydım**. 5/181

o zâman görd**ümüdü**, o zâmansın görmäd**imidi**. 15/3

İkinci Teklik Şahıs

meselâ gızları o \mathbb{K} ut**duñmudu**, çorun çocu:nu o \mathbb{K} ut**dunmudu**, 7/73

kâşi, ayrıanı yáyd**ıñmıdı** ayrıanı vurusun_oca: 1/34

Üçüncü Teklik Şahıs : -dıydı, -diydi, -duydu, -düdü, -düydü, -düdü

gè:ldi, o ğarı bi ba \mathbb{K} **dıydı**, äbemde nefes nè arasın. 5/42

oduna gèdd**ıydı** sırtında. 15/15

ırbe:m enişde bile êkín ta \mathbb{K} la:ı dur**düdü**. 1/111

az_ıleri yanda o dur**duydu**. 4/94-95

bizim öca:mız sönd**üydü** zâten. 5/148

Birinci Çokluk Şahıs : -dıydık, -dıydı \mathbb{K} , -dıdı \mathbb{K} , -diydik, -diydig, -diydíg, -di:dík, -duydu \mathbb{K} , -ıydík

acığ telläsin dèyi basdırd**ıydı \mathbb{K}** , dèdi. 5/42

orda yüz yirmie al**dıdı \mathbb{K}** *antályada*. 19/45

murtiçi yolunda yèd**ıydıg**_ú:zü:m, 5/184

onu da becâr**di:dîk**. 12/5

onuñ yanına gèl**diydi**ge, dèdim. 10/33

duarñ dibinde de üsdüne gö**duydu**Ķ tulıy. 5/11

İkinci Çokluk Şahıs : -diydiñz (< dıydıñz)

anaı nasıl gat**diydiñz** yorganıñ altına? 5/29

nasıl basdır**diydiñz**? 5/31

Üçüncü Çokluk Şahıs : -dılardı

çoĶ şî: étdiler de ałamadı**lardı** faĶat so:na vèrdi. 12/66

2.2.2.3.1.2. Şimdiki Zamanın Hikâyesi

Üçüncü Teklik Şahıs : -yordu

ağlım file èrmiy**ordu**. 5/48

2.2.2.3.1.3. Gelecek Zamanın Hikâyesi

İkinci Teklik Şahıs : -(a)ca:dın, -(e)ce:din, -(e)cä:dim

sómun äĶmäni nèrde buł**ca:dı:n**. 13/26

nè dèy**cä:dim** hele, şey dè:**cä:dim**. 17/57

Üçüncü Teklik Şahıs : -aca:dı, -ce:di

o da yap**aca:dı** aynı işi. 4/9

buĶam zängin adama vèr**ce:di** ben onu bè:enmedim. 5/2-3

2.2.2.3.1.4. Geniş Zamanın Hikâyesi

Birinci Teklik Şahıs : -ardım, -erdim, -ârdım, -erđim, -(ı)rdım, -(i)rdım, -(u)rdum, -(ü)rdüm, -(ı)dım, -(i)dim, -ëdim, -ĩdim, -u:dum, -ü:düm

töşer ğıyardım, herkeSe birâ:r yimâKlik da:dırdım. 1/13-14

bazı gülerdim. 3/17

torôs da:ğarında gëzârdım. 16/2

zabâh ğağar ėrkenden hamırı yörü:dum. 1/19

onu ğetirĩdim. heriF yolda ğalıdı, ben ağĩ ğelidim onu. 5/150

ben antälya bahtılı ya izmire ğederđim. 7/54

ğedëdim, iki, üç ay yaylada durüduğ. 10/11

iki ğırintı dökürü:düm pençârâye tâtanıñ üsdüne. 15/47

dağmazdım, bicâ:z şö:le dağardım. 15/43-44

İkinci Teklik Şahıs : -(i)rdiñ

buğsañ yirdiñ. 11/95

Üçüncü Teklik Şahıs : -ardı, -erdi, -(ı)rdı, -(i)rdi, -(u)rdu, -(ü)rdü, -(ı)dı, -(i)di, -(u)du, -(ü)dü, -(ĩ)dı, -(ĩ)di, -i:di, -(ü)du

ollağdan açığ işde canım sıkılırdı, moralım bozulurdu. 3/26

durüdu. ğaynanam bağma mı bağar. peğ çocu: az bağardı rá:metli, bağası ğelmezdi.
1/121

o zâman bizim bahçalar file do:ru dürüs yimâzdi ye. 12/54

oturdu yerde ğirtmäÇ_e:rdi, bi de bohca ğetiri:di. 15/37

Birinci Çokluk Şahıs : -ardıĝ, -ardıĝ, -ardıĝ, -erdik, -erdig, -erdik, -erdiK, -e:diK, -(i)rdıĝ, -(i)rdıĝ, -(i)rdıĝ, -(i)rdig, -(i)rdik, -(i)rdiK, -i(y)dik, -(u)rduĝ, -(u)rduĝ, -(u)rduĝ, -(u)rduĝ, -(u)rdük, -(u)rdük, -(u)rdük, -(u)rdük, -(i)dıĝ, -(i)dıĝ, -(i)dig, -(i)dik, -(i)diK, -(i)dıĝ, -(u)duĝ, -(u)duĝ, -(u)dük, -(u)dük

dibäkden çıkarıldardı, sererdik, gurudurduK. 13/49

ordan çıkardıK deyi sevünüdüK. 1/184

ayran yapar içerdik, yo:rT ügüdüdüK. 1/306

on beş günde bi çamaşırılığa gède:diK. 10/85

ayşama a:dar çamaşır yıkardıĝ. 6/66

onunla yıkardıĝ. 6/69

za:bała: ĝalkardıK, ätmä: bişiridiK. 10/15

birä:r bardaK veridig. 13/84

guyulardan getiriydik. 12/64

İkinci Çokluk Şahıs : -ardıız (<-ardıñız)

siz ĝene bolluK sulardıız (< sulardıñız) cuma suyu. 12/71

Üçüncü Çokluk Şahıs : -arlardı, -erlerdi, -erlärdi, -allardı, -ellerdi, -(i)llardı, -(i)llerdi, -(i)lerdi, -(u)llardı, -(u)llerdi

saman yasdı: ĝullanır, ederlärdi. 13/38

débine débine de acı:K bu:day bitirilerdi. 1/234

hayvana sarallardı, giderdi. ondan so:na bi ĝün ara verillerdi. o ĝün yu:ka yapallardı.

8/14

ğına gótüre gidellerdi, o:lan_êvü gız_êvüne. 1/131

êvel helvá bîşirîlerdi. 7/81

helvá yapallar, vurullardı buraya, 7/83

gendi varisläriydi; bizläre vermezlerdi. 12/79

2.2.2.3.1.5. İstek Kipinin Hikâyesi

İkinci Teklik Şahıs : -eydin

ah! o hoturavları göre de bi çekeydin sen. 1/159-160

o êkîn tałla:nda şeyi bi göreyydin sen. 1/107

Üçüncü Teklik Şahıs

ora düzgün_olmayaydı o da yapaca:dı aynı işi. 4/9

yönü şö:le biráz geçseydi, şö:le olunca bana gelmäK zorunda galıK doñuz. 4/126

şu da:lar_olmasaydı, çiçä:i solmasaydı,

ölüm_allahıñ_êmri, ayrılık_olmasaydı. 18/3

2.2.2.3.2. Rivayet

2.2.2.3.2.1. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Rivayeti

Üçüncü Teklik Şahıs : -mışımış, -mişimiş, -muşumuş, -müşümüş

anam gíbisi yommuş, gelmemişimiş dünyaya. 5/51-52

2.2.2.3.2.2. Gelecek Zamanın Rivayeti

Üçüncü Teklik Şahıs : -aca:miş, -ece:miş, -ecämiş, -cä:miş

pałamit *alan*ma ota *èdecämiş* (~ gidecekmiş). 17/30

nèy bi şey, ásgere *gèdcä:miş* (~ gidecekmiş). 1/259

2.2.2.3.2.3. Geniş Zamanın Rivayeti

Üçüncü Teklik Şahıs : -arımış, -erimış, -ärimış, -(ı)rımış, -(i)rimış, -(u)rumuş, -(ü)rümüş, -ı(y)ımış, -i(y)imış, -u(y)umuş, -ü(y)ümüş

ğızı *gèlirimış* *anası*yla *ğayın*nam *alana* *gèddi*: *vaqıtta*. *güüm* *gètiriymiş* *anasına*.
15/69

dos sanırımış, *düşman*ımış *hèpisi*. 15/67

yörüg *ğarısı* *ğoyun* *güderimış*. 5/77

oturmuş, bu *evin* *ğızı* oturmuş, ondan biz *haccanın* *odası* *dèriz*. 3/47

yanaşırka *bèni* *görü*rümüş. 4/86

parayı *gètirdi* *dèye* *ğarı* *sèvünürümüş*. 18/54

gèdärimış *evinä*. 15/72

Yörede geniş zaman üçüncü teklik şahıs rivayet çekiminde katmerli çekimler yaygın bir şekilde görülmektedir.

tam şullağa, *dizlerine* *inermişimiş*. 5/49

dedem *müderi* *Sokurumuşumuş* *orda*. 12/74-75

Üçüncü Çokluk Şahıs :-llarımış, -llerimış, -llärimış, -(i)llarımış, -(i)llerimış, -(u)llarımış, -(ü)llerimış, -alla:mış, -elle:mış, -(i)lla:mış

çaķıldan arıdılla:mış, arıdılla:mış da şo masa ğadar yer çıkarıllarımış. aKşama a:dar şu masa ğadar çaķılını şora dókelle:mış. 1/237-238

çıkar parayı, dellärimış. 3/52

Metinlerde geniş zaman üçüncü çokluk şahıs rivayet çekiminin katmerli çekimine rastlanılmıştır.

ğoc o:lanıñ mısđava dellerimişmiş bu evin sa:bı:na. 3/50

2.2.2.3.2.4. Şimdiki Zamanın Rivayeti

Birinci Teklik Şahıs

bir baKdıydım, geçi:mişin дәrede:n. 5/179

Üçüncü Teklik Şahıs

amma o:lan bi şey der miki diye ğorķuyorumuş. 5/95

2.2.2.3.3. Şart

2.2.2.3.3.1. Geniş Zamanın Şartı

Birinci Teklik Şahıs : -ersem, -ersäm, -(i)rsam, -(i)sam, -(i)säm, -(ü)sam

isdersem bi ğün ğalırım, istersäm iş o:łusa ik üç ğün ğalırım. 4/100-101

aļisam bi ğız alırım, on barmaı kınaı. 18/40

dünyaya bi ta: ğelişäm evlenmäcä:n. 20/75

nē bulüşam onu ederin. 16/4

İkinci Teklik Şahıs : -arsañ, -erseñ, -arsan, -ersän, -ä:sen, -ısan, -isäñ

è benim dèdi:mi dutarsañ bir sene dèdi, yolda fazla yörürsüñ, dèdi:mi dutmazsañ
dèdi, 7/67-68

isdersän gèt bi dolaş, gèl, dèdim. 4/103

dolaşdırısan bozuļu, doķuyamaSsin. 1/54

on bès günü oķula gè:dä:sen on bès günü şe:ye gè:de:sin daa, daşa. 7/5-6

tüveK_atabilisäñ_atarsıñ, atamazsañ_aKşam_olusa iki döner gelisiñ . 4 4-5

Üçüncü Teklik Şahıs : -arsa, -erse, -(ı)sa, -(ü)sa

dura:yn dèdim, bu yanna gaçarsa, dèdim. amma öte yanna gaçarsa...4/73

vurdu:ñ yèr_ola da davar yatar da acıg biterse. 5/143

sa:ma:la aKlında da galmaz, galısa işde bö:lä bö:lä. 16/15

yıķan_olısa ordan_aldıK bès, üç, şordan_aldıK. 15/29

Birinci Çokluk Şahıs : -(i)seK

onu döerdiK, boydäy bulabiliseK. 13/103

Üçüncü Çokluk Şahıs : -ellärse, -(i)llärse, -llerse

o yâr seniñ dèllerse on goyun ğurbanım var, dèrler. 1/49

öylä bi şe:ylär_ekellärse ekellär, èKmäzlärsè herkä:S hanım_oldu. 14/87-88

verillärse alırım dèdim, vermäzlärsè de gaçman, dèdim. 17/19

2.2.2.3.3.2. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı

Birinci Teklik Şahıs : -dıysem

nêye gëddıysem. 1/203

Üçüncü Teklik Şahıs : -tiyse

anamız bubamız ęttiyse ętdi, kim ętcãK. 12/92

ğızı kım kęstıyse kęsdiler, öldürdüler. 1/270-271

Birinci Çokluk Şahıs : -duysağ, -duysağ, -di:sek

bö:ün on kilámit bulduysağ aldıK, geldiK; bö:ün yirmi kilámit bulduysağ aldıK, geldiK. 15/27

ıfağ tefeK yardımcı olabildi:sek olduK. 12/85

2.2.2.3.3.3. Gelecek Zamanın Şartı

İkinci Teklik Şahıs : -acağsan, -aycağsan, -ecã:sen, -cã:sã:n

duracağsan doru dur, durmaycağsan ben gëdię:riyın, dedim. 5/154

ékini biçecã:sen şura otur türküyü çağır, dëllerdi. 5/207

gëdmëycã:sã:n ben gëden dëmiş. 20/81

2.2.2.4. Cevher Fiili

2.2.2.4.1. Geniş Zaman/Şimdiki Zaman

Birinci Teklik Şahıs : -(y)ın, -(y)in, -(y)ın, -(y)un, -(y)ün

ben buralıyın anam, do:ma böyüme buralıyın. 13/1

sëgsen üç yaşındiyin. 12/1

evin bö:ük gèliniyin_şde. 16/25

onuñ_o:ıluñ torunuyun ben çocuuyun. 13/4

ben yètmış yèdi yaşında:m. 17/1

bahçalarda hurmayı:n, yeşil başlı durnayı:n. 18/41

Üçüncü Teklik Şahıs : -Ø

bizim yaylámız_ı: **var**, ortak bi yaylámız **var**. 9/44

Birinci Çokluk Şahıs : -ız, -iz, -uz, -üz

üç_aydır burdäyiz. 10/13

e° biz de małcıyız. 1/204

biz memúruz, dèller. 1/258

Üçüncü Çokluk Şahıs : -lar, -ler

o:lumúla bi gızım da *buldurda*lar. 13/7

2.2.2.4.2. Görülen Geçmiş Zaman

Birinci Teklik Şahıs : -ıdım, -(y)dım, -(y)dim, -(y)dum, -(y)düm

taha on_iki yaşındaydıma. on dörde çıkar, on dörtdeydim de on_altıya çıkardılar.
17/13-14

on bēş yaşındaydımevlendi:mde, on bēş yaşındaydı:m. 6/1-2

derneK başkanıydim, yá:ni şıkáyet_ètdiler. 12/7

ben nişanlıydim, ğaşdım bè:milä. 16/16

ne sa:lamıdım be:n. 11/1

Üçüncü Teklik Şahıs : -ıdı, -idi, -udu, -üdü, -a(y)dı, -e(y)di, -ı(y)dı, -i(y)di, -u(y)du, -ü(y)dü, -a:dı, -e:di, -ı:dı, -i:di, -ı:dı, -i:dı, -u:du, -ü:dü, -ıdı

benim ğarı cins**ıdı**, emdir**ıdı**, südüle büyüdü. 18/34

sülá:lámiz ğalabalı**:dı** amma kímse ğalmadı háy ğızım! 13/4

a:máT dayımıza ca:nım, buğannemin ğardaş**ıdı** ya. 11/109

nêçla, nêjla hanım marıdı, hı, burad**ıdı**, ormanc**ıdı**. 17/66-67

me:medim ğsgárde**ıdı**. 1/279

yóğarı máħalle bütün małcı, sürüc**üdü**. 1/214

başımda ğocam da you**:du**, ğaşdı ğeddi, bi ifdıraya u:radı. 19/7

ğa:ri ifa**:dı** ta: ya, bi buçuĶ yaşindi**:dı** ta. 10/6

bizim êv şurdı**:dı**. 13/66

onlarıñ ğeliri oy**udu**. 1/262

Birinci Çokluk Şahıs : -a(y)dıĶ, -a(y)dıĶ, -ı(y)dıĶ

biz o zâman ğirandaday**dıĶa**, biz ğirandaday**dıĶ**. 1/278

ğendi małlarımızıñ çöbanı**dıĶ**. 13/31

2.2.2.4.3. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Üçüncü Teklik Şahıs : -ımış, -imiş, -umuş, -ümüş, -a(y)mış, -e(y)mış, -é(y)mış, -ı(y)mış, -i(y)mış, -ımiş, -ımiş, -ümuş, -ümiş

uFağ tèveĶ varı**mış**. 9/47

o yaşlı**ymış**, ğencim**ış**, ğocay**mış** yoĶ_orada. 17/7

*alın*ın üstüne gèlikä barābar, ö:ündèymiş. 4/95

anam gībisi yoūmuş, gèlmemişimiş. 5/51

köpeklä:ñ zèncirinden başğa bi şeyi de yo:umuş. 4/70

ö:li:miş, èveliymiş. 11/59

AKA'da isimlerde meydana gelen katmerli çekimlere rastlanılmıştır.

anamiñ bi saçı varımuşımış. 5/48

çoK saçlı gariymişımış anam. 5/51

çoK saçlı, saçı uzunmuşumuş ca:nım. 5/52

2.2.2.4.4. Şart

Üçüncü Teklik Şahıs : -ısa, -ise, -o:sa, -a(y)sa

şekär varısa şekär vèrisiñ vèrmäzseñ cevzäde şey, bèKmáz gäynadırdıK. 13/83-84

burda bi şey yo:sa gèt, ö:te: kö:e gèt. 4/109

hèdev ordaysa ora ürerler. 4/84

2.2.3. Türetme Ekleri

Bu kısımda AKA'da farklılık arz eden bazı ekler değerlendirilmiştir.

2.2.3.1. İsimden İsim Yapan Ekler

+gil ~+él ~+il ~+é:l ~+i:l

Yörede isim isim yapan *+gil* ekinin *+él* ve *+il* şekilleri yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. *+gil* ekindeki -g ünsüzünün düşmesi ile birlikte *i > e > è* değişmesi sonucu kapalı-uzun (è) şekli oluşmuştur.

biri etä:mê:lin müsanın, biri aq̄o:lamın vëlinin. 20/68

varıK gidecän da:ımilä, dedim. 19/65

anañile: mi götürdüñ? 15/80

bëKmäzi satdın veyahut anäi:le daşıdıñ, demiş tëKrar. 15/85

+cXIXk

Yörede yaygın kullanılan ek -cX isimden isim yapma eki ile -IXk isimden isim yapma ekinin kalıplaşmasından oluşmuştur.

gızım bu kó:leriñ, biz, aq̄ımız_êrdi:ndäki böyük gayna: davarcılıK, goyunculuK.
1/215

bura gëleli ga:veciliK yapardıg, so:na małcıla: çëvirdik. 20/1

yirmi sänä ga:vecilik yaptıK. 20/3

bi avcuług yaparka toruzda mercimeyë çok gelidi. 4/196-197

+lAyın

+lAyın ekinin yörede zaman bildirme fonksiyonu ile kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca ekinin kısalmış şekilleri daha yaygın görülmektedir.

hër zaba:la: arıgı, bacayı baqalağ gide:siñ. 7/104

+sIk/sUk

İşlek olmayan bu ek dilimizde birkaç tane ad bırakmıştır (Korkmaz, 2014:140). AKA'da Eski Türkçede kullanılan +sIk/sUk isimden isim yapma eki bağirsuk (Clauson, 1972:319) kelimesinin farklı şekillerinde varlığını sürdürmektedir.

bäseyle suvanı sardın mı çocu:n başlardı bu:arsıKla: guldur guldur_ëtmeye, çalışmaya. 1/128

bi ğursa: gider de bi buğarsuĶuçu dutar, var mıdı èveli! 13/60

2.2.3.2. Fiilden İsim Yapan Ekler

-baç

-b ünsüzünün etkisi ile /n/ ünsüzü /m/ ünsüzüne çevrilmektedir (Ergin, 2011:197).
Yörede ekin -ç ~-ş~ Ş- sızıcılaşması sonucu +baç > +baŞ şeklinde olduğu tespit edilmiştir.

SaĶlambaŞoynardıĶ. 1/323

-gaç

Ek çoğunlukla alet adları yapmaktadır (Banguoğlu, 1974:239).

èvele saĶlangaÇ (~salıncak) mı varıdı, ta:ta bèşä: ğatardıĶ. 10/66

Fiillere gelen (-CAk) eki, fonetik olarak metatez yoluyla benzediği (-GAç) ekinden gelişmiştir ve iki ses grubu arasında metatez oluşmaktadır (Yıldız, 2011:129-130).

a:máT nasıl è:rinceğä (~ eringeç) de. 1/281

-mAç

Fiilden isimler türeten -mAç eki alet adları yapmaktadır (Banguoğlu, 1974:268).

oturdu yèrde èirtmäÇ (~ eğirtmeç) e:rıdı. 15/37

2.2.3.3. Fiilden Fiil Yapan Ekler

-AIA-

Bu ekin fiilin gösterdiği işi kısa aralıklarla tekrarlama görevi vardır (Korkmaz, 2014:182).

aĶı da acıĶ ğorkaĶayıĶ mı yáĶın oĶduğundan mı tam Ķsabet eĶtdi. 4/95-96

2.2.4. Sıfat-Fiil

-GIn/-GUN ~ ğın : -GAn eki gibi varlıkların ve nesnelerin bazı özelliklerini gösteren sıfatlar türeten bir ektir (Korkmaz, 2014:343).

el_alışğınlı: dokurduK_anamıla biz_el_alışğınlı: gece dokurduK. 1/40

2.2.5. Zarf-Fiil Yapıları

-ArAk + dAn ~ -AlAk ~ eliK : -ArAk zarf-fiil eki ve + dAn ayrılma hâli ekinin birleşip genişlemesi ile oluşmuş bir ektir. Bu ek, kendisinden sonra gelen eylem ve eylemsilerin ne durumda, ne zamanda yapıldığını gösteren bir tümleyici, durum belirteçidir (Gencan, 1979:393). Durum eki, -ArAk zarf-fiil ekinin anlamını pekiştirmektedir (Argunşah, 2011:67). Yörede -ArAk zarf-fiil ekinin -AlAk şekli yaygın olarak kullanılmaktadır. Ayrıca ekin çeşitli fonetik değişikliklere uğramış varyantları da vardır.

Yörede “olarak” sözcüğünün karakteristik olağak ~ olağāk şeklinde kullanıldığı tespit edilmiştir.

geçileri götürüdüK, çoban_olağāk gèderdiK, 1/1

bö:le böyü**eliKden** bana yardım_ètdiler, götürdüm. 8/34

-(y)all ~ alı: ~ eli ~ äli : Fonksiyonları standart Türkçedeki gibidir. Yörede fonetik değişikliklere uğramış varyantları yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

biráz yüzä çıkardıK_ışde, ga:veyi boşlay**alı:** işde. 20/2-3

otuz senä oldu val**la:** evlen**äli.** 20/65

unuddum gèddim çocuK görm**äyeli** val**la,** unuddum gèddim. 15/33

-(y)ası + ya ~-(y)äsi + ye : sıfat-fiil + yönelme hâli ekinin birleşmesi ile oluşan birleşik bir zarf-fiil yapısıdır (Gülsevin, 2001). Yörede yaygın olarak görülmektedir.

ben gëläsiye iki a:ıardı. e: işde öläliK sırá. 15/48

-(y)all + dAn beri ~-(y)eli + bê:ri : zarf-fiil + çıkma hâli eki + beri edatı ile oluşmuş birleşik bir zarf-fiil yapısıdır. Yaygın olarak kullanılmaktadır.

hëmän hëmän biz buraya gëlelıden bê:ri, kırk, ëlli sene arasında, ëlli sene hile gëddiK. 14/17

-dlk + dAn sonra ~-dıkkän këyni : sıfat-fiil eki + çıkma hâli ekinden oluşan bir birleşik zarf-fiil yapısıdır. Yalnızca bir yerde –dlk sıfat-fiil ekinin ilerleyici ünsüz benzeşme ile çıkma hâli ekini kendisine benzettiği tespit edilmiştir.

biz yo:kayı yimädıkkän këyni durmayız. 14/91

-tıq sıra ~ -dıK sıra : -dXkçA anlamında kullanılan bir zarf-fiil yapısıdır.

yanaştıq sıra, yanaştıqsıra bi a:Ç varıdı. 4/91

çocu: uyandıK sıra varır á:ıardım. 19/4

-ken, -kän, -ke, -kä, -kene, -käne, -қан, -қа, -қана

AKA'da *-ken* zarf-fiil eki önlük-artlık uyumuna girmiştir. Yörede ekin fonetik olarak farklı şekilleri vardır. Zarf-fiil eklerinin tarihî süreçte sürekli genişlediği dikkate alındığında, yörede, *-ka/-ke* zarf-fiil ekinin *-ke-n* oluşumundan önceki bir aşamayı gösterdiğini söyleyebiliriz (Aşcı, 2016:190). Yaygın olarak *-ka/-ke* şeklinde kullanılmaktadır. Ayrıca *-ken* zarf-fiil ekinin sonuna *-a* ve *-e* ünlülerinin türediği görülmektedir.

bağçada gazarқа, çit sürerkä, bir gönşuya on beş gün sürdüm. 3/3

gëlmädiñ hëÇ çorbabışerke? 13/52

íkindi äzäni oқunurқан évümüze varmadıK mı biz. 11/49

kó:de galırın da kö:de:kän de gene bu da:larda gezerin. 16/12

onu emer^käne götürmüşler. 5/70

-a, -e, -ı, -i, -u, -ü, -ı

Türkiye Türkçesinde -a, -e, -ı, -i, -u, -ü zarf-fiil ekleri birleşik filler ve ikilemelerde kullanılmaktadır. AKA'da zarf-fiil eklerinin amaç bildiren -mAyA yapısının yerine de kullanıldığı tespit edilmiştir (Küçükballı, 2013:202).

bubamıla sata gèderiS (~ satmaya gideriz). 7/140

ben, a:yä:n unudduma, acıK düşün^e edeyin (~ düşünmeye gideyim). 5/216

ık ökü^z vardı, her gün güdü^ü edilce:di. 6/49

sömun äKmä: vardı da al^ä mı gèdcä:n (~ almaya mı gideceğim). 13/64

gina götü^{re} gidellerdi, o:lan^ı evü^ü gız^ı evüne. 1/131

çalı^ı gıra gèdersiñ, bağmez sık^a gèdersiñ, yapı:n^ı iş bir, iki dè:l ki. 10/59

manavgada gèderkä bi: käsä götür^ä edidi:m. 20/56

yaşı^r mı bize boşanı: gidme:K (~ boşanmaya gitmek). 5/178

2.2.6. Birleşik Filler

-Ik (<-Ip) + gid-

AKA'da –Ip ekinden türemiş –Ik eki yaygın olarak görülmektedir. -Ik (< -Ip) + gid-yapısının hem şimdiki zaman işlevinde hem de süreklilik belirtme fonksiyonunda kullanıldığı tespit edilmiştir.

velha:sılı bullarda bö:le bö:le ğalı**Ķ** **gidiyo**. 14/30

o:łana bi év_alıēdim geçin**ik giderler**. 6/7-8

-i ver-

Türkiye Türkçesinde ver- yardımcı fiili tezlik, çabukluk ve apansızlık belirtme fonksiyonunda kullanılır. Yörede bunlardan farklı olarak bir başkası için yapma, ihmal ve özensizlik belirtme görevleri de vardır (Demir, 1994:83-94). Dahası bu yardımcı fiil geçmişte yapılan bir alışkanlığın artık yapılmadığını da (Küçükballı, 2013:203) ifade etmektedir. Tüm bu fonksiyonlar ile birlikte AKA'da ver- yardımcı fiili gelecekte olması muhtemel bir olayı anlatması bakımından dikkat çekici bir yere sahiptir.

Tezlik, Çabukluk, Apansızlık:

ğelivēri**ler**, ğelivēri**ler**, ğelivēliller, ğayrı onlar ğeldi mi yerde topra**Ķ** file ğalmaz.
1/190

gitdi: dołaşdı: dēre sıra ses ğelivēri güzel. 4/25

biriñde kēse dū**şü**ērdi, sāl_aldı ğēddi. 5/140

há, yavşan_çirivēri. 13/73

Bir şeyi başkası için yapma:

sizin ayranı ben yayivērsem, dēdim. 10/143

yēnge ākmā:ni çevürivēri:n mi? dēdi. 10/137

hı: iki yorgan da baã dikivêr, baã da lázım, dêmiş. 11/118

ábâ:ñ incir guvanına gèddi:ni añladıvêr ênde: çoca: 5/6

Geçmişte yapılan bir işin artık yapılmadığını bildirme:

şindi onları da êkiK dikeme:vêrdiK. şindi onları da êkiK dikeme:vêrdiK. 7/108

Gelecekte olması muhtemel bir olayı anlatması:

allah za:r alıvêrceKdir_âlca: yêrde. 11/108

zâmanla gözüm görmi:vêrceK, elim êrmeyivêrceK, işde bö:le bö:le galıK_êderin.
11/121

2.2.7. Edatlar

a:da:K ~ e:dä:K ~ daK

Türkiye Türkçesinde +A kadar ilgecinin fonksiyonunda kullanılan bir çekim edatıdır. Yörede çeşitli fonetik varyantları yaygın olarak kullanılmaktadır.

canı:m_êlin kó:ne ö:le gèlinir mi ora:_a:da:K! 20/83

bêşâ_e:dä:K. işde bö:lä: da:da daşda, çoruğa çocu:la, üş dâne çocuK. 20/4

ama bu há:le soğuncaya **daK** gündeli:le yapıdıK. 6/28

-DAn ağırı ~ -DAn a:rı

Yönünden, tarafından, -dan doğru, -dan tarafından anlamları olan, yer ve yön ifade eden, çekim edatıdır. +DAn çıkma hâli eki ile birlikte kullanılmaktadır. Edat, Türkiye Türkçesi ağızlarında +DA naru “ +a doğru” şeklinde kullanılmış ve hece bölünmesi ile +DAn a:rı biçimi ortaya çıkmıştır (Akar, 2013:151-160).

aşşadan_a:rı gèlivêrdi. 4/18

kəri ~ käri ~ kê:ri ~ kâli ~ kê:li ~ kä:li ~ këyli ~ këyni ~ këyní

+DAn çıkma hâli eki ile birlikte kullanılan, +dan sonra anlamı bildiren, çekim edatıdır. Ekin yörede +DAn çıkma hâli ekinin düşmesi ile -DXk sıfat-fiilden sonra geldiği görülmektedir. Ayrıca ek, Eski Anadolu Türkçesinde fonksiyonları bakımından aynı olsa da çeşitli fonetik varyantları yönünden daha ileri durumdadır (Hünerli, 2012:597-604). AKA'da ekin karakteristik olarak ötümsüz şekli ve fonetik varyantları kullanılmaktadır. Ekin yaygın olarak söylenen *kelli* şekli Tarsus (Mersin) ağzında da varlığını sürdürmektedir (Toker, 2011:1241).

ondan **kê:ri** huraya dèreniñ_a:zına ğadar hebîşdim. 10/74

ondan **kâ:li** bi yayláya ğeddiK. 3/6

ondan **këyli** sa:mdan, solumdan ğeçer ğeder. 4/43

ondan **këyni** evlândim, baya: kırk yıl_ö:le bi yıllar ğeşdi. 16/11

ondan **këyní** şe: idállardı işde. 14/74

ben_ölmedik **kâli:** ben çocuĞlarımı kimsêye vèrmän, dèdim. 3/6

aĝsêkiye götürdüK **kê:ri** so:na canlaní, dèdiler. otobis yapıdılar, olmadı. 3/24

sürülü doñuzdan bi öldürdü **kê:li** zâten ğaçıyoğlar. 4/111

hı: seniñ_ermezdir, sen ğetdi **kê:ri** sona: olmamışdır. 1/134

bilen mi var ğórmedi: **käri** ğızım. 1/271

uçun ~ üçün ~ u:çu:n ~ için ~ için ~ úçu ~ içu

Uçun ~ üçün edatı isimlerde yalın, zamirlerde ilgi hâli eki ile gelmektedir. Ayrıca iyelik eklerinden sonra gelebilen ve isim tamlaması oluşturabilen bir sebep bildirme edatıdır. Arkaik şekli uç “sebep” + iyelik eki + n vasıta ekinin birleşmesinden oluşmuştur (Korkmaz, 1961: 31-35). Yörede fonetik değişikliklerle oluşmuş çeşitleri vardır. Karakteristik olarak uçun şekli kullanılmaktadır.

ince ça:yı:r biçim biçim, ben ağla:rı:n bir gız **u:çu:n**. 5/188

ben de seniñ hatrıñ **úçun** bunu ça:rıvêrdim. 5/195

çocu: yañıltmaK **úçu** ö:le, demişler. 3/28

yazın suyu olmadı: **için** durmazlar, suyu yok. 8/39

toplar gèderdiK mal **içu** gèderdiK. 10/52

onın **için** yılbaşını yimäKlä, işmäklä düşünüyollar. 2/5-6

ma ~ me

Eski Türkçe, Karahanlı ve Harezmi sahalarında çok yaygın kullanılan tekid ve bağlama edatıdır. Fonksiyonu ve görünüşü bakımından ok/ök ve da/de edatlarının aynısıdır. Daima sona gelmektedir ve bir önceki kelimenin genel âhengine uyarak ek özelliği taşımaktadır (Hacıeminoğlu, 1996:100-101).

mä:reme davar vurdu:ñ yer_öla da davar yatar da acıg biterse. 5/143

ondan so:nacıma ca:nı isdeyen guru fasiñye. 8/22

2.2.8. Zamir ve Sıfatlar

ende: ~ **endä:** ~ **endi:** ~ **engi** ~ **engí**

Sözcüğün *a-n-da-kı > andağı > endeği > endej > ende: şeklinde etimolojisi yapılmaktadır. Yalın durumda hem gösterme zamiri hem de gösterme sıfatı olarak kullanılmaktadır. Çoğunlukla “o” gösterme zamiri ile sıfatını karşılamaktadır. Ayrıca “o” ile karşılanabilen “oradaki, yanındaki, yanında bulunan, elinde bulunan” sözcüklerini de ifade etmektedir. İçinde bulunulan anda, II. kişinin yanında ve çevresinde bulunan, II. kişi ile ilgisi olan III. kişiyi veya varlığı da göstermektedir (Tor, 2002: 71-96).

äbä:ñ incir guvanına gëddi:ni añladıvër **ende:** çoca: 5/6

endä: äKmä: dëmişler. 17/46

saã **endi:** mistäK, hëÇ sëslänmä, dëdim. 15/117

áy ana! da:yımı nasıl sadmışlar yörüge añladıvër **engi** çoca: 5/55

hoça: **engíne**, engínlere bi şı bu! da gôtür gët, dört dänä kedi var. 13/8

2.3. Sonuç

Leyla Karahan, *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması* adlı çalışmasında Antalya ili ağızlarını batı grubu ağızlarının birinci alt ağız grubunda ele almıştır (Karahan, 2014:116). Antalya ve civarı için yapılan akademik düzeydeki ilk kapsamlı ağız çalışması olan, *Antalya ve Yöresi Ağızları* adlı incelemede Akseki ilçesi, üçüncü ağız bölgesinin birinci alt ağız bölgesinde değerlendirilmiştir (Erdem ve Bölük, 2011).

Bu çalışmada, Akseki yöresinden derlenen metinler dar bölge araştırmasını kapsadığı için alt ağız gruplarına ayrılmadan incelenmiştir. Yöre için farklılık gösteren kullanımlar aşağıda belirtilmiştir.

1. Yöre birinci teklik şahıs emir çekimi bakımından zengin bir yelpaze sunmaktadır. Karakteristik olarak –AyI- ses grubunun hece kaynaşması ile oluşmuş kısa şekilleri kullanılmaktadır. -AyIn birinci teklik şahıs emir ekinin orta hece ünlüsü düşmektedir ve -y ünsüzünün önündeki düz-geniş /a/ ile /e/ ünlülerini uzatmaktadır. Karakteristik olarak görülen bu yapı yörenin ilgi çekici bir özelliğidir.

nè bilé:yn (∼ ne bileyim) 1/3, dura:yn (∼ durayım). 4/73

Ayrıca /AyI/ ses grubunun erimesi ve /y/ ünsüzünün daraltıcı-önlüleştirci etkileri sonucu oluşan kapalı-uzun /è/ ünlüsü ile daha geniş söylenen /ã/ ünlüsüne dönüşmüş şekillerin kullanımı çok yaygındır.

nè bilé:n (∼ bileyim) 5/28, bèn nè bilä:n (∼ bileyim). 20/64

Taşlıca'dan derlenen metinlerde birinci teklik şahıs emir ekinin /y/ ünsüzünün önlüleştirci etkisi ile oluşmuş -i:n şekli tespit edilmiştir. Taşlıca Mahallesi için karakteristik bir özelliktir.

e: nâpi:n (∼ ne yapayım). 11/51

2. Gelecek zaman ekinin Güçlüköy'den (Fersin) derlenen metinlerin sadece bir yerinde /c/ ünsüzünün daraltıcı etkisiyle oluşmuş şekline rastlanılmıştır.

ben nè bilirin de anladıvêrecän, nè yapacım (∼ yapacağım) ben başğa. 19/55

3. AKA'da /ñ/ damak ünsüzü canlılığını muhafaza etmektedir. Ancak Güzelsu Mahallesi'nden derlenen metinde /ñ/ ünsüzünün çoğunlukla korunmadığı tespit edilmiştir.

sizin kó:n_jşi (∼ köyüñ) 20/5, hêrkeSin_evinde (∼ herkesiñ). 20/8

4. Çukurköy'de gırtlak kapanma ünsüzünün hı°ı° kelimesinde sistematik olarak oluştuğu tespit edilmiştir.

hı°ı° 1/158

5. AKA'da Eski Türkçede kullanılan +sIk/+sUk isimden isim yapma eki hem *buğarsuK* hem de *bu:arsıK* şekillerinde varlığını sürdürmektedir.

bu:arsıK 1/128, *buğarsuK* (∼ *bağırsuk*). 13/60

6. +lAYın isimden isim yapma eki /AyI/ ses grubunun erimesi ve /y/ ünsüzünün etkileri nedeniyle kısalmış ve ünlü uzaması meydana gelmiştir. Yörede ekin +**la:** şeklinde ve sadece zaman bildirme işlevinde kullanıldığı tespit edilmiştir.

hër zaba:la: (∼ *sabahleyin*). 7/104

7. -y(XK) ekinin fonksiyonları -mİş öğrenilen geçmiş zaman ekinin görevleriyle uyuşmaktadır. Fakat birbirlerinin yerine kullanılamazlar.

amma orda èv_alıK (∼ *almış*), *oğlarda yaylá:yor*. 14/29

biz_o yanna geçiydík (∼ *geçmiştik*), *ğiranda yanna geçiydík* (∼ *geçmiştik*). 1/281-282

8. Taşlıca Mahallesi'nde /y/, /ş/, /ğ/ ve /m/ ünsüzlerinin önlüleştirici etkisi ile önlük-artlık uyumu ile düzlük-yuvarlaklık uyumu sistematik bir şekilde bozulmaktadır. Fakat birkaç örnekte genişlik-darlık uyumu görülmektedir.

yášindi:di (∼ *yaşındaydı*) 10/4, *burdiyın* (∼ *burdayım*) 10/152, *teg başiniyin* (∼ *tek başınayım*) 10/156, *doğumliyin* (∼ *doğumluyum*) 11/1, *başkanıydim* (∼ *başkanıydım*) 12/6, *borçliyin* (∼ *borçluyum*) 12/95, *nápi:n* (∼ *ne yapayım*) 11/5, *bakä:n* (∼ *bakayım*) 10/27, *bulı:in* (∼ *bulayım*) 10/44, *doğândırmıycan* (∼ *dokundurmayacağım*) 11/7, *yatmi:can* (∼ *yatmayacaksın*) 11/105, *kimsiyi* (∼ *kimseyi*). 11/10

9. Taşlıca Mahallesi'nde /m/ ünsüzünün daraltıcı etkisiyle son sesteki geniş ünlüler daralmaktadır. Bu mahalle için karakteristik bir kullanımdır.

yazmi (∼ *yazma*) 10/64, *çandarmi* (∼ *jandarma*). 12/30

10. -ArAk zarf-fiil eki -AlAk şekli ile sürekli nöbetleşmektedir.

tabi, yórúklér göçer, yörüyeräK (~ yürüyerek) göçerlerdi bu şeyden. şindi yürüyeläk (~ yürüyerek) bi teK yórúg mü görüñ? 1/192

11. AKA'nın karakteristik zarf-fiil eki, -Ip > -Ik eki ve çeşitli fonetik değişikliklerle oluşmuş şekillerdir. Ayrıca -Ik eki dur-, gel-, git-~géd- yardımcı fiilleri ile birlikte yaygın olarak kullanılan şimdiki zaman yapısını oluşturmaktadır.

adamlar geyiniK (~ giyinip) guşanıK (~ kuşanıp), çuvallar yollarda gıçır gıçır ederdi. 14/64, ötüg (~ ötüp) duruyo 4/184, çıKıK (~ çıkıp) gèdiyoS 1/252, geçinik (~ geçinip) giderler. 6/8

12. Hocaköy ve Sarıhaliller'de, şimdiki zaman birinci çokluk şahıs çekiminde, -z ~-S nöbetleşmesi çok sık görülmektedir.

sa:la:yoS (~ sağlıyoruz) 6/95, isdemiyoS (~ istemiyoruz) 7/51, can çekişdiriyoS (~ can çekiyoruz) 9/11, şänläniyoruS (~ şenleniyoruz). 9/13

13. Hocaköy'den alınan kayıtların yalnızca bir yerinde /y/ ünsüzünün etkisiyle oluşmuş şimdiki zaman ekinin düz şekline rastlanılmıştır.

á:cıK äKmä: de hindi bu vèriyi (~ veriyor). 5/2-3

14. Yörede isimden isim yapan +gil ekinin +él, +é:l ve +il şekilleri yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. +gil şekli muhafaza edilmemiştir.

etä:mè:lin 20/68, da:ımilä (~ dayımgile). 19/65

15. Yörede kè:ri çekim edatının karakteristik olarak yalnızca ötümsüz şekli ve fonetik varyantları kullanılmaktadır.

ondan kè:ri 10/74, ondan kâ:li 3/6, ondan kèyli 4/43, ondan kèyni 16/11, ondan kèyni 14/74.

16. Bölge genelinde geniş zaman, geniş zamanın hikâye ve rivayet çekimlerinde /r/ ekinin düştüğü ve araya /y/ ünsüzünün türediği tespit edilmiştir. Düşen /r/ ünsüzü fonksiyonunu /y/ ünsüzüne devretmiştir.

boyday ğaldırıydıK (~ kaldırırdık) 13/19, ğüüm ğetiriymiş (~ getirirmiş) 15/69, bəgmāz ğatar ğeliymiş (~ gelirmiş) 15/74, kîsellie para vēriyiS (~ veririz) biz, şa:m ba:yırına kîsellie para vēriyiz (~ veririz) de oturuys_ora (~ otururuz) 1/211, bi yúĸ odun yúĸlāniyiz (~ yükleniriz), çamaşırı yúĸleniyiz (~ yükleniriz), ğederiS. 10/86

17. Çukurköy'de geliş- fiilinin /l/ ünsüzü sistematik olarak /ñ/ ünsüzü ile nöbetleşmektedir.

zāmanla ğeñiřmiş (~ gelişmiş). 1/229

18. -ĝ-~ -ñ- nöbetleşmesi çoĝunlukla kelime kökünde meydana gelmektedir.

deñiřmiş (~ deĝiřmiş). 1/231

19. Hocaköy, Sarihaliller, Taşlıca ve Geriş Mahalleleri'nde /ñ/ damak ünsüzünün erimesi sonucu ortaya çıkan /ĩ/ ve /ĩ/ damaksıl ünlülerine rastlanılmıştır. Özellikle geniş zaman, şimdiki zaman, görülen geçmiş zaman basit ve birleşik zaman fiil çekimi ikinci çokluk şahıs eklerinde oluřtuĝu tespit edilmiştir.

nē ararsıĩz? (~ ne arıyorsunuz?) 5/97, nasıl basdırdıyĩz? (~ nasıl bastırdıydınız?) 5/31, nasıl ğatdıyĩz? (~ nasıl kattıydınız?) 5/29, nēylen_u:rařırsıĩz? (~ ne ile uğraşırsınız?) 8/21, suřardıyĩz (~ sulardınız). 12/71

siz, az *hoca* kó:lüye beñzersiñiz (~ benziyorsunuz) amma demiş 5/76, ö:lâ: mi istersiñiz? (~ istersiniz?) 7/52, armıT_âkmâ: nasıl yediñiz? (~ yerdiñiz?) 5/135, sizler onu görmädiñiz (~ görmediñiz) 13/22.

20. Taşlıca Mahallesi'nde halkın normalden çok daha hızlı konuştuğu gözlenmiştir.

çöcüğlarım 10/3, yörü ba:lı:m, yörü ba:lı:m. 11/49

21. Güzelsu Mahallesi'nin sakinleri, tümcelerin ortasında ve sonunda heceleri normalden daha uzun söyleme eğilimindedir.

yirmi sene gaynanamla durdu:m, öldü. 20/6

şindi burda, iki tá:ne *manavullu* va:r. 20/10

puşdan geli:di:m. 20/15

22. Yörede ünsüzler kelime başında, ortasında ve sonunda çoğunlukla ötümlüleşme eğilimindedir. Geriş'ten alınan kayıtların sadece bir yerinde *gel-* fiili Eski Türkçede olduğu gibi *kel-* şeklinde kullanılmıştır.

el_ópmäyâ kélillerdi (~ gelirlerdi). 14/46

23. Akseki yöresinin genelinde ötümlüleşme eğilimi vardır. Fakat Alaçışme'de ötümsüzleşme hadisesinin yaygın olarak görüldüğü tespit edilmiştir.

kirpitilä “kibritle” 15/81, içeriniñ pençäräsine “içerinin penceresine” 15/44, oca: bi tãncäre fũraca:n “ocağa bir tencere vuracağım.” 15/46

3. METİNLER

-1-

Konuşan : Fatma YILMAZ

Yaşı : 65

Derleme Yeri : Çukurköy

Konu : Yaylacılık, Çobanlık, Geçmiş Zamanlarla Şimdinin Karşılaştırılması, Keş Yapımı, Teker Eğirme, Isdar Dokuma, Hatıralar, Bağ, Bahçe İşleri, Geçmiş Zamanlar Hakkında Sohbet, Rençperlik, Yöresel Yemekler, Halk Hekimliği, Nişan, Düğün Âdetleri, Kına Gecesi ve Düğün Kıyafetleri, Şiveler Hakkında Sohbet, Köyün Kuruluşu Hakkında Sohbet, Köyler Hakkında Sohbet, Günlük Konular Hakkında Sohbet, Çocuk Oyunları, Okul Yılları Hakkında Sohbet.

Yaylacılık

(1) çok, çok gëddim çoK, i: háyvanna:la gëderdiK. geçileri götürüdüK, çoban olalãK gëderdiK, yolãKda yatırdık işde ö:le öle gızım. (2) hasTası, sa: olusa zorlanısın, yolda, ö:le göçer çıkardıK. çok galdım. nê bile:yn ömrüm, beş (3) yaşından évêlisini aKlım érmeS amma gërisinde ço: ö:ğraşdım, burda (4) bahçacılıK da çok yaPtım ben. so:na évlenince yayláya gëddim, yayláyla işim oldu amma gêne buraj da (5) bıraKmadım ben. buraj da bıraKmadım, burda da hër şij (6) döndüm êKdim, çaKdım ö:raşdım. yaPdım şey iyisi ossun deyi o:raşırım. váy! şöle ossun böle ossun, lanğır lunğura baKman iyisi ossun (7) yaPdım işi iyi yapayn deş öraşırım.

Çobanlık ve Yaylacılık

(8) yapdım, çok, ço:k yaPdım, çok gece. beş altı yaşında ärkeçlëmiz oldu. yayláya gör gëderdi adam. sakın! mindar öldürme dërdi. e' onu zaba: adar (9) békleriñ, ölüse késer yüzerin. ta:bi, (10) anam sesime dayanamaz gëlidi, ataş yaKıvërdi, ışık yaKıvërdi baã. 1' yöKarı ipe asarká yardım mëderdi, yúzer çıkarıdıK. yábaña é:dirmeyce:S (11) yicez eme:mizi deş. şindi hasda hayvanıñ étini (12) bile yimázler. yimázler şindi. ben, o eti kësdimde

goñşulara ⁽¹³⁾ vèrmesem goñşular darııdı baã. gıyardım_orta_ıre tøşer gıyardım, hërkeSe birã:r yimãKlik da:dırdım. í: de: mĩđĩ ⁽¹⁴⁾ bu iş? herkeS de bişiri yirdi *emine* kımse de aTmazdı. ne gız baã niç vèrmediñ, dèllerdi ⁽¹⁵⁾ vèrmedi:m yèr_ossa çünkü yayláda oñu ö:le dærlendirmesen fazla durmaS bozulur. bozulur, Fazla dura... buzdolaıımız mı ⁽¹⁶⁾ var_orda bizim.

e,⁽¹⁷⁾ karı bö:le deı:lidi, biz gider_o:ruKdan kèser geli:diK. oyma a:Çdan_oyma teknele:miz varıdı. onuñ_üsdüne gorduK, za:ba_a:dar qar ⁽¹⁸⁾ şıKır, şıKır, şıKır, şıKır_aKardı, damlardı. nè güzãlıdı. zabáh gaKar_èrkenden ⁽¹⁹⁾ hamırı yò:ru:dum. üç gışıye hamırı yò:ru:dum, abi:me, ⁽²⁰⁾ abama, hãni gayrı èsgı insanla:n dèyişiyile hem_abam hem_èltim. ammã bi de *çolaK* varıdı *gadınıñ*, bi hamır da oña yuru:yun, hèrKesiñ_ãKmã:ni bişiri ⁽²¹⁾ yı:vèri:dim. şindi hay gızım_ oturuK da bi bişiren ⁽²²⁾ yoK_ onu, yok. şindi, e³ bizim yaylãmızda eKmeK koKardı. ⁽²³⁾ ayrıanı vurardın, gümbür gümbür_ ayrıan yaylıdı. ayrıanıñ, herkeS kó:den gelen köpü:nü içerdı, duSsuz ya: çıkarıdıK_eKme:lã yirdik. ⁽²⁴⁾ hër gün aKşamüsdü yourd_ü:dürdüK, ⁽²⁵⁾ sabah gaKdı:mızda yo:rdumuzu açardık, mis gibi koKulu yourT.

Geçmiş Zamanlarla Şimdinin Karşılaştırılması

şindi nèrde, yaylá deıl_o yaylá ⁽²⁶⁾ şindi, ben yaylá demãn_ora. vardı:nda *gızı! kätirden* vardın ⁽²⁷⁾ mı ataş goKardı, ateş. gataran, iledin_odunuñ_ateşi goKardı. şindi ayrıan sesi yoK, ãKmãK koKusu yok, ateş goKusu yok. ⁽²⁸⁾ nè bile:yn_orda tüP yaKaıılar, fısıı fısıı tüP yaKaıılar, orda fısıı Fısıı tüP yaKaıılar. ben, *ayş_o:ru:ndan* qar gètirik de ⁽²⁹⁾ teKmeye goyuK da o buz i:bi suyu içmãdiKden ⁽³⁰⁾ so:na nápa:yn_o yayláyı, nápa:yın, ben_o yayláyı. e³ ö:len_ólü geçeriz davarımızı sa:rız. pèyniri çalarız, hãnalara aKşamüsdü ⁽³¹⁾ yaKarız_ora atãşı, lò:runu çıKarıyız. e, ö:me gelene, ⁽³²⁾ ço:ra çoca: yanıma gelene da:dırın, topak topak yiller. şindi vèrmezler ⁽³³⁾ gızım, kımse kimseyã, vèrmezler.

Keş Yapımı

kãşi, ayrıanı yáydıñ mıdı ⁽³⁴⁾ ayrıanı vurusun_oca: gaynadırsın. kèşi indirışin, soyumaya bırakırsın, so:du mu kèsãye gatarısın. kèsãde o akar, biraS so:na bi ⁽³⁵⁾ daş basdırivèrisin_üsdüne. su ordan ⁽³⁶⁾ daşın_ãltından gãldırdın mıdı bi de duzlarsın_ışde basarsın şora. kãş_ö:le oluğ. şindi yapmazlar, hèÇ yaPmazlar. ben, yayláınıñ_özelli: yoK ⁽³⁷⁾ gızım şinci.

Teker Eğirme, Isdar Dokuma

hêÇ bence yok, bi ⁽³⁸⁾ de biz takerimizi ê:ridiK_orda. goyunla:mızın yú:nu, davarla:mızın yú:nu, gılını ê:ridiK, ısdar doqurduK, ısdarımız gurıuydu. ⁽³⁹⁾ gece bile onu, el alışgınlı: doqurduK_ anamıla ⁽⁴⁰⁾ biz_êl_alışgınlı: gece doqurduK. ışıK yoK, altısd_ederiz, bilir_onu. şindi gursam gene doqurun, ben_onu. *allah gorusun.* gözüm yumuK...e: ta üş ⁽⁴¹⁾ sänä, beş sänä: gelesiy_e:dar doquduk.. ⁽⁴²⁾ hâdi on sènesine ata:yn. ta guıllanmadı:m şeyler var_êvde. ⁽⁴³⁾ onnarı, ö:le elimizi soKa soKa, o yândan_o yanna, ö_andan_o_anna...e° bizim burda çufraııK mekú:le, ⁽⁴⁴⁾ meküK_atardık.

Hatıralar

şindi *anğaranıñ ba:ıa:* dię bişi: var, ⁽⁴⁵⁾ türKü çı:rır. onuñ ba: şeyi nêy, êsgiden biri cuvraıı:n_ardını ⁽⁴⁶⁾ bozmuş. saña, demiş. gocamı vère:yn bi gece, demiş. şuu, bağ düzüvèr, demiş. gayınna, gaynata:sınıñ gorkusuna düzüvèrmiş. ⁽⁴⁷⁾ êlin gızı saña o: düzüvèri de gocasını sağ vèrĩ mi? ⁽⁴⁸⁾ so:na işde ba:rıyo, türküde on goyun gurbanım mar dię. tabi: hikáyeniñ başlangıcı o. on goyun, o yár seniñ dellerse on goyun ⁽⁴⁹⁾ gurbanım var, dèrler. başlangıcı o. bize de dèrdi ki ⁽⁵⁰⁾ gaynanaıar, gèlin_oldu:muzda file saKın cu:raıınızıñ_ardını bozmayın, gocanızı êliñizden_alııııar, dèlledi. ben... *hava_ç*:rı pek dèrdi, *emine.* ⁽⁵¹⁾ *hava* gari peK ⁽⁵²⁾ dèrdi, onnarı peK_anladırdı. onuñ şe: o, bi hikáyesi anladması o.

o, *anğaranıñ ba:ıarımın_o*, o. ⁽⁵³⁾ e° yún basma yörganım mar, nêyde urganım var. işde, o ⁽⁵⁴⁾ çufraıa: gèldi:mizde son başı iP dağarsın, doıaşıdırısan bozulı, doquyamaSsın. çok zor dünyanıñ_ışı de şindi zorluK gèddi, zorluK gèddi şindi. ⁽⁵⁵⁾ işler inceldi ammá yanı, seniñ oquman zorlaşdı. ⁽⁵⁶⁾ zor bılgı êdiniK de şu şeyin_uymaK çok zor_amma êsgiden_öyleydi gızım.

Bağ, Bahçe İşleri

(57) çok yaPdım, çoK. pamık_ekerdiK, pami: gece suıardıK. suıar, bö:le betón havuT yo:du, toprak havudlarda acık biri:r, acıK_akıvèrirdi. (58) geÇ_ö bahçacılı: çöcu:ka, çöcu:ka, e mājbur. suyun_akaca havuT daşdı:nda (59) suyun daşaca: yire yatın, dèrdi anam. su şarıladı geldi midi (60) şavadar geldi midi ğakar, havıT suıardıK. daşıK da gece saıar, geli: suıardıK, o zámanda yılan da çoıdu, şindi ilaşlardan (61) yılan ğayboldu. bi hanayımız vardı, çoK serin_olıdu, orda yatır, oturıduK_ışde. çoK şey (62) bitirıdiK_orda.

Geçmiş Zamanlar Hakkında Sohbet

pambi: gèndimiz_è:ri: (63) gèndimiz doıurduK, ucundan gelıdiK. herkeS gèndi işledini gèyerdi. tabi, kıyafeT yoK. kadın, kadınıñ deməsi (64) kötülük ğızım, uşğuruna vara:sa gèndi yapardı. (65) lasdıK, biz çöcuka so:nadan çıkdı. her şeyi ğadınıñ_eliñden, dırna:ñdan çıkardı. öle teKer_è:rmäK, çufraııK doıumak, ısdar doıumaK, o işler_ö:le:ydi. (66) nèrden bulcan şu serginiñ birini, (67) çul sergi, ğazıldan çul sergi.

èrkeKler ná_apcaK? bi yarımı çobancılıK (68) yapar; bi yarımı hayvanı vardır da:da. kəşini ğüder, öküzüñ (69) kəşini ğüder; hayvanıñ kəşini ğüder, davarıñ kə:şini_ñ_ú:der, ğoyununü_ú:der. bi yarımı da tallalaları í:mar_èder, duvar yapar, çükürülä ğazar. (70) bizim kó:müz ğurbete än (71) geÇ giden kóy. bu kó: ğonşu kó:le:n yanda än geÇ_ö:retmen de ğeş çıkardı bizim kó:müz. *çalçukur* bizden önce ollar, *manaul* ollar, (72) *pınarbaşı* çoK_èvel. *ğúzelsu* bunlar (73) çö önce *ısdanbula*, *ğonyaya*, *anKaraya* gèdmiş_èveli. bizim milletimiz ğeş gèddi, biz burda geÇ_uyanmışı:yz. öndan ğeş gèddi (74) bizim milleT. äveT, äveT, ğeş giddiler. başğa yıller tabi èrken bi zengín_oldu. ollar bizlerden zengín, *ğúzeısu* ossun, (75) *pınarbaşı* o:sun, *çalçukur*_o:sun. *çalçukur*da bi (76) dönem ço:_ö:retmen varıdı. bi evün_üç o:ıu varısa üçü de ö:retmen_olıdu. amma bizde öle olmadı; bizde geÇ_oldu o işler. (77) benim_aKlım_èrdi:nde bizim (78) milletimiz_ödüşleşir_ödüşleşir, tallalarda. aKlıñ_èrer mi *èmine*? hıızmat_ışlerlerdi, duar_atallardı. o ora: gèderdi, o ora gèderdi. (79) para var da vècek mi

biribirine. tabi, öle gèddi, ödüşleştiK, êKin de aylarca ödüşleşili: ⁽⁸⁰⁾ biçili:di. her taravı êKerdik; şindî êkín êKdimiz yiller orman oldu, bayır oldu.

⁽⁸¹⁾ pü:f gızım sen de! buranıñ arkasında çok tallalar var, êkilmeyiK galdı. esás iç yoLaK, bura, *aşşa sene, yôKarı sene*, bulları gâş de o üzlerde çok yer varıdı. ⁽⁸²⁾ gëlî baKarın, êkín tallasınıñ birinde bi gâtır sürüsü var, yayılı, ⁽⁸³⁾ baKarın bi davar sürüsü var yayılı, çıkarıvèriyin, çıkarıvèridim. ⁽⁸⁴⁾ sürerdim ya o yanna ya bu yanna. şu bèlenlerde o sırtına, bunlarıñ bile doluydu. senin zâmanıñda hêÇ êKdiler mi *e:mine? kisel* tallasınıñ ⁽⁸⁵⁾ da *ğaraqür* üz de yoK müdü? *ğaraqür* üzleri, kóyün ⁽⁸⁶⁾ davarı yir, yirdi gène memlâKet êKin oldu. tabi, davar ⁽⁸⁷⁾ yir yayılıdı, işde öle:ydi. tabi, êKin kısa oldu, saman az oldu gène dâñâ oldu, saman az oldu. ⁽⁸⁸⁾ tabi: samanı da ossa maLa vèrcâKsin.

bi évde iki óküz, bi gâtır oldu. sabah oldu:nda gider, goşardı ⁽⁸⁹⁾ gèndi tarlasına. a:Çlarıñ üsdüne ⁽⁹⁰⁾ şöle güzel bir demir oldu, *güzelsuda* yaPdılıllardı. geçirilerdi onu so:na bi demir saban çıKdı gayrı. *alla:h!* oña nè, dèdiK biliñ mi? pulluK. ⁽⁹¹⁾ nè var çift êkmäye, dúnya: varımış, dèdik. öbür a:ç sabanıñ üş severde ⁽⁹²⁾ götürdü:nü, o saban bî de götürdü, bî de ⁽⁹³⁾ götürdü. êkdiK, éyi, çok seVündüK. çok hasılaT aldı:mıS zâmanlar oldu, batman boydáy gâtıdık ya. çok seVündüK, ⁽⁹⁴⁾ çok döKdüK, saşdıK, çok yidiK. şindi gèş onu, bişirmeye yètmäz gızım adam. her sène üç üz batman boyday oldu. ⁽⁹⁵⁾ bizim file da:da daşda hayvanla:mız oldu. ⁽⁹⁶⁾ müsävür, bişir bişir yi, kópek de yisin, kedi de yisin.

üçä:r, beşä:r de kópek oldu, sürünüñ başında ⁽⁹⁷⁾ mäjbür olacaK. o, o:lmassa geli gurT, yir davalla:ñi. ⁽⁹⁸⁾ yal vèriyiz *ämine*, bişiriyiz. çoban gèndinden è:veli köpe:nä atara eKmeni. köpeK başına bèlinen äKmä: è:veli köpe: döKer, öle ⁽⁹⁹⁾ olmasa köpeK gèzer mi davarda? tabi, işde ö:l öle.

⁽¹⁰⁰⁾ yal. unu, suyu vurü, gâynadı:sın, döKersin. kópek yalı, dèrdiK ona. nè bile:yn, işde kópek yalı, dèriz. unu ılıdı mı su éyce gâynadı mı tóparıvèri. ⁽¹⁰¹⁾ garişdıraraK gâynadıruz, duzunu atarız. ⁽¹⁰²⁾ kópe:n yalıñı bişirdin mi bişirdim. eveT, o da bi górevüdü. şindî kópe:n yalı maLi, bayaT ekmeK alı şeylerden gelirler, atıvèriler. sömun eKme: öle de: mi? ⁽¹⁰³⁾ heP alıyo mülleT.

Rençperlik

ço:K, çok, ilecberliK ⁽¹⁰⁴⁾ çoK yaPdım. nè dèrin saã, bu:day gata_ata işim bitdi; eKmeK bışire bışire de işim bitdi, şindi gayrı hêpisi bitdi. ⁽¹⁰⁵⁾ şindi şu kólünüñ bicä:ziniñ, èvel bice:ziniñ_ève gatdı: bu:day, bu ève girse nè var, üç_üz badman bu:day yok. ⁽¹⁰⁶⁾ gıyamaT göpardı, bizim_èvel bu:day, girmeyyo. rahaT.

Hatıralar

⁽¹⁰⁷⁾ he: háy gızım sen de! o ta||a|ada, o èkín ta||a|a:nda şeyi bi göreydin sen. türkücünüz var mı? èkinci ça:rı|ardı çöcu|a. ⁽¹⁰⁸⁾ beş lıraya gèderiS. türkücü yoK dèllerse, háyt gèdmäyiz biz_o ta||aya! dèrdiK. illä ta||anıñ türkücüsü o|acaK. ⁽¹⁰⁹⁾ türkücü o|acaK, türküyü ça:racaK, èkinci dinle:ycek. ⁽¹¹⁰⁾ nè bile:yn, ço:k. türkücü o|mayan yere gidmezdiK biz, türkú ça:ran çoğúdu.

bu, *irbe:m*_ènişde bile èkín ta||a|a:nı durdüdü. ⁽¹¹¹⁾ èsgi insanlar ça:rı:|dı yavrım. şindi türkú ça:rana ⁽¹¹²⁾ dèli dèller, dèli dèller, şorda bi dèli var ba|ın, dèller. ben türkú bile ça:rmadım, ça:rman. hí, ya|aman, ya|ım da yoK, mäsäl da bilmen. ⁽¹¹³⁾ nenni: çèkerdiK_önnara, nenni: dèrdiK, ⁽¹¹⁴⁾ uyudurduK. nè bilän ben. nennilerdiK, türkú ça:rı:|veridiK, çöcuK|ara gèndin_ö:re bişiy dèrdiK. öle a|ışan çöcuK da öle uyurdu. ⁽¹¹⁵⁾ şindi säslenmeyin, çöcuK_üyucaK, dèller.

⁽¹¹⁶⁾ ta:ta beşiKde, ta:ta beşiKde, a:Ç beşiKde yatdı. yay|áya giderkã file beşi: yüKleni de giderdim. gatrıñ_úsdünde göcãK yer_o|usa o|ü, o|massa yúklenisin ⁽¹¹⁷⁾ çare nè gızım. tabi, çöcu: sáten beşiKsiz_ossa ó zámanda ⁽¹¹⁸⁾ çöcuK böyümäzdiki. kim bíli kim çıynaycaK çöcu: yerde. beşe: godun mu. beşiK çöcu:n yay|ásı, beşe: gorduK, mejbúr gorduK_onu. ⁽¹¹⁹⁾ èvel_óleydi háy gızım. ⁽¹²⁰⁾ şinci aK yözün yökari ba:|ardıK, çöcuK|a: yirmi dörd sa:t_óle durüdü. gaynanam baKma mı ba|ar. peK çöcu: ⁽¹²¹⁾ az ba|ardı rá:metli, ba|ası gèlmezdi, äze:t_èder çöcuK|ar dè:i.

Yöresel Yemekler

(122) yaPman mı canı:m. gene yaparıS eşgú tarnayı, datlı tarnayı. datlı tarna: ayrandan yapılı, un ta:na:sı yaparsın aynı malzemeyle, biber, salça, (123) sarımsaK, yo:rT. amma datlı ta:nayı ayrı ayrandan (124) yaparsın. eşgú ta:na:yı gene malzemededen, tomata, biber. onu ğaynadırsın. yaparsın, düzersin un ta:nası yapı:dın gibi. (125) ğararsın yarmayla onu, eriK ğatılı: eriK ğatılı ona, e° yaparsın, eşgi insanlar ammá eriKden başga bi şey buluK (126) ğatamazdı. a:rı: eriKden yapallardı, işde öle öle yapıyosun, her şey isder.

Halk Hekimliği

ı: bäseli suvan sarallardı ğarnına (127) çorun çocu:n, hasdałananiñ, ateşleneniñ úşütme olmuş deye. (128) bäsyle suvanı sardın mı çocu:n başlardı bu:arsıKla: ğuldur ğuldur etmeye, çalışmaya.

Nişan, Düğün Âdetleri

tabı, eşgíndeki şeyler yoK ğızım şimdi be. (129) eşgíden nişanı yapallar, ğınayı yaKallardı, ğına ecesi yapallardı. ğarılar, aKşamıla davıl çalaK o:lan evü, ğız evü (130) ğına götüre gidellerdi, o:lan evü ğız evüne. (131) şu şey varıdı, *meyrem* ğarı varıdı, aKlın ermezdir *emine* seniñ. çıbıla: eline de:neK alır çalaK giderdi. (132) tıKıdı, tıKıdı ğız evine ğına götürdü (133) *pulaK me:yrem* ğarı, benim çocuKlu:mda. sona: edmeyivêrdiler. o ğınacı giderkä o ile:nle çalaK giderdi, o ğarı. hı: seniñ ermezdir, (134) sen ğetdi kê:ri sona: olmamışdır. öledir işde öleydi ğızım. ne bile:yn, dü:nü yaPdılar mı da düğünden (135) sona: file de üçünde bi gece, o:lan evünde (136) yemeKlenidi kó:lü, bi ğún ğız evinde. şimdi vermázler, şindiki insanlar bi yerden bi yerde şey, bonkör gibi olşalar da (137) bi yerde cimrileşdiler. o insanla:n birjirinä sevgi, (138) saygı yoK. eşgíden çevreniñ, bi böyü:ñ dedi:ni herkes (139) dutardı. şimdi yoK. o kim olmuş da onuñ laFıyla şey yapcaz, boş verin, deller. en kúçüK adam ben biliyí:n, der. eşgíden, en böyü:ğä danışılardı. benim anam amma: ne (140) dèrdi baK! bi iş dutaca:nızda bi ğendinden böyá: danışın (141) bi ğendinden gücce: danışın, dèrdi. baKalım, ne de:ceK, dèrdi. işde şimdi o yoK.

(142) ben ğatırñ úsdünde şey, ğatıra bindirilerdi èvel. ğatır, eşşeK dèjl canım. bi dönemde yürüdmüşler *émine* aġla. bi dönem aT yo:ká: yürüyereK geldim. (143) başı aġlı deyenleri (144) de duydum, ğörmedim de ammá bi dönem ata bindirilerdi. Şimdi arabayla. Şu *nurşeni* file biz, ö:retmen èvünden ata bındiridiK. dússe (145) o da:larda başı:ñ ğünü! bi yanda *arzi* var, bi yanda ben varın. (146) bizim *mísda: çaviş* var ónde çekiyo. ö:retmen èvünüñ íki yanı...ben nè bîle:yn. varıK ğörmedin mi? bi ğúz müdü de (147) bilmän *émine*. ğúz ğünü, işde öle öle. ö:leydi, işler èsgiden.

Kına Gecesi ve Düĝün Kıyafetleri

(148) üç_eteK ğeyállerdí, benim çocuKlı:mda üç_eteK módaydı. sona: físdan_a:cına ğarıġlar dokudu: bázden, aġacadan yoġarla:na ğeyállar, dayanır dèyi. (149) aşşalarına çoK zorluK çèKdi (150) mülleT, çoK zorlandı, darlandı mülleT_öle. elimizde ğoyunla:ñ yú:nú èĝiriK ğazaK_örerdíK. başĝa yú:ú nerde bulcan, başKa yún diye bi şey yo:udu. hanı Őu (151) ğoyunuñ yú:ú altın gibi deĝerliydi. (152) herkeS bi tutam yú:a ĝediK, bi ğún_ış yapıveren oldu birjirine, çúnkü ĝýysi ondan yapılı:rdı. öle:ydi, Őimdi yú:ú bile ad çöpe, aT çöpe (153) ĝedsin.

Geçmiş Zamanlar Hakkında Sohbet

è:vel bi yázın (154) ĝırġardıK, bi Paharın ĝırġardıK biz, bi de ğúzün ĝırġardıK. baharın ĝırġardıK, yayláya ĝedce:mizde bi de ğúzün ĝırġardıK. ğúzün de (155) hëmen hëmen peK ĝeŞ ĝomayaġım, dèrdíK. (156) ĝışın túlensin, úşür, dèrdíK_amma o yú:ú için daşırdıK çoK bi zâman ğoyunu. herkesiñ varıdı, Şu kó:de herkesin, çúnkü ğoyunu olmayanıñ ĝèysisi (157) olmazdı. hërkesin (158) varıdı. hı^o ı^o. içinde *emíneniñ*_anası ĝayrı ĝeddi: yèrde eşşe:nde yükú sarlı, sırtında odun ĝoġla:nda ĝèçiriKli, yúK böle (159) teker de èliñde è:ridi. ah! o hoturavġarı ĝöre de bi çekeydin sen. (160) o çèKdi: o çèKdi: *émine*. ĝoġtuK ĝulpu yapardı, tekeri de è:ridi hiŞ durmadan. hı ı^o è:ridi. èveT. (161) çit yoluñda taker_è:rilerdi, odun yoluñda taker_è:rilerdi çúnkü öle yaPmasa ġadın ĝeçinemezdi. öle darlandı, zorlandı herkeS. (162) nè yapaca:n ĝızım işde, öle öle işler.

felā:n ⁽¹⁶³⁾ çenberiñden geşdiK_aĶlı ġaralı geşdi, geğdi ómürler ġúnler. háy ġızım!
ínsanıñ başında iyi ġúnde durmaS, kötü ġúnde durmaS, hépsi gelĩ ⁽¹⁶⁴⁾ geçer, népa:lım,
népa:lım_ışde.

Şiveler Hakkında Sohbet

nasıl farĶlı mı? farĶlı. şindi *sa:dıĶlara* vardım ben. ⁽¹⁶⁵⁾ şöle bi bazı bi şeyler toplandı
yelle: oldu. ⁽¹⁶⁶⁾ yemāK yidíkleri yeller_öldü. şö:le baĶıyo:m, o kóyde dışardan ġelen ġarıları
hePden bildim. hı°. sen bu kó:lü deġilsin, dedim yabancılara. ⁽¹⁶⁷⁾ tamam, bu kö:lü deġlin ben,
dediler. çünkú görüntüsü de belli ġonuşması da belli. ben bildim ġayrı, bu kó:de file ⁽¹⁶⁸⁾ onu
bilemen, o kó:de bildim vardı:mda.

yabancılara siz yabancısı:z, ⁽¹⁶⁹⁾ dedi:mde başĶa kó:lerden ġeldim. eveT. şindi seniñ
benim_aĶraba oldu:mu, şindi *emineyle* benim_anasıyla benim_aĶraba ⁽¹⁷⁰⁾ öldümü bu kö:de
biz ⁽¹⁷¹⁾ bilemāseK file hariÇ bi hałamı ġören beni ġörse beñzedivèri. amcama o bizim māl
ġúddü:müz_amcam da ⁽¹⁷²⁾ çoĶ davar ġúdmüş_évvel. *uzun_a:mad* dèllerdi amcama işde.
ġördüler mi *uzun_a:mad* seniñ néyin soġarları da baã. ⁽¹⁷³⁾ amcam dèrin, ġúddü: davarda dörT_
oĶġa ya: çıkardı, dèller. nè çobanıdı o, dèller. tabi. öle, dèllerdi. ⁽¹⁷⁴⁾ hı: çoĶ durmuşlar_
oĶlarda.

⁽¹⁷⁵⁾ farĶlı, şindi *hocakó:n* adamıyla, *ġönletiñ* adamını ġörsem ġonuşma:lından
biliyin. çünkú şu yurTda da şö da:la:n başında yim beş sèneyi ⁽¹⁷⁶⁾ saydım ben. *ġú:lānde* de
durduĶ, da: şu ġoca da: *ġú:len* dèller. ⁽¹⁷⁷⁾ şu *ġú:len* ġarşısındá yim beş sène orda durduĶ.

Hatıralar

biz ora, maĶ_otladı:yoZ, orda ondan duruyus_öle olmasa ⁽¹⁷⁸⁾ nè yapcān_orda. *şubatıñ*
on beşinde o:laĶlar başlar, ⁽¹⁷⁹⁾ ġuzlar, dölle: doĶduruyus. böyür, bir_aylıĶ_öldümü başlar
purÇ yimāye. ama ordan ġayrı bi parça duruyus. böyüdü:nde *hazíran* gibi ⁽¹⁸⁰⁾ bu yanna, bu
yanna ⁽¹⁸¹⁾ ġeli gider, yaylāmıza ġóçerdiK. ana: sen şaşırdıñ mı *emine!* beş_araba ġö:re
toplardıĶ. beş_araba ġö:reniñ parasını, yurT parasını ⁽¹⁸²⁾ burda ġó:reden vèriyiz die
sevündüK. amma: nè dırna:n ġalı, nè dişin ġalı, nè eliñ ġalı. o daşdan, a:cdan ġó:reyi ⁽¹⁸³⁾

toPlardıK_ámma yurT ⁽¹⁸⁴⁾ parasına vèrdik midi oh! ordan çıkartdıK dèyi sevünüdüK. tábi şo yurdá gèddigimizde *gävedereye*. oraniñ yurT parası...gó:re satacaK ⁽¹⁸⁵⁾ yèr yòudu. gó:reyi toplaYıK satacaK yèr, hèm de o da:da gó:re az biri:ır. hayvanla ⁽¹⁸⁶⁾ oT bulu, táze yaylım bulü. esás_ o örmanı, pınarı buldu mu çoK biri:ır şeyi, gó:resi.

⁽¹⁸⁷⁾ orda olmazdı gayrı. bu säne kèsedən gitceK davariñ yèm parası, şey yurT parası, dèrdiK_ámma o yurtda *hocakó:n*, *gónnetiñ_öllarda* ⁽¹⁸⁸⁾ çoK durduK. bi de úsdeliK yanımızdan bu *manavgadıñ_aşereT*, yórük ⁽¹⁸⁹⁾ bütün bizim yanımızdan góçerlerdi. *ałla:h* gèlivèriler, gèlivèriler, gèlivèliller, gayrı onlar gèldi mi yèrde ⁽¹⁹⁰⁾ topraK file gälmez. yaylım, bizim mallar_acı:r gayrı. amma çáremiz ⁽¹⁹¹⁾ yoK, gèdcäK yèrimiz yoK. acı:r, susar, duracaKsın_ıyi kötü.

Köyün Kuruluşu Hakkında Sohbet

⁽¹⁹²⁾ tabi, yórúkler góçer, yörüyeräK góçerlerdi bu şeyden. şindi yörüyeläk bi teK yórüg mü görüñ? o *gónneT gèlemäsiñden* hõle ⁽¹⁹³⁾gèddi:nde, *devled bõ:ázından* dolar, giderdi sürüler. ⁽¹⁹⁴⁾ devesiyle, äşşe:le, gätiriyä adamlar...öleydi, yórüg. bu kó:n gurucusu zatı bizim sұлale yórüg, malcı. bu kó: abdalıa yórüg gurmuş ⁽¹⁹⁵⁾ gızım. yórüg bizim sұлale çobanlar dèllere ⁽¹⁹⁶⁾ bu, *ayşá hãla:ñ_* oturdu: ève. esás çoban, çobannar. o evden *metiniñ_* evüne ⁽¹⁹⁷⁾ gèlmiş, o evüñ_o:lu. o çobannar_ışde. ik_úÇ çobanla, ik_üş abdal gèlmiş bura. abdal sèbeT_örerkä, çoban mal güderkä ⁽¹⁹⁸⁾ bura kö: olmuş, gèdmiş.

nèrden gèlceK? èvel çoK_ abdal_ oludu, bu kö:n. şu ⁽¹⁹⁹⁾ *murtıçı* çevresinde oludu, ha:ytlardan sèpeT_örär_örär getiriler, bura ⁽²⁰⁰⁾ satallardı. getiriler, gayrı burdan cevüz_alıllar, incir_alıllar, toplałlar. aradıKla:nı bululłardı bu kó:de. bu kó: böle suyuyä, bahçasıyä ⁽²⁰¹⁾ bulü biriKdiri. säpedsiz de olmaz, säpeT de lázım.

tábi, bizim bura gèçili, bura gèçili. yórüg_ákseki gèçisiyle ⁽²⁰²⁾ gıl gèçisiyle, *aKseki* gıl gèçisiyle, békmeziyle meşhür, gıl gèçi, békmeS.

Hatıralar

(203) eşgiden bak! çocuKlı:mda bi vardım, buşamıla gëddim. nêye gëddiysem. yôkardan a:rı bi davar sürüsü döküldü. ámma: e° biz de malcıyız. (204) davar sürüsü höle: her tarava daııldı, gëddi évle:ne. (205) aKsekiniñ malıymış. benim gaynata gëdmiş, orda davar güdmüş, çoban durmuş ora. çoban durmuş, e, her yerde. her yeriñ bu muıtde (206) taşlıcada iki bin davar varıdı. tá: bundan yırmi sene önce, ikí bin davar varıdı. (207) biz, o kó:den yıkıldı mı davar şu gú:len da:nı heP gèzer gëlđi.

(208) gú:len da: hep o yağa gú:lende, onnarıñ yurdu, şey tarlası var. kışelli, sarı bizim sarı purÇ dëller. bizim, o yáıayı yayılı, gëlđi kışelliñ malı. (209) emine, gú:leniñ her yanını gèzerdi. gú:lenden (210) de bir, ikí seğer yurT aldıK biz. şindi devletiñ oıaydı bize...biz kışelliye para veriyiS biz, şa:m ba:yırına kışelliye para veriyiz de oturuyus ora. (211) e, şindi devletiñ (212) çam bayrı öle dëjl mi? kışelliniñ nê matalı var orda? ámma: kışelliniñ adamı da o, yôkarı kóde davarı göca sürü gèder, o da:ları bir aKşama dönerdi geri. (213) azgım sürü varıdı.

(214) süllesde aşş: máalle ayrı sürerdi davarını; yôkarı máhalle bütün malcı, sürücüydü ora çalçuKorda öleydi. (215) gızım bu kó:leriñ, biz, aKlımız erdi:ndäki böyük gayna: davarcılıK, göyunculuK.

Köyler Hakkında Sohbet

nê bile:yn (216) gızım, nêrden bulduKlarını! işde bi ö:retmenden duydum, ben bunu da. çalçuKur, türkmenlerden gurulmuş. güzelsu, gávur. (217) manaul, hirstiyán. o manavulu bi ö:retmen anlatdı (218) bize. bura abdalıa yórúk, fërsin tahtacı, kışel gávur. i: zumbula da apdalıdan gurulmuş zumbula. biz evel ora aydaş (219) çocuKla: götürüdüK zumbulaya oysa abdalımış ora çocuKla (220) tılısımlarımış. çocuKla: çimdiriveriler, bilmen nê bi şey ederler. aydaş olan çocu: iyileşdi, dërdi insanlar. nê bile:yn ö:le öle yaşadıK, gëddiK. (221) doKdur mu varıdı (222) o zámanda. çok öle zumbulaya gidiP de iyileşen çocuK çok. ırmaKdan gëşdiK, zumbulaya vardıK, çocuK çimdirtdiK, (223) dëller. işde öle.

(224) *gúzelsu* dónme:yík duru:ymuş, gávur, dèller. ta: nè bilä:yn gızım. *gúzelsu* bi dónem ömründe ásKere bile adam yollamamış. *gúzelsu* zâmanla (225) bi aşı:rı: böyümüş. aşırı böyüdü:nden, benim şö (226) yükseK zırvede evden gözüKmezä. şu zırveniñ garşısında bi tarla var bizim, *güzessudan* alma. *güzessudan* alma (227) tarlanıñ adı *biñbaşı* yeri. *biñbaşı* yeri eşgi (228) tapıda, *biñbaşı* yeri harmanı da *biñbaşı* harmanı eşgi tapıda èllä:nde. *gúzelsu* bö:le bi zâmanla gèñişmiş, çoK yer zâbdetmiş. şindi onnariñ da:lar, daşlar, (229) şu da:larda her yáka, ba:lar. (230) şurda kó:ñ öte yanda bi tarlamız ta: var bizim, şu kó:ñ öte úcunda. benim gaynata onu da *güzessudan* almış, demeK ki (231) *gúzelsu* çoK böyümüş, deñişmiş. işde neyse ammá: aşırı: (232) gelir kayna: davar, goyundu èvel. tabi. o kó:lerde heP öleydi, o kó:lerde. baK! sürü ikışe:rdi, *taşlıcada* ikiydi sürü, biri erkeK biri (233) gancıK. o *gúzelsuda* da oranıñki aşşa: má:lä, yöKarı máhállä ikiydi. nè bile:yn işde insanlar (234) böyüK şeyi malcıla: dayardı. didine didine, débine débine de acı:K bu:day bitirilerdi. başga bi şı: yoK, çükürüle, (235) çükürüle, eşinmeyle, gaşınmayla.

görseñ o *gırandamıñ* bile, (236) da:da ekiK de etti: şe yerleri bi görsen *emine*. aKlıñ duru. çakıldan arıdılla:mış, arıdılla:mış da şö masa gadar yer (237) çıkarıllarımış. aKşama a:dar şu masa gadar çakılıñı (238) şora dókelle:mış, bu masa gadar yer var. bi yaşlı adam var şey, dèr. ah! bi öküz yatım yer çıkarabilseK, dèr. bi öküz (239) ya:tım daşdan da ora ta: daş, o yanı ta: daş. (240) böyüK çukurları var da merkäSlerde daş. öle öle işde gızım.

tábi, şindi, *konyalı* bi adam geliyo bize, adamıñ ásKer arkağası. (241) ğarı, *murtiçiñden* bura geldi:nde şey, dèr. nèrde bulusu:S burda (242) topra: toPra: beñzer hèÇ bi şey yoĝa, geldi:miz yerde, dèr. (243) oysa eñ iyi yer geldiklä: yer, eñ èyi. eñ topraK yer o yanı ö:le dè: mi? şu *murdiçi*, *murdiçi* taravı, canım. geldi:miz yoluñ kenárları, búĝ içleri, o úz, bu úz (244) gène acıK oturaK gızım. başga yer eyce: yalı yamaca.

(245) heP şu kó:ler, heP eşgiden ço:du kó:lerde kâneK, *pınarbaşında* da ço:du, *çalçukurda* da ço:du. *çalçukur* file de: sınırlanıñ bi úcu *innas*, (246) bi ucu *gevedere*. bi döneŞ bi yer, bi döneŞ bi yer ekellä:di. (247) onlar bizden rezilidi, ondan bizden èvel gèdmişler ğurbete. nasıl rezilidi? çitliklä: uzaKtaydı, bi yanda çitlikler dá: o yanda (248) uzaK, bi yanda: çitlitler bu yanda (249) uzaK. bizim öle: uzaK yerimiz yoK. biz burda aşşa: *sene*, *yöKarı sene*

buranıñ ortasında öraşdıK. eveT. bizim buranıñ arazi: bakımından, ⁽²⁵⁰⁾ tarla bakımından onlardan iyi. ⁽²⁵¹⁾ amma: onlarıñ yayláya file çıKdı:nda, *çalçukur* buz gibi suyuñ başına çıkıyo. biz çıKık gèdiyoS ora kar suyunuñ başına. ⁽²⁵²⁾ bizim yaylá şaşgınlıK yaylásı. ámma: eñ eyi yo:urT bizim yayláda oludu. bizim yayláya çevre kö:leriñ adamı, biz ⁽²⁵³⁾ bura yo:urT yiyä: gèldiK ⁽²⁵⁴⁾ dèyi yo:rda gèlillerdi. bizim de o zámanda: göyünümüz, davarımız, yo:rdumuz boludu. anam, gidene de serer sofrayı gèlene ⁽²⁵⁵⁾ de. iki yüz, üçüz batman boyday bişer, gèlen de yèr, giden de yèr yo:urduña eKmeK. şindi nèrde bulcan ⁽²⁵⁶⁾ yo:urdu.

tattacı dèyi: kèsim yapana ⁽²⁵⁷⁾ dèller, nè bile:n. onlar, ta:tacılar gèndi şeyiñde biz memúruz, dèller. bi záman da şu yolda bi adama denK gèldim. gèliyo. ⁽²⁵⁸⁾ şorda garşıda da ta:tacı varıdı. ⁽²⁵⁹⁾ bizim orda çalışan işciler mi dèr, nèy bi şey, ásgere gèdcä:miş. ben tahtacı dèller, biz ta:tacı dèmedi kəri, ben bilemedim. mä:erse orda adamlä:ñ yanna ⁽²⁶⁰⁾ gèlirmiş adam. tábi, gèndileri ta:tacı dèmez ⁽²⁶¹⁾ de ta:tacı dèye. onlar aç biçiyö: gızım, onlarıñ gèliri oyudu. aslında bi kötü aT mı bi yèrde düşündü:ñde. eşgiden onlar ⁽²⁶²⁾ şey yapar, kèser, gıyardı. év yapaca: olan file ço:u varı ⁽²⁶³⁾ parayla alı, buldu, devletten, *murdiş*lerinden, dè:polardan. şindi bö:le beton év mü yapalllar. onlara, ö:le dèniyo: işde ⁽²⁶⁴⁾ nè bile:n. télevzonda ⁽²⁶⁵⁾ file görmen mi herkesin alevü, dèller. nè bile:n. ayrı ayrı ganallarıñ şeyleri, düzenleri var, ö:le dè mi? - gène seniñ aKlın benden eyi èrer, háy gızım. ⁽²⁶⁶⁾ ben nè bile:yn.-

Hatıralar

⁽²⁶⁷⁾ adam, okudu, kó:leñ güruluşunu hö:le dèyivèrdi. o kö:de, o záman bi gız, gızı dèdiler. o:lan kèsti göyuvèrdi, dèdiler. gızı, o:lan gaçırımış. ⁽²⁶⁸⁾ bizim adam sordu, nèden kèsti bu o:lan gaçırıldı: gızı? dèdi. ⁽²⁶⁹⁾ hoca, dèdi. bi ö:retmene, benim kafam almadı bu işiye, dèdi. gaçırıldı: gızı adam kèser mi? dèdi. o ö:retmen de nè dèsin. gızı ⁽²⁷⁰⁾ kım kèstiyse kèsdiler, öldürdüler, göyuvèrdiler. bilen mi var, bilen mi ⁽²⁷¹⁾ var görmedi: kəri gızım. *manavul*da oldu ya işde ⁽²⁷²⁾ emine, tábi oldu, *manqu*da canım. o:lanıñ da ölüsünü buldu:lar, on iki, on üç gün so:na ya. o:lanıñ da ölüsünü buldu:lar. kim ètdi:ni, nè oldu:nu bilen ⁽²⁷³⁾ yoK. gèddi, gız da gèddi, o:lan da gèddi. hı: orda, hoca, dèdi. ⁽²⁷⁴⁾ benim gafam almadı bu işi ye, niye kèsti bu o:lan gaçırıldı: gızı? dèdi. sordu ⁽²⁷⁵⁾ da bí ö:redmene. *a:mád* a: kèser, dèdi.

bizim kó:müzüñ adamı hırístiyandan güruluğ bizim kó:müz, dèdi. ondan kã:ri ben, è:vel ⁽²⁷⁶⁾ yurdlara gèce gündüS yalıñz gèderdim, davarımız ⁽²⁷⁷⁾ varıdı orda yaylada ya. ondan kã:ri gèdmäyivèrdim, gorĖtum o kö:den.

Günlük Konular Hakkında Sohbet

leylâyı, a:mâT ⁽²⁷⁸⁾ gaçırdı ya. biz o zâman girandadaydıka, biz girandadaydığ. me:medim âsgärdeydi ye me:meT âsĖerdeydi. nè atla gaçırcã: milled ⁽²⁷⁹⁾ çıkarır onu. ġirtu o:lunuñ a:mâd, aT bulsa ⁽²⁸⁰⁾ gèndi bîner, sen şaşırdıñ mı? ġirtu o:lunuñ a:mâd gelini ata mı bîndiri, sen şaşırdıñ mı! a:mâT nasıl è:rincegã de. biz o zâman ⁽²⁸¹⁾ mä:meT âsĖerdeydi, biz o yanna gèçiydik. ⁽²⁸²⁾ giranda yanna gèçiydik, o yanna gèşdi kãri bi yere gèdmediĖ, ordan ayrılmadığ.

⁽²⁸³⁾ benim gène çoğ gèdesim gèldi da:lara da adam gèdmedi. tâbi. biz, orda gó:çebecili: boşladığ o kó:e yerleşincã. è:müz oldu. ammã: èsgiden böön ⁽²⁸⁴⁾ nèrde ġüvlende, yarım ⁽²⁸⁵⁾ nèrde şu da:da, búrü:n nèrde bu da:da. nèrde bulusağ orda otladırđıĖ gèçile: tâbi. ben, ó:le gèzmeĖ, o rezilliğ, o háyvan súrüle: yúklemeĖ... tâbi. ⁽²⁸⁶⁾ gèndimiziñ ékı háyvnanı oľdu, bazı da yanımıza ikí üş de èlden ⁽²⁸⁷⁾ buluduğ, sarardığ góçümüzü gèderdiĖ. gãĖ, sarmaS ġoľlarım yükü. háyvan saraman ġayrı. hayvan ⁽²⁸⁸⁾ bulsam da saraman, háyvnanı: ondan birağdima.

nè bile:n ⁽²⁸⁹⁾ ben, şaş sene yaşadı:mı. oľdu. kırĖ, kırĖ, otuz beş mi? ó:le oľdu herãlda, herãlda ó:le oľdu. iyi bi yapardıma, do:düm ġünü saydıma ⁽²⁹⁰⁾ bağma. so:nadan dün, ä:vke ünkü işledi:m işi unudurun. ⁽²⁹¹⁾ şindi, unudurun, o bildi:m şeyleri saydıma bağma. on altıya mı gèşdi, on yèdiye mi gèşdi, oľdu. ġünler su ġibi gèçiyö, ġú:nler su ġibi gèçiyö. ⁽²⁹²⁾ su ġibi gèdiĖ gèder ġünler háy ämine!

nè bilè:yn ġızım, ġayrı bilmãn. şindi bütün ⁽²⁹³⁾ yidiğleri hörmuna. nè o yidiĖlã: řã:tlarda şorda, burda, o ⁽²⁹⁴⁾ sarlı ġırlı şeyler. ní üycã:n onla: şu yidi:miz, allah yokluğdan terbiye ètmãsin de şu yidi:miz eğmeğde ⁽²⁹⁵⁾ file nè var bildi:ñ var mı? sanĖı bi bu:day dãnesine ⁽²⁹⁶⁾ beñzer, èyi ġörüntüde renĖ oľalaĖ bi şey ġörüĖmèyo ya. gèndi bu:dayımızdan bîşirdi:miz eğmeğ nasıl oľdu ya. hı i°. ben, eğmeğ ⁽²⁹⁷⁾ şoğusunu şindi, ä:mine bi ömer

*duru*da duyarın duyarsam. başga yirlerde eKmeK oxusu yoK. hı'ı, h P (298) adı var bunla:ñ_ içinde, h :bsinde adı var.

Hatıralar

biz_eKme: g ndimiz burda b şiridige. t bi, bize un g li:di, (299) bize un g li:di. hacınıñ o eşmeniñ_ altında orda yıķıK (300) yirde bi hurum vardı. o hurunda g derdiK, yu:ruduK şeyi, hamırı yu:ruduK. eKme: b şiridiK, hem_  :le bi (301) zelletli eKmeK b şiridiK. fırın eKme:ni ıkarıdıK_ordan. o furunu (302) madenci mi biri yapmışımış_ora. yıķıldı, d k ld , g tdi  sd . (303) orda  Km : b şiridiK, t n kede bi sarı ya: oľdu. eKme: bi bıaK_atarıdıK, d :rde b lerdiK_amm : uvaK_olurdu.(304) ř :le,  mer *duru*eKme: g bi, onuñ_ içine ya: g rduK. y tmiş, s Ksen (305) ocuK_olıduK. h rkese bi  Km : d rT oa: bi eKme: d rT o:ca: s T tozu da varıdı, onu da b şiridiK. ış mevs m nde (306) s T_olalaK_ içerdiK, yaz mevs m nde ayran yapar_ içerdiK, yo:rT_  g d rd K.

o, oKulun_  :nde g ca (307) bi ii oyuK avaK varıdı. siziñ un : zde de var mıdı o? ii oyuK, yayla  bası adar vardır d : mi? onuñ_ içinde s T (308) tozunu  :zerdiK, orda b şiridiK, orda (309) içerdiK. az bi ocuK biñde bi imey n. dem K size eKmeK *murti*inden mi aldi? ha: işde bizim_eKme:miz, biz g ndimiz b şirdiK burda. (310) bizim d nemimizde baya: b y K çocuKlar vardıK biz_ oKulda, y dmiş, s Ksen ocuK_olıdu.

(311) herkeS_ oKuluna odununu ucaKlarda g derdi, zabah_oldu:nda  v nden g t r . n rde bulcan yakcaK_odunu. h :P ocuKla:n ant sı  mzunda, (312) u:caKla:nda odunu.  :retmen d rdi, ya ikış :r ya (313) d rd :r g tirceksi:z. benim_ anam şey_  tmezdi; bazıla: anamız v rmedi odunu d : a:laşılılardı. benim_ anam (314) kışkanmazdı. ben_ eñ_  yi yanan, eñ b y K aynaKla: g t r d m. (315) oqluK da oKul başkanı oludum b n. soba:yı yakardım herkeSten_  vel. anamıñ_ odunu, ırası bol_olıdu. (316) atırımız_  ki oľdu, çekerdi da:dan, daşdan. (317) yaKar, aynadırdım sobayı çocuKlar g lm den. t bi.  :leydi.

 :redmen n  d yc K canım, odun getirm yene ba:rıdı. (318) odun getirmedi, fil n ocuK (319) d yi: ÇocuKlar şik yeT_  derdi birjirini g tirmeyen_ olısa. bazı ann ler de v rmeS_

odununu, h r  adın bir olmaz kı. hı: bu odun  lmaS. hı:  veT. p nar, Şey, peliT, ⁽³²⁰⁾  a:m. bizim  n  oK buranıñ pelid le  am  l . hı  ı.

 ocuk Oyunları

b Ő, b Ő yıl  okudum. ⁽³²¹⁾  ap tdan toP diker, oynardıK.  ap tdan  :neyle, ipli:l  toP diker. oy! biri irimize k le ⁽³²²⁾ so ardıK. hı  ı.  oK,  oK,  oK, topu  oK  oyardıK. saK lambaŐ  oyardıK. ⁽³²³⁾ n  bile:m ben  iŐde oynar.  iT daş  oyardıK, Şakır, Şakır, Şakır  iT daş  oyardıK. hı  ı. ⁽³²⁴⁾ y var aK daşla: toplardıK, Ő le. t bi.

Okul Yılları Hakkında Sohbet

⁽³²⁵⁾ ayşa:m    : , zabah      vde, g revl  iŐiñ  lu. h yvanla:n y ygisini d kersin,  ira yararsın, suyu  eŐmeden  ekerdik cam   : ñden. t bi. ⁽³²⁶⁾ b :le  vlerde su yo:udu. t bi, işimiz  o:udu, ⁽³²⁷⁾  :le  :le işde. d rs, aKŞam  ıranıñ, lambanıñ  iŐ:nda  alıŐab liseK  alıŐırız,  alıŐamazsaK  okuluñ  :nde file oynamazdıK. ⁽³²⁸⁾ kit bımızı okuruz, d rsimizi  alıŐırdıK,  :redmeniñ v rdi: d rsi. ⁽³²⁹⁾  :m zde  oK işimiz var d yi  oKluK  rda yapardıK. biriñde bile ⁽³³⁰⁾ hırsıŐlık yapan  olmuŐ  ocuKla:dan, o:lan  ocuKlandan.  :redmen bi c z  v rdi. bi Őik t cı varımış, kim vardıysa k : i iñden. hi   ocuK ⁽³³¹⁾ sa madı  :redmen, aKŞama  adar h piS  tdi okulda, aKŞamı  tdiK. yaŐıñ, g runuñ yanda yaş da yandı.

b n, ⁽³³²⁾ b n birinci sınıfı *m min hocada* okudum bi s ne. ondan soñra *merdan hocada* okudum, iki s ne mi bilmen. ⁽³³³⁾ diP lomamı *ayhan hocadan* aldım, *ayhan g ncerden*. *d nd *, baK! yedi s ne  ap T toP diKdi, oynadı. t  Şindi televonu, g z ⁽³³⁴⁾ telefon n y de bilemeyece:ñ televonu. ⁽³³⁵⁾  v televonu bile a madı  mr ñde o g rı. a v riñ,  div riñ. cahil d :l. yedi s ne okudu d rin  iŐde y . g ndine ⁽³³⁶⁾ oKumadıñ mı? d diler mi, yedi s ne toP diKdim okulda, d r. toP,  ap T toP.

Çocuk Oyunları

ämine ta: yapıK (337) duru topu salçadan. salça bişig şey ğabı:ndan dè: mi ğıS? hı: salça topu, sıKdım ä:vkeün. acıK da bänim var, sıKılcaK ğäne. (338) èri:vèriyo ämma: durmayo. hı: işde bö:le bö:le işler (339) ğızım. nè bilä:yn. çelli: erkeK çocuKlar oynardı, onlar çellig oynarlar. ğazıK oynarlar, varılğar bi sä:lucunu sivréldiller, şey (340) biriKdiriler. şu harmanlarda (341) çok oynarardı. biz onu oynamadıK. biz toP oynadıK, çiT daş oynardıK ämma: äla kèsmeyi oynardıK onla ya. ämma: nasıl oynardıK? hı: è:şim dalda (342) oynardıK. iP adlardıK, iP de çok adlardıK. (343) salıncaK ğurardıK ibden, a:çlara onla oynardık. nè bile:n bän, nasıl oynardıK onu? hı: ö:le bi şey oynardıK, hı: - bänden bëter (344) kim bu çañeli şey *sadı:ñ evünde ämine?* (345) ha: *sadı:ñ başını*, bëynini gömaz onlar. èyi bi şey dè:l ğızım. siz de sa:oluñ, siz de sa:oluñ. vara:yın, baKa:yın (346) acıK evüme vara:yın bän de.-

Konuşan : Dursun DURAN

Yaşı : 83

Derleme Yeri : Çukurköy

Konu : Yılbaşı Oyunları, Eski Zamanlarla Şimdinin Karşılaştırılması.

Yılbaşı Oyunları

(1) *yılbaşı* oyunlarını, eşgiden herkeS, aşıKdan gannını doyumak için *yılbaşı* oynarız diye çıkallardı piyâsâya. (2) iki deliganlının apış arasına dèyneKlârlâ iki:şâr çan daKallardı. çañlar, ên bøyûk davarların sürülârinde (3) önde giden davarlara daKılan çallardı. lanğıdıK, lanğıdıK, lanğıdıK çañlar ütâr. herkeS hazırlanır. taKsim edellâr. (4) nøy toplaycâS? bulğur, yâğ, incir, bêKmâz, her türlü yiyâcâk (5) maddelâri çünkü a:Ç. onun için *yılbaşını* yimâKlâ, işmäklâ düşünüyöller, hatda bö:lâ incir toplaşlarla benim dâyim marıdı (6) bi *ince dayı* dèyâ. ona incir (7) hëybâsini vëlillerdi. baK! milletdâ:ki sen aÇlığa. ona dèllârdi, *ince o:lan* la:bına. *ince o:lan* saKın inciri yimâ file lan! saKın başğasına file (8) vèrmâ, dèye azalla:yoşlar.

baK! bu gaddar önemliydi incir. aç (9) millet. èvüñ aşşa: başından başlaşlar. başda bi âleman var. âleman (10) varıyo:ka èvüñ ó:ne tanğıdıK, tanğıdıK, tanğıdıK, tanğıdıK... abılaşlar çıkar, şimdi balğonlara hazırlanır. è:y abıla! biz geldiK. bugün sabba:ha gadar (11) sana öylâ bi oyun oynayıvèrcâk ki (12) benim köçâKlârim dèr, o èle baş. abıla zânnediyo ki hâkiki zânnediyo. nè âpsın abıla?

nè gètirdin? un. vèr! nè gètirdiñ? bu:day. nè gètirdiñ? darı. vèr. nè gètirdin? incir. (13) vèr. bêKmâz vèr, ya: vèr. a: abıla bu olmadı. (14) bunuyla *yılbaşı* olmaz! biz bunuyla bu oyunu yapamayız (15) burda. ya: èer varısa o èvde ümütlî ya: isdellâr. bêgmâz varısa betmâz isdellâr, nè varısa o èvde. abıla da bildi:nden o oyunu (16) eşgiden, yanına gètirmiş, gömuşdur bi taba:a. ca:nım işde yèter gayrı işde! vèrdim işde yâ falan dèsä de (17) yoK olmaz! sana zâba:ha gadar oyun oynaycâK. alıñ madem dèr, bi orda (18) goydu:u ta:ba: da vèriř. hadi:n arkadaşlar! ola:n marifâtinizi (19) gösderiñ, dèr âleman. onnar zânnediyo ki èv sa:bi oynaycaKlar burda zânneder. dangıdı, tanğıdı, tanğıdı, tanğıdı bi (20) çan tanğirtısı çökellâr.

dirtttt öteki évä: gëddi, abıla ⁽²¹⁾ yoK, o. éve habarı yoK ondan. tábi. o éve varıllar. arkadaşlar bugün ⁽²²⁾ sabba:ha gadar burda oyun oynaycãS. bö:le di:yä: di:yä: di:yä: yedmiş, seKsen há:neniñ hëpisini gëzellär. za:ba: yakın dedimiz, sabaha yakın ⁽²³⁾ zâmanda gëliller.

⁽²⁴⁾ cami:niñ öüne bi odaları var. soba yoK o zâmanda: bi şey yoK orada. başlaılar o bëKmäzden helvá yapmaya. bëgmäzden ⁽²⁵⁾ hëlva yapallar, bir siñi bulullar. kö:de zâten başgasında file yoK, bi ha:nede var, ordan getiriller. bir şu maden gâşık, demir gâşık ⁽²⁶⁾ dedi:miz gâşıklardan bir teK o ha:nede varıdı. durum bö:le bu fakira:neydi ⁽²⁷⁾ milleT. ordan onuñ siniyi getirillär. sininiñ üsdüne ⁽²⁸⁾ birä:r gâşık, birä:r gâşık, birä:r gâşık çevirillerdi, aynı bö:rek ⁽²⁹⁾ hëسابı. sêkiz on kişi çevrülür o siniyâ, onu yillerdı, baK! sêkiz on kişi. ä:er iki soFraıg olüsa iki siniye hazırlallardı. onlar yir, ona tëKrar gollardı. biz ⁽³⁰⁾ dışarda bëKleriz. gupil dëla:nlı, çocuK ruhlı. nê:y, helva yicâz dëye bëgleriz. ⁽³¹⁾ hálbuyku, soba yoK. dışarda kar var. aÇıkda bir ocaK var, oraya iki odun tütürdürlär yaKarız, dëye. onun ⁽³²⁾ başında biz de zaba:ha gadar orda bëglärdiK. ułan! şu çocuKlara da ⁽³³⁾ vërin bi helvasını gëdsin, dëllerdi yaşlılarıñ içinden. birä:r gâşık, bir gâşık helva için ben kaÇ dë:fa:larca ⁽³⁴⁾ orda sabahladım, sênelärcä, kaÇ sêne. o bi gâşık helvayı ⁽³⁵⁾ vëriller. helvayı yidik diyä ordan gëlî gider evimize gılıfıñ arasına yatırdıK.

Eski Zamanlarla Şimdinin Karşılaştırılması

yorganımız da gılıv, yata:mız da gılıf, gerçä: gonusuvecäsäm. bu ⁽³⁶⁾ millet, şindi cännetde ⁽³⁷⁾ yaşayyo. şimdi her şey bolluğ gızım. nê yılbaşı: nê bi şey hëpsi ta:ri:he garişdı. şimdi milleT artıK okudu. taħsil ⁽³⁸⁾ sa:ıbi oldu, iş sa:ıbi oldu. a:mir oldu, më:mur oldu. ö:retmân oldu, esnaF oldu. dışarı açıldı. o benim dedi:m zâmanla ⁽³⁹⁾ bugünkünüñ zâmanımıñda doKuz yüz doKsan doKuz misli farK etti. bir o var o zâmankı yaşantıda ⁽⁴⁰⁾ başka bi şey yoK. anca, gızım hëpsi biz yaşadıK bunu.

⁽⁴¹⁾ ayakgabımız yoK, o garın içinde yalnayaK gëziyoduK bö:le. bân hayatı yaşadım her şeyi. şimdi şu devürde, çok şükür herkeS ⁽⁴²⁾ her şeye sa:ip oldu. herkeS yaşantısını devam ettiriyö. herkeS evlândi. çor çocuK sa:ıbi oldu. gurbete ⁽⁴³⁾ uçurdu. asgäre gönderdi, gëldi. dedi:m gibi, işde herkeS yetişirdi çorunu çocu:nu ⁽⁴⁴⁾ gânatlandırdı, uçurdu. şimdi birä:r ihdiyâr galdıK kó:de. bëlimiz büküldü.

Konuşan: Ayşe SEÇİLMİŞ

Yaş: 63

Derleme Yeri: Çukurköy

Konu: Hatıralar, Yaylacılık, Bağ, Bahçe İşleri, Düğün, Efsane, Halk İnançları.

Hatıralar

bēő çocu:m mar. üçü ğız, ikisi érkeK, o:lan. bu bēő çocu:u yalığıçca ⁽¹⁾ böyütdüm. yirmi sēkiz yaşında ⁽²⁾ bēyim öldü. bu çocuKları yalığıçca böyütdüm ben. ğazma, küreK bahçada ğazarKa, çit sürerkā, bir ğonşuya on bēő ğün ⁽³⁾ sürdüm. bir davar aldım bēsi ğeçisi, çocuKlara kēsdim, et o:laK ⁽⁴⁾ yıdirdim ve bu ğızların iki tá:nesini bābaaları öldü:nde hizmetğarlı:e isdediler, almaK istediler. ben ölürün a:ımından! çocuKlarımı vermān ⁽⁵⁾ dēye çocuKlarımı vermādim kimsēye. ben ölmedik kāli: ben çocuKlarımı ⁽⁶⁾ kimsēye vermān, dedim. ondan kā:li bi yayláya ğeddiK.

Yaylacılık

yayláda ⁽⁷⁾ torunum marıdı. torunumu ğatırın úsdüne sardım, burda kö:de. sa:t üçte çığdıK, za:ba: yakın üçde çığdıK. ka:ıya vardığ. zābah ezāni oKundu. ordan ⁽⁸⁾ bi verdiK, sa:lamıda vardıK, sa:lamıdda yığdıK hayvannarı. bi yimāK yidiK, yimāK ⁽⁹⁾ yidik so:na hayvannarı otlatdıK, otlatdıKdan so:na sardıK hayvannarı *morca* yaylásına ⁽¹⁰⁾ çığdıK. obamızı yapığı oturduK. davarlarımız ğeldi, davarla:mızı sa:dıK. o:laKla:mızı ⁽¹¹⁾ emiőtirdiK. başka nē diyelim?

Hatıralar

ê, têK başına böyütdüm işte. çalışdım ⁽¹²⁾ pambık talla:lana gëddim. ollarda buldu:m, gazandı:m parayla bunnara sırt_aldım; baş_aldım, yimäK_aldım, yidirdim, ⁽¹³⁾ içirdim. işde böyütdüm. ğaynana, ğaynanayla durdum_ otuz sâne, ğaynanamîla ⁽¹⁴⁾ durdum. ğaynanam_ acıK, canna a:lıK varmasın, acıĝ ⁽¹⁵⁾ haşıraydı, éziyet_éderdi. çora çoca: éziyet_éderdi, bana éziyet_éderdi. ollardan_acıK_ işde canım sıkılırdı, moralim bozulurdu. bazı a:lardım ⁽¹⁶⁾ bazı gülerdim. işde bö:lä bö:lä vaqıtımız geldi: geşdi. zamanımız doıdu. çocuKları ⁽¹⁷⁾ éverdim, torun torba sa:bı oldum. *şükür* hépisinin raĥatı da ⁽¹⁸⁾ iyi. kızlarım da iyi, o:lanlarım da, gelinlärim de éyi. damatlarım çocuKlarımdan daha ⁽¹⁹⁾ üsdün, güzäl, iyilär. *allah ra:zi ossun*, ğoyuK giden nur_ içinde yatsın_ anası, atası. ne yapalım_ işde bu ⁽²⁰⁾ ğünner bö:le bö:le, ne diyen.

⁽²¹⁾ béyim hastalandı da:da, da:dan gëlikä da: gëtdi:di. öküzlärlä gëlirkä ĥasdaıandı. geldi, ğalbim_a:rır, dedi. ğalbim_a:rır demäk, ne demäk diyi. ⁽²²⁾ ğalbim_a:rır...bir bardaK yo:urT, ayrıı verdim, onu işdi, öldü. hëç şe:y_ëtmäden_ö:le öldü. so:na aKsëkiye ⁽²³⁾ götürdülär, aĝsëkiye götürdüK kè:ri so:na canlanı, dediler. ⁽²⁴⁾ otobis yaptılar, olmadı, canlanmadı. bizi ğaraĝol, candırma aldı, gëtdi. *mëmede*, böyük_ o:luma, demişler ki ⁽²⁵⁾ anañıla ebeñ demişler, ğavga ëtmiş, anneñ de ⁽²⁶⁾ zehir_ atmış_ aşın_ içine, bubañ_ ondan_ ölmüş, demişler_ ayrı ifa:de alıka. *mëmed* de demiş ki o:lum, annem ⁽²⁷⁾ yimä:n_ içine avu atsa biz de yidiK_ o yimäKden, biz de ⁽²⁸⁾ ölürdük, biz neĝ ölmädiK, demiş. çocu: yañılıtmaK_ uçu_ ö:le, demişler. otuz_ iki yaşındaydı öldü:nde.

Baĝ, Bahçe İşleri

⁽²⁹⁾ bahçe, her gün ba: ğazarız, çivt_ëkeriz_ öküzlä:lä. ik_ öküzüm mar, sabanım mar, boyunduru:m mar. tarlaya ⁽³⁰⁾ varırın yaılıĝıcca, öküzläri boyunduru: ğurarın, sabanı ğurarın, élime sabanı alır, úvendarayı alırın. ĥo: o:lum! ĥo: dërin. tarlayı ö:lene_a:dar ⁽³¹⁾ bitiririn. ëkärin, ä:fë_j:bi ëkerin, ëkerin, işde ö:l_ö:le işde.

Düğün

⁽³²⁾ benim dü:nüm *mevlütlü* oldu işde. ğmă_ë:cesi_ i:bi toplandıılar ğadınnar, oyun_ oynamadıılar. *ĥatiP ĥoca* oyun_ oynatmadı, ĥocaydı ya oyun yasaK ⁽³³⁾ dëye oynatmadı.

gaynatam_oyun_oynatmadı. toplandılar ğarılar_êlime ğınayı yakdılar. so:nakı_ú:n ⁽³⁴⁾ burda yemâK_vêrdiler, mevlüt_okutdular. beni ⁽³⁵⁾ ata bindirdiler, al_ıtdılar. köün yokarı başıyla aşşa: başını doġandırdılar. ğetirdiler ⁽³⁶⁾ bu êve yıkdılar. sardıKlar_êki ğatıra, birini de bana bindirdiler.

Efsane

⁽³⁷⁾ êveli şeytan, şeytan dellâr, onu şê:dellârdi. adamıñ biri kedinin dörT baca:nın dördüne de cêviz ğabı:nı yapışdırmış. yapışdırdı:nda kedi ⁽³⁸⁾ tavannarda tağkıK, tuğġuK ğezerkâ, duyannar ⁽³⁹⁾ şeytanlar ğelivêriler, *lê ilêhâ illallah, eşvêdenlâ lâ ilêhâ illallah*, dêye başlamışlar. ondan kê:ri ğorKmuşlar_ışde. ⁽⁴⁰⁾ hâlbi:sâ, şeytan nê_araycâK! işde kediymiş tavannarda ğezen. bizim bêş ⁽⁴¹⁾ çocu:m marıdı. işde bêşi de burda êvde oldu:ndan ğoñşula:nda biri:irdi. bi ğeliller, bi doġallardı bura ⁽⁴²⁾ êve, oyun_oynullardı. ben, êycâ da:ısınnar, ğetsinler dêye açız ğalıdım. ğaranlıK bi ⁽⁴³⁾ odamız varıdı. ora ğetmâñ! *şeytan_abıcalı* ğöz dêye ğorKudurdum_onnarı. orda *şeytan_abıcalı* ğöz var ⁽⁴⁴⁾ dêye ba:rışılлар, çırışılларdı, saklanbaÇ_oynullardı. işde ik_üÇ_êvün çocu: birleşirdi. ⁽⁴⁵⁾ odamızñ birinâ *haccanıñ ğözü* ⁽⁴⁶⁾ dellârdi. *haccanıñ_odası* dêrdik_ışde. burda bi *hacca* dêrler kadın oturmuş, bu êvin ğızı oturmuş, ondan ⁽⁴⁷⁾ biz *haccanın_odası* dêriz_ondan. ôlâ:ydi, işde nê_âpcan, nê bilân ben.

Hatıralar

⁽⁴⁸⁾ êv, benim_oturdu:m_êv_iki_ü:z_sêneliK_êv, iki_ü:z_sêneliK, a:şaP_êv. *ê:llig ğavûru* yapmış, benim_oturdu:m_êvi. ⁽⁴⁹⁾ şinci ben bu êvde oturuyom. bu êv_iki_ü:z_sêneliK_êv. bu êviñ sa:bı burda yatırka, ğoc_o:lanıñ *misdava* dellêrimişmiş bu êvin sa:bı:na. ⁽⁵⁰⁾ âfeler basmış bu êvü. bu adamda para var dêyi ğelmişler. parayı çıkar ğoca! dêyi ⁽⁵¹⁾ ğocaya vurmuşlar, tüveK cibci:ylâ ⁽⁵²⁾ dö:müşler. çıkar parayı, dellêrimiş. bende para yoK, dedi: hâlde. ğarşıkı êvde ğardaşı varımış, ğardaşı da fark_êtmiş bu âfelârin ğeldi:ni. ⁽⁵³⁾ bizden_olanlar çêkilsin ⁽⁵⁴⁾ dêyi: o ğarşıkı êvden bu êve ğurşunu atdıKla:nda biribirlâ:nin_üsdüne yuġılmışlar, bu kim dêyi. ğatda ğurşun dêli: file duruyoru taha. ⁽⁵⁵⁾ adamı dö:müşler, ğobe:ni ğızardıK ya: dökêcâz, dêmişler ğocaya. dö:müşler, ⁽⁵⁶⁾ âfeler varmışlar ğedmişler. ğoca da so:na ğaKmamış, ğasda ⁽⁵⁷⁾ ölmüş. bu êvün sa:bı. êfeler basmış_ışde, burayı bö:le.

(58) gëdiyon, ba: ba:çeye her taraFa gëdiyom. işde gëndim çivt_ëkerin. ëkerin, gëndim tallalarımı ëkerin, baqarın. (59) ëkin këserin, harman sürärin. patoz veririn, her_ışimi gëndim görürün. erkä:miñ_ışini de (60) gëndim görürün, qadının_ışini de gëndim görürün.

Halk İnançları

köe ajit baQ! baqar gëldi:ndä (61) nisanla mayısın_arasında ya:mır ya:mayıvërdi mıdı bizim (62) bi dädeciK daşımız var. dädeciK daşına ya:mır duşına çıkarız. kö:den yëmäklİK toplarız. davar, un, bulgur, buyday_orda (63) qazannarı götürüller. yëmä: bışiriller. burdan hocalar şey_okuyalaQ, duqa okuyalaq gëdellär. çocuQlar_o:mi:n, o:mi:n, a:mi:n (64) dëyi ora: a:dar varıllar, oraya varıllar. yëmä: yiller, dädeniñ (65) başında duqayı oquruz, oqullar. o:mi:n dërkä *allah* taraFından bu qaÇ sëfer (66) dänenmişdir. biz_ordayqa ıslanırız. ya:mır bö:le ya:ar, bö:le ya:ar. bu qaÇ dëfa dänenmişdir, aslı (67) vardır. çocu:qa ik_üç käre gëddim, biliyom.

Konuşan: Hasan Tezcan

Yaş: 73

Derleme Yeri: Çukurköy

Konu: Avcılık Hatıraları, Askerlik Anıları, Günlük Konular Hakkında Sohbet, Hatıralar.

Avcılık Hatıraları

(1) avcılıK, doñuz avuna gederdiK, gideriz. köpekləri saıarız, ara:rız, bulullar. o gaçar biz kovarız. nihá:yet, bi yérde denK gélise (2) öldürüyüz. bazan deng gèlmáz, döner gèliriz, işde durum bö:le. hê! hêpisini ayrı ayrı anladı mı vère:yn? burdan (3) gidiyosuñ, saııyosuñ köpeKleri yérä, dolışıyor. tüveK atabilisäñ atarsıñ, atamazsañ aKşam olusa (4) iki döner gelisiñ vèya:hut bir iki öldürüsüñ gene (5) döner gelisiñ. bazan o seni kovaıar. burdan bi götürdüm. (6) *dere ba:* içinde durdu. vardım, bi yèleri şö:lä şö:lä çabaıar, nèresi oldu:nu bilemädım, ordan indim. hö:le bi tanıdım. bir gaKış gaKdı, bu. ben de yaıamda (7) bir kêtir var. kêtire (8) bän de vurdum. şö:le gèlivèrdi. döndüm hèmen taK, taK, iki sèver taıılatdım. è:er, ora düzgün olmayadı o da yapaca:dı aynı işi. (9) i:y ki o daş oluvèrmäsi, çıkıvèrdi.

(10) hêr kö:e gèddim. *çalııçukur, pınarbaşı, güzälsu*, burası da başga yèllerä *yárpuza* gèddim. *manavgadıñ* kö:lä:ne gèddim. hêr yérde yaptım. (11) dädèyle. dädèyi biliñ mi sen? dèdèylä. dèdèye baKma, dedeyi gör (12) gèdärdim. *çalçukurda* galdıK. yoıarı çıkdıK. bi doñuz var. birimiz (13) bi yanna gèddiK, birimiz bi yanna. ikimizi de dutmayor, doñuz. doñuz ordan bi gaşış gaşdı. bu, èvelsi ün ötü ú:zä doñuzla:ñ aşdı dèdikleri (14) yèrden şora bi *yoıarı seneye* gèldi. *yoıarı sènede* (15) davar, köpeKlä:n ó:ne çıkıvèrdi. ordan gene *yoıarı bèlene*. ordan yâzı içinden ta: *sèmerciniñ ba:na. sèmerciniñ ba:ndan* (16) ben, aradaıı yèrdeyin. yoıarda daşın arasındayın. goşdum, (17) kèsebilisäm orda öldürüyün dèdim. vardım ora soıuyvèrdim. aşşadan a:rı gèlivèrdi. göca bi çam a:cı var. (18) çam a:cınıñ ö:nü hazır ètdim. çam a:cından tam gö:de çıkarıa (19) baıabar bi sıkdım. bubañ üş gün so:na gèldi, buldu beni. ben gèddim ordan. *daşlıcaya* gèddim, o ga:ri *gözelsuya* gèlmiş. *gözelsudan* (20) bura inmiş gèlmiş, işde bu.

(21) çaldı:nı anladayın şö:lä. iki doñuz varıdı. dörT dänä mi beş dänä mi köpeK varıdı. ikisi birini kovaladı, ikisi birini kovaladı. (22) babañla *mısdava* ikisi bi gëddilär, ben yañız gëddim. ha, o yanda o:raş bu yanda o:raş, bi yërde güzäl öldürcä:dim, bi (23) virájda. bi kèpeneKli çoban zaP, zaP, zaP gèlivèrdi. ondan so:na (24) gurtaddı doñuz ordan. ha, bi da o:raşdım, gitdi: dolaşdı: dère sıra ses (25) gèlivèri güzel. oraya dikèldim, hö:le gèlivèri. acıK ta: yönü şö:le biráz geçseydi, şö:le olunca bana gèlmäK zorunda gəlik doñuz. (26) tüve:n dumanı da ya:ışlı oldu:ndan (27) çoK kapatdı. gəbcı: gömama ra:men bir buçuK metre ya var ya yoK, burnunuñ çıkdı:ı yër. kafa ordan çıkarka barabar tüveg atcän dèye, hile u:raşcaK (28) halım yok.

gaçmaK aklıma (29) gèldi. bi gediş gëddim. hèm arçama tanırın hèm ö:mä, hèm arçama. ora gèldi:lä baräbar vurdu. ormandan aşsa: o tabi (30) o an, o yana, bu yana dèrkä bazı ormannara (31) giriveriyosuñ. ormana gèlikä barabar şö:le atdım gèndimi, uzandım. şu masa a:dar gèdmäden o da düşdü, o da düşdü. ha: düşmäse vèya (32) ben yère yatmasam, bi kaç da dartaKlasa... (33) düşdü doñuz. köpeKlär çökdü. sarı köpek başladı, onnara, öte:nläre kışkanmaya gayri can kèsildi ye. onnarı (34) daKdım. ağıım başıma gèldi. uñan! dèdim. beni, dèdim. şö:le bi şey eddim elimi. gipgırmızı gan. on altı dikiş var, benim (35) burda. üş, dörd sèver gördüm. amma o, oldu:u yër şey oldu:u için (36) meçbur oldu, gayri işde. öte:nlärdən gurtulduK, öte:nlerden gurtulduk (37) bazı ş:i:den. ço:K. a:şamları bèKlärdim, *yarpuzda* oturuğa. ben bi davşan öldürä:yin, (38) gèlä:yin, dèdim bubaña. gèt, dèdi. vardım. odun siterlä: var. odun siterlä:n üsdüne oturdum. tanırğa (39) alağaranlıK başladı, bi doñuz sürüsü gèldi. doñuz sürüsü (40) èkiniñ içine girdi. hèmən odunuñ üsdünden indim, yörüdüm. gəlabalıK olduqla:ndan birbirlä:niñ (41) cayılısından soquldum mardım ara yire. bö:le kafayı bi galdırdım, gərarı bi şey var. dü bakayın! (42) çabalasıñ, dèdim ben. başğa bi ş:i: o labilir yäni. baKdım bu. ona bi tağıladđım. bi se:s, düşdü. ondan (43) kèyli sa:mdan, sołumdan gèçer gèder. galdırdıK köpeglä:lä ora goyvèrdiK gèce. za:bä a:dar goşdurdular onla:n peşinde.

(44) bubañ orda, durdu:muz çèşmeniñ başında duruğ. bi de bi a:şam, bu miñdariñ yerini ba:ka:m, gèle:m (45) dèdim. bubañ a:r a:r gèli, a:r a:r gèli. ötü:zde şö:le bi yër var indim. gèlmäS. sadè tallayı bi tanıdım, üş dänä böyüK doñuz var, (46) gözü:ür, *a:şam namazı*. ève yaddıKları yerin hèmən öte:erde. bèKlär, bèKlärin gèlmäS, ordan (47) ya:va:cca indim, dolandım. vardım. (48) güccüglär aralardaymış. bi sıkdım o yana. bi ses şö:le, a:vèrdi ilèdinlä:ñ içine. vardıK, gan açar. bubañla şö:le üsdüne bağıdıK, orda aramızdan bi da: (49)

ğavradı. yörü, dedi. kö:pekle: a! gel, dedi baña. biz bunu, ğarardı hava, buluruz ⁽⁵⁰⁾ ya bulamayız, dedi. hêÇ_olmâsa köpeKler ⁽⁵¹⁾ çevürü, dedi. köpeklâri aldık, geldik. gidemâmiş zaten, hêmen_orda ğalmış. yavrıları ⁽⁵²⁾ dutayın deye u:raşır. ula nê! birâ:r şaşma sığsaña. şö:le geċi geċiveriyollar. o ⁽⁵³⁾ ö:l oldu. öldürdü:müz şey çok da: nê: bile:yin, sayılcağ mı.

⁽⁵⁴⁾ ben bu:ra êkin biçä geldim. bubañ tabı, acıK yaşlılık, êhtiyarlık gö:desi de kişosu da çok. iki ğoşamazımış. ula! bi doñuz varıdı, bi doñuz varıdı. kırk kusur ⁽⁵⁵⁾ doñuz öldürdüK. yirmi_ü:n mü yirmi beş gün mü bi şey ğaldıK_ama çok ğaçallardı, çok.

⁽⁵⁶⁾ këyik_âvu da yapıdık_amma këyik_âvına özel gëdmâdim. bi, iki sêFer şey gëddim. da:larda deK gëlirdi. ö:le onnarı da vurdum_amma aşşa: ⁽⁵⁷⁾ yokarı on beş sâneyi gëşdi. gëdmân. këyig_êtini yemân mi? yersin tabı. êyi, mêvsümüne göre. êyi oldu:u ⁽⁵⁸⁾ zaman da olur. ⁽⁵⁹⁾ yazın_ıcca:nda da êyi olmaza. al_ışde bundan so:na gözellâşir. gëyi: mi? gëyi:i misâl bubañla gëddim vakıtta birinde köpeKleri ğaybeddim. bêlâne çıKdım, bi sês ⁽⁶⁰⁾ diynedim, yoK. ula! şö:le tanıdım bağdım. beş, altı şey var, yayılığ ⁽⁶¹⁾ durullar. beni de görmâmişlâr, hava boşlu:na, ordan ğeri çekildim. dolandım, vardım. ⁽⁶²⁾ işle:nâ şö:le bi tanıdım, içinde bi deke var, dörtlü ⁽⁶³⁾ hê:le. ona bi taċılatdım, o düşdü. ğaçıK gideyin dëyen birine, bi da taċılatdım, ğayrı ta: düşdü ora, gördüm. vara:yın, şunu iyi bi tanıyan ⁽⁶⁴⁾ baċa:yn dëdim, baKdım, ğan_aċar. acelâylä ⁽⁶⁵⁾ bi gëddi:m de ora: dikêlmış. ordan bi yana gëdmiş, şö:le âz_ileri vardı:nda ğene ⁽⁶⁶⁾ dekêlmış. dêrkân, uçurumun paċdır küldür bağdım, aşşa:da çakılıñ_üsdünde ğızarıK durü. indik, onu ordan_aldık, geldik. dekeyi aldık, geldik bi ⁽⁶⁷⁾ şimşir_a:cınıñ dibine. ikisini de orda yüzdüm. bân yüzerkâ köpeklâ:n sêsi çıKdı, geldi.

⁽⁶⁸⁾ manavul yanna gëdmiş. manavul yandan tegrar göndermişler_ora. ordan ben de onla:la oracıKda vurdu:yla barâbar ğavzana gëşdi. onnar gëlî ğayrı, dëdim. ⁽⁶⁹⁾ böyü:ün_ıçine güccü de atdım. köpeklâ:ñ zencirinden başğa bi şeyi ⁽⁷⁰⁾ de yo:umuş. yüKlândim zencirle: gëtirdim, hârmanca: ğodum. ğızıñıza ⁽⁷¹⁾ dëdim. yörü, ordan_elmanıñ_ara yêrine ğodum, a! gel, dëdim. çuvala ğaddı ğayrı onu. so:na bi da: gëddim_ora. bi teg doñuz ⁽⁷²⁾ gëliK. şuraya dura:yn dëdim, bu yanna ğaçarsa, dëdim. amma öte yanna ğaçarsa... har ğür, har ğür dêrkâ ⁽⁷³⁾ boşandı. köpâ:n sêsiniñ biri var bi yoK. ca:nım sıkıldı. ⁽⁷⁴⁾ herâl dëdim, bunu vurdu biri, dëdim. mê:ersâ oña këyikler deg gëlivermiş. o ⁽⁷⁵⁾ këyikleri kovaċlar, biri doñuzu kovaċlar.

şindi a:dım, ğarşıma bi dêke dikeliverdi. e, ⁽⁷⁶⁾ tüve: omuzumdan_ênderesâ_a:dar_o gëddi, biri ta: geldi. o ğelene bi taċılatdıK, o ora yı:ıldı. aldıK, yüzdüK. ⁽⁷⁷⁾ küfrüde köpe:n

gèddi yère yağdım_ataşı. acıK ci:er mi:er bi şî bişirdim. köpek dèdim, da:da ⁽⁷⁸⁾yalıŷz_olunca bëlki döner, aynı gèddi yèrden gèliŷ, dèdim. ben_èt yirkä gèldi. gaKdım, ordan ⁽⁷⁹⁾yúklen ba:lım yükü, indir buraya. bö:le işde. üç gün, bësh gün saysañ bitmáz.

Askerlik Anıları

⁽⁸⁰⁾ *denizlide*. biz mèra:sim bölü:üneyiz. mèra:sim bölü:ü, nè_ápacaK. bi ğumandan gèldi mi onu gèder ğarşılardıK, ácemi: birli:i. biz_orda usda ğalınca, o ⁽⁸¹⁾zâmanlarda ca:hilläre *ali oğulu* dèller bi yèr varıdı. orda ders vèrillerdi, oğuma yazma ⁽⁸²⁾bilmäyenlere. işde orda yirmi dörtT_ay yapıdıK, gèldik.

Avcılık Hatıraları

ekin ⁽⁸³⁾ talıasından saldıK köpekläri, gèddiler. vardıK, ikisi úrer_orda. ötä:nler yok. köpeK şö:le úrer, hav, hav, hav. o yannı bu yannı, doñuza hèdev_ordaysa ⁽⁸⁴⁾ora úrerler. ulan bu nè! dèdim bö:le. ğafayı şö:le idellär, ğaldırívèriller. teK ⁽⁸⁵⁾ĝırma var_elimde, basdım. ben yanaşırka ⁽⁸⁶⁾bèni görürümüş. yanaşa: yanaşa: gördü, hö:hö:höh, dèdi. bi ğaKdı, düzelivèrdi ⁽⁸⁷⁾va:tda arĝadan bi taĝılatdım. bi ba:rarak bi gèdiş gèddi. az iläri yanda arĝadan_atdım_ama burdan dişi:le çèKmiş, giren doĝuzluyu, tü:lü mü:lü doĝuzlu ⁽⁸⁸⁾ora: düşmüş. köpekler fazla gèdmädi bilmädikle:nden. amma böyük mü böyük_ayı. bi sèferde ⁽⁸⁹⁾*ölülün_altında* denK gèldi, ö:le. e, *ölülün_altında* oldu_unu...köpeK, ora ⁽⁹⁰⁾ürüg duru. iki yanı açıK, o da beni sèyredèrimiş. ⁽⁹¹⁾yanaştık sıra, yanaştık sıra bi a:Ç varıdı. a:cım ğaraltısından bi ğaşış ğaşdı. uzayasa:_a:dar yüzünü file görmädim. onun_arĝasından da ⁽⁹²⁾köpek gèdmädi. o da ö:le oldu. başĝa görmedim hèÇ.

burda *ali* bi atdıydı. o atar bu atar. ço:u ĝorĝusundan ĝendini ⁽⁹³⁾siñiyo, yannı. amcañ file ĝorĝuvèrdi, èsas_o ataca:dı aslında. az bèri yanna ⁽⁹⁴⁾ben durdum, da az_ileri yanda o durduydu. *alı*nın_üstüne ĝelikä baräbar, ö:ündeymiş. *alı* da acıK ⁽⁹⁵⁾ĝorĝalayıK mı yáĝın_oldu_undan mı tam_isabet_etdi. amma bi ĝan_aĝar, bi ĝan_aĝar. ta ⁽⁹⁶⁾ilerden_öksèviye gèldiK. *öksèviden* bu yüze yıkıldı. burdan *çataldaşın* ⁽⁹⁷⁾ĝöĝsüne acıĝ çıKdı. e, milleT bayıldı. gidelim de dèdiK, ó:leden so:na ⁽⁹⁸⁾baĝalım, dèdik. ö:leden so:na gèddiK. orda:kı göbäde yatmış ĝanlıcana. suyun_orda üst yandaĝı böĝzın_orda ölmüş. amma ⁽⁹⁹⁾so:na anladılar, ĝorĝusundan, ata, ata, ata millet ĝorĝusundan. ca:v_èdiyo||lar daşla:n başından.

gitdim. e, bédäva mı ⁽¹⁰⁰⁾ olcaK. tabi, parayla. yemä, işmä de onnarın. isdersem bi gün galırın, istersäm iş olusa ik üç gün galırın; iş olmaSsa galman ⁽¹⁰¹⁾ da. bi başka kö:e gèderin. bubañ, èkinlä: bişdiK siziñ, èkinlä: yı:dıK. bizim èkinnere ⁽¹⁰²⁾ gèldi sıra. *hasa:n*, dèdi. nè var? yáhu! kaç ⁽¹⁰³⁾ gúnsündür olar noıdu, nişlädi? isdersän gèt bi doıaş, gèl, dèdim. dörd gün üst üssüne *çalçukur*da yatmış. ulá *çalçukur*da işiñ var da ⁽¹⁰⁴⁾ başga yerde yoK mu! *güzelsu* var, *pınarbaşı* var. *manavula* varmış, *manavuldan* dönmüş, gèlmiş ⁽¹⁰⁵⁾ gene *çalçukura* yatmış. ordan habar gèlir. e, burda ⁽¹⁰⁶⁾ benim elimde köpeK yoK. hatdá bi gün *geleymäden* gèddig gene. ta: süsänin orda göca armit var, orda yaddım. doñuz da ⁽¹⁰⁷⁾ yoKardan ora: gèlir. èkin tallala:n aşsa:da çukurlara, dèrkä ⁽¹⁰⁸⁾ gèldi bi: nè bilä:n ben, dèdi. ya! nè bilän beni var mı? burda bi şey ⁽¹⁰⁹⁾ yo:sa gèt, ö:te: kö:e gèt. gaK, ö:te: kö:e gèt. *çalçukur*, işine èyi gèliyo a:nın. so:na, ondan so:na gayrı ben de ⁽¹¹⁰⁾ gèyiëdim şeyi gèddik. bi sürülü doñuzumuş, ordan bi doñuz öldürdüK. sürülü doñuzdan bi öldürdü ⁽¹¹¹⁾ kè:li zâten gaçıyollar. bi da: dönük gèlmazler buraya. sürülüyü de burda öldürdük bi ⁽¹¹²⁾ va:atda. bi da: hêç yüzünü görmädiK. gaçıyo. çok, çok.

Günlük Konular Hakkında Sohbet

nè mi yir? èkinnäri yir, bu:dayları. darı ⁽¹¹³⁾ èkardik èsgiden, uFaK darı dèller, hö:lä onnarı ⁽¹¹⁴⁾ yir. gabaK, bu sène baK, bal gabaKla:nı yidi. üş, dörd sènesindir yir oldu zá:ten dağa önce *çalçukur*da:nları yiridi, şindi bulları yir oldu. inciri yir, üzümü ⁽¹¹⁵⁾ yir. gazı da vèri yicä:k bi şey bulmazsa èkín ⁽¹¹⁶⁾ tallala:nı. işde ö:le yidiKleri. hêr şeyi yir. ayı mı? ayı da incir a:cının başına çıkar yir. armudu bulur, yir. gara dudu ⁽¹¹⁷⁾ bulur, yir. èri:i bulur, yir. fasullelä:n ⁽¹¹⁸⁾ yabraKla:nı yir, älmayı yir. hêr şeyi yir. balı da, balı da bozar yir. duyardıK da bi de burda bozmuşlar, èvelsi ün. e: *äge* şey, *garadëñiz bölgesinde* da: çok. a:çla:n ⁽¹¹⁹⁾ başına göyuyollar arıyı, görkula:ndan. öle. nasıl mı yi:yo? onu nè bilän ben nasıl yirdi:ni. adam aklıllı ⁽¹²⁰⁾ fâşur fuşur yir. yi:di: üzümü göyvèrir, acıg so:na şurä uza: görKusundan.

Hatıralar

a:li şeyi görmüş ayıyı. ayı ⁽¹²¹⁾ bunu kovalamış, gaşmış. ben de vardım, köpeKlär duara: ⁽¹²²⁾ ürük durü. *ali*, ayı dèdi. ayı, dèdi. ben, ayı ossun noıcağ, dèdim. *ibra:m a:* soKulmuş onun yanna, o da bilmiyo nè oldu:nu. ulan! benden yana ⁽¹²³⁾ gèlemädi. ben orda daşların yanında durdum. *alı* da soKulamıyo. *aliyi* èyi ⁽¹²⁴⁾ görmüş, zá:ten *aliyi* bi kovalamış şö:le. yavrula: da olunca görKmuş. amma *ibra:m a:nın* hêç bi şeyden ⁽¹²⁵⁾ habarı yoK. ta:v bi

tüveK_ atıldı dèrkä bi: ⁽¹²⁶⁾ cáyırtı bi patırtı. uła ayı! dèdi. yoK ya nè ayısı, dèdi *ibra:m_a:a* murT_ ormanın_ içinde. ondan da almış ⁽¹²⁷⁾ güzäl bi yara, gan_ akałağ bi düşdük pèşine. ilerde èsgi mazerli:n ⁽¹²⁸⁾ yanna bi sürü adam dizdiK, ora varınca gayrı bi_ ki takırtı çıKdı, öldü böyü:ü.

⁽¹²⁹⁾*a:mat hacıyı* şeye yolladıK, *sèlebir bö:azına*. iki yavru ora varmış, birini öldürmüş. hálbu:se otamatiK varıdı bi ⁽¹³⁰⁾ yol ta: atamamış_ işde. uła nolcağ bu! şindi dèdiler. yoluñ içinde, dèdiler. gaKın ⁽¹³¹⁾ şú:zä dèdim, örtüverin_ üsdünü. *käl_a:a, hasan*, hı, ya bā:nim bölcäleri ⁽¹³²⁾ yiyyo. yoK ya yimáz gayrı bundan so:na, dèdim. yiyo ya, yav, diyo. ya: yimáz bundan so:na, dèdim. hāni öldürdüK, dèmiyom. uła ⁽¹³³⁾ yimäyík de nère gidcäk! yir_ işde ye dèyyo. hër gün gèli yir, diyo. uła yimáz gayrı! dèdim ben. buna ⁽¹³⁴⁾ laF mı anlatcan dèdim, gèşdim, ⁽¹³⁵⁾ gèddim. o, hálbu:se dèyesä: a:dar_ anla:mamış bi şey, yani onuñ öldü:nü, so:na *kisèllilerde* anladıvèrmışler. ora aşşada bi *gozaniñ* yerinden_ aşşada ⁽¹³⁶⁾ dèrenin_ içinden çıkar bi suya: var. ama güzäl de bi ⁽¹³⁷⁾ mahsulät_ olur_ aşşada dèrelä:n_ içinde. ondan so:na file öldürdüler durduklar ca:nim da gène_ edse öldürür milleT de gèden yoK, gorKuyollar. ⁽¹³⁸⁾ nè gorKuyon_ ulan! tüve: atdı:ın vā:tda ölüse ölür_ ölmäsä gaçarka işi biter.

ta: çèkecän mi? e, çıkar, kènarda ⁽¹³⁹⁾ orda bi şey varsa çıkar. èyi, yemiş_ a:cında, yemiş yicä:se çıkar. èriK_ a:cında, èrik yi:cä:se çıkar, älmaya çıkar. da:dağı ⁽¹⁴⁰⁾ gillige çıkar. pèlitlerde gilliK_ oldu:nu ⁽¹⁴¹⁾ çıkar. bi èliyle atdı mı çeker, patır patır gèver, yir_ o gilliKleri, gār pèlit_ a:çla:nda, gara pèlit_ a:çla:nda. hër şeyi yir_ ayı, a:çlarda olan ⁽¹⁴²⁾ şeyleri hèp yir. kirazı, üzümü, gara dudları yiniçäk şeylerin hèpsini yir_ a:çda ⁽¹⁴³⁾ oldu kè:ri, çıkdı kè:ri, çıkacağ_ a:Ç_ oldu kè:ri. incir_ a:çlarının cáyıradan ⁽¹⁴⁴⁾ cayıradan gırar dağlarını. şindi bi çıkıyo: bu èlini dutuyo a:ca, bi èlini attı: va:tda dağlara cáyır cayır koparıyo.

Avcılık Hatıraları

⁽¹⁴⁵⁾ davşan da vurdum, davşan. nasıl_ avlaycän? köpeKler galdırır. dolaşır gèlir, ben de gèlcä: yere dururun. bakarın, tağıladırın. sor ba:lım, bir gün ⁽¹⁴⁶⁾ gèddiK de. bu tabi pāk bilmè:yor, nèrden çıkık nèrden gèşcäni, olğara ⁽¹⁴⁷⁾ ben_ oturuyon. ik_ üç şey çıkardı, ikisini de öldürdü. yav! beni ⁽¹⁴⁸⁾ dèyyo, davşanın gèşcä: yere göndermässein diyo. öldüremässein, dèrin ben de. sabaha gèderiz ca:nim, aKşama ⁽¹⁴⁹⁾ gèdmäyiz_ onu, gece olmaz. köpek galdırır_ onu yatdı:ı yerden. caF, caF, caF, o da o yanna gèder; bu yanna gèder. iki yere ⁽¹⁵⁰⁾ gayıK gitmez, o gıvrılır_ aynı sèmtine döner gèlir. nèrden gèlir? misäl ⁽¹⁵¹⁾ şu yolağdan gèlir. bu yola:a

oturuverisin, bakarsın, geliverir. bi ⁽¹⁵²⁾ tıxlattın mı hop düşer. ikişä:r ikişä:r öldürü gelidim. şindi de yüzünü görmüyom. gidesim mar, avlanasım mar da yoK. ⁽¹⁵³⁾ kegliK yoK, davşan yoK. şindi avlancağ av bi ⁽¹⁵⁴⁾ doñuz var, onuñ da yicä:K eti yoK, eti yinmäz. e: çoK öldürdüm, çoK öldürdü:m. öldürdü:mün hē:sa:bi yoK. bunuñ cēzası da var mı bilmän. ⁽¹⁵⁵⁾ hēpisini öldürdüm da:da, daşda de:K gelennäri. ben ⁽¹⁵⁶⁾ keyik avuna fazla düşkün de:ildim. säde gēddi:m ⁽¹⁵⁷⁾ va:tda da hēP bana deK gelidi. hēP de ikişä:r öldürü:düm, a:mıla gēddik. sen şurda dur, dedi. durdum. biraz durduKdan so:na, ben şu sa:tde ⁽¹⁵⁸⁾ gelecän yanna, dedi. az ilerde olana baKdım. dolu bi davar sürüsü varımış, gaçışıverdiler. daşa ⁽¹⁵⁹⁾ çıkıverdi biri. bi taKılatdım, zup, zuP. bi: da çıkıdı bi de ona o ⁽¹⁶⁰⁾ da zup. bi a:mıñ sırtında bi benim sırtında, ta: zumbulanın bi ü:zünde ara da:da doKuz sa:tde gēldiK mi. o zâman ⁽¹⁶¹⁾ da dēriyi buynuzuyla çıkarcaS, bilmän nē, cärt curT. u! şindiki ⁽¹⁶²⁾ ağılm olşa ben, onun buynuzunuñ dērisini gēzdiri miyin. al etini geÇ get. ⁽¹⁶³⁾ tüveKler elimizde, çántalar elimizde. so:na bi da: gēddik ramazan a:yıla üçümüzdüK. iki ta: vurdum ben, onu o ⁽¹⁶⁴⁾ zâman. o a:dar zorluK çekmädik. ikisi şeylä: alısa, ikisi de torba: tüvekleri alıyodu gene ⁽¹⁶⁵⁾ yönleşiyodu iş. bi de çibi:la: a:mıla, üçümüz gēddik. deke var böyük bi. alıya, dedi. alı hö:lä ⁽¹⁶⁶⁾ iniñ içindeler. bana dedi, a:am şorayı kēs, dedi. gēddim orayı kēsdim buca:ı.

⁽¹⁶⁷⁾ alı vardı va:tda da:lışıverdiler. baKdım, iki şey var ikisi de erkeK. gancıklar da: gelmeden dikilivermişler gavzan yanna. önce ⁽¹⁶⁸⁾ uFag geridäydi, şey ilerdäydi. ulan şindi, dedim. bunu ⁽¹⁶⁹⁾ çalıma geldi:nde bi taKıladayın, ona bi taKılatdım. çakılıñ üsdüne devrildi. bi dä arKadan gelenä, o düşmädi ⁽¹⁷⁰⁾ canlı bi ki ta: atdıK, en sonunda aldıg. indik, yağdı:K ataşı, biráz et yidiK. yúkländik, gēldiK. bi gēddi:mizde sän şura, ben bura. ben ⁽¹⁷¹⁾ şeydeyin, davar yatır o şeyde ⁽¹⁷²⁾ güzün yatır. ora vardım, bi ki tanıdım manıdım, etdim. nasıl olşa dedim, keyik yokarda oluyo, dedim. tü:ve:ñ içine bi ⁽¹⁷³⁾ şaşma gödüm, davşana bi sıKdım, ⁽¹⁷⁴⁾ şakırdatdıg, öldü. vardıK şeyä, so:na toplandıK, hēÇ bi şey yoK. yaK ataşı, dediler. davşanı bişirelim üçümüz bi mirtičinde suyun ⁽¹⁷⁵⁾ başında. ö:lä yidik, gēldiK, gēddik.

ben mi? ben ilkoKuldan bē:ri. a:mın ⁽¹⁷⁶⁾ habarı olmazdı, gara tavuK öldürüdüm, bozlaK öldürüdüm. ⁽¹⁷⁷⁾ sıkılayveridim, o da: daşa gēddi: va:tda onu birär atardım o da öldürmädzi. teK tüveK ya ⁽¹⁷⁸⁾ çapıtdan, çibiKdan. onnarı bilmän mi sen? u! o zâmanda onuyla biz kēklig avlarKa benim işim biterdi ya:v. háyret ediyom. onu ⁽¹⁷⁹⁾ sıkılaysa: a:dar kēkliK üterdi. bi da:lıllardı tüve: atdı:m va:tda. u! hēmen ⁽¹⁸⁰⁾ çapıdını soKuK şaşmasını

şeyderkâ gıya:meT göçerdi ye. şindi nêrde, yoK sês, yoK, bi duysam sêsini. êsgiden ⁽¹⁸¹⁾ hêr yêrde oġdu, hindi oġma:z.

⁽¹⁸²⁾ kékli: kafes kékli: dâ daşıdım. şindi bahar gèldi mi onnar çiftläşillär. çiftläştiklä: va:tda şindi yavru yapmaK için yuva ġuruyo dişi. şindi ⁽¹⁸³⁾ dişi ġayboġdu mu êrkeK ötüg duruyo. sende de dişi kékliK varsa ⁽¹⁸⁴⁾ varıyo:sun, bi a:ca şö:le üsdünü örtüyosun. o bi ütdü mü ġüP ġelen ora ġeli, ġü:P ġelen ora: ġeli. altı mı yedi dänäsi mi ⁽¹⁸⁵⁾ bi biden ġeldi, çataġdaşdan, yoġardan, ġüvärcin sırtla:ndan. alla:h. yêrinde ⁽¹⁸⁶⁾ békliyik teK tüvek bi sıkacaġsın. ondan kè:li bi sıkılaycaKsın, bilmän nê. bi atdı:ın yêrde bi da: ⁽¹⁸⁷⁾ atamayo:dun. ama ⁽¹⁸⁸⁾ şindikî: tüveklär i:bi tüveK olsa ġedmiyoġlar zâ:ten uçmuyoġlar. tüveK atıldı: va:tda, silkelänivëriyoġlar, hól ediyoloġlar, uçmuyoġlar. kéglik ġene ütüvêrde mi o da ġene ⁽¹⁸⁹⁾ yöriyyo. sen tüveK sıkıla:mayosun. çoK ⁽¹⁹⁰⁾ zêvklü bi şey o amma yoK, o. o kümâden ġaġar şu kümâye u:rar, şe edersän, tüve:ni sıkııarsan ölä öldürüyosun. ilk öldürdü:müz ⁽¹⁹¹⁾ çoK na:dir oldu. o: ta çataġ daşın dâpäsinden ġüpeden ġelir kékliK. hâlbü:sâ ⁽¹⁹²⁾ seniñ eşin orda, nê işin var orda. sêsine ġeliyo, dişi kékli:n sêsine ġeliyo.

⁽¹⁹³⁾ şindi hêpsi bitdi, şindi yoK bi şey. tüveg atcaK bi şey yoK. nê tü:ve? bëlki bi sänäsindir tüveK atman. ġışın bi ki ġara tavuK öldürüsäm bilmäm ⁽¹⁹⁴⁾ başġa. êsgiden ġüvärcin müvärcin olurdu, onnar da yoK. o bitdi. onu orda ⁽¹⁹⁵⁾ vuruġa, burda vuruġa ġeddi: yêrlârde de ġeddilär, vurdular. onuñ ⁽¹⁹⁶⁾ kókü kêsildi, yoK. bi avcuġ yaparġa toruzda mércimeyâ ⁽¹⁹⁷⁾ çoK ġelidi aġay aġay, o böyüK âġa ġüvärcinnârdan. ora duruvêrdim şeyiñ dibine, çam a:cının dibine, oraya çoK ġeliyoġlar. ġeli mi? üş, dörT ⁽¹⁹⁸⁾ dänä sıkı atdım. sıkıyı atıK şey edesâ: a:dar doġaşır, ġene aynı a:ca ġelir. birinde iki, şö:lâ bi ⁽¹⁹⁹⁾ yön deK ġetirdim, ikisi bi düşdü. dörd, bês, bês file varıdı öldürdü:m. ama onnar ⁽²⁰⁰⁾ ho, kéklik i:bi ġüşlü. ġene öteki o daşdaġı yâban eri: i:bi bi şey, o, küccüK, yoK.

Konuşan : Emine TAŞKIN

Yaşı : 83

Derleme Yeri : Hocaköy

Konu : Hatıralar, Yöresel Yemekler, Çobanlık, Türkü.

1. Kayıt

Hatıralar

⁽¹⁾ hava oldu ğıS, há:cer_ oldu ğıS, bu o:lan dèdile: bu da ğıS_ oldu, baca:nı dutdum, ayağ başını bi dönderdim *cemerliK* daşa gèdsin de o:şün dèdim. ölmedi. ⁽²⁾ á:cıK_ äKmā: de hindi bu ⁽³⁾ vèriyi, vèrmesem, èdmesem_ èyiymişimiş. bèş ğız va:r, èkí de o:lan va:r yè:di. häh. tabi, bi o:lü ğız, iki o:lü ğız. yáš ⁽⁴⁾ sèKsen_ üç, da: èyiyin ca:nım, náPayın. *alla:*ma şükürler_ olsun, zà:maniñda ana görmedim, buba görmedim, bèş ⁽⁵⁾ yaşındeydim_ anam_ öldü:nde.

- äbā:ñ_ incir ğuvanına gèddi:ni ⁽⁶⁾ añladivèr_ ènde: çoca:¹

⁽⁷⁾ anam_ öldü, anam_ öldü. bubam_ èvländi, orta_ irde sa:londa bi dü:ün var, oynalllar ğoñşunuñ biriniñ. benim de ğarnım_ a:ç, nápayın ben ⁽⁸⁾ acı:n. äbemiñ bi dizi varıdı, èveli tu:la ğata:llardı, tu:lu: ğurudu:llardı da inciri tu:la: ğata:llardı iyi ⁽⁹⁾ tav:ansın dèyi, tav:ı dursun dèyi. äbem, orta yirde sa:londa oynalllar. hërkeS_ oyun_ oynar, ben de ⁽¹⁰⁾ açı:yın, nápayın. ben bi çocu:un, ğèldim. ebem...boydáy ⁽¹¹⁾ varıdı du:arıñ dibinde de üsdüne ğoduyduK tu:luu. o tu:luKdan_ incir_ alıK_ yiyecä:n göya, yiyecä:n. a:cıK_ dā ilerlä:n, a:cıK_ da ilerlä: ⁽¹²⁾ dërke zubbadağ_ ètdi ğavam tu:luğa. äbem boydayı çıkarmış dibinden, háberim ⁽¹³⁾ yo:K. kaFam tu:luğa ⁽¹⁴⁾ dayandı, bö:le dāpesi aşşa, bacaK:larım yo:karda, èllerim_ aşşa:da ğuvanıñ_ içindeyín. ğuva var bi, şö:le bi ba: işde ğuva var. bağı:rı: bağı:rı:yın hërkeS_ oynar, duyan yoK. ⁽¹⁵⁾ dav:ıl_ çala:llar, oynalllar, benim sèsimi duyan yoğ. ba:ırdım, ba:ırdım duyan yoK. so:ra

¹ Bu kısım Emine Sağlam'a aittir.

biri ⁽¹⁶⁾ dediy ki ğarınıñ biri burda, içerde bi çocuĶ ba:ırı: ámma nérdeydi:ni ⁽¹⁷⁾ bilemediĶ, dedi. bacaĝlardan başĝa bi ⁽¹⁸⁾ yerim gózüKmez ğuvanıñ içinde, bacaĶlarım görünü, gó:dem, kafam_aşsa:da. a:cın, a:cı:yın.

ëbem, ëbem baĶdı. sève:rbirliK ğarısı onuñ da ğocası ⁽¹⁹⁾ sèverbirliKden ğelmemiş. dayım_öldü. onda ğaldı iki çocuĶ. anam_öldü. biz de ğaldıĶ_üç çocuĝ, birini ⁽²⁰⁾ vèriédiler dörd_aylı:dı. e: biz ğaldıĶ_ëbemiñ başında, è °dayım da öldü, onnaĝ da ⁽²¹⁾ ğaldı. ëbem ħangımızı ⁽²²⁾ baĶsın, ellerin kö:leriñden_öteberi ísdedi de ğeldi de bizi bèsledi. tabi. bèn hèÇ ana buba ⁽²³⁾ ákmä: yimedim. sen burda nè baĶan. o bi dizi şeyden, o bi diziyi de aĶıĶ yecä:k mññ? ben_onu maĶcıla: vèreceKdime: dedi, äbem bacaĶlamıñ_áltına ⁽²⁴⁾ iki vurdu. e: ikí a:ladım ğayrı. nêpayın. so:na ordan bi ğarı ⁽²⁵⁾ á:ccıĶ ğünebaĝan vèrdi ëlime, onu yimeye başladım. nêpaca:n.

tabi. anam_öldü. anamıñ_úsdünden şö:le ğeçer ⁽²⁶⁾ ğeliyin_öteberi, baş_ucundan. ğünebaĝan ğırarın. bu çocuĶ ⁽²⁷⁾ dedilä: anasını yaĝacaĶ, şu ğünlüK tavasını barı çekin ğeşdi: yerden, dediler. oyna:rın. nè bilè:n. anamıñ_öldünü, ğelmeycäni ⁽²⁸⁾ bilmeni ki.

- e, ana:ı nasıl ⁽²⁹⁾ ğatdıydıñz yorĝanıñ_áltına? ²

anamı ⁽³⁰⁾ tärlesin dèyi basdırdıĶ ca:nım.

- nasıl ⁽³¹⁾ basdırdıydıñz? ³

e: buĝam, i° bubam, anañ, dedi. bi telläsin, tellädelim dedi, zatúreye ⁽³²⁾ ğarmış, dedi. anam kö:ün ⁽³³⁾ bécisiydi, bëzi çoĶ doĝurdu è:vele, o bëzi doĝurdu. çoĝ ğèderdi ona buna. anam hasdañmış, zatúreye ğarmış. yorĝanıñ_áltına yatırdıĶ, tärledece:z. beni bi ⁽³⁴⁾ ó:üne otuttu buĝam, *hatmayı* bi ö:üne, ğèndi de ⁽³⁵⁾ ik_übü:ne basdı bö:le yorĝanın. tällesin_anañz, dedi. a:cın_úsdümü *ämine*, *ämineyle hasan* a:cın_úsdümü, ben_ölece:n ⁽³⁶⁾ hıñdi, dèr_anam. ölmessin, *ismahan* ölmessin, bi şey_olmazsın a:cıĶ ⁽³⁷⁾ telle hèle, tellädiñ mi yumuşarsın, dèr

² Bu kısım Emine Sağlam'a aittir.

³ Bu kısım Emine Sağlam'a aittir.

bubam r hmedlisi. so:na acıĝ durduĝdan so:na ses k sildi, h :le:  liyle ⁽³⁸⁾ ĝaldırıldı benden yannını yorĝanıñ  ltını h le bi ⁽³⁹⁾ nefeslendiridi. so:na bi ĝarı vardı, bizim  ve  atalıdı. bi ĝarı oturudu, *ismaha:n*, d di. s slenmeyiv rdi ye ĝelsene ⁽⁴⁰⁾ baĝsam, d di buĝam. o ĝarıya saĝın *ismahanı* ⁽⁴¹⁾  ld rmeyesin yorĝanıñ  ltında! d di o ĝarı. bi Şey  dmediĝ, d di.  ocu:la acıĝ tell sin d yi basdırdıydıĝ, d di. ĝ :ldi, o ĝarı bi baĝdıydı,  bemde ⁽⁴²⁾ nefes n  arasın. anamda bi Şey ⁽⁴³⁾ yoĝ, anam  lm Ő, yorĝanıñ  ltında  lm Ő, n fessizlikden  atlamıŐ. aĝın  sd m ! ben  lece:n hindi, d di. hiĝ  ĝlımdan ⁽⁴⁴⁾ ĝ dm S  ocuĝluĝda. aĝmadıĝ  sd n , tell ce:K d yi aĝmadıĝ yan  terlerse z t reyi ĝurtaracaĝ d yyoS. a:Ődıĝ, baĝdıĝ, anam ⁽⁴⁵⁾ h ĝ ĝurdanmaS,  lm Ő.

- kırĝ yaşında ⁽⁴⁶⁾ file anca: ⁴

- ana Şey,  bem kaĝ yaşındaydı  ld :nde ⁽⁴⁷⁾ d r  anaña? bilmez ki, anamıñ   aĝlı file  rmiyordur do:ru d r s. ⁵

 ĝlım file  rmiyordu. ama anamıñ bi saĝı varımıŐımıŐ. bu k :de hiĝ bi ⁽⁴⁸⁾ t K saĝlı ĝarı ĝ lmemiŐ d nyaya. tam Őullaĝa, dizlerine inermişimiş. ⁽⁴⁹⁾  vralıñ  sd ne b z doĝudu. b ze doĝuttu vaĝıtta b :le, buam ⁽⁵⁰⁾ varımıŐımıŐ, ard  yandan  ıkarımıŐ d Őeri. ardından sallanıyımıŐ h :le saÇlar.  oĝ saÇlı ⁽⁵¹⁾ ĝarıymıŐımıŐ   anam. anam ĝibisi yoymuŐ, ĝ lmemiŐimiŐ d nyaya.  oĝ saĝlı, saĝı ⁽⁵²⁾ uzunmuşumuş ca:nım. n  g z limiŐ, otuz  ki  rme  rerimiŐ,  bem, anası.  bemiñ   anası, otuz  ki  rme  rerimiŐimiŐ, kafasına bi de ⁽⁵³⁾ boncu:la diz rimiŐimiŐ.  bem ĝayrı o iŐleriñ meŐĝ luymuŐumuŐ. ardından ⁽⁵⁴⁾ tanıyan, ayrılmazımıŐ anamıñ. b :le ĝubbuĝ ĝubbuĝ d nerimiŐ saĝı.

-  y  ana! da:yımı nasıl sadmışlar ⁽⁵⁵⁾ y r ge anladıv r  ngi  oca: ⁶

⁽⁵⁶⁾ dayın, dayıñ.  : anam  ld , dayın ĝaldı aş. biciĝ yok, s T yoĝ, ineĝ yok, davar yoĝ.  vel b :le iki s r  var da:larda, o da ⁽⁵⁷⁾ k mse yoĝ k :de. n paca:z? d rT  aylıĝ  ocuĝ

⁴ Bu kısım Emine Saĝlam'a aittir.

⁵ Bu kısım Z hre TaŐkım'a aittir.

⁶ Bu kısım Emine Saĝlam'a aittir.

né yér. üç buşuK, dörd ayılıK. bi kı garı vardı, onuñ yanına götürdüK, iki ⁽⁵⁸⁾ yol emdirer déyi. onuñ çocu: vardı, émerdi, bizim de emdi ⁽⁵⁹⁾ iki, üç yol, olmadı, né yapalım. beKmáz yoK, hálvá bışirecek; şeker yoğ, hálvá bışireceK. çocu:n a:zına né verecegsi:n. ⁽⁶⁰⁾ öte: eddiK, bér è:ddiK. äbem, a:lar, a:lar, a:lar. äy *allahım!* gèndini ⁽⁶¹⁾ aldıñ da çocu:nu né, néden almadın, dèr ebem ra:mátlı. óyläyke, ⁽⁶²⁾ ötü:zde bi garı varıdı, èyi biciKliydi bö:le. o garı geldi. accıK hálvá bışirivèrmiş, undan hálvä. accı:nı ä:zına ⁽⁶³⁾ yaladığedi, dama:na da bi incir gö:du, o inciri ⁽⁶⁴⁾ sörarıka çocuK gèddi evden. satä eddiler gayrı çocu: kim bakacaK. äbem bi sèverbirliK garısı. iki çocug o:landan var; ik üç çocug ⁽⁶⁵⁾ bizden var, anamdan var. bès çocuK kim bakacaK.

- iki ay so:na o:lan ölmüş, üç ay so:na gız ölmüş. ⁽⁶⁶⁾ üç çocu:la damaT galmış, iki çocūla: gelin galmış.⁷

- e: şey ⁽⁶⁷⁾ yörüg garısına verilişini de anlad ana.

ördan kaçmışlar, götürmüşler. *sabır haşam* ⁽⁶⁸⁾ varıdı, buşamın gardaşı varıdı, haşam. çocu: almışlar, iki ⁽⁶⁹⁾ incir almışlar èllerine. incirden başga né var è:veli, bi şey yoK. incirin ⁽⁷⁰⁾ biräzini dama:na, ä:zına dudmuşlar. onu émerkäne götürmüşler. émerimiş, biçig émer gibi onu dama:nda émerimiş ⁽⁷¹⁾ gayrı, o çocuK biciK gibi. *manavgada* varmışlar, bi tellala vèrmişler. hèÇ alan olmamış. çocuK var ⁽⁷²⁾ sadlıg o:lan çocu: var bi sadlıK, demişler. ämma: almamışlar. ordan gène ⁽⁷³⁾ hebişmişler bubamıla haşam çocu: o dama:nda o inciri sorarımış. onun tükèddi: vaqıdda ⁽⁷⁴⁾ bi da: incir soqallarmış dama:na, bi da: başga biciK yoğ gayrı. ta: bèri *kírten bèlene* yère geldiKleri vaqıtta bi yörük garısı varmış, göyun ⁽⁷⁵⁾ güderimiş. duruñ ⁽⁷⁶⁾ baça:yın! demiş. siz, az *hocakó:lüye beñzersiiz* ämma demiş, bilemedim de demiş. sizi:yle bi göñuşuvère:yin, demiş. yörüg garısı göyun güderimiş. onuñ da o:lu ⁽⁷⁷⁾ èsgärdeymiş. gèliniñ üş gızı ⁽⁷⁸⁾ olmuş, o:lan olmamış. gèlmiş, seniñ gibi, demiş haşam rahmädlisi. gatlarda oturan garılar hèÇ dèrdimize dərman olamadı, demiş. ⁽⁷⁹⁾ ovada: göyun güden garı señ mi dərman olacaKsın yörüg garısı? demiş. ⁽⁸⁰⁾ onnar abıla, onnar ga:kamaz yerinden, demiş. baK! ben göyun ⁽⁸¹⁾ güdüyoru:n, bu çocu: da güderin bëlki, demiş. o garı, gèlmiş. indirin çocu: bi baça:yın demiş. onuñ da gəlinin üş ⁽⁸²⁾ çocuu olmuş. o:lan

⁷ Bu kısım Emine Sağlam'a aittir.

äsgerdeymiş. o:lan olmamış. o:lan äsgäre gèdmiş ⁽⁸³⁾ geliniñ göcası. üş gız olmuş, o:lan äskere gèdmeden. gelmişler, indirmişler. bi baKmış ⁽⁸⁴⁾ çocuğdan ayrılamamış. çağır göz, aK beñizli ⁽⁸⁵⁾ bi o:lan çocuyumuşumuş. gèliñ! ben, sizi bi éve götüreyin de geline bi danışalım, demiş. - èvel bö:le telefon mu var, telğıraF mı var èdeceK. eskär oca:na bi ⁽⁸⁶⁾ metduP gelise gèli, başğa bi şey yo:du ya. - éve varmışlar. ämine_eli:n, demiş. nè var? demişler. ⁽⁸⁷⁾ saã bi şey diyecä:n, demiş. ben bi çocuK getirdim bura: demiş.

⁽⁸⁸⁾ seniñ iki dene, üş däne gızıñ oldu, demiş. yá: o:luñ olur ya olmaz, demiş. gèl! şu çocu:u alalım, demiş. èyi bi çocuK, gözleri çağır bi o:lan ⁽⁸⁹⁾ çocu:u, demiş. ana, demiş. bayram gèli de beni ⁽⁹⁰⁾ düverse ben nè yapayın, demiş gelin. nenden aldıñ bu çocu: benden izinsiz? dèrse ben nè yapayın, demiş. - è hindi telefon var, ⁽⁹¹⁾ èdi:erisin, gurtarısın. èvel var mıdı. yo:du ya bi şey. bi metduP varıdı. metdub kaç ayda geleceK kim bili: - è:re ⁽⁹²⁾ bu báyram saã bu çocu: baKdırmazsa ben gèndim bakaca:n, demiş. aK ⁽⁹³⁾ beñizli, çağır bi o:lan çocüymüş. ⁽⁹⁴⁾ göca_a:rınıñ alası varımış amma: bi şey dèr miki geline alıerice:n, dèrimiş. amma o:lan bi şey dèr miki diye gorkuyorumuş. nèyse almışlar, bi geçi ⁽⁹⁵⁾ duta_ëlmişler. bubam almış, gelmiş o geçiyi. o ğarıyla ⁽⁹⁶⁾ kèsdirdi bubam, o geçiyi, öteki ğarıyla. bi çocuK satdıK.

- siz dærdliyi nè ⁽⁹⁷⁾ ararsız? derdli burda.⁸

e° tabi. yoğluKdan, nè varıdı. geçi ⁽⁹⁸⁾ yoK, ineK yoğ, mama yoK. èvel şindi şö:le bi şey var mı? para yoğ. e, bubam dè: se:l_évinden dörT batman ⁽⁹⁹⁾ bu:day almış da bubam, anamıñ gelinlik sandı:nı götürmüş de. manavğadıñ bəri yanda nère ora ⁽¹⁰⁰⁾ kirtenden. kirtenden dörT batman boydayı yúklenmiş de bura gètirmiş sırtında. yeme:ni ⁽¹⁰¹⁾ ile alsam dèyè, anam_aşşa do:ru ⁽¹⁰²⁾ ö:ne gèdmiş de ordan_acıK anam yúglenmiş de gètirmişimiş. ana äkmä: de görmedim, buba äkmä: de. ⁽¹⁰³⁾ heriF_aldım, göca äkmä de görmedim. hëpisinden ğaldım.

⁽¹⁰⁴⁾ kaç yaşında evlendim? geldi geşdi be. ğaşmadım, ğaçmadım. evlendim. duramadım_onla ⁽¹⁰⁵⁾ soysuzudu. bize yaramadı so:na ondan boşandıK. bi adam tá: aldıK, o da

⁸ Bu kısım Emine Sağlam'a aittir.

h r g n toĝmaĶ (106) d ver gibi d verdi. o da d :d . - d yv r, d yv r. - o s ysuzudu, bi: Ő e yaramazıdı. e:itmen varıdı ya k  n,  :retmenler (107) yoĶdu.  vel, e:itmenler varıdı. ille sen, d di. aĶ bunu, d di. g çinirsin, d di. maĶları var, işler y rsiŐ, d di. e. (108)  :z  oĶ, g :re yoĝ. edeP_ zeri bi Ő eye ĝadmaz. g :re mi varıdı. (109) ataş mıdı, bi ĝaŐıĶ Ő y bul sun. o da oĶmadı, onuyla (110) h   g çinemediĶ. onu da yoĶlayv rdiĶ, o da iki d :d , d :d ,  ld remedi baĝdı ĝodu vardı, ĝ ddi. y di den   ocu:m mar.

- e, ana, ĝara tiren haĶam, bubamı (111) aĶaca:n d di:ne n  d di?⁹

(112) aĶma onu, d di. baĶ! d di. sen bizim  KS z m zs n, d di.- a:cıĶ_ ĝrabaydıĶ, biz bu adamıla. (113) k kden  ĝrabaydıĶ, Ő yden dededen,  beden. - aĶma, d di. o seni d ver, d di. d verse varı ĝedersin_amma d di, varsaŐ (114) ĝesseŐ de oĶmaz, ĝed ceĶ y rin yoĶ, anan yoĶ, (115) buban yoĶ, aĶma onu sen, d di. ĝard Őı: aĶdı:m heriŐiŐ ĝard Őı aĶma, d di. ĝeliyo: d ver seni, d di. ĝene aĶdıĶ.

- varmış, tiren haĶam (116) d yi: rmiŐ bubama, aĶma, aĶma, d di. emine seni tiren, d miş.¹⁰

tiren, ĝara tiren, d llerdi ĝarınıŐ_adına. aya: Ő ydi de tir n (117) ĝiŐiydi de. sen, d di. aĶıcaĶsıŐ_onu amma d di. seni d ver, yarış saba:la (118) ĝedeceg y riŐ yoĶ, n re  dceĝsin? aĶma, d di. atı r_ ngi sıŐtları Şura (119) d riye, d di ona. y ngem sıŐtları ĝetirdi benim yanıma, ben sıŐtlarını yıĶarın bi yandan. atı r seller_alıŐın, ĝedsin, d di. ĝene (120) atı rmedim ben. ora: ĝoydum ĝorĶumdan. sen, benim_alaoca:m ĝarıya n  ĝarıŐıŐ d yi: ĝedmiŐ, onu da (121) d ym Ő. işde  :le.

-  bede laF bol.  beniŐ hiĶ yesini bi (122)  m r y dmez_anıatmaya. haĶ. bir  m r y dmez.¹¹

kimseden bi (123) feyda ĝ rmediĶ, h  .     ocuĶ ĝaldıĶ. birimiz y rganiŐ bi  b :n  basarız, birimiz bi  b :n  (124) basarız, bubam_ikisini basar. birini ha:tmayı oturdur, birini de

⁹ Bu kısım Emine Saĝlam'a aittir.

¹⁰ Bu kısım Emine Saĝlam'a aittir.

¹¹ Bu kısım Emine Saĝlam'a aittir.

beni oturdur. *kämál* ⁽¹²⁵⁾ beşikde a:lar, saılayan yoğ. bi şey yoK vereceK. geçi súdü yoK, mama yoK, nè ⁽¹²⁶⁾ vèrecägsın? işde öl_öle: meydana geldi, gèddi. altı, yedi denä çocu: var hindi. e: işde, neler çekdim, neler. biri a:cıK günebakan vèridi, onu yecä:n deyí: ⁽¹²⁷⁾ göğe gö:e atıldım.

- gèndi çocuKlarını nasıl ⁽¹²⁸⁾ böyüddün? dèr_ana.¹²

⁽¹²⁹⁾ gèndi çocu:mu da böyle böyüddüm, yoydu bi şey. şu gara donuñ_ara yirine, gıvrımlı yèri, a.ñı kèserdim. çocu:n_apış_arasına gordum, töse: sarardım,⁽¹³⁰⁾ hèbiçi:rdim. töseğ de şey de toPıanè:ridi, dürüP_iki yol südüK yedi mi ⁽¹³¹⁾ toPıanè:ridi. toP toP_oludu.

- bağğalı file nèrde ⁽¹³²⁾ görecä:ñ_ómründe.¹³

Yöresel Yemekler

⁽¹³³⁾ bağğalı nèrde gördüK ca:nım, bağğalı zátı görmediK. accığ_un dökä:rdim, acıcıK da şekär, yo:du. bekmeS dökärdim bi gıyıcıK ⁽¹³⁴⁾ hálvâ bışiriK_onu vèridim.

- PaKıla unu, armıT_akmä: nasıl ⁽¹³⁵⁾ yediñiz? anıaT_engi ço:ca.¹⁴

⁽¹³⁶⁾ armıT_ekme: şu da:larda biten deli armıT yoK mu eşşe:_armıdı, onu toPıar, gèlidik, düverdiK. ⁽¹³⁷⁾ èvele yaşıka topra:la: bi düverdiK. ondan so:na acıK gurudu mu bi dā: gatarđıK. bi dā: dibeKle düverdiK. bi ⁽¹³⁸⁾ kile boyday, bi kile de şey_armıT. götürü, ta: o yakada şamla:ñ_çinde bi dē:men var, orda ⁽¹³⁹⁾ ügüdü gèlidiK, bi kile şey. biriñde kèse düşüerdi, sāl_aldı gèddi. çay var bi gocaman, çaydan kèseyi aldı gèddi, ⁽¹⁴⁰⁾ kèseyi, un kèsesini. gèddi: yoğ, boyday nè_arasın, ⁽¹⁴¹⁾ çarşafın_çinde gètiriyiz boydayı, çarşafın, èkiniñ. elimizile hō:le yolarız_ikişer:dänäli, üçer:däneli, bi çarşafın_çinde ⁽¹⁴²⁾ gètiri:yiz.

¹² Bu kısım Zühre Taşkın'a aittir.

¹³ Bu kısım Musa Sağlam'a aittir.

¹⁴ Bu kısım Emine Sağlam'a aittir.

yoK ki: b yimezdi, ⁽¹⁴³⁾ b yimezdi, m :reme davar vurdu: n y r_ola da davar yatar da acig biterse.

 obanlık

⁽¹⁴⁴⁾ yedi g n, yedi gece davar g dd m. yedi gece davar b Kledim, burda a şada: *gele:ymede, gele:ymed *. ⁽¹⁴⁵⁾ birinde bi vardım, baKdım, bi uyandım baKdım, g rd m. Şey yoK, davar yoK, ⁽¹⁴⁶⁾ n r _ ddi bu davar? ha! bubam gece, ef : g dmiŐ, varmiŐ, bi ba: n_ altına durmuş. ⁽¹⁴⁷⁾  z daha varmasam ba: n_ i ine girmiŐimiŐ.  ayri o, ba:n_ i ine girseydi, bizim_oca:mız s nd yd  z ten. davar n  gor_orda  ayr . ordan davar_a şa bi ⁽¹⁴⁸⁾ heykirdi, bi pıskırdı:m maKıtta, h y! d di. bubam gene *gele:meye* g ddi, ta: a şada *gele:yme*.

Hatıralar

 oK ⁽¹⁴⁹⁾  ille  eKdi,  oK  v tliydi,  v tliydi. elli yaş burma y klenidim sırtıma, onu g tiridim, onu g tiridim. h riF ⁽¹⁵⁰⁾ yolda  alıdı, ben_ al  gelidim onu. d ner bi da: al  gelidim.  oK  v v tliydim,  oK  v v tliydim. h : so:na d vd m  ayrı, be. ⁽¹⁵¹⁾ kaK :rdim so:na. - u!an! h psini a n!adıK da b :n, başga z man niŐleyce:z? - h rif beni ⁽¹⁵²⁾ b : n bi d :er, iki d :er, uÇ d :er, hemen d :er. hemen, d dim. ben ⁽¹⁵³⁾ dayaK y ce:K_ ŐŐeg d ili:n, duracaKsan doru dur, durmaycaKsan ben g di :riy n, d dim. ⁽¹⁵⁴⁾ merdeKden_a şa: y neldim, hayata vardı:m maKıtta ardım sıra dutdu beni. g dme, d di.  ıKma ⁽¹⁵⁵⁾ kaKıyı dışarı, d di. h :le  ttim, kaKıyı g KS nden_ b r_elle bi ⁽¹⁵⁶⁾ kaKdı:m vaKıtta zubbadanaK g ddi.  ıKdımıla g ddim  apıdan. h   s slenemedi amma hasdaydı,  i:er hasdalı vardı onda. ben ⁽¹⁵⁷⁾ de yo:du, ben dutdu:mu a şa: ⁽¹⁵⁸⁾  ndiri:dim, dutdu:mu. dutdum yaKası ndan, g dme, d r.  apıyı a: ar,  rter, h m beni ası!ır, g dm : d r. h r z man, ⁽¹⁵⁹⁾ h r z man, seni n daya:nı y ceK_ ŐŐeg d i:lin ben, d dim. yaKasından dutdum, bi kaKdı:m da zubbadanaK y re. kaKıyı ⁽¹⁶⁰⁾  dd :m le g ddim. so:na ya!vardı, ya!vardı. gene g ldiK.

 y! n ler g  irdim ben be. hi  dadıyla bi eKmeK yim dim ⁽¹⁶¹⁾  ocuyka. z :ten_ anayı g rmediK. amma: gene de *al!ahıma* ⁽¹⁶²⁾ Ő g rler_olsun.  oK Ő g r. Şimdi h r Őeyim mar. amma  ayr   iyimatı yo . h sda!ıK_olmamı ca:nım. ⁽¹⁶³⁾ h sda!ıK  oK ya Őeyim,  i:ri  bi par asını a!dı!ar, b bre:n bi par asını a!dı!ar, z :ten_ emeliyetliydim. ⁽¹⁶⁴⁾ saFra k sesini a!dı!ar. gene de *al!ahıma*:  oK Ő g r_ yiyin, Ő k r, Ő k r,  o  Ő k r.

- şindi bi de túrkú çariêr_engi coca: ğayrı. ğar ya:mış, boran_örtmüŝ, buluŝduğumuz ⁽¹⁶⁵⁾ yèri dè, haydí baċa:yın.¹⁵- olmaz, olmaz. nè túrkúsü söyle:vèrece:n. olmaz, olmaz, olmaz.-

Türkü

şu: da:ları:n_ardında:n ferî: yayılır ferî: y, ⁽¹⁶⁶⁾

ya:mış ya:mış ğar_örmü:ŝ, ğonuŝduğumuz yè:ri: ey,

şu da:ñ_arasına gül ğoldum_arası:na:

şu: da:ları:n_ardı:cı: ğınalı barmaċ_u:cu: uy, ⁽¹⁶⁷⁾

sevülmeyen ğızla:rı:ñ, ğabúl_olmaz_ö:rucu: o:y. – bilme mi:yin. -

háy bułu:da: bułu:da: sèrdim, çevreyi: du:da:

düñ ğeçe yá:ri:ñ ğolu:nda: alā ğözler_uyku:da:y. ⁽¹⁶⁸⁾

aċ dè:ve:m duzda:n ğè:li:r, yükú ğürbüzde:n ğè:li:r,

o:la:nla:r hasda:lamı:ŝ, dārma:nı: ğızdan ğè:li:r.

- ayşama_a:dar saysam biliyín ben. yaPmadım_anam. buċam ⁽¹⁶⁹⁾ yoyuyduy ċu zaten kimiyle yapca:n. ebemiñ yanıñdaydım. séverbirliċ ğarısıydı.-

nè diyeyi:n_aĝlaya:yın bu i:şe: ⁽¹⁷⁰⁾

dołana, dołana girece:S ğıŝa:

háydi ğızım bende:n çıċ da ğók da:şa: ⁽¹⁷¹⁾

¹⁵ Bu kısım Emine Sağlam'a aittir.

n  diyeyi:n  ağlaya:yın yazıma:

şimdi bunda dikđaT_ yle s z me: (172)

đadłana:yın đaderime: yazıma: y. - buđları h P  ar :ereceKsiđ_onłara. -

anasıS, bubasıS bi y r mısdığı:m, (173)

 apa tallaları:đ_olşun yasdığı:đ,

g liP g  er benim de g nşli:gi:m.

n  diyeyi:n  ağlaya:yın đadere: (174)

ah! n  d sem yakışırđı p d re:

 l m beni goyuK g ne gidere:y.

a:layı, a:layı đurudu g z :m, (175)

n den  irk nimiş bu đad r yazı:m,

yahı, k r_olaydı ay_ l :m g :z :đ!

şimdi bunda dikđaT_ yle s z me: (176)

đadłandıma đaderi:me: yazı:ma:

ah! v rmedi:đ_ l :m bağa  zi:n_ :y.

-g Kmeniğ Şeyini bile d yiv r. g Kmen (177) boşana: g tdi:nde n  d miş? g kmen, g kmen
boşana: g dc :nde. ağ  arđı: k meniğ_ : .-¹⁶

k meni:đ_ :leri: tahtağı s Kmek,

¹⁶ Bu kısım Z hre Taşkın'a aittir.

yaqışır mı bize boşanı: gidme:K, (178)

ağ çarkı:ñı çıK dediler küme:de:n,

bir baKdıydım, geçi:mişin därede:n. (179)

ana beni nëyi: vèrdi:ñ  ellere:

inim, dinim bilmedi:gi:m y lle:re:

n  diyeyi:n  ağlaya:yın yazıma: (180)

şimdi bunda dikgaT  yle s z me:

ğadl ndime gaderi:me: yazı:ma:y.

 ç nc  sınıFa g ddiydim, ilK. birinçi varıdı, ikinci,  ç nc  varıdı; d rd nc , b şinci
yo :du. o z man bi (181) g ddiydim.

-  y  ana! bi de yazdı: *h t :ñ* yazdı: d sdanı d yi r  nde:  oca: *h t :ñ* yazdı: d sdanı. al lisin
g l  mine:m, al li: h di.¹⁷ o:lanıñ biri (182) ba  bi yaqım yaKmış da ona d r  .

h l lisin g l  minem h l :li: (183)

 eK  li ne k m r g zl :m  ale:mi:

ben s yleye:m yaz bařıña gele:ni:

murtiçi yolunda y diydig  z :m, (184)

yaqdı:ñ c eri:mi: k r  lsun g :z :ñ,

¹⁷ Bu kısım Emine Sağlam'a aittir.

benim de ya senden kötüymüş ya:zı:m. - tabi, bañ yazıldı, bunu alaca:m maqıtta dedı, onu.-

aqıl yaşda deñ:ldir başdadır, başda: (185)

alaca:ıñ_ada:m_ otuz beş yaşda: - bu açık bēyı:di: otuz yaşında file varıdı, ben de varıdım yim
beş yaşında file varıdım. işde, işde bö:le, bö:le geldiK gēşdiK be. nē deñ sen. -

yazı: bēleniniñ_ışam toru:su, (186)

kim_olaca:K hapisleri:ñ ğarı:sı:

yazı: bēleniñi_ēKdiydim saKlı:

çocuKları:ñ döKlü ğaldı_érzaqı:y. (187)

ince ça:yı:r bıçili:r mi: soyuK su:la:r_ıçı:li:r mi:

baña yardā:n vazgēç dellār, yār dadl_olur gēçi:li:r mi:y. (188)

ince ça:yı:r bıçim bıçim, ben_āğla:rı:n bir ğız_u:çu:n,

şu da:ları:ñ_ardı gō:nneT, ğızları:ñ da gögsü: cenne:T,

bir_öpseydi:m, bir_ısırsa:m, (189)

hēm fā:rz_olu:r hēm de sūnne:T.

ğızı:m se:ni: ali:ye vē:re:yın mi:

onuñ_adı: a:li: sūlalesi: dē:li: (190)

varma:m_annecij:m, ben varma:m.

onuñ_adı: a:li: sūlalesi: de:li:

ben varma:n_anacı:m, be:n varma:n. (191)

onuñ_adı_ā:ngi:n sūlalesi zā:ngi:n,

o da be:nim de:ngi:m, isde:ri:n babacı:ğı:m, isde:ri:n.

şu: da:ları:ñ ardı:cı: ğınalı barmaK_u:cu: (192)

sevülmeyen ğızla:rı:ñ, ğabúl_olmaz_ö:rucu: o:y.

şu: da:ları:n_ardında:n ferî: yayılır ferî: y.

ya:mîr ya:mîr ğar_örmü:ş, ğonuşduğu:muz yè:ri: (193)

aK_dè:ve:m duzdâ:n gè:li:r, yûkú ğırbüzde:n gè:li:r,

o:la:nla:r hasdałanı:r, dârma:nı: ğızdan gè:li:r. (194)

ince ça:yı:r bıçılı:r mi: souK_su:la:r_ıçı:li:r mi: e:y,

baña yarı:dâ:n vazğèç dèyôğla:r, yâr dadlı:dı:r gèçi:li:r mi:y.

e: yorulđum, bunu ha:tıra götüreceKsiñ sen. işde bö:le. ben de (195) seniñ hatrıñ_úçun
bunu ça:rıverdim, seniñ hatırıñ_olmasa heç ça:rman, sa:olasiñ.

2. Kayıt

Türkü

ceza:yiri:ñ_ışamları:n bu:dalla:r, bu:dalla:r, (196)

on bir_ayda yelkâ:n_açmış gèdâ:lle:r, gèdâ:lle:r,

soğaKları: mermer daşlı: gö:zelle:ri hılal ğaşlı:

ömrü:m ceza:yı:r, ceza:yı:l_amma:n.

şu da:ları: aşdım gèddi:m, ğar dèyi: ğar dè:yi: ğar dè:yi: (197)

çoK yasdıKla:r ğucaKladı:m yâr dè:yi: yâr dè:yi:

şu da:ları:ñ_aşamadı:m ğar dèyi: ğar dèyi:

çoK yasdıKıla:r gucaKladı:m yár dè:yi: yár dè:yi:

şu: da:ları:n ardında:n feri: yayılır feri: y, ⁽¹⁹⁸⁾

ya:mış ya:mış gar_örmü:ş, oynaşdıgı:mı:z yè:ri:

gè:de: gè:de: bir söü:de: dayandım, dayandı:m, ⁽¹⁹⁹⁾

o söü:dü:ñ aılları:na: boyandı:m, boyandı:m,

ben_o yáre: da:lar gada:r güvendi:m, güvendi:m,

güvendiği:m daılla:r eli:me: geldi, eli:me: geldi.

ö:le:m be:n, ö:le:m be:n, ⁽²⁰⁰⁾

gurba:n_ola:m_a:zındakı di:le: be:n, güzel di:le: be:n.

ana be:ni: nèyí: vèrdi:ñ elle:re, elle:re: ⁽²⁰¹⁾

inim, dinim bilmedi:gi:m yirle:re: yirle:re:

ah! ana be:ni: nèyí: vèrdi:ñ şa:ba:na: şa:ba:na:

işledi:gi:m_işler gitdi ya:ba:na: ya:ba:na:

ceza:yiri:ñ_işamı:ları:n bu:daılla:r, bu:daılla:r, ⁽²⁰²⁾

on bir_aydadır yelkâ:n_açmış gèdâ:lle:r, gèdâ:lle:r,

soğaKları: mermer taşı: gö:zelle:ri hılal gâşlı:

ömrü:m ceza:yı:l, ceza:yı:l_amma:n.

bunu gayrı çalalları dururlardır, bi yere vèrisiñdir ⁽²⁰³⁾ sen_ehtimál. vèrme. bana mı? baã
baKma, ben gèndim çaların ya.

ine çıka dikli da:şı:ñ bēzi:li: bēzi:li: (204)

bazı da bö:le ğul başına: ya:zı:lı: ya:zı:lı:

ah! del_a:lınıñ ğoyunla:rı: ğuzu:lu: ğuzu:lu:

ceza:yiri:ñ işamla:rı:n bu:dalla:r, bu:dalla:r, (205)

on bir_aydadır yelkâ:n açmış ğede:lle:r, ğede:lle:r,

soĝaKları: mermer taşlı: ğü:zâlle:ri hılal kaşlı:

ömrü:m ceza:yı:l, ceza:yı:l_amma:n.

(206) her_adama çarı:ermen bu türküleri baK. êkin *gälâ:mesinde* türkü çarılardı. çar:tdırılardı bana. êkîni biçecâ:sen şura otur türküyü çarır, dellerdi. ben de (207) çar:rdım, napayın. ben dınleniyin ğayrı onlar vururlar_ora: *gele:mevi* (208) sırlarlar, çıkarlar. - bizim kö:de de buşam_ossun, *halil_jrbê:m* ğoca ossun, türkücü, eñgelci, (209) türkücünüñ, eñgeliniñ ö:nü kesiñ, bıçıñ, dellerdi.-¹⁸

tabi, sesim de gözâlıdi. êvel çoK gözâldi benim sesim. (210) gözâl mi? nápaım_ışde bö:le olduK, şindík de népaım.

çiyara:mı:ñ duma:nı: yayıldı ö:vaıla:ra: (211)

hazêtmedi:ĝi:m_o:ıla:n sen ğeldi:ñ bura:ıla:ra:

çiyara:mı:ñ duma:nı: duma:nadır duma:na:

nê señ öldü:ñ ğurtuldu:ñ, nê ben ğeldim_j:ma:na: y.

¹⁸ Bu kısım Ayşe Seçilmiş'e aittir.

aK de:ve:m duzda:n ge:li:r, yuku gırbüzde:n ge:li:r, (212)

o:la:nla:rıñ hasdasına, dārma:nı: gızdan ge:li:r,

yö:rü:dü: tire:n yö:rü:dü: da:lar du:ma:n bü:rü:dü:

ał beniñ a:laca:Ksa:ñ, genÇ ömrümde çü:rü:dü: y.

şu: da:ları:ñ ardı:cı: gınalı barmaK u:cu: (213)

sevülmeyen gızla:rı:ñ, gabul olmaz o:ruju: o:y,

yazı: beleñ jni, işam toru:zu,

kim olaca:K hapisleri:ñ garı:sı:y.

ge:de: ge:de: bir söü:de: dayandım, (214)

o söü:dü:ñ ałları:na: boyandı:m,

ben o yäre: da:lar gada:r güvendi:m,

güvendiği:m dałla:r eli:me: geldi e:y.

ince ça:yı:r bıçili:r mi: su:la:r soyuK içi:li:r mi: (215)

baña yardā:n vazgeç deller, yār dadlıdır geçi:li:r mi: e:y.

başga, tabi. çaları:n, çok güzel çaların tefi. ne deyin, kimi a:ladayın? ben. a:yā:n unudduma, acıK (216) düşün e:deyin.

oturdum da şu gı:zı:mı:ñ öü:ne: (217)

eller admış hēm ałla:rı: bo:yu:ña:

aşK ö:ra:sı:ñ a:má:lı:na, huyu:ña:

gı:zı:m ge:divermiş ke:pe:z kö:ü:ne:y. (218)

nè diyeyí:n ağlaya:yın gı:zı:ma:

ğadlan gızım ga:de:ri:ne: ya:zı:na,

şindi bunda dikğaT_eyle sözüme:y.

yéter be, bö:le a:latdım, buranıñ bi gızı varıdı, *képeze* gèddi, gelin_oldu da ⁽²¹⁹⁾ onu şey. o zâman.

haydı gı:zı:m_öğurla:r_olsun, ⁽²²⁰⁾

ğaderiñ nêyse ba:şı:ña: gè:lsi:n,

ben gızı:mı: vèrivèrdi:m_êlle:re:

baKmaz gızı:m_anañ gayrı: yolla:ra:

aķar gışı:ñ bu yè:rde:n se:lle:r.

nêy? a! gel bi çanaK ⁽²²¹⁾ çalı̀e:reyin. davu! da türkü de söyleyivèreyin, sen de oyna. olu:r.

cèza:yiri:ñ_ışamları:n bu:dalla:r, bu:dalla:r, ⁽²²²⁾

on bir_aysın yelkâ:n_açmış gèdâ:lle:r, gèdâ:lle:r,

soğaKları: mermer taşı: gü:zâlle:ri hilâl kaşı:

ömrü:m ceza:yı:!, ceza:yı:l_amma:n.

ah! gêne yeşille:ndi: fındıK da!la:rı: fındıK da!la:rı: ⁽²²³⁾

acap nè_olaca:k yá:rı:ñ hal!á:rı: hal!á:rı:

yö:rü: gelin yö:rü: yö:rü ya:vrı:m yö:rü:

yö:rü: gelin yö:rü: saşla:rı:nı: sü:rü:

on bir_aysın yelkã:n_ açmış gèdã:lle:r, gèdã:lle:r, (224)

soğakları: mermer taşı: gü:zãlle:ri hılal kaşlı:

ömrü:m ceza:yı:l, ceza:yı:l_ amma:n.

évle:ri:ni:ñ_ öü: bir kö:tü: yo:ku:ş, yár yo:ku:ş, (225)

ğurba:n_ oıla:m ge:li:n_ eli:ñe: ya:pı:ş, yár ya:pı:ş,

yö:rü: gelin yö:rü: gonya:lı:m yö:rü

şimdi de burdan gè:şdi: gè:şdi: gö:nya:lını:ñ bi:ri:

ceza:yiri:ñ_ işamları:n ya:ıla:nı:r, ya:ıla:nı:r, (226)

on bir_ ayda yelkã:n_ açmış ba:ıla:nı:r, ba:ıla:nı:r,

soğakları: mermer taşı: gü:zãlle:ri hılal kaşlı:

ömrü:m ceza:yı:l, ceza:yı:l_ amma:n.

évle:ri:ni:ñ_ öü: bir kö:tü: yo:ku:ş, ğurba:n_ oıla:m_ eli:me: ya:pı:ş, (227)

évle:ri:ni:ñ_ öü: bir kö:tü: yo:ku:ş, ğı:z ğurba:n_ oıla:m_ eli:me: ya:pı:ş.

dur di:ye: dur di:ye: durdu:ñ be:ni: (228)

bu se:vda:da:n_ ö:ldü:rdü:ñ be:ni:

aKça: da: ye:ri:ñi: işa:mıla:rı:ñ bu:da:lıla:r,

on bir_ aydadır ye:lkã:n_ açmış gède:lle:r, gède:lle:r.

şu: da:laları:n_ ardında:n ferî: yayılır ferî: (229)

ya:mış ya:mış ğar_ ördmü:ş, gö:nu:şdu:ğu:mu:z ye:ri:

şu: da:laları:n_ ardında:n ferî: yayılır ferî:

ya:mış ya:mış gar_ödmü:ş, gö:nu:şdu:ğu:mu:z yè:ri:

aļ yazma:m da:ļda: ga:ļdı: gö:zle:ri:m yolıda: ga:ļdı: (230)

kö:r_ö:ļa:sı:ñ_a:ļa:ma: o yá:ri:m nérde ga:ļdı:

kö:r_ö:ļa:sı:ñ_a:ļa:ma:n, o yá:ri:m nérde ga:ļdı:

yö:rü: gelin yö:rü: yö:rü ya:v, (231)

yö:rü: gelin yö:rü: saşļa:rı:nı: sü:rü:

dè:ve:li:dı:r ğızı:ñ_adı dè:ve:li: (232)

sordum_a:sļı:ñ se:niñ ğı:zı:ñ nè:re:li: nè:re:li:

deve:li:ñ da:yna:r bi ge:li:n_oyna:r,

da:ļa:rı:ñ_ardı:nda:n yıķı:lı:r, a:ļa:r.

ceza:yiri:ñ_ışamļarı:n bu:dalļa:r, bu:dalļa:r, geli:n bu:dalļa:r. (233)

on bir_aysın yelkã:n_açmış ğède:lle:r, ğède:lle:r_amma:n,

soğaķļarı: mermer taşļı: ğü:zälle:ri hılal_ķaşļı:

ömrü:m ceza:yı:l, ceza:yı:l_amma:n.

nè (234) ça:ra:n ben yahu! ça:ra:n dè: mi? ben bi şey dèmedim_ona. geliñ ğayrı üşüdü.
çıķınıñ ğeliñ_úsdüne hër yèri vèrdim (235) geline, dèdim. yèter ğayrı yorulđum ğayrı. tabi.
yorulđum ca:nım. *alļah_alļah.*

Konuşan : **Emine SAĞLAM**

Yaşı : **45**

Derleme Yeri : **Hocaköy**

Konu : **Hatıralar, Eski Zamanlarla Őimdinin Karşılaştırılması, Bađ, Bahçe İşleri, Çift Sürme, Günlük Konularda Sohbet, Düđün Âdetleri, Çeyiz Düźme, Eğitim Durumu Hakkında Sohbet, Çobanlık, Eski Zamanlar Hakkında Sohbet, Al Basması, Doğum Sonrası Âdetler, Ölüm Âdetleri, Asker Uđurlama.**

Hatıralar

(1) kırk beş senesiñ, otuz senesiñ evlölük sürdürüyün. on beş yaşıdaydım evlendi:mde, on beş yaşıdaydı:m. ğaşdı:m, vèrmediler buna ğaşdı:m. beni (2) buğam zāngin adama vèrce:di ben onu be:enmedim, buna (3) ğaşdım. on beş yaşımda evlendim bunuyla. buna ğaşdım ğşde. om beş yaşımda evlendim. on yedi yaşımda bi çocu:m oldu, on dokuz (4) yaşımda (5) bi de o:lum oldu. ondan so:na hasdaıandım. yumırtalığ timörüne dutulđum. sa:ol. on üç kere ameliyáT olđum, on üs seğer ameliyáT olđum há:ıa: (6) ğonturuı altıñdayım. hindi ğalıP damarlarımda daralıma var. o:lanı eğerdim ğşde, ğızı çıkardım. o:ıana bi (7) ev alığedim ğeçinik giderler. *alla: Şükür.* (8) hindi bi sıkıntılıarı yoğ. o:lanı nişanladım, eğerdim, düün etdim. hepisiniñ üsdesinden ğeldiK. a:ma bi (9) yoğluğ, herkeS bi yoğluğ çekiyó:r, bi yerde.

Eski Zamanlarla Şimdinin Karşılaştırılması

neler çekdiK yāni. ekiñ ekmä mi deñ; öküzüle, hayvañla çit sürme mi deñ, (10) yaı:şça: ekiñ bişme mi deñ, yoğluğ bi yandan, gündeligā gitme mi (11) deñ. neler neler yaşamadığ ki hepisini yaşadığ. her yoğlu: ğördük. evel bö:le aylığ mı varıdı, túris (12) mi varıdı, iş mi varıdı. bi ğün (13) yö:mā: olacağ da para ğazanmaya ğedcāksin. ğoñşunuñ biri ça:racağ da bi ğün ğiše ğidece:sın de beş lirā (14) alaca:sın da ya: şeyi alacağsın. evel bö:le

aylıK mı varıdı, gèlir mi varıdı. yoKdu, hiÇ bi şey yoKdu. Şindi hør şey bo! ⁽¹⁵⁾ gèdane, gèzene. Şindi çalışana, aylıklı me:mur hèpisi. otelde çalışıyor, işini gòrüyò:r.

Bağ, Bahçe İşleri, Çift Sürme

çoK. ba: dibine gèderdiK, bu ⁽¹⁶⁾ tevegleriñ dibini çükürle gazarđıK ağşama gadar. arabayla gèder, arabayla gèlirdi:K. nè yaşamadık ki. ⁽¹⁷⁾ èkine mi gèdmediK; susam yolmaya mı gèdmediK, teveK ⁽¹⁸⁾ dibine mi gèdmediK, çakıl çèKmäye mi gèdmediK, çift_èkmeye mi gèdmediK. öküzüle, háyvanıla ayşama_adar çift sürerdiK. háyvanıla ⁽¹⁹⁾ ayşama_adar däsde çekerdiK. öküzüle ayşama_a:dar çift sürerdiK. e, anam, èvel çi:T sürerdi. üç_ay gèder ⁽²⁰⁾ gèlirdiK *gäläyme*:lere üç_ay gèderdik. anam ⁽²¹⁾ yuruK gadar_ıncir_atardı guřa:na: onu vercek deyi bèglerdiK. yi:ceg_äkämäk ⁽²²⁾ mi varıdı. hayaT_o düzene zor girer, zor.

Günlük Konularda Sohbet

hayaT zor. ⁽²³⁾ èy kòtü bu iki çocuK_oldu. ondan so:na çocuğ mocuK yaşamadım gayrı. onları èverdim_işde, ⁽²⁴⁾ çıkardım. ya: neler yaşamadık_işde deycä:m; hør yeri yaşadıK, hør şeyi gördüK, baya: bi yaşadıK, baya: bi yaşadıK. yaşamadı:mız ⁽²⁵⁾ hèÇ bi şey galmadı. hør şeyi gördüK, hør şeyi geçirdiK, hør şeyi ⁽²⁶⁾ yaşadıK. varlı: da gördük, yoKlu: da gördüK. *alla: Şükür*. Şindi hør şey var. e: bu èvi aldıK. mèsele bi ⁽²⁷⁾ belenidi, şu arka cepesi file yıkı:dı: yeñiden yapığıK. èvi bu há:le soğduK. ama bu há:le soKuncaya daK ⁽²⁸⁾ gündeli:le yapığıK hèP. hør şey gündelikdi. Şindi ⁽²⁹⁾ túris geleli oteller_açıldı, hør yaKa aylıglı me:mur oldu. èvel bi gün çarācaK dā adam_ona ⁽³⁰⁾ gèdcegsi:ñ.

èveT, yoKtu. zorluK da bö:le. ⁽³¹⁾ çükür çaKardıK; şu *gäläme*:ylerde ayşama_a:dar çükür çaKardıK, garşılarda şu *gäläme*:lerde äkín_äkerdiK, ağşama_a:dar çükür ⁽³²⁾ çalardıK çükürüle. ayşama_a:dar çükür çalardıK. orda èkin bitecek de bi:z, èkin_olacaK da ⁽³³⁾ eKmeK ye:cä:z. biçcä:z, patòza vercä:z, ève gètire:cä:z de eKmeK ye:cä:z. Şindi ⁽³⁴⁾ firından bişiK_aılıllar. hā. Şindi furundan bişiK_aılıllar, hør şey.

Düğün Âdetleri, Çeyiz Düzme

(35) dü:ünü, valıla nasıl yaptım. işde abdal dutduK. e, geliñi aldıK, dü:nü êtdik. çalgılı a:yını, êrkeK ayrı oynar, gadın ayrı oynar. (36) bizim burda birliK oynamazlar, ayrı oynallar. êve geliñceyê a:dar çalar. aPta, (37) êvüñ üsdüne çıkar; şura merde:ñ başına çıkarır, gelini de bi oynadır, ö:le iner. hı° r° çıkarasıya (38) çalar. merde: çıktı mı gâlini oynadır, ö:le iner. dü:nü de ö:le yaptıK yâ:ni. hêP gêldile: beni ameliyâT êden (39) hoçalarım file gêldi, *antályadan* buraya gêldiler. hêP gêldiler. yaptıK (40) bi şekil yapıldı, *alla: şükür*.

(41) gızıñ çeyizine her şey, buzdolabından duT, çamaşır mâkinesinden çıK. bi êvi seriyor: gız tarafı. êrkeK de bileziK daқыor:; dü:ğün êdiyor, (42) mevlîT okuduyor, êvü dutuyo:r, bunları yapıyör: êrkeK tarafı da. işde (43) gız tarafı da eşyasını seriyor:r. her iki tarafın da bi zorlu: var, var. (44) her ki tarafın da bi zorlu: var. êdik işde hê:le, ne bilên, başga bi şey gelmiyör: aKlıma. ne anlatayın?

Eğitim Durumu Hakkında Sohbet

okumadım, okutmamışlar, öküz (45) güde idece:z dêyi beni okudmadılar. ben okula gâçaca:dım, (46) gâçı:tmadılar. anamıla buğam öküzleri kim güdcêK, dêdiler. öküz güddürdüler. benim (47) bêyi:mi okutduklar; benim güccü:mü okutduklar, beni okudmadılar. hağsıslıK dêyi anama dêyo:n da anam, bana gızıyör: şindi, (48) ileniyör:r. hâ: beni, beni atan şey işde. okutmadılar, öküz güddürce:z dêyi. ík öküz varıdı, her gün (49) güdü êdilce:di. bi gâtır varıdı, hâ:yatda (50) davar varıdı. e, benim bêyi:m gêtdi ye okula, dêrdim. sıradırdım. o gêddi, sen öküs güdce:Ksin, dêrlerdi. (51) baã öküz güddürdüler, okudmadılar. ineK daşdıllardı, davar daşdıllardı, öküz daşdıllardı; tâuK (52) daşıtıllardı, hayvan daşıtıllardı. her şey ilâ:zımıdı. e, onu okutduklar. (53) benim güccü:m imamı da okudduklar, imam êtdiler; e: beni okutmadılar. - anam geliñeri, gene türkü çaracaK. baK! ebe (54) bö:ün peK delirdi. - ê° okutmadılar, okula vêrmâdiler beni.

Çobanlık

(55) çobancılıK yaptım. öküz güddüm. öküz dellä:di, öküzler varıdı ével. erKeK tana lar olurdu; öküz dellärdi ona, (56) onuyla çiT süre rlerdi, onla öküz güddüm. val la: baya: bi altı, yedi yaşından so:na öküz güddüm. zäten on (57) beş yaşında da gışdım, on altı yaşında.

Hatıralar

bi yerde (58) bi o:lan varıdı, bubam ona vèrecä:n, dèdi. benim de bunu al asım vardı, gışdım işde. aşığ oldum. tabi: burda kó:de ye amca. kö:de abam varıdı bi. (59) abam bunun amcasınıñ o:luna vèrince gèlille: gèderle rka işde. nè bile:n. (60) bi şekil çocuğ aKlı ya bu gandır dılar beni. bu bam, dèrdi. onu alacağsın; onun evi var, malı var, dèrdi. (61) dama T ola la K, (62) dèrdi. benim de bunu al asım gèldi, buna gışdım. ö:le dèdi K ga:yri ö:le dèdi K. mettu P nasıl yazca:n canım. o kumadı ma, o kumadım. (63) metdu P nasıl yazca:n. hi Ç metdu P yazmadım. hayatımda görmedim ki yazayın. o kumadı lar ki. ey kötü şu cep (64) tele v onunu gullanır oldum, ona bi şúgrüm var. hı. ona bi şúgrüm var.

Eski Zamanlar Hakkında Sohbet

hèr şey, hèr şey, hèr şey, hèr şey. biz to kuca:la (65) yı kardı K, to kuca:la yı kardı K, ayşama a:dar çamaşır yı kardı ğ. suyu da sırtımızda (66) çèkerdi K, suyu da sırtımızda çèkerdi K; ağşama a:dar (67) da sır T yı kardı K, mi:yarda daşın başında, çèşmeniñ başında. kül g ay nadı llardı. anam, kùlü g ay nadı llardı, suyun (68) dura ldı llardı. o su sabın yerine gèçerdi, onunla yı kardı k. o bi b ay az çeder ki çamaşırı, sabın (69) gullanmazsın. eve T. dura ldı K da èrinmäsèñ bi beyaz çeder ki ö:le bi akıdırı kı (70) a:rmayan şeyleri küllü suyla yı ka llardı. biz onu:la yı kardı ğ. hindi hèr şey (71) èlile, yı kama K yo K; hèr şeyi mákineye ka K, mákineden çıkar, as. eve T. şindi ra ha T.

(72) haya T zòr. zor lu: yaşadı k, zor lu: yaşadı K. amma nè yapcan? şükür bu há:limize, ço K şúgür. on üş se ver bı çak yèdim, on üş se ver bı çak; iki se ver an ço (73) oldum gal ben, işde o tímüre (74) dutul dum, o iki çocuğ dan so:na. on dan so:na çocuğ şeyi yaşamadım gayri. alla: şúgür. konturu l altındayın, işde dün konturu l dan gèldim. tahliller yapı lı yó:r, (75) aşısı yapı lı yó:r, işde nè bile:n. bi süre da:a gèder (76) miyi S, ölür müyü S, onu bile m an gayri. onu bile meyi S.

Al Basması, Doğum Sonrası Âdetler

al basmaK mı? sarılığ olana örterler onu. çocuğ sarılıK olusa çoca: ⁽⁷⁷⁾ örteller gırmızı. gızamığ olmasın, sarılığ olmasın dèyâ gırmızı al örteller. he: ondan. yeni ⁽⁷⁸⁾ do:um yapan gadınlara örteller. çocuğ sarılıK olmasın dèye, çoca: da ⁽⁷⁹⁾ örteller. al örterler, ona da örterler. çocuK do:rdu:nda bi adeT yapılmaz, burda; ancaK işde bi çorba ⁽⁸⁰⁾ bışililler, içililler. beşik sararız ⁽⁸¹⁾ dèyi ğarnını ğolanla, şeyle sarallar, ğuşak ğuşadılilar. çocuK sarılıK olmasın diye gırmızı yázma örteller ⁽⁸²⁾ çocuğa, sarılıK olmasın dèye. başga bi a:deT bilmiyom, burda ben, başga ö:le bi şey bilmiyom. ezân okullar ⁽⁸³⁾ ğula:na, erkeK çocu:Ksa. bilmiyom vâlîla.

ével. şindi ⁽⁸⁴⁾ cáhîl ğoyan peK yoğ ca:nım, évelidi o. şindi hërkeS okuyó:r, hërkes okuca:n dèye de yarışyó:r. évelidi o. ével iş işledecâ:z ⁽⁸⁵⁾ dèyi biz, okula vèrmediler, iş işledecâ:z dèyi vèrmediler; öküz ğüddürecâ:z, iş işledecâ:z dèyi okula ⁽⁸⁶⁾ vèrmediler. şindi hërkeS okuyó:r. - yèter ğayrı ğonuşdu:muz, ğaK ğayrı ğedelim. -

Ölüm Âdetleri

biri, bile öldü:nde a:lar. náPaca:z. yıkarız, ⁽⁸⁷⁾ yúçeriz, ıra:T tüşe:ne ğatarız. ıra:T tüşene: ğatdıKdan so:na soyarız évele. soyarız, sırtını soyar, ra:T ⁽⁸⁸⁾ döşşene ğatarız. ı^ı ı^ı ğinasını yaķarız ölünüñ. ğına yaķılıyó:r. tabi. ğına kitapda varımış, ğına yaķılıyó:r. ⁽⁸⁹⁾ ğinasın yaķarız. ıra:T tüşene ğatarız, ordan indiri tesbi:ni çekeller, yıkandıK so:nna. ⁽⁹⁰⁾ tüşbih çekeriz, bin defâ doğanıllar, *le iláhe illallah*. ondan so:na *yá:sinini* okullar. ⁽⁹¹⁾ ba:şlağlar ondan so:na yıkağlar, yúçeller; götürüler, ğómeriz. ondan so:na ⁽⁹²⁾ ölgü évine üç ğün yemek götürüyüz. üç ğün yemâ: götürüyüz. ora: ataş yanmaycaK, dèller. onu ⁽⁹³⁾ götürüyüz. oranıñ ataşı ğendine yèter, diyollar. nè bile:yin. ataş ⁽⁹⁴⁾ yanmıyó:r üç ğün, dèller. üç ğün götürüyoz, biz ora. üç ğün ğonşular taraFından ⁽⁹⁵⁾ sa:la:yoS. ondan kè:ri başga bi şey ètmeyiz. bilmen. işde edecâ:miz o.

Asker Uğurlama

ärkeKleri, ásgäre: nasıl yollanır? mevlüT okuduruz, döa:sını ⁽⁹⁶⁾ yapırdıyí:z, u:rğarız. ⁽⁹⁷⁾ ğinasın yaķarız. asgere ğına yaķağlar; vatana ğurban, geline ğına yaķağlar ğocasına ğurban,

ölüye ğına yaqalllar topra:na ğurban. ínsana üç ⁽⁹⁸⁾ şeýe: ğına yaqalllar. hı. üç şeýe ğına yaqalllar; asgäre ⁽⁹⁹⁾ ğına yaqalllar vatana ğurban, gäline ğına yaqalllar göcasına ğurban, ölüye ğına ⁽¹⁰⁰⁾ yaqalllar topra:na ğurban. üç şeýe yaqılır ğına, bu üç şeýe ğına yaqılır.

Konuşan : Musa SAĞLAM

Yaşı : 54

Derleme Yeri : Hocaköy

Konu : Okul Anıları, Askerlik Anıları, Hatıralar, Günlük Konular Hakkında Sohbet, Halk Hekimliği, Eski Zamanlar Hakkında Sohbet, Yöresel Yiyecekler, Avcılık, Bağ, Bahçe İşleri, Yaylacılık.

Okul Anıları

⁽¹⁾ buşamız, ondan so:na ilkoğul nè arasın; defder, galem nè arasın, çantá nè arasın, ondan so:na bi po:şe:T. poşediñ içine gat kitapları. öndan ⁽²⁾ so:naca:zımına: ayın onundan so:na on beş günü, yi:rmi ⁽³⁾ günü, on beş günü giderşiñ oğula. ondan so:na ha:va ya:dı mı hayatda ⁽⁴⁾ mallar olur. öküzleri, hayvanları yürü o:lum, sür ba:lı:m şı:ye da: yayılsın. gelsin. evelki gibi saman nè arası:n, bi şey nè arasın, dayısı. ⁽⁵⁾ ondan so:na ayıñ on beş günü oğula gè:dä:sen on beş günü şeye gè:de:sin dağ, daşa. maļ maşaT ⁽⁶⁾ güdü gèt. ondan so:naca:zımına ordan gèl - ifağız, ⁽⁷⁾ çocuğuz. - ondan so:na gätir ölü. evde odun yoK. da:dan, da:şdan odun topla. ondan so:na hayvana ⁽⁸⁾ sara:ca:n diye u:raş. hayvana sararsıñ, sığaldamassañ baca:nıñ üsdüne bi de daş go. ondan so:naca:zımına ⁽⁹⁾ sığalT, ondan so:naca:zımına éve gèl, ondan so:na ⁽¹⁰⁾ ö:retmeden bazı bi de dayaK yèrsiñ. nè: gèlmediñ oğula? e, bi de düverler ondan so:naca:zımına. nè: gèlmediñ? ondan so:na ⁽¹¹⁾ varısın éve gèlisin.

buşa ö:retmen, dö:dü. nèden dö:dü? bö:le ⁽¹²⁾ diynemez. oļsu:n sen sür gèl öküzleri, hadi, yayılsıñ gelsin, hava: aļsın gelsin. hava ⁽¹³⁾ gara çalı gışın. saman, burma nè arasın. öküz, hayvan, sür o:lum ⁽¹⁴⁾ hürdan bi orman kıparsın ökü:z. ha:va: aşdımı varı ora: gèder, ondan so:na oğula nère: gıdecä:n. - beş, altı sene. ha. ö:retmen. - do:ru ⁽¹⁵⁾ dürüs oğuma yazma nè arasın. oğula gèdmäyen adam, oğuma yazma ö:reni mi? ⁽¹⁶⁾ ö:renemä:S. ondan so:na eyi kótü, ha, ö:redmen sö:lerdi. buşamız, hocam geçirivèr bunu. onlarıñ demesiyle ⁽¹⁷⁾ geçiriè:ri.

(18) nê arasin, ondan so:na ben do:ru dürüs bölmeyi, çarpmayı bile: bilmä:n çünkü oğuğa gèdmediñ. (19) yâni oğuğun sekiz, dokuz ay gèderse üç, dört, beş ay yarısını ya gèddim ya gèdmedim. ondan so:na (20) nê:y oğul var, ondan so:naca:zımına da: daşa êkin êkeller. doñuzdan, yürü ba:lı:m o:lum êkin bêKleyä. ha. oğuğa ayda (21) iça:bında on gün gèddi:n de oldu, bir gün gèddi:n de oldu. êkin bêKle; bilmen nê yaP, gece da:da, daşda (22) yaT, ondan so:na gèlîsiñ ondan so:na nêymiş da: ota gèdilecä:K. oğul var. (23) yörü ba:lı:m oT yolmaya. èvel tarlada (24) tağKada o:T yo:du. da:da, daşda ot bul hayvanlara, ondan so:na otu buluruz, ondan so:na sen...oğul nê, oğul işi ö:le bö:le (25) gèşdi. do:ru dürüs nê yazı yazmasını bil; nê çıkarma, toplama bilmesini bil, yapmasını bil. ondan so:na oğul düzeni (26) bö:lä geçiyo:r.

Askerlik Anıları

e: tabi, asgere gèdersiñ, ondan so:na para, haçlıK nêrde: para, (27) haçlı: nêrde. ondan so:na varisiñ tabi. oğuma yazmañ varısa (28) kaFañ yetdi:se orda: vèrilen dersi kafañ alır, ondan so:na oğumañ yazmañ do:ru dürüs yoKsa kafañ yeterli (29) dè:ilse oğuma yazmayı da alma:S. (30) ondan so:na ha: orda komutanlar, bizim takım komutanımız vardı. kafaya alıdıK. ondan so:naca:zımına: nê (31) dèrsi: nê bi şey. ha: ö:leliK sıra gèlî gèşerdi asgerliK.

edirne, edirne suloļu. hındi (32) meselä üç arkadaş vardıK. üç arkadaş *antällede* birleşdiK, ondan so:na vara vara vardıK şeye, acámı birli:ne. *luleburgaz*, (33) şövör è:itimi, şövör yazmışlar asgerde. gèl arkadaş, üçümüz bi arkadaşaya durałım ba:lı:m, (34) dedík. üçümüz arkadaşaya (35) durałım; üçümüz arkadaşaya durdu:muzda aynı takıma vèrdiler. beş, altı takım oluyor; a: takımı, b takımı, c takımı. ondan so:na otuzar, (36) kırkır kişilik, ta: altı, yedi yüz kişi varız, bi (37) bölükde. üçümüz arkadaşaya durduK. biri *isbartalı*, biri *adanalı* üç arkadaşız, ondan so:na orda durduK. dağıtım olaca:K, dağıtım olaca:K asgerde. (38) acámı birli:ne dağıtım oldu, *mu:sa:* (39) *sa:lam, hasan sönğu*, ondan so:na *mu:arrem ça:layan, edirne suloļu.* ikiniñ de gèl, şey üçümüz de çıktı, şansa.

ora: *edirneye* vardıK, ondan so:naca:zımına: arkadaşlar (40) gèliñ ba:lı:m, üçümüz gene arkadaşaya durałım. üçümüz arkadaşaya durduğ, ondan so:na aynı (41) bö:le: gene düşdüK ordan. oñlar çok sık (42) sigara içer biliyoñ mu? şimdi ben de içiyo:m, ondan so:na arkadaşlar sigarayı bira:ca:z üçümüz, söz mü? söz. è: birağmaya:n, birağmaya:n bi (43) tePsi bağlava alacaK ce:za; takıma (44) yèdirecä:K, iyi yèdirecä:K, tamam mı? tamam. söz mü? söz. nêyse:

ğayrı *ısbarta*lyla biz sigarayı birağdıK. bağdım, *adana*lı şe:y, tuvaletde bi ⁽⁴⁵⁾ baKdıydım içe:r. hâ: gël lan buraya! nê söz vèrdi:K, ondan so:na ondan bi tepsi baKlava aldıK, ⁽⁴⁶⁾ bö:lüğe yèdirdiK. o biraşamadı, biz birağdıK. ordan ⁽⁴⁷⁾ gèldíkden so:na ha, ordan benim_on bir gün var; biriniñ_altà günü var, biriniñ de şe:yi bitdi, tezkèresi ⁽⁴⁸⁾ biddi. tabi bölüg komutanı var. komutanım, *edirne sulo*lu, *luleburg*aza vardıK. *antä*lde ⁽⁴⁹⁾ birleşdig_üçümüz. *sulo*luna çıKdı ⁽⁵⁰⁾ asgarliK, ordan da bura çıKdı; burda: arka_çaya durduK, aynı taKıma düşdüg, arkadaşını tezkèresi çıKmış. ayrıлмаğ_ısdemiyoS, ⁽⁵¹⁾ bizinkini de gurtarıvèr. ö:le:lik sıra birimiziñ yèdi günü, birimiziñ_on bir günü var. ayrılmadıñız mı? ayrılmadıK. ö:lâ: mi ⁽⁵²⁾ istersünz? ö:le. gurtarı:èrdi bunlar. yalla:h. ordan gèldiK, memlâketle:re.

Hatıralar

èvelki, hindi ⁽⁵³⁾ turislig var, ondan so:naca:zımına: işe: gèdiyosuñ, burda iş mi var. ya ben *antä*lya *bahtlı* ya *izmire* ⁽⁵⁴⁾ gèderdim. *izmird*e bi kö: var, çalışmaya ora gèderdiK. sa:leP gaz, nergis gaz, böle: günlerimiz ⁽⁵⁵⁾ gèşdi gèddi bizim. è:yi kötü evlendiK yengeñile işde. hasdalıK sa:lıK, çor çocuğ, derT tasa ö:raşığ duruyõñ. ormana ⁽⁵⁶⁾ girdiK_ *aKseki*ye, yangına. yangına girdig, ondan so:na kâh gaç ⁽⁵⁷⁾ kâh gètme. ondan so:na birinde, ondan so:na gece yangın_oldu. üş, dörT_arkadaş_ acil ⁽⁵⁸⁾ dè:l yaT, dèdik. yatdıK. sabah bi bağdıK nê bölük var nê bi şe:y. eyvâh! - teleFon var gayrı. - bi televon_èddiK; nèrdeyiS, ⁽⁵⁹⁾ fiñan yerdeyiS, gèddiK bulduK gayrı. iyı kótü ⁽⁶⁰⁾ ormandan da èmekli olduK biz. şindi işde yengeñile ba: bahçaya sürtüp duruyo:S. yengeñ hasda, ben hasda.

Günlük Konular Hakkında Sohbet

şindi ⁽⁶¹⁾ yargınımda bi toP şe:y_oldu, ceviz gibi. ame:lâ:T, dèller. ame:lâ:T, dèller. hurda bi de fitiğ var, üş dene fitiK var, ame:le:T. ⁽⁶²⁾ evkèö:n dizim_a:rır. vardım doKdura. bi emar çekelim ba:lı:m, çègdiK. doKdör ⁽⁶³⁾ dèdiy ki arada: lifler_èzilmiş, büzülmüş, daJmış. ke:mikler ⁽⁶⁴⁾ birbirine sürter. e: doKturum nê_olaca:K? èilmecäKsi:ñ, èngabeli yolda yürüme:cägsi:ñ; çalışma:caKsıñ, ⁽⁶⁵⁾ nâmazını oturarak gılacaKsıñ, asiri: tuválete gèdecäKsiñ. e: doKdurum, dèdim. ey! biz_aş galdıga, dèdim. èyi, dèdi. seniñ_aş ⁽⁶⁶⁾ gılaca:nı bilmen ben, dèdi. ⁽⁶⁷⁾ öndan_aş gılaca:nı bilmen. e: nê_olacaK doKdurum? è benim dèdi:mi dutarsañ bir sene dèdi, yolda fazla ⁽⁶⁸⁾ yörürsün, dèdi:mi dutmazsañ dèdi, iki sene yata: ma:kum_ölusun, dèdi. işde şindi nê_olacaK. ondan so:na ⁽⁶⁹⁾ gènşlig bitti. èhtiyarlıK_ortasına do:ru işde

hasdalıKlar h r (70) taraıdan baş g sterdi. o:raşıK duruyoS biz. - sen nirde yapıyoğ, n  yapıyoğ, okuyoğ mu? sen n  okuyo:đ? *sel uK*da n  (71) yapağ? n   zerine okuyoğ? *t rK dili*, hı,  yi.-

ben, o:lan vardı benim.  vel burda okutma yo:du.  ocuKları okutmağ (72) yo:du. mesel  gızları okutduğ mudu,  orun  ocu:nu okutdun mudu (73) gız okur mu! adamı  :lenj riler (74) burda,  :leniv rilerdi, *hocak :de*. e,  :leniv riler. e, ondan so:na kimisiniğ gızı bilmen n  yapar, kimisiniğ gızı ř :le yapar okullarda da. okullar da (75) hırlı değil. mesel  erkeKli olusun, bayağlı olusun, o hırlı mı? n , (76) m er do:ru d r s  nsanlarla. ondan so:na okutmadıK gızı. o:ana oku ba:lı:m, bi ki uraşdıK, *murti ine imam h tibe* v rdiK. (77) *ağsekiye* liseye yazdırdığ, liseyi de bitirmedi. şu yanı bu yanı gaşdı geldi, okumadı. (78) asg re yolladığ,  v rdiK, gızı da (79)  v rdiK.  yi k t  bi  v gıza aldıK; onlara yardım  tdiK, bi  v o:ana aldıK, onlara yardım  tdiK. hindi (80) biriniğ iki torunu, biriniğ bi torunu var.

Halk Hekimliği

n  yapacağlar, ondan so:na  velki gibi şey yoK. n , n ymiş,  vel (81) *helv * bişirilerdi. mesel  baş a:rıdı mıdı bi y :r, a:rısını (82) zızısını aıaca:K *helv *. beKmezden  nla ğarışdırlar. *helv * yapallar, (83) vurullardı buraya, ondan so:naca:zımına: a:rısını zızısını alış. n y yimirta bişir, vur. n y, bamya da d ller. sen biliğ mi bilmen? bamyayı (84) bişiriller, ondan so:naca:zımına: orda şeyi  eKsin, şeyi  eKsin, iltabı  eKsiğ deyi onu vurullar. (85) ondan so:na havliyi gızdırlar zobada, kapallar, ili suyla (86) basduman yapallar. e:  vel doKdur mu var. ondan so:na incir bişiriler, vurullar. bi şeyden m deT  umallar. n :y! doKduru (87) n rde buıa:ca:đ. araba n  arasın  ve:l, araba n  arasın. *murti ine* gidiyosuğ, *murti ine* yayan gider gelirdiK yayan.

Eski Zamanlar Hakkında Sohbet

(88) burda bi  v, bi dolmuş aldı. e, işde on, on beş; yirmi, yi:m beş sene oldu. işde, ta: burlara araba gireli. h r yaıa araba, ondan so:na (89) h rkeS taısi aldı işde. burda: araba n  arasın do:ru d r s, yol bile yoıdu burdan. ben...ondan so:na hayvana (90) suvan alıllardı. *murti ine* beş lira. şu beş lira var ya, şu beş lirayı ta: *murti ine* ğarşıda g l ğ başı (91) diyeller bi  v var; hayvanla ora yıkar gelidiK, hayvanla ora yıkar gelidiK. baK beş (92) liraya, şindi

ondan so:na kímse hayvanı ⁽⁹³⁾ yúk sarık da ora gédmez. ondan so:na è:ve:liki tíreye, şura: bura gèdecäKleriñde buḅalarımız, dedelerimiz bu hayvana eşyasını sarardıK, ta: ⁽⁹⁴⁾ ora gótürü gorduK. on_ıkı, on_üÇ yaşındayın, ondan so:na buḅam şe:ye ⁽⁹⁵⁾ gidecä:g; adamıñ biriyile tíreye gidecä:g, sa:lebe çalışmaya gèdecä:K. vardıg, eşyasını ⁽⁹⁶⁾ sardıK. ğatır var benim, bizim, ondan so:naca:zımına: e çocuK ğatırdan düşer mi ki müşer mi ki. ⁽⁹⁷⁾ öndan so:na bizi murtıçine vardıK. ⁽⁹⁸⁾ yıkdıK. bubam çıK daşa, dèdi. ğatıra, dèdi. bin, dèdi. ondan so:na daşa bındiK, çègdiK, bindiK. çiziT_at ğatıra, dèdi. bi ⁽⁹⁹⁾ çiziT_atdım. atla ğatırdan_aşşa, dèdi. ğatırdan_aşşa: ⁽¹⁰⁰⁾ bi atladığ. bi adam varıdı, bırağ, dèdi. buna bi şey_olmaz, hayvancığdan indikden kè:ri bu gèder ğa:ri, bundan kórğma, dèdi. ⁽¹⁰¹⁾ ö:laliK sıra gèli gèderdik. işde bizim düzenlerimiz, ya.

Günlük Konular Hakkında Sohbet

e: ba: bahça işlerine başladıK işde. êkin, ⁽¹⁰²⁾ dikin, o yanna bu yanna. şindik de bi doñuz tela:şı çıKdı. burda ä:bediyye:n doñuzdan bi şe: ałama:vèrdiK, ⁽¹⁰³⁾ êkemeğrdiK. hêpisi var. meselâ bi bahçaya su çevürüsün, her zaba:la: ⁽¹⁰⁴⁾ arığı, bacayı baķalağ gide:siñ. suyu çevürü çevürüyün, bi baķarın, tallaya su aķıtmaz. bi yannı a:Ç dèdi:ñ şeyi ⁽¹⁰⁵⁾ zâten bitiriyö, ğırıyor. ğocaman_a:çlar hôle: ayrı, bi görse:ñ ayırıyor. hı: yapma mıyın. ya avcılğa ⁽¹⁰⁶⁾ ö:le peK hêves_êtmezdim. e: gèderin de yâni.

Yöresel Yiyecekler, Avcılık

⁽¹⁰⁷⁾ buranın neĵ meşğur biliyoñ mu? suvanı meşu:r. suan, buyday_oludu, şindi onları da êkiK dikeme:vèrdiK. şindi onları da ⁽¹⁰⁸⁾ êkiK dikeme:vèrdiK. ondan so:na hêpisi ha:va: ondan so:na iş görme, boş durma, ⁽¹⁰⁹⁾ mûcadele yaP. baK, doñuzlara bö:le ilmeK ğuruyo:m. bağ, aslı yökarda baK! bqa:zından ⁽¹¹⁰⁾ ba:lı telle görüyoñ mu? ben yapıyo:m. baK! ba:ca:ndan dutulmuş, heP bağ ⁽¹¹¹⁾ duvarlağda. baK bu da bu da asılı baK duvarda. baK, baK, baK bunları ze:hirledim, öldürdüm. yavru bağ bunlar, görüyoñ mu? - bağ, baK ⁽¹¹²⁾ torunuñ_a:zına sığara vèrmiş biri. torun bunlar benim baK, bağ. hı: - doñuzlara ⁽¹¹³⁾ baK.

hı: nèrden_ölsün ⁽¹¹⁴⁾ doñu:z. bağ, ortasını dutdum baK, şeye ba:ladım. baK, baK, ipe ba:ladım. baK, baK ⁽¹¹⁵⁾ görüyoñ mu? zèncirini, ya: baK gördün mü? hı: baK, ba:lı. görüyoñ mu? görüyoñ mu? hı: debelenişe ⁽¹¹⁶⁾ baK. baK görüyo musun? bağ, hı: vurulmuş hâli. tüvè: sıgdım, can çekişiyor şindi, baK görüyoñ mu? doñuz. hı: bahçayı ⁽¹¹⁷⁾ dağıdır. hı: baK.

ayı olmaz burda, bizim burda ayı olmaz, bizim burda ayı olmaS. burda ⁽¹¹⁸⁾ böl doñuz meselá her taraF doñuz. meselá ba:da, bahçáde seni ⁽¹¹⁹⁾ degmeler gèder, tabi. meselá bahçeye ⁽¹²⁰⁾ siñiyosuñ, ondan so:naca:zımına: gèliyo ğarışıña taKadaK vuruyosun. kópeK var, ondan so:naca:zımına: köpe: her ayşam ⁽¹²¹⁾ daKa_ederi:n. tabi. tabi. meselá ba: bahçeyi bèKler. o olmasa temelli da:dacaK, máfedeceK bizim_ortalı: e, tabi.

Bağ, Bahçe İşleri

ével_ondan so:na ba: ba:çaya ⁽¹²²⁾ yö:rü, ondan so:na ğaz, purça gèt, oduna gèt. yaıda, yamaçda ğatıran da:na gèderiS ğışın. ondan so:na davar ⁽¹²³⁾ purçsuz ğalı. de: yúksek da:ların, ğatıran_a:çlarınıñ başını kès. mèsáfe ⁽¹²⁴⁾ èlli metre, atmış metre ğatıranın yúksekli: onlara ğatıran dèller. ⁽¹²⁵⁾ indiriyou sun dalları; ba:layo:suñ, hayvana sarıb gèdiyosu:ñ, burda sırlara, maıllara, davarlara ⁽¹²⁶⁾ vèriyó:suñ. hı: bu ö:mür bö:le geçiyó:r, ta: görüp nè geçirecä:z.

burda taııaıar_u:zaK. ondan so:na ⁽¹²⁷⁾ sırf_ekin_ekeriz, ondan so:naca:zımına: ékını ⁽¹²⁸⁾ hayvana sararız, ta: bura çıkarırız. bura ékin çıkarır, ondan so:na harmana sürer, bura gètiriyiz. ⁽¹²⁹⁾ burmayı, oıllardan bura gètiriyiz. hı. yö:rüllerimiş_on bir ğünde gèlillerimiş, tireye. burdan sırtında öteberi götürüler, sırtında ⁽¹³⁰⁾ öteberi getiriller. ondan so:na şurda bi kule var; teleFon yo:K, ceyrán yoK. bi adam var da:n başında ⁽¹³¹⁾ geleceğ_olduıar mıydı çe:rmeli televon var. yangın ğulesine ordan bi haber ⁽¹³²⁾ salaııar, çıkar şeyiñ başına oraya. hocakö:lü: aydından gèlmişler. herkeS ⁽¹³³⁾ hayvanlarını gö:tü:rsü:n, bağırı, orda da:n başından. ğayrı, ğayrı ordan duyañ kimiñ_adamı varısa hayvanı ⁽¹³⁴⁾ çeker, erkenden *murtiçini* dutar. saraııar hayvana gèlilleğ, gèdeller ⁽¹³⁵⁾ bura, adam yoıdumu hayvana bındiri ğor. adam geleceK_olđumu, hayvanını ⁽¹³⁶⁾ ordan sar, gèl buraya.

tábi. nè ⁽¹³⁷⁾ ğünner gèşdi. yol yoK, yol yoK_anca şindi yol var. hayvan zor gèder gèlir, ança. ⁽¹³⁸⁾ hayvan gètdi, gèldi *murtiçine*. var. kerván yolları aynı, işde ö:le_ö:le: hayvan. mèselá suvân ⁽¹³⁹⁾ toplardıK, üzüm_olu, hayvana sarardıK. burdan yol yoK. *aksäkiniñ* yollarını buğamııa ⁽¹⁴⁰⁾ sata gèderiS. üzüm kèseriz, doıduruyuS çuvalııara götürü satar, gèlidiK. hı.

Yaylacılık

bizim yaylá Şu ⁽¹⁴¹⁾ ykarda, ğatran da: ğatran da: ya, :le aşırı bi Şey d:l. bizde duran
lmaz. Ő, bŐ oban olurumuŐ, onlar ⁽¹⁴²⁾ dururumuŐ ondan so:na. yani orda iki ğuyu var,
suyu da aşŞa:da ⁽¹⁴³⁾ yaylániŐ. hiº i. k:de oğul nce varıdı. biz orda oğuduĒ. Şindi taŐınalı
murtiĔine ğeddi murtiĔine.

Konuşan : Meryem BAŞBİL

Yaşı : 55

Derleme Yeri : Sarıhaliller Köyü

Konu : Hatıralar, Düğün Âdetleri, Düğün Yemekleri, Keşkek Yapımı, Yaylacılık.

Hatıralar

ben, burda doğuP ⁽¹⁾ böyümem buralar. bin dokuz yüz elli dokuz. o zâ:man elli sêkíz étmez mi? var. yéni ya:zıyı da bilirin, êsği yazıyı da bilirin ben. ⁽²⁾ *ehlamdúriillah*. işde biz yedi kardeşiz. beşimiz gız, êkimiz o:lan. çi:tcili:le ⁽³⁾ ó:raşıyo:z. gışımız kötü olur. odun daşır, maļ gúderi:z, biziñkí bö:le. âfendim, ⁽⁴⁾ şe:rde mi? gèddim, gèddim. ikí, üç kere *isdanbuļa* bi *izmire* gèddim. çocuĶlarım da *manavgadda*lar. ⁽⁵⁾ *aļļa* ö:mür vèrsin. iki gızım, iki o:lum var. *aļļa* ba:şlasıñ.

başga nè gonuşe:yin, nè diyen başga? işde iki, üç ine:m mar.⁽⁶⁾ onunnan u:raşıyorum, güdüyorum onları. yè:câ:di, südüydü derke:n vaķıt geçiyo. ⁽⁷⁾ cumârtesĭ ü:n pazara götürüyom, satıyorum, ⁽⁸⁾ ha:boneyin. siz pazara gèlmişsizdir? bilmene, görmedim.

bi:z, kèndimiz önceden yerli göyun dutduĶ, so:na bi ⁽⁹⁾ zâlli çebîç güddüĶ, ondan so:na kö: mu:tarlı ⁽¹⁰⁾ yapıĶ. traĶdör aldıĶ, çiFçili:le u:raşdıĶ, şö:le bö:le. kö: háyatı bö:le. na:baļım. sa:lıĶ olsun. – baĶ, anneñ, buñan seni oĶutmuş, ⁽¹¹⁾ biz oĶutmadıĶ. - èyi, èyi èdmişsiñ, çoĶ èyi èdmişsiñ. saol, *aļļa* ıra:zı olsun. nè yapalım, sa:lıĶ olsun.

Düğün Âdetleri

dü:nüm işde, baĶ gayrı. atla gèldiĶ. éveT. aļ gèydiĶ. bir ⁽¹²⁾ havta devam èderdi, bizim zâ:manımızda düün. önce ⁽¹³⁾ soFra giderdi, o:lan évünden geliniñ gèysisi. bi Ķat yataĶ hayvana sarallardı, giderdi. ondan so:na bi gün ara vèrillerdi. o gün ⁽¹⁴⁾ yu:ķa yapallardı, buydäy ⁽¹⁵⁾ dövellerdi. értesi ü:n de o:lan évünden kız évine kına giderdi. yemeĶ vèrillerdi, ora da yemeĶ vèrirdi, misâl ora da yemâĶ vèrirdi. aĶşam, gündüz ⁽¹⁶⁾ davıļ, gece davıļ

vurulurdu. gelinden so:na gelin_ğlî gélillerdi. ⁽¹⁷⁾ értesî_ü:nde yüz_açımı olurdu, gêne davuğ vurulurdu. eveT. bi haFta bö:le sürerdi işde. bizim de bö:leydi. ⁽¹⁸⁾ éy_ışde o zâmanda fazla bi şey_olmazdıy kı. iki yatağ, iki yasdıK bi ⁽¹⁹⁾ ğancıK_e:şşe: asdığ, diye bi tekerleme var. o hêsaP. o zâ:man_ö:leydi, fazla bi şey yo:du. şindi adan zeye, şindi ö:le. ⁽²⁰⁾ êsgiki ta:rihe ğarışdı. éyi. na:pa:m. *allah_éyiliK*, sa:lıK vérsin. - siz, siziñ kóyde ⁽²¹⁾ néylen_u:raşırsıŷ? sen, beni ö:reniyosu:n, bi de sizi ö:renelim ba:lım. -

Düğün Yemekleri, Keşkek Yapımı

⁽²²⁾ düjünde nè yêrsijz? dö:me buydäy, keşkâh, ondan so:nacıma ca:nı isdeyen ğuru fasılye. ⁽²³⁾ bûdcesi éyi olan_eT yè:mâ: vérebili. ğuru pişav, hanı bulğur pişavı, ayran, tadlı. yaz dönemise üzüm gibi bi şey, kış_ise ⁽²⁴⁾ hâlva yapılır. -*allah_éyili:ni vérsiñ*, baK gêne. annen yapardır, yapmaz mı? eved, eveT. bilirin de ondan. - keşká: ⁽²⁵⁾ işde dü:nüg bu:dayı, suya ğoyaca:nda içine bi miğdar ⁽²⁶⁾ ta:n_atarsıñ, ğarışdırırsıñ. o:dunu atarsıñ, éti varsa etini ğorsuñ. bi ya:rım sa:T ğadâr bi ğaynar. ğapadırsıñ, ⁽²⁷⁾ diñlendirirsıñ. bi: sa:T ğadar bi şişer ğendi açılır. ondan so:na südünü dókêrsıñ, tereya:nı dökêrsıñ, duzunu atarsıñ, ⁽²⁸⁾ bışdiK kè:ri de yüzüne tereya: ğézdirebilirsin. ö:le yapılır. başğa ⁽²⁹⁾ nè olacaK. kó:e a:yiT *filiS_aşı* var. - bilirdir_anañ. - ondan so:na ⁽³⁰⁾ *êşgi ta:nası* var, *filiS_aşı* kö: şeyi mè:şur. bu:däyi, bulğuru şe: édersin, ⁽³¹⁾ suvanını sałçasını ğullanırsın, ondan so:nacıma o ğaynar bi miKdâr ğaynar. filisini ğorsuñ, na:nesini, ⁽³²⁾ fesdiğan dèriz biz, onu ğoruz. işde ö:le atarsıñ ğavurmasını, ya:nı, ilâve édersiñ, gözâl_olu.

Hatıralar

ğötürdüm tábi. eveT. ⁽³³⁾ ço:cu:ğan ğötürmedim ğayrı, ğaynam, ğaynatam baKdı amma bö:le ⁽³⁴⁾ böyüyeliKden bana yardım_étdiler, ğötürdüm. bunu file li:se oğutdum, bunu file elleri bö:le açılırdı. arpa kèsdiridim, ékin kèsdiridim, bö:le ⁽³⁵⁾ mákine mi varıdı. ğédmedim, biz kèndi işimizden firsat, ⁽³⁶⁾ kèndi işimizden firsat_olmaz ki *manavğada* ğédmeye. mał, ara:zi firsat_olmaz_ama ben. ⁽³⁷⁾ - sızıy kö:y nè tarava ğalı:r? tamam, *daşlıca* mı? yo.-

Yaylacılık

⁽³⁸⁾ yoK, hêÇ na:sıb_olmadı. yaylá:lıK_ işimiz yok ki bizim yaylá:mız ta: çoK_u:zaKda. hindi ğédilmâS, ğışın ğedeller. yazın ⁽³⁹⁾ suyu olmadı: için durmazlar, suyu yok. hêr şeyiñ başı su. ağar ⁽⁴⁰⁾ suyuñuz bile var mı? éyi ma:şallah. yoK, su var da öle bol suyumuz

yoŒ, bahçe sulaycaŒ. Œeyden parayla g elir, belediye saĒlar suyu, ⁽⁴¹⁾ imi yaylasından. hadi oldu mu Œindi. yeter mi? benimki bu gadar.  :y ca:nım be:nim. *allah* ⁽⁴²⁾ g nl :n  muradını v rsin. ca:nım be:ni:m, saĒl yavrum, saĒl. *alla*:  amanet ol.

Konuşan : Hüsnü BAŞBİL

Yaşı : 57

Derleme Yeri : Sarıhaliller Köyü

Konu : Hatıralar, Köyler Hakkında Sohbet, Geçmiş Zamanlar Hakkında Sohbet, Yaylacılık, Arıcılık, Askerlik Anıları.

Hatıralar

yağlaşık yirmi ⁽¹⁾ sèniyâ yakın muhdarlık yapıyöm, burdayım. da: önce *isdanbula* gèddiK, gèldiK, baya: bi orda on_iki, on_üç sene çalışdıK. ⁽²⁾ döndük bu:ra ta: bî da: da gèdmädik, bin dokuz yüz ⁽³⁾ sèksen_üçden bè:ri burdayım. sègsen bèşde muhdarla: gèşdim, bi ará: ara vèrdim, so:na yine aldıg, ⁽⁴⁾ dâvam_ediyoS halâ işde. idá:r_ëtmâyâ elimizden gèldi: a:dar çalışıyoS.

Köyler Hakkında Sohbet

köy_atmış_üç ha:ne, iki_üz ⁽⁵⁾ yim bèş nufus. bu nufus yazın biráz da: üsdüne çıkar. ama kışın malesâF göçe u:ramış bi köy_öldu: için ⁽⁶⁾ yimmi, yim bèş nufus_a:dar_iner. *sarıhaliller* diye isim_almasının sebebi ⁽⁷⁾ bu köy_üç kardeşin kurdu: bi kö:dür burası; biri *sarıhacılar*, biri *sarıhaliller*, biri *sarıgabbas_olmaK_üzerä* ⁽⁸⁾ üç kardeş köy kurmuşlar. e: geçinememiş ki bunnar ⁽⁹⁾ da:lmışlar. *sarıhacılar_i:IK* kuruluş_orde. *sarıhacılardan* da:lmışlar, *sarıhalil* bura gelmiş, *sarıgabbas_iläri* gèdmiş. şu anda o kó: kapalı. o köy ⁽¹⁰⁾ pes_öldu. e, biz de can çekişdiriyoS. bakalım nasıl olur_ama ⁽¹¹⁾ gâş_arkadaşlarımız var. ı: *isdanbulda*, *izmirde* geliyoğlar, ev yapıyoğlar. yeni yeni evlär yapıyoğlar kö:e ⁽¹²⁾ yani canlandıрмаğ için. ı: az da olsa kısa mēsa:fä de olsa yazın geliyoğlar, ⁽¹³⁾ şänläniyoruS, şänläniyoruz. geçim durumu hayvancılık ve tarım köyün. ⁽¹⁴⁾ sulı tarım yoK bizde, kuru tarım mar. hayvancılı:mız var. ö:lä, ida:rä oluyoruz.

hüsa:mètdin kö: de aynı işde, göçe u:ramış bi köy. geçim sıkıntısından, ⁽¹⁵⁾ millät ticaret için sa: sola da:lmış. e, gidän dē dönmemiş, dönmäyince ⁽¹⁶⁾ nufus_üremäyincä ne_olacaK, hâliylä gitmäK zorunda kalacaK. o şékilde ora da bitmiş_ö:lä.

(17) iklimimiz, bizim *antalya* ikliminä uysa da en çok *konya* ikliminä uyar. burası ya:şlı, souK geçer. bu kış bi buçuk (18) metre kar vardı burda. öläydi yani. iklim durumumuz ölä.

şimdi, aşşa: yokarı (19) bin dokuz yüz kırklar, bin dokuz yüz kırk beş, elliärde burdan milleT *izmire, isdanbuğa* (20) göç etmiş. insannar orda ísportacılığ yapmışlar, seyyar satıcılığ ya:ni. so:na (21) dúkğan tutmuşlar, tezgáhdar olmuşlar. şuyudu, buyudu derkän işlərini ilerlätmişler. e° tabi. karınca kade:rincä, uFaK teveK ev (22) sa:ibi olmuşlar, iş sa:ibi olmuşlar. çocuğları da yetişincä geriye dönüşleri bu adamların olmamış. onu gören ötäki (23) de gidmiş, onu gören ötäki de gidmiş, bölä bölä (24) göçe u:ramış bi köy. ı° işde, bi de geçim sıkıntısı haliylä. (25) tarım da tarım da olsa ı° şey dar, tarım alanı dar, hayvancılığ olsa hayvancılıK alanı dar. päk de (26) onnarla u:raşamamışlar, ticá:rete atılmışlar. bi kısım arkadaşlar tahsilä gidmişler, *ağsu ö:retmän okulu*na gèdmişlär. oralarda okumuşlar. (27) ö:redmän olan arkadaşlarımız var. ama ticaretlä u:raşan esnaF (28) da: arılığlı, şeye vurdun mu da: çok.

biz (29) yörüklärindeniz, *selçuklu* yörüklärinden. aşşa: yokarı yedi yüz, yedi ü:z elli yıllıK tarihi: var köyün. işde *selçuklu*lar zamanında. şö:lä size (30) sö:liyim. deFder-i ha:kani: gayıdlarında, deFder-i ha:kani: (31) gayıtlarında *sarihalillär* karyesi diye geçer. karye köy biliyorsunuz. yedi ü:z, yedi ü:z elli hatda: (32) sekiz yüz yıllıK konusu var. kesin olarağ bilmämä ra:men ö:le (33) de sö:läntiler var. esgi bi köy, tarihi: bi köy. ismi deşmamiş, *sarihalillär* olarağ hala devam ediyor.

Geçmiş Zamanlar Hakkında Sohbet

esgiden kó:deki düzen biraz da: farqlıydı. nüfus kalabalığdı. ı: (34) tezgáh dokumaları vardı, bu (35) düzen dedi:miz dokumalar vardı. yani vatandaş kendi giyəcə:ni tã:min edebilirdi. eveT. düzänner vardı, dokumacılıK vardı. alaca (36) dokullardı, alacadan gömleK yapallardı. şindi (37) savan jsmine aldı, onnar turisdík eşya olarağ satılıyoğlar. biz, burda kendimiz, äbälerimiz dokurdu. şindi, alaca deyä neye denir (38) desäK kö:deki insannar nerdeysä unuttu. aşşa: yokarı bu kö:de yirmi kadar tezgáh (39) vardı, benim hatırladım kadarıyla çocuğlu:mda. şakır şukur saba: kadar milleT tezgáh dokurdu.

pamu: da tarlalara ekerdik, kendimiz üretirdik. (40) çarkla e:irillär, çigrıkla çevirillär, bö:lä. tabi. bizim pamümüz da çok güzel olur ama on dönüm yere (41) ekeris. on dönüm

yerden ⁽⁴²⁾ galdıraca:mız pamuK_elli kilo ancadır. işde sıkıntı bö:lä. on dönüm yerden_elli kilo pamuğ galdırdıK mıydı ⁽⁴³⁾ şapğayı göge atarız gayrı. çoK da iyi gazancımız bizim. elli kilo pamuK_altı üsdü. bölä, abim bu işler.

Yaylacılık

bizim yaylámız_ı: var, ortak bi yaylámız var. *büyüKaılan* köyüylä ⁽⁴⁴⁾ beraber *göKtèpedä*. işde zâmanın_ adamları ilgilenmämışler ⁽⁴⁵⁾ nê yazıg ki yaylâyı biz gaybètmişiz. *büyügaıamın_ılvaT* ⁽⁴⁶⁾ gölü diyä bi gölü var, belki ora gitsäK_ısdifä:de edebiliriz_ama gidmâyiz. yaylacılığda bizim kö: yaylâyı aratmıyoğ zâ:ten_o yúzden. benim ⁽⁴⁷⁾ bildi:m, yaylâyı gaybetmişiz, uFag tèveK varımış. tabi.

Arıcılık

küçüg baş ve büyüK baş_ıkisi de var ⁽⁴⁸⁾ bizde. arıcılığ yoK, şu anda arıyla u:raşan kimsä yoK, da: önceden varımış kö:dä, bir_iki kişi yapmış.

Askerlik Anıları

bä:n asğärli: bin doKuz yüz sèKsen sänäsinde *biläciğ sö:üt*den ⁽⁴⁹⁾ başladım, *hağğaride* bitirdim, geldim. jándarma olaraK yaptım. ⁽⁵⁰⁾ ö:lä. vatani bi başdan başladığ_öbür başda beğlädiK, bitirdiK, geldik, gétidiK. ⁽⁵¹⁾ çandarma olarağ yaptıK.

Konuşan : Naile HATİPOĞLU

Yaşı : 82

Derleme Yeri : Taşlıca

Konu : Yaylacılık, Hatıralar, Geçmiş Zamanlar Hakkında Sohbet, Halk Hekimliği, Geçmiş Zamanlarda Çamaşır Yıkama Hakkında Sohbet, Düğün Âdetleri, Bağ, Bahçe İşleri, Çobanlık, İğneleme, Diş Buğdayı, Eskiden Çocuğun Kösteğini Kesme Tedavisi Hakkında Sohbet, Düğün Yemekleri, Günlük Konular Hakkında Sohbet.

Yaylacılık

⁽¹⁾ yabdı:mız, yabca:mız çalışmağdan başğa bi şey yo:du bize. tabi: işimiz gücümüz çalışma:dı bizim, başğa bi şey yok. -gëyran yaylásında yayı: nasıl yaydın ⁽²⁾ tuļuğda? tabi, tabi onları file gonusuvër.-¹⁹

çocüğlarım burda yanmasın toplar gederdim. biri bi buçuğ ⁽³⁾ yaşindi:di; biri üç yaşindi:di, biri de sêkiS, on yaşlarında işde üç dâne ⁽⁴⁾ çocuğ varıdı. üç dâne ine:m de varıdı, üç dâne tanam varıdı. *ërca:n, ërca:n...nurcana* dërdim. gızım ⁽⁵⁾ çocümüzü iyi bağ! çocümüzü iyi bağ! o ğa:ri ifa:dı ⁽⁶⁾ ta: ya, bi buçuğ yaşindi:di ta. a:cığ oğlarda soğaklarda geze:di. valla oğlarda çekdi:miz ërezilligleri ⁽⁷⁾ gören adam, burda yanmasın, dëller çocuğlar. tábi. êkin bıçe:r, hërkesiñ işi var, gücü ⁽⁸⁾ var. ö:le ö:le o da:larda çekdi:mi:z ërezilli:n háddi hësabı yoğ. gızım işde burda ⁽⁹⁾ béralı şu deminki gelen biri gëlinim, biri gız. onlar buranıñ işini yapallardı, biz ğa:ri orda mallara bakardığ. o mallarıñ ğurbanları ⁽¹⁰⁾ so:maycağ dëyi toplar gëdedim, ikí, üç ay yaylada ⁽¹¹⁾ durüduğ. benim *mutlu* var. buanne kö:e gëdcäğ miyiz ğa:ri? dëdi. gëdcäz o:lum, üç günümüz ğaldı, dëdim. ⁽¹²⁾ háyvah! bitivërmış yahu, dëdi. o:lum napañ, üç aydır burdëyiz, ta: usanmadın mı? dëdim. këske üç ay ta: ⁽¹³⁾ oğsâydı, diyo. o ğadar

¹⁹ Bu kısım Ümmü Bıçkan'a aittir.

séverdi ⁽¹⁴⁾ yayláyi. ö:täki o:lanıñ *hasan* varıdı bi, o da çoK séverdi. çöcuKla: toplar gèderdiK, yollarda érezil érezil işde.

- za:bała: galkardıK, ⁽¹⁵⁾ ätmä: bışiridiK. toP ätmä: çocuğlara vèridiK, yillerdi. kèsäleriñ şu bez kèsäsi oluyo ya bez kèsäsinde yatırdıK, bö:le yasdı: nèrde bulcañ gızım yayláda.²⁰

bura ğadar yo:du öbamız, şö:lece bi ⁽¹⁶⁾ obi:ydi. benim en büyüK o:lan, *erca:n* köşe başına duvarıñ dibine yatır, onun ya:na: *mutlu*, onun ya:na: *nurcan* yatır. hëpimiz ⁽¹⁷⁾ hö:le bi tırkeniyiz. ⁽¹⁸⁾ *mudlu* há bire abıca ğaş, abıca ğaş, dèrdi. lán, dèdi. duvarı delcäg min, dèdi. nère ğaşcän? dèdi. meërse anası ⁽¹⁹⁾ úürke bèlini ğaşırımış da ondan dèrimiş, bèlimi ğaşı, dèrimiş. ⁽²⁰⁾ abıca ğaş, dèr há bire.

Hatıralar

⁽²¹⁾ suyumuz olma mı gızım, suyumuz var da. tábi, tuluKda yaydım ayrıanı, ayrıanı yaydım. ya:nı topladım. çöcüğlarım dèdim, ⁽²²⁾ kúpüK işsinler, dèdim. onların ğa:vaıtılarını hâzırladım. ⁽²³⁾ gızım dèdim, *mudlu* nè etdi, dèdim. açığ, şö:le be:raalı bi dèsdı var. dèsdıyi doıdur gèl de eKmeK yèrkä içersi:z, dèdim çöcu:a. çöcuK gèddi, az so:na ⁽²⁴⁾ so:rayı ğurdum, bi baKdım çöcuğ yoK. *erca:n!* *mutlu* ⁽²⁵⁾ nè etdi? dèdim. bilmen, dèdi. ğuzum, nère etdi bu çöcuK. baya da büyüğ ámma ö:le ⁽²⁶⁾ aħıra düşceK ğadar dèyil. şunu, şura çıKda bi baK bakä:n, dèdim. hëÇ görünmez ⁽²⁷⁾ buħanne, dèdi. *allah* *allah!* hëmen yörüdüm ğayrı. şu evler ğadar var aralı: yörüdüm mardım oraya. dèsdıyi ora ⁽²⁸⁾ bätmenin başına ğomuş, ordan yère düşmüş dèsdı, dèsdı düşünce yarılmış. onu yardım dèyi ğorkusundan dèlindi ⁽²⁹⁾ dèyi oğarı çıKmış, gèdmiş ğayrı. ⁽³⁰⁾ bi kî yanna baKdım. *mudlu*, *mudlu* ça:rdım, ses yoK. obadan çöcün biri dèdi. yenge, dèdiler. ⁽³¹⁾ yökarıķı ğuru ardıcın dibinde, dèdiler. oraya sağlanmış, dèdiler. ğayrı ba:rırılar dèyi...ondan kè:ri gèl giT o:lum, gèl giT, ⁽³²⁾ ben seni dö:men de sô:men de dèdim. yarın varı è:deriz, dèdim ⁽³³⁾ çucä. öndan kè:ri çıKdı ordan, ordan çıKdı ğa:ri gèldi. gèdmemiz de yağlaşdı ğa:ri. öndan so:na ⁽³⁴⁾ bunu ğa:ri kö:de dèmişler, bö:le bö:le etmiş,

²⁰ Bu kısım Ümmü Bıçkan'a aittir.

mudlu d y leK. iki  n so:na gelinle o:lan bir r ik şe:r d sdi alm şlar, (35)  ıka  lmişler. a yavrim! g dmemize ka  g n g ldi? n : g tirdiñiz? d dim bunu ga:ri.

 :vele (36) gaba   la: g derdiK  :lere. gaba  g llanidiK, bunlar yeni  ıKdı ta. onu da  ucu lar  ordan su (37) iŐ K d yi dedesi, *c merlerden* alm ş g lmiş. d sdi de bulamadıK   z :ma:nda.  :le işde d nyanıñ işi. ondan k :ri ga:ri, (38) b : n onları on sene g t rd me. bunlar, ga:ri o ul ya laŐm ş, bubasıyla anası g ldiler,  ucu ları (39) gayrı alıK g dc K.  ocu la: n  g t r s  z? d dim. ben burda n  yapc n, (40) durcağ miyin? n  g t r s z  ocu ları, y ldaŐımı? d dim. e, ga:ri a ıK da k :de oynasınlar, d diler gayrı. (41) b yigini o ula yolla ca lar. ondan k :ri  ocu larıñ da h   (42) g desi mi var ya. orda  ocuğ  oK, oynall r. ondan k :ri bunlar  a:Şam  : oldu, seriñleŐdi. -*s llesden* geliller (43) gayrı.- ben de var n, (44) d dim.  vde mal var, a ıK pur  buli:in, gele:in, d dim.  :r demiri aldım pur a g ddim. duz daşına vardım, ordan Ő :le bi ba dım, *s lles* suyunun k narında (45) g lgiyig g deller. baŐla:v dim  lamiya, (46)  ucu la:mı aldılar, g ddiler, beni burda ya ıcca godular g ddiler d yel K. k :e g t r ler, k :e daha g lmemize bi havta var. -*k :c * (47) yoluna  ıKdı:mızda biz, *k re:n* (48) g zı, ben, ondan so:na Ő y h P  :ladıga,  ocu la: g r g like. *vallahı billahi*. n ydi o g nner be.-²¹

araba yo:du g zım işde, yayan g dellerdi. *g zelsuya* inellerdi. bunların bi (49) mot rları vardı. mot run  ardına bindiri :di (50)  ucu ları alı gelidi. beri yanda yol yo:du ga:ri  sgiden   zaman. tabi, g tırılarla (51) g t r yd K y klerimiz, ir zil jrezil n ler  ekdiK. Şindi n  var yayliye g dmeKde. toplar g derdiK (52) mal   u g derdiK. Şindi mal g lmadı gay:rı mal g ddi, h psi bitdi.

Ge miŐ Zamanlar Hakkında Sohbet

a:h! o g  en  m rleri sen bi g rseñ (53) Şu sırtımıza g yc K bic :z bi Ő :miz yo:du. pamuğu  kerdiK, ondan k :ri onu tarlada bitiridiK,  paalardıK, (54) b : d rd K, pamu: toplardık;  ev r d K, (55) atardıK,  giridiK, do urduK, sırtımıza sıT yapardıK.  ıkrıkda  ev r d K.  ıgrıK  ev rmeñ mi! b :le yan  cunda (56) bitiŐdiremedim mi  kemedim, bu sene

²¹ Bu kısım  mm  Bı kan'a aittir.

böşa galdı pamuğ. benim *me:meT* eli oğuldan...o:lum accıK⁽⁵⁷⁾ çırık çevürüvër. hemen ataş aldırivemiş valla. o:cân başına gordu, gündüz⁽⁵⁸⁾ geliveridi, na:pca:n iş birikimi. çalı ğıra gèdersiñ, bāgmez⁽⁵⁹⁾ sıkā gèdersiñ, yaptı:n iş bir, iki dè:l ki. on bēş ğun çalı ğıradıK, bir ay çiT èkerdik. şindi nè ya:r⁽⁶⁰⁾ ğızım, şindi bi iş mi var, şindi nè var iş èsgikí gibi, èsgikí ibi. çoK zor ğızım o ğunner, çoK zor.

bēşe a:dar gèddim ğızım. *alla: şükür*, onları bilirin. bir sene okudum. ğızım⁽⁶¹⁾ yaptımız işiñ hāddi hēsa:bı yoK, hāngi birini saycān. tábi, hēr şey ö:le.

Halk Hekimliği

⁽⁶²⁾ nasī baKcan. èn böyüK o:lum bu işde. ölen o:lan, yaz ğünü, yaz gèldi midi hasda oľudu; ğış gèldi midi ba:ya iyileşirdi. yaz gèldi mi çucüK iscaKdan⁽⁶³⁾ hēç durmaS hemen hasda oľudu. aĝşam oľdu mudu çarda: çıkarın. başında bi⁽⁶⁴⁾ yazmi var; yazmi: ı' ısladır ısladır başına örterin, o ğuruyasıya sēsi kēser oynar, ondan so:na başlardı⁽⁶⁵⁾ ałamıya. za:r ö:ledir. za:ba:a:dar durmazdı, hēç yatmazdı. - èvele⁽⁶⁶⁾ bēşā: ğorduK, ta:ta bēşā: áy ğızım. èvele sallāngaÇ mı varıdı, ta:ta bēşā: ğatardıK. -²²

⁽⁶⁷⁾ ı:rāmedli *duraliniñ hasan* a: gèlmiş ğari bu bizim herifiñ arkadaşı, *me:medin* de arkadaşı. *mısdā:*⁽⁶⁸⁾ dèdi, bu çocuğ hä bire nè: aľar, dèdi. bu bö:le, dèdi. bu ğuz gēlese: bö:le, dèdi. ğuz⁽⁶⁹⁾ gèldi midi èyileşir, dèdi. ı:rā:medli yav! dèdi. vardır bunuñ bi derdi, dèdi. dōKdura nè gótürmen⁽⁷⁰⁾ çucu: dèdi. napcağ bunu doKdur yav! iscaKdan yapar, dèdi rá:medli. a:a:m, sen bunuñ laFına baKma dèdi, hazırılan, yarın ben bu çocu: doKdura⁽⁷¹⁾ gótüre:yin, dèdi. seni ben bi gótürè:yin, dèdi. -*aKsäkiye*⁽⁷²⁾ gēdcēz ğa:ri.- ondan kè:ri ona ö:le dèdi, dēyāleK zā:baľa: dèdi, hādi dèdi, hazırıla şunu dèdi, ben bunu bi dōKdura⁽⁷³⁾ gótürin, dèdi. èvel nerde gótürcen işden. iş yapca:n. ondan kè:ri⁽⁷⁴⁾ huraya dèreniñ a:zına ğadar hebışdim, buráyā gètiriēdim. - bi buçuK⁽⁷⁵⁾ yaşinde ğız, baya da var.- buraya gèldim, *şa:bāmñ* ğızı da varımış. o da dēyişi çocu: *birseñ*⁽⁷⁶⁾ dèdikle: bi çocuğla varıdı, onu doKdura gótürdüleğ. hōra gèldim, *hetişe*⁽⁷⁷⁾ *hatcäy*la ikisi varımış. onları ora ğodum, yoľa gèldim. beni aldıyla gèddi.

²² Bu kısım Ümmü Bıçkan'a aittir.

mirtici ⁽⁷⁸⁾ yanda bahçaya vardım, bahçada acığ ö:teberi vardı, tomata, onları çapaładım. ordan kó:e vardım, kö:de işlerimi yaptım; ö:le nâmazını gıldım, gene geri ⁽⁷⁹⁾ çöcuK_ala gëldim. guca:nda gëtiremez dëyäleK *murtici miyârna* gëldim. bağdım ⁽⁸⁰⁾ *mirtici miyârna* oturmuşlar, bu_basıyla bäraber_eKmeK yër. nè_ădar ⁽⁸¹⁾ sëvînüvërdim, sëvînüvërdim çöcu:m_ëyi olmuş dëyäleK. orda bi ⁽⁸²⁾ şuruP_çirmişler, bi i:ne vürmüşlar, çucüg_adam_akıllı këndini toplamış. *hasan_a:ya*, hër zâman ⁽⁸³⁾ dua_ëderdim. o_adam, ö:le şë_ëtdi de ondan kè:ri, ga:ri ordan hebışdim gëldim. ö:le_ö:le işde rezîlliklerle, ⁽⁸⁴⁾ nêpican.

Geçmiş Zamanlarda Çamaşır Yıkama Hakkında Sohbet

⁽⁸⁵⁾ nè_arayca:K gızım, nasî yıkıca:z. on bësh günde bi çamaşırılığa gëde:diK, çamaşırılığ varıdı bi. bi yúk_odun ⁽⁸⁶⁾ yúgläniyiz, çamaşırı yúkleniyiz, gëderiS, onu orda, şeyde gâynadırdıK. küllü su gâynadırız, ondan kè:ri içine ⁽⁸⁷⁾ sorkuš, ö:teberi atarıS, çamaşır_ëyi a:rcağ ⁽⁸⁸⁾ dëyeläK. - ben_a:rtamazdım da gâynatamîñ_elle: şey_ëtdi:nden...amma gâynanam da bicä:z sabîn⁽⁸⁹⁾ gälîbî goduydu, yaylâya gëderke. bi sabîn gälîbîyla adam, ëdare olü mu? -²³

⁽⁹⁰⁾ nè: bësh, altı dâne adam_olusun, çor çöcuK da var. bi sabîn gälîbîni hêm_o çamaşırı yëtiridiK hêm_orta_irde bi da: çamaşıra gâdar_ëvde gullanıdıK. tábi, suyu ⁽⁹¹⁾ güyüdan çekeriz, akarsu yoK, suyumuzu güyüdan çekerdiK. işde ö:li:ydi.⁽⁹²⁾ na:pałım gızım, işde ö:le_ö:le gëldiK. nè_ápałım_ana. ⁽⁹³⁾ zor gızım, çoK zor gûnner gëşirdiK, çoK yaşadığ, valla, o gâdar_irëzillikler.

Düğün Âdetleri

nè bili:n gızım, işde ⁽⁹⁴⁾ olmuşdur za:r_oldu gîbi. ben bilmen ki nañıl_öldunu. beniki de aynıydı işde, alıdı. gırmızı bi al_olüdü, onu ⁽⁹⁵⁾ gëydirillerdi. hı: iki gün be, iki gün, iki gün sürerdi. e² ca:nım, bi gızlar gëcesi olüdü, bi ⁽⁹⁶⁾ gına_ëcesi olüdü, işde so:naki gün gelin çıkar. hı.

²³ Bu kısım Ümmü Bıçkan'a aittir.

Bağ, Bahçe İşleri

bilmen ğızım. ö:le şè:leri ⁽⁹⁷⁾ anlaman, yapaman_ö:le şè:leri. o bëceridi, o çoK bilidi. na:pałım ğızım, tabi. çükür çaķarka, ba: bahça durmadan. Őurda ⁽⁹⁸⁾ iki dãnã ba:mız varıdı, üŐ gün ba: súrerdik. Őurda bi talła varıdı, bi ucından bi ⁽⁹⁹⁾ uci gözükmézidi. iki ğún çaķardıK_ orãyi. ⁽¹⁰⁰⁾ so:nałar, ğa:ri gelinimiz de varıdı yanımızda, üç sene gelinle berãberidiK. de: aŐŐa baŐdan yõķarı baŐa_a:dar incirliKler, şè:ler bice:z_a:ç dibi ğomazdıK. ⁽¹⁰¹⁾ ora:Ő ba:lı:m, ora:Ő ba:lı:m. ha:va:dan. ha. hava ⁽¹⁰²⁾ çürüg de õndan. tabi, bi içeri incir yığardıK, onları dize dize dize. nê ğızım? bîŐiridiK ğızım, bîŐiridiK. ⁽¹⁰³⁾ zã:bã: yaķın nê vaķiT yatır nê vaķiT kaķardıK bilmen. bu vaķiT, zã:bã: yaķın horuz_õ:terke ğaķardıK, ãKmã:mizi ⁽¹⁰⁴⁾ bîŐiridiK. ondan kè:ri èveli çay yo:du, bi de yemeK bîŐiridiK. ãKmã: ⁽¹⁰⁵⁾ peŐdãmała ğatardıK, da: çivte iŐe giderdiK, iŐde bõ:le bõ:le ğunnerimiz.

Çobanlık

çoğ, çoK. ⁽¹⁰⁶⁾ çekmãmiyiz_áy ğızım, çekdiK. hëpsini yapığı, yapmadımız bi iŐ ğalmadı. çoban, çobancılı:mız yo:du. çoban dutardıK, małımız o ⁽¹⁰⁷⁾ ğúderdi. małımız_õludu amma mał ⁽¹⁰⁸⁾ ço:du, mał ço:du ğızım. - dõrT ğardaŐız. biri öldü, Őindi üŐ ğardaŐız, bi o:lan, üç ğız. -

İğneleme

bilmen_anam. hı. ⁽¹⁰⁹⁾ onnarı bilmen. şè: ğayınnam_õ:le dèrdi, *musa* dayı, *musa* dayıdan_ël mi almış, dèdi birine. seniñ dedeñ mi õluyo, o? hı. ö:le, dèllerdi. bizim ⁽¹¹⁰⁾ kó:de bi adam marıdı da o çoK yaparımış, heP de ğeçer dèrdi.

Diş Buğdayı

yapałlardı da onu nê bile:yin ben. a:rı çekmezimiŐ, çabiK ⁽¹¹¹⁾ biterimiŐ diŐler, dèller. - diŐ bulğırını yapardıK ğızım, bîŐiriK ⁽¹¹²⁾ bi_ki adam tõplardıK. èveli toplamazdıK_aba, da:dırdığ. -²⁴ bîŐiriler_iŐde, bi_ki adam ⁽¹¹³⁾ tõplardıK, da:dırdığ dè: mi?

²⁴ Bu kısım Ümmü Biçkan'a aittir.

Eskiden Çocuğun Kösteğini Kesme Tedavisi Hakkında Sohbet

éveliki şeyler mi ğaldı. işde yürümeye başladı mı çöcün ⁽¹¹⁴⁾ kóste:ni kësellerdi. hındi hëÇ bilmezler onu. çöcük ⁽¹¹⁵⁾ há bire düşer, çöcük há bire düşer. bu çöcün kóste:ni kësmeden éyi olmaz dëllerdi, köste:ni kësellerdi. bi ⁽¹¹⁶⁾ síniniñ úsdüne çıkarıldardı, çöcu: éyi yórüyen ya ğız çöcu: ya o:lan çöcuu. hôle ⁽¹¹⁷⁾ éviñ úki yaqasını bi dołanı gëlđdi. çöcu:n bacana bi böncuK daqardıK, ortada bi şey gëzerdi ğa:yri. ondan kè:ri ⁽¹¹⁸⁾ düşmezimiş, çöcük éyi yörürümüş. gëçen ğún biri ö:le dëdi, bu çöcün kóste:ni kësmediñiz mi? há ⁽¹¹⁹⁾ bire düşerä bu çöcük, dëdi. éyelidi o, ⁽¹²⁰⁾ şindi kósteK kësme mi var, dëdim. ö:le dëllerdi. nè yapıcan, ö:le dünyanıñ úşi, nöpıcan.

Düğün Yemekleri

ğızım biz bu:day çorbası bışirđdiK ⁽¹²¹⁾ fázlıca. bu:day çorbası, pılav, fasulye, başğa nè bışer yenge? eT, bunlar oludu. eKmeK bile yo:du, äkmä: gëndileri ⁽¹²²⁾ bışirilerdi. bi ğıyığ bu:day üüdillerdi, ⁽¹²³⁾ o äkmä: ö:lece bışirilerdi. tábi, kö:de adam azıdı, şindiki úbi mi. heP ğündüz, herkeS işine gider, aKşam yapardıK.

- bö:ün ⁽¹²⁴⁾ seniñ, bizim, évele kö:de sırayla baKallardı, şey, sıraya ğoşalları *mevlúT* oqutmayı. sö:lemesi ayıp beş, altı háyvan oludu. şu ⁽¹²⁵⁾ *ğúvlen* da:ndan odun ğetirillerdi, o éve yıkağardı. hı: düünde, düün oluğa, dü:ün yemä: bışceK dëyi. ama ⁽¹²⁶⁾ şindig ö:le mi? ha şoraya veriveriller, orada bışiriller. ⁽¹²⁷⁾ hindig her şey ğolaylandı. göK daşa hayvan ğederdi.²⁵

nè göK daşı be! kó:lü heP ğederdi ğızım. heP ⁽¹²⁸⁾ düün olanlara, bö:le heP düğün olanlara ortaKlaşa, dü:nü köyceK ⁽¹²⁹⁾ yapallardı. oduna ğedellerdi, oduna ğedellerdi.

Hatıralar

⁽¹³⁰⁾ açığ batırdı dë mi? napcan. çoK éyi bi çucüdu amma *salim*, *illazı* hazèderdim ben. onlar da ğëddi yaylıya, bi inekleri varıdı, inek südü ⁽¹³¹⁾ ğurutdu, davarları da azıdı. kö:e ğelik ğedce:z ⁽¹³²⁾ dëyi buğası dëdi. yenge be, bizim davarları sen sa: da biz kö:e varıK

²⁵ Bu kısım Ümmü Bıçkan'a aittir.

gédcez, dèdi. háy_o:lum! ben ⁽¹³³⁾ yapa mı biliyin, gèndimiñ bi var, dèdim. çucüKlar dutuvèrcä:se sa:vèriyin, dèdim ben. ondan kè:ri çucüğlar gèdceK dèdi, gúdceKlä, dèdi. ⁽¹³⁴⁾ arif_ile illáz, e: yavrıların, ⁽¹³⁵⁾ nê_ápsınlar_eKmeKleri bitmiş. gèldiler mi gárinlarını doyuruyun. ben dèdi, kó:e ⁽¹³⁶⁾ gèdcën yènge dèdi, äkmäk_alıK gèlce:n, dèdi. iki, üç gün so:na gèldi, ben de eKmeK bışiriyin_obada, yènge äkmä:ni ⁽¹³⁷⁾ çévürivèri:n mi? dèdi. o, arif_oturdu, benim_äkmä: bışirivèdi ⁽¹³⁸⁾ gádıncana. nê_ıpdın_a: yavrım äkmäk bile bışirivèrdi mi övey_anağ? dèdim. ga:ri bışirivèrmemiş. nê_eKme: dèdi, namussuz dèdi, eKmeK file ⁽¹³⁹⁾ bışirivèrmedi, dèdi. beni dèdi, ⁽¹⁴⁰⁾ kıoycaı:vèrdi, ben de gèldim gètdim, dèdi. ikí dänä çöcuK, onuñ bunuñ davar kèşi:ni gúdüèrir. kèşik ⁽¹⁴¹⁾ gúdüller, vèrcä:se vèrcèK. bunlarıñ gayrı südünü sa:dim sa:dim, ö:ştüm, ondan kè:ri ⁽¹⁴²⁾ bi kaç yèrden bi háyli bi yoturT bırıgdi. illaz! dèdim, za:ba:la acıK su gètirièriñ ⁽¹⁴³⁾ mi o:lum? dèdim. - souK su olmadan_ayran_olmaz.- sizin ayranı ben yayıvèrsem, dèdim. tamam yènge, dèdi. obaları ayrı gayrı, obada yatıllar.

za:ba:la: vardım, o:lu:n_ö:ne şeyi godum, ⁽¹⁴⁴⁾ bidönu. ça:ırdım. illa:z! dèdim. böyu:r! dèrdi gayrı. ben şeyiñ_o:lu:n_ö:ne şeyi, bıdonu ⁽¹⁴⁵⁾ göyuvèrdim. o:lum, doıdu:nda al gel_e mi? dèdim. tamam, dèdi. aldı gèldi. ikí kè:re ayran ⁽¹⁴⁶⁾ yayıvèrdim, gèndi aldı:ndan da: çok ya: alıvèdim. hër zâman duğ edellerdi. ⁽¹⁴⁷⁾ çucüğca:z nê_apsın_ışde, ona buna bi_ki davar gúdüèridi, kèşik gúdüèridi, è:rèzil_è:rèzil_ollarda.

⁽¹⁴⁸⁾ işde orda yaylada godular, gèddiler de bi_ki bakıvèrdim. nê_ıpacan_ışde, yâni işde, işler_ö:le_ö:le. arif_ bile baya éyiymiş_elläleme, ⁽¹⁴⁹⁾ öteki çocuğ batırdı, dèller. bi ara çok_èyi dèllerdi ona. adam ço:du, hepsi gèddi, kimse gálmadı. - èsgiden nê var, ⁽¹⁵⁰⁾ şindig_iki çoban birbirini yècèK görme mi sen?- ²⁶

Günlük Konular Hakkında Sohbet

ö:le işde, ö:le dünyanıñ_ışı, nê_ıpacan. insanlar tükendi, gètdi. ⁽¹⁵¹⁾ nê bili:n. bi şe: gálmadı amma gálan da hêç birjiriyle gèçinmeS. anamdan doğalı ⁽¹⁵²⁾ burdiyın, ben yökari kó:de böyüdüm, yökari kö:de. işde, benim gızım konyada ⁽¹⁵³⁾ duru. burda ba:ları varıdı, şe:

²⁶ Bu kısım Ümmü Bıçkan'a aittir.

gëlmiş de üzüm sıgcaK, bāKmāz ⁽¹⁵⁴⁾ sıgcaK. onu gëlđi dēyi o:lan gëlđi, aldı, dün ayşam beni. burda işim bitdi mi gēne giderim kō:me, kō:de gālırın. gışın durdurmazlar ⁽¹⁵⁵⁾ souK_olu dēyi de yazın bir, iki duruyun. teg ⁽¹⁵⁶⁾ başiniyin, goñşum mar bicā:z. arifēyi bilirsinizdir, ma:mi:di. onlar var_ö:te yanda; bēri yanda bicā:z_işde anasıyla gız var bi.

⁽¹⁵⁷⁾ suba zâmanı gëlĭ gēderin buĭlara, çucüKĭlarımıñ yanına. èveli yaĭardım da söbiyle u:raşman. yapıyoS_alla şükür. hasdalıg çok, çok_ây gızım. ⁽¹⁵⁸⁾ rōmatizma var, şeker var, tansiyon var. hiÇ nāptı: bēlli dēĭl. sen de saol gızım.

Konuşan : Şükriye ÖZER

Yaşı : 86

Derleme Yeri : Taşlıca

Konu : Hatıralar, Yorgan Dikme Hatırası, Düğün, Düğün Âdetleri, Halk Hekimliği, Çobanlık ve Yaylacılık, Günlük Konular Hakkında Sohbet.

Hatıralar

otuz_eki doğumliyin, e sèksen_altıya ⁽¹⁾ girigiyindir. áy benim gızı:m, ne sa:lamıdım be:n. amma yétmiş bès yaşında ağam_ öldü. yétmiş ⁽²⁾ bès yaşında file benim şö:le bir damarım bile titiremezdi. ⁽³⁾ da: da gèderdim, daşa da gèderdim, oduna da gèderdim. hër şey de yapardım ondan kè:ri bi hasdalandı. şeytan şeri: mi, düşmán şeri: mi bi ⁽⁴⁾ hál_ oldu gayrı, nè öldünu bilemediK, yıkıldım gèddim, yıkıldım gèddim.

iki, bi o:lum bi gızım mar. o:lan da ógsüz galdı, gız da. ⁽⁵⁾ nápi:n_áy_ anam, a:laya a:laya gözlerimden de oldum. nè gızum? çoK. háy_ anam! çèKdi:m çilleyi ⁽⁶⁾ biliñ mi sen. hayvanımıñ nalı düşer, éle ténimi, éllere⁽⁷⁾ doKandırmıycan dèye hayvanımı gèndim nalıardım. duvarım yıkılır, duvarımı gèndim yapardım. évü gèndim ⁽⁸⁾ döndäridim, hër şeyimi yapardım, kimsiye elimi ⁽⁹⁾ doKandırdmazdım bugüne_a:dar. *allah*:n vèrdi:ne biñler kère şúkür. bir gul_ o:lunu elim, ténime ⁽¹⁰⁾ kimsiyi doKandırtmadım_ amma şindi düştüm. damatca:zım bura aldı beni, aldı gèldi, bi ⁽¹¹⁾ sa:s sonra gèndi öldü. nè_ apca:mı, nè işleycèmi bilemedim háy_ anam. o, öldü; on gün so:na da gelinim_ öldü, on bès ⁽¹²⁾ gün_ içinde ikisi de öldü. gèldiler geçivèrdiler. benim_ o bèyüK_ o:lan var bi, úvey_ o:lan, gèzer_ eviñ_ içinde ⁽¹³⁾ hã bire. o:lum dèdim, sen bu eviñ_ içinde ⁽¹⁴⁾ nèç gèzeñ? dèdim. benim_ ağlım yoK_ gibi ámma bi ara toplanıyor, dèdim. nèden ⁽¹⁵⁾ gèzeñ? dèdim. bi şı yoK_ ana bi şı yoK, dèdi. nèy yoğ, dèdim. ya bi olenimiz var ya bi hasdamız var dèdim, nèden ⁽¹⁶⁾ saKlırsız benden, dèdim. var biz de bi şı, dèdim. bi_ ki ta: dolandı gèldi. ana dèdi, saKlasam ⁽¹⁷⁾ nè yapcaK dèdi, ènişdem dèdi, galP kırizinden_ ölmüş, dèdi. nè:y! dèdim. ey_ *allah*ım cenneT meKanı ⁽¹⁸⁾ olur_ *ışallah*, dèdim. çoK_ èyi adamıdı ama éle gèşmez. *allah*ım gèndi bilir ga:yırı.

Yorgan Dikme Hatırası

nê? otuz üç yaşında başladım, hêrif öldü: vakıtta otuz üç ⁽¹⁹⁾ yaşındıydım. o:lanı èvercâz, geliniñ yorganı ⁽²⁰⁾ dikilmeyiK, benim gız da var nişanlı onunqu da dikilceK. yörgancının yanına vardı gèldi buba:ları, şey aşşada: *murtiçine*, görmüş şey bizim ⁽²¹⁾ düür. ordan ya *cuma* güne dedi, gelceg adam dedi, şe:ediñ de dedi, pamiqları ⁽²²⁾ gatiñ da hazırla:n dedi, adam. ik o, hazır atdı, iki yorganlıK; üş yorganlıK da ben atdım, bi de ⁽²³⁾ ifaK yorgan hazırladım. *antälle* dedim, eliñ yanda, dedim. ⁽²⁴⁾ èvel şindik übi bolluğ nêrde. battane ifaK battane, bëyig ⁽²⁵⁾ battane alıK da bu çocuK, dedim. göca yorganları dedim, üsdüne örtçen dèye mi ⁽²⁶⁾ u:raşcaK dedim, bunları dedim. èveli üçüdü de dörT oldu gayrı üç bëyiK, bir bëyiK dörT yorgan. *cuma* geldi yoK. nê apcaz hocanıñ gızı? dedi. benim bubama ⁽²⁷⁾ *mułla mèmeT* hoca dèllerdi, bëlki bilirsini. nê apcaz hocanıñ gızı? dedi. ben ⁽²⁸⁾ napi:n, ben dedim, *gèrişi* bilmen, dedim. *gèrişe* gèddim. yorgancı *gèrişli*:di. ⁽²⁹⁾ baKâ èttim, vardım, ta: o:lanla bärä:ber, ⁽³⁰⁾ yanımda o:lan ga:ri. - bubası öldü:nde on dörT yaşindi:di yá. - orda onuyla gitdiK. pelidli bôazdan, bilmedi:miz yollardan, indik ⁽³¹⁾ suseye. şeye vardıK, *gèrişe* vardıK, *gèrişe* vardıK. şey dedim, dâ:ze dedim, yorgancınıñ èvünü ⁽³²⁾ baã, bize gösteriveriñ mi? biz onuñ yanına gèldiydiğe, dedim. gèliñ gızım, ben size yorgancıyı ⁽³³⁾ gösterivere:yin, dedi. şu garşıda tá: şu ⁽³⁴⁾ súsaniñ o yanda şe: gördüñ mü? pèliT, dedi. pürü alacaKlar da ba: gazar garısı göcası, ba: gazarlar, dedi. e, nê apca:z? yanına varcağsini başKa ⁽³⁵⁾ çarämiz yoK, dedi. vèr ba:lı:m. - yanımıza bi ätmäk, öteberi de ⁽³⁶⁾ almadıK.- çocuğ ta: on bir yaşında çocu:n canı nê, ganı nê, *mevlüdün*. ordan indik ta: vardıK, şe:le ⁽³⁷⁾ yannana do:ru yanaşdı:mız vakıtta, èyváh! dedi, gördüñ mü bizim ⁽³⁸⁾ yapı:mızı, dedi yorgancı. - öldü mü o hêriF? nê bili:n, bilmen. yorgan ⁽³⁹⁾ dikdire mi? hâã: dimäK ölmüş mü? ra:medli, nurda yádsın. - ä: dedim, nolcaK şimdi, dedim. ben dedi, fi:lan gün za:ba:la ordiyin ⁽⁴⁰⁾ dedi, gèdiñ ga:ri, bñ dâ da tèrädüT yapmañ, dedi. ⁽⁴¹⁾ gèldiK gètdiK çocu:la. ordan *örenyaKadan gara hasan*, *gara hasanıñ hasan* dèller ya bi adam ⁽⁴²⁾ mardı, az çok baKgal eşyası, şu bu satardı. hâdi o:lum, dedim. *hasan* dayınıñ yanıña varırız yenge, dedim. ⁽⁴³⁾ yimä: de bişiri, garmımızı doyuru, biz ordan yengeñile do:ru peli:tlä çıkarız. yörü ba:lı:m, yörü ⁽⁴⁴⁾ ba:lı:m vardıK.- yatdıKları yèr nur olsun. ⁽⁴⁵⁾ öldü mü duru mu bilmenä ga:ri hêriF.- garı, bi yimäK bişirdi, bizim garmımızı doyurdu. dúkgandan ⁽⁴⁶⁾ dedim, bi ki gap gacaK bişi alalım, bura a:dar gèldiK gayrı, dedim ordan bi ki bi şiler aldım. giS çocu: da gelin olcağ. o zâmanlarda bö:le èyi ⁽⁴⁷⁾ çelíg, şu bu nê araycaK canı:m.

ordan ğayrı ö:le şe_ederke ğarnımızı doyurduK, nâmazımızı ⁽⁴⁸⁾ ğıldıK, yoĻa düşdüK. yörü ba:lı:m, yörü ba:lı:m_ıkındi ⁽⁴⁹⁾ âzâni okunurġan_évümüze varmadıK mı biz. ta: oĻları dolandıK, ğeldiK, vallahi. kım bilı ⁽⁵⁰⁾ ğa:rı kaç sa:aT yörüdü:mü anam. ğerişe vardıK, ğerişden_ören yaġaya da vardıġ. - ören yaġadan da dâvlâT bô:azına ğeliK, dâvlâT ⁽⁵¹⁾ bô:azından da taşlıcaya çıkıġ, bô:azdan yoġarı.-²⁷ e: nâpi:n, çoK cesurudum.

Hatıralar

⁽⁵²⁾ yoK_anam, ben okudum. ğeddim ben de ğeddim bi sene, iki sene ámma hêÇ de. é:itmeniñ küreK dêrdiK, beni bi dö:dü, dö:düKden kê:ri bildimi bile ⁽⁵³⁾ ya:nış diyereg sildim, okutmadı. a:mı dö:dü, a:mı dö:dü ⁽⁵⁴⁾ diyelâK, ben dayanamadım, a:ladım. vardım_ëve buġama dëyivêrdim. benim çöcu: ben_oġuĻa yoĻladım, dëmiş. ö:redirseñ_ö:ret, ⁽⁵⁵⁾ ö:redmesseñ daya:la bi işi yoK, dëmiş. nêe ⁽⁵⁶⁾ dö:eñ benim_o:lanı, dëmiş. ondan vardıñ da bubaã şıġâyet mi êtdiñ diyeleK, bu sêver ⁽⁵⁷⁾ başli:ceK_a:mı dö:meye. ben dëmedim, bizim şúġriye dëmiş, dëdi. însano:lu be! vaĻla, acı ⁽⁵⁸⁾ ğardaş balđan datlı. onu dö:dü diyeleK dayanamadım. ⁽⁵⁹⁾ ö:li:miş, êveliymiş. - var mı anam seniñ çöcuġlardan file oġuĻa giden? nêrimanıñ bilen_o:lan. - nêrimanıñ_o:lan, işde o, o:lan_oġur, ğız ğocaya ğeddi, iki ⁽⁶⁰⁾ dâna çöcu: var. oġur.-²⁸ éyi.

Düġün, Düġün Âdetleri

yoġ, yoK_anam. nê ğaşması, ⁽⁶¹⁾ ğaşmıyi: nê_âpcan. hoca ğızı, iki dâna çöcu:n_úsdüne vêrdi ye ⁽⁶²⁾ buġam beni. varlıġlı olsam nê_âpcaK! ben_âġman, dëdim. buġam, anam vêrmen, dëdi. buġam, benim dëdi:m_oġur dëdi, hêÇ yoruġmañ ⁽⁶³⁾ benim dëdi:m_oġur dëdi, benim dëdi:mden başġa bi şi: oġmaz, dëdi. ⁽⁶⁴⁾ seslânemediġ. iki dâna çöcu:n_úsdüne, biri íkí, biri üÇ yaşında. o çöcuġlarıñ_úsdüne vardım ben. ámma şö:le: êdík ⁽⁶⁵⁾ de çöcuġlara şö:le êtmedim. bir pısġa da vurmadım bir ĻaF da sö:lemedim. bê:itdim ⁽⁶⁶⁾ ğeddim, asĻan ġíbi, ġuzu_i:bi hêpisi. usġulardı çöcuġlar da ya! aynı ġendi çöcuġlarım ⁽⁶⁷⁾ da ö:li:di, onlar da ö:li:di. dörT çöcuġ_oġduġar, onlarda aynı oġdu. şindíkí çöcuġlarıñ ⁽⁶⁸⁾ haġġından mı ġelinir.

²⁷ Bu kısım Ümmü Bıġkan'a aittir.

²⁸ Bu kısım Ümmü Bıġkan'a aittir.

(69) yapmazlar mı anam, yaptılar. benim dü:nümü bi görseñ. dügún oldu, tıngır tıngır dü:ne gèddiK. az so:na dönüşümüze bi bağdıK ıar ya:ar, (70) zâ:baıa: bi bağdıK iki mètire ıar oldu. ıarda dayım í:râ:medli varıdı, benim (71) mèsdimiñ íçine ıar doıar, su doıar, ben gèdmen, dèmiř. o: bi ormancı (72) varıdı, benim aslan eñiřtemiñ arkađasınıñ dügünü, dèdi. ben yoıları (73) açmâ miyin hèÇ, dèdi. bi ormancı varıdı. - kim dèllerdi, bilidim de unuduvèrin, unuttum mu da tá: aKlıma bi (74) sa:s so:nra gèlir.- o adamcâ:z ata bindi. atı şö:le bi doıandırdı *gèdik*den, *gèdiK* mählasinden şu (75) yál içinè. bi gèddi bi gèldi, go:ca yoı aşdı, işde dügún ö:le (76) olduıdu anam. ata bındirdiler beni. - èvele at varıdı anam, ata bındirilerdi. arıasından da davıl çalııaK gèderdi, erkeKler de (77) oynayaıaK gèderdi, ęarııar da arıasından götürü, bunu ęor gèlirlerdi. hındiK.- ²⁹

yoK, yoK anam, yaıımı nè bilcäs. yoK, yoK, dö'a (78) da ètmediler, ö:le oynadııar, gèldiler gèřdiler. ètmiřlerdir za:r, bilmen. yoK, yoK, aynı bildi:miz ęibi (79) fisdán gèyerdiK, işde. - al (80) gèyerdi anam al, èveli al atarlarıdı, feS oldu, asğılı fes oldu. neler gèldi neler gèřdi.- ³⁰

Hatıralar

(81) bi: şeye vardıK, *çukurkö:e* vardıK. *çukurkö:de* benim ö:ıanıñ neresinde bilmen bi yerinde *demiriye* çıkdı, şö:le barmağ ęibi. ađamıñ *aliniñ* de var, onun (82) ölçüm olmasın, süğsün ya:ıa:nda (83) bi yerde şö:le tú:núğ íbi háyli var onuñ. ordan gèldik, vardıK, kö:e vardıK, kö:de yoKıar, çivte gèdmiřler. - şindi nè dèrdiK o dayıya be? (84) dedeñ, dedeñ, *müsä* goca. há. - ęa:ri yanında ilaÇ varımış. dayı dèdim, bu ilaçın (85) dèdim, tılısımı nè dèdim, dèyivèr de biz de yapaım, sávabına (86) girersiñ, dèdim. o dènmez dayım, dèmen onu kimsiye, dèdi. ordan şö:le (87) gèřdiK, şeyden indik, şö:le bo:az var, bô:azdan indim, şu yaıaya vardım. çocuğ, herálda üş dänä (88) çucu: vardı; biri şö:le yörür, bi de yanında oturan var. -*ęulizar* dè: mi ana:ñ adı? nè *ayşası* ca:nım! öldü ye *ęulizar*. há: ö:le mi? há (89) há. - *demiriye* èyi oldu, *demiriye* gèřdi. ollara (90) vardıK. şey, dèdim anañ. - seniñ úvey anañ mı

²⁹ Bu kısım Ümmü Bıçkan'a aittir.

³⁰ Bu kısım Ümmü Bıçkan'a aittir.

öz anañ mı, bildi:m mi var. - dúnyanıñ dèdim, èrezil gulları biri sen biri ben ⁽⁹¹⁾ mi:in? dèdim. nè bu seniñ hálîñ, dèdim. napi:n yenge, dèdi. - ama ben *gúlizar* ğarıyı sanıdım, *gúlizarıdı* ⁽⁹²⁾ ya orda çükürüle darı éker.-

Halk Hekimliği

⁽⁹³⁾ e, yo:du, năpcaz anam. èki oquļlar, èki üfürüller, ö:leñ ölü, olan oldu. başğa çā:re mi vardı. bilmen, ö:le şe:leri peK bilmen anam. - èltiñ bile ⁽⁹⁴⁾ ni:lā i:nelerdi? işde suan bile sürerdi ye.-³¹

- suanlı bese ⁽⁹⁵⁾ sürellerdi, çocu:n ğobe:ne ğoļlardı. o kekiK ya:nı şe:ye damladırdıK şekere. öğsüre ⁽⁹⁶⁾ fāydası oļu dēye içerdıK, yirdıK.- ³² bulsañ yirdiñ.

Çobanlık ve Yaylacılık

⁽⁹⁷⁾ yapıdım. bilmen, bi sene mi iki sene mi yapıdıK. ondan kè:ri hèriF hasda öldü. ha, á:şa seniñ anañ dè: midi? bizim kó:de bile yapıdı a:şa. ⁽⁹⁸⁾ *fadim* marıdı, *fadim* ölmüş dè: mi? ğèddim. *ĝeyrān* yaylāsı dèller. var, hër yaķası çēşme.

Günlük Konular Hakkında Sohbet

şindi *murtiçili* oļdum ğayri. yerim yurdum ğalmadı, ⁽⁹⁹⁾ hēpisi kapandı, ğètdi. nè o:lan ğaldı nè gelin ğaldı, nè o:lan, damat ğaldı, hēpisi bitdi ⁽¹⁰⁰⁾ háy anam. bi ğün ĝelmesse, èki ün ĝelmesse, bi ğün ba:ri ĝelse olmā mı. ĝeldi mi bēş, altı ğünde ⁽¹⁰¹⁾ ĝeliveri, ö:le yoļa baķarın. āz ĝeli, ⁽¹⁰²⁾ nè bilen. işi bile yoķ. işde orda ĝendine ö:re bi adam buļuĝ ĝèziyor orlarda, na:psın. ⁽¹⁰³⁾ hu:ra otur da şu:ra ğaĶ ĝızım dēseler bile... şe:le ğanaT èrdi:di o ĝelincā:ze, hēç ĝıymāt bilmedi. bi ⁽¹⁰⁴⁾ sēFercā:z évüne o:lan ğötürmüş. buğa dēmiş, burda ben évli:kā, benim éve ĝeliK bi ĝece de mi ⁽¹⁰⁵⁾ yatmi:can, bö:ün bizim éve ĝedelim, dēmiş. o:lan almış ĝedmişmiş. anası, bubası çıkıvèrdi baā, huzursusluĝ ⁽¹⁰⁶⁾ yapıdı dēyeleg orda burda ĝedmiş, saymış. ğarağoļa varmış, bilmen ⁽¹⁰⁷⁾ nè hālt ètmiş. çocuĝlarımın hēpsinin

³¹ Bu kısım Naile Hatipoĝlu'na aittir.

³² Bu kısım Ümmü Bıçkan'a aittir.

sébebi onlar oldu. tabi. güzel *allahım!* ğayrı baĥalım. ⁽¹⁰⁸⁾ göz yaşlarım dōke dōke, *allah* za:r alıvērceKdir alca: yēde.

çukurkō:de şey, *kiselli a:máT* dayımıza ca:nım, buĥannemin ⁽¹⁰⁹⁾ ğardaşıdı ya. ben, yēngem de ben de ⁽¹¹⁰⁾ aynıyis, hēpimiz, zúlalede. dayım orda ğalmış, *kiselli a:má:d* dedikleri hērif, yērlāřmiř, ğalmış, işde ora ğayrı ⁽¹¹¹⁾ yarısı bizim, *çukurkō*:ün yarısı bizim oldu. *yaşar* ğardaşı dē: mi? hı. şindi düzeldi. e, işde aĝlım ⁽¹¹²⁾ bir gidiyor. çoK hasdalandıma ca:nım. hasdalı:mıñ nē oldu:nu bildi:m mi var. *kō*:de on bēř ğün ⁽¹¹³⁾ mü yirmi ün mü yatdım, yatdı:mı da bilmen. ⁽¹¹⁴⁾ ondan kē:ri damaT, yattı: yērler nur olsun *inşallah*, damat aldı ğēldi, alımış, ğēlmiř bura beni. haĥam orda, *ümmü* ⁽¹¹⁵⁾ yaġıız baĥamaz şe:lā, haĥamıñ ğızıyla biz ikimiz baĥarız, dēdiler.

Yorgan Dikme Hatırası

⁽¹¹⁶⁾ çoĥ, çoĥ. şu *a:maT* hoca dēye *nurten* var, ğarısının adı *nurten*idi. *nurřeniñ* anası mı o? oġabili. üş, dōrT dānā yorgan ⁽¹¹⁷⁾ dikivērdim, şeye. orda bi *a:řá* varıdı, ö:redmeniñ ğarısı, hērkese dikivērmıř. hı: iki yorgan da ⁽¹¹⁸⁾ baā dikivēr, baā da lāzım, dēmiř. dikivērmemiř. ta: beni ordan ğēldiler, aldılar, *bēdiriyeniñ* evinde dikivērdim ben. - evi de ⁽¹¹⁹⁾ boġudu çocu:n.- üş mü dōrT mü yorgan dikivērdim, ondan kē:ri o baā dıĝ, o ⁽¹²⁰⁾ baā dıĝ, dikdi:m yorganıñ hēsabı mı var anam.

zāmanla gözüm ⁽¹²¹⁾ görmi:vērceK, elim ermeyivērceK, işde bö:le bö:le ğalıK ederin. buna da *řúĝúr*. ⁽¹²²⁾ kimiñ ğızlarıñ? dıĝmemiyin ca:nım. heP dıĝdim, dıĝdim. ámma ğızımıñkıñı ⁽¹²³⁾ bile dıĝmiři:ndir bēlki de. torunla:mınkıñı bile dıĝdim, hēpisini dıĝdim anam. birini birinden ayırmadım, hepisine dikdim. amma şindi ⁽¹²⁴⁾ ğayrı bitdi, oġmaz. siz de sa:oluñ anam, *allah* razı olsun.

Konuşan : Mustafa AYDIN

Yaşı : 83

Derleme Yeri : Taşlıca

Konu : Hatıralar, Askerlik Anıları, Günlük Konular Hakkında Sohbet, Avcılık, Evlilik, Cuma Suyu Meselesi Hakkında Sohbet, Rençperlik, Çocuklar Hakkında Sohbet, Asker Uğurlama Âdetleri, Düğün Yemekleri.

Hatıralar

va||a: hı, hêpisini unutduK yâni. sêgsen üç ⁽¹⁾ yaşındiyin, va||a sêKsen üç dakika gadar gèlmiyo. hêÇ, yâ:ni ha olmuş ha olmamış, bö:le yâ:ni. isderse güvensin ⁽²⁾ dúnuyaya, nasıl güvensä nè olçâk! e: boş ⁽³⁾ yâ:ni, boş. va||a sêKsen üç yaş işde çok müjadâleli, yâ:ni bura *murtiçine* inişimiz ⁽⁴⁾ zâ:ten çok bërbaT oldu yâ:ni. ha, hâpimde gâldıK, hâpimde yatmadıK. ama bi ki bozdurcâz dèyi u:raşdıĝ *ankara* yanda. onu da ⁽⁵⁾ becârđi:dík, so:na afina u:radıK dèyise ⁽⁶⁾ ğurtaramaycadıK. oĝulda ĝaçaK a:Ç ĝullandı dèye şıkâyet êtdiler. derneK başkaniydim, yâ:ni ⁽⁷⁾ şıkâyet êtdiler, ö:le bi sene bi huçuK sene câ:za vèrđi hâkim. o câ:za da ĝıcıK *ali*yle u:raşırĝa oldu.

⁽⁸⁾ va||a, burâĝ indimiz, kö:de bi şî: mi var; kö:de su yoK, bi şî: yoK, buraya indik. ara:zi de bizim oldu: ĝibi ⁽⁹⁾ *mirticinde*, ö:le. burdan hêr şî: yúĝler, kö:e götürüdüK, kö:de yêr, tegrar bura: inerdik. çivti ⁽¹⁰⁾ bura êkerdik, hêr şî: burda yapardıK, ö:le yâ:ni. inip çıkma mı, günde iki, üç kere iniK çıkdı:mız oldu, tábi. ö:le yâ:ni. ha. kö: mü? kó: çok ⁽¹¹⁾ sa:tı: yoK câ:nım. ⁽¹²⁾ kó:e yarım sa:tta varısın veya çok bi sa:T bulmaz yâ:ni yavaş yavaş ĝèdsen bi sa:tde varısın. yolda yo:du yâ:ni. kö:de olmadı: ĝibi şey de yoKdu, araba ⁽¹³⁾ maraba ĝedmezdi, so:na biz bura: indikden so:na yapıldı ⁽¹⁴⁾ kó:n yolu. hâ: bô:azdan ineller, şuradan, iki, üç yêrden ĝèlillerđi ama ö:le ⁽¹⁵⁾ patikâ yol. hayvanlarla, hayvanlarla burda bu:day, şunu bunu êker, ĝaldırır ⁽¹⁶⁾ kö:e daşırđıK. ulan! dèdik, bi şey yapığıK, bö:le bö:le dèdik, bunu şî: êdelim bi, aşıa inmeye bi ⁽¹⁷⁾ têşebbús êdelim, dèdik. amma bütün kö:lü üzerimize aĝdı. va||ahi, o: çèkämemeden ⁽¹⁸⁾ zıyâde, bö:le yâ:ni kó: bölüyor, kó: şö:le oluyor, kó: bö:le oluyor. ⁽¹⁹⁾ ôraşa ôraşa, mücadele mücadele yapığıK, yapığıK. amma baya: bize çok zor oldu. bize

mücadele edenler heP hazıra gondular. ya: inme mi! hepisi ev yaptı; íkíşä:r (20) gaT, birä:r gat hepisi ev yaptı, ö:le yá:ni. amma *allah* (21) *ra:zi: ossun* deýen yoK hiÇ.

yo, yo, yo hiÇ bilmiyorum. ca:mi: yapıK, hêÇ bi şeyden (22) hábári yoK. oKul yapıK gëndimiz bö:le yá:ni, bunlar heP gëndi (23) şeyimizle. su gétirdík gëndi şè:mizle. şimdi devleT taravından yapıldı, su géliyor da bö:le yá:ni. hêr şey çoK zor. burda, hatda bi (24) müddet evleri, evi yaparkände (25) da: şêlerde, hayvaniñ sırtında su çekäreK ev yaptıK. guyu yoK; bi şî: yoK, su yoK. *uludêrâden* gétiridiK, *uludêrâden* de gétiridiK, işme (26) suyunu ta: *mirtîçi* yanda, orda (27) *míyardan* gétiridiK. ö:le yá:ni, bö:le bi günnerimiz gêşdi. ö:le hepisi gêldi gêşdi. baK! burda ineli (28) kırk bês, êlli sene oluyor. hêpsi, o da gêldi gêşdi, o da gêldi gêşdi. biz de ö:lêdik, hepisi gêldi gêşdi, yá:ni. (29) háyırılısı ossun, ö:le yá:ni.

Askerlik Anıları

asgârlî: ilkin *hataydîdik*, *candarmi:dim* (30) ben, *candarmi*. otuz ay yaptım ben asgârlî. otuz ay hêÇ izin de gullanmadım, otuz ay. hı. o, o zâman ö:li:di, (31) *candarma* otuz aydı. *hataya* (32) gèddiK, *hataydan izmire* giddiK. *izmirde*: om bês ay polis görevi yaptıK, *demôgrat parti* (33) zá:ma:nında. o zâmanlarda polis görevi yaptıK, şeyle bärábâr, polisle bërâ:ber vâzî:fe (34) yapardıK, ö:le, o da ö:le gêldi gêşdi. hiÇ izin... izinden so:na adam baK! a:şa:m ö: terhîS olca:m gün, göreve (35) gönderdi, *alîa:da*, *izmir alîa:da*, terhîS olca:m gün. - *ısarlı* varımış, bölük komutanı var bi, *yáhya* (36) *gökây* isminde, *alanya*. amma migrop bi şe: yaramazdı. - yav! ben (37) terhîS olca:m gün, benim terhîS şe:ni imzalamadı; göreve gönderdi de ağşamüssü (38) şeyi imzaladı, ya. bö:le bi görev yaptırdılar bize yá:ni. ö:le ö:le, ö:le.

izmirde: on bês ay *izmirde* galdıK. o, polis (39) görevü yaparkân, ço:u orda bitdi, altı ayda. *alîa:* var şindi náhiye oldu, *izmiriñ* kazası, kaza: oldu (40) náhiyeydi ora. orda kó: gibi bi yer, orda karaqolda altı ay da orda galdıK işde, ö:le ö:le (41) asgerlik bitdi. terhîS olca:z, o gün göreve (42) gönderdiler, adam beni a:şam ö: terhîS êtdi. ö:le yá:ni. şindíkiler, on iki ay, asgerlik yapıyor vëya kıza dönem, okumuşsa kısa dönem. (43) bês, altı ay yapıyo:r, oy bitdim, öldüm, galdım, diyor adam. otuz ay otuz, zâ:r (44) filân dèildi, hiÇ sığılmadıK, ya nê olacaK dê:vlâtiñ şeyinde. ö:le (45) *candarmi:dík* ö:le yá:ni, ö:le. hêr şî: *candarma...şî:de*, *isgendêrun*da vapıra bi bindig hâmsârim, *izmire* (46) gidiyoS ga:ri, *izmir* çıktı kurada. tam bi havta da vardıK *izmire*. *nêcaT* deyi bi vapır vardı, ona bi bindig *antälläye* u:radı, bö:le (47) *taçya*,

mu:la, şurda dolana dolana tam bi haftada vardık *izmire*. ö:le yá:ni, eski ⁽⁴⁸⁾ vapır. ö:le günnerimiz gēşdi. ö:le yá:ni, o zâmanlar ė:liydi.

Günlük Konular Hakkında Sohbet

e: ġa:ri hēr zâman ⁽⁴⁹⁾ ġendine ġöre zorlu: oluyo hēr Şi:n. Şindi ġene ö:le oluyo, zor deġil deseñ maddi: sıkıntı olur, Şu olur. Şindi hēĢ biri yoĢ. amma Şindi de ġendimiz ⁽⁵⁰⁾ sıkıntılıyıs. yörüymēyoS, ⁽⁵¹⁾ edemiyoS ö:le yá:ni, ö:le Şindi de ġendimiz sıkıntılıyıs. *alla: Şükür*. ö:le bi Şi: ġörmedik yá:ni. bi sıkıntı çoĢ da ġörmedik yá:ni.

Avcılık

e^o ifaĢ ⁽⁵²⁾ tēFeg, ufaġ tēFeg, ifaĢ tēFeg, avcılarla çoĢ ö:raşırdıĢ, işde bubasıyla *misdava* ⁽⁵³⁾ amcıyla filan. ha: eñişdesiyle, Şunla bunla, onlarla çoġ Şi: ederdik. haşır neşir oluduĢ yá:ni. o zâman bizim ⁽⁵⁴⁾ bahĢalar file do:ru dürüs yimāzdi ye Şindi içinden çıĢmaz da. ö:le, hērkāse ⁽⁵⁵⁾ yardımcı oluduĢ yá:ni, ö:le bi durumumuz vardı yá:ni. hı. yapardı onlar yapardı, biz ücrātini ⁽⁵⁶⁾ burdan Őē vēridik, yapallardı, ö:le.

Evlilik

yengeñ, yengeñ hēr Ői: bitdi. ġörüşme, ġonuşma ⁽⁵⁷⁾ yoĢ ca:nıma kö:de evlāndik, bura: inmeden evlāndik. ta: kö:de evümüz var. bubamıñ oturdu: ev varıdı, ešġi ev, ⁽⁵⁸⁾ orda da: dört ġardāş ö:lece evde ġaldıĢ yá:ni, evlāndikden ⁽⁵⁹⁾ so:na. ö:le yá:ni, üş dānā ġelin ö:le o evde ġaldıĢ yá:ni. nērde ġörceñ zā:ten aynı ⁽⁶⁰⁾ kö:lüyize ca:nım. hı: tābi tābi, ö:le yá:ni. ná:si:bimiş ö:le oldu yá:ni. ⁽⁶¹⁾ násiP oldu mu olur. hayır, hēr yerde ġörüyüş ca:nım.

Hatıralar

⁽⁶²⁾ su mu? var, var. *taşlıcada* da var, burda da var. Őimdi onları *táyıP* hēr yere su ġetirdi ye, ö:le biraĢmadı su ġelmādik yer. o ⁽⁶³⁾ zâmana baĢma sen. o zâmanlar kö:de de öliydi ġuyular var, ġuyulardan ⁽⁶⁴⁾ ġetiriydik. ö:le Őē: mi var? bu *taşlıcaya* dasu *táyıP* bey ikdidār olduĢtan so:na ġeldi ca:nım. içme suyunu bile tarlaaların ta: ⁽⁶⁵⁾ evelā: tarlaaların suyu, içme suyu olcāĢ, dedı. evel vērmāzlerdi. çoĢ Ői: etdiler de ⁽⁶⁶⁾ aġamadılardı fakat so:na vērdi, vērdi; hēĢ kimseniñ eli ērmedi yá:ni, kimseniñ eli ērmedi. o ⁽⁶⁷⁾ bahĢalarda bitdi be. kımse nē bahĢi:lā işi ⁽⁶⁸⁾ var nē bi Ői:lā. bizim mēselā dūnya ġadar yerimiz var, şurda: yarım dönüm

yërimiz var. bura olmasa bi yëre gëdmämiz ⁽⁶⁹⁾ zâ:ten mümkün dëjl. ö:le yâ:ni, burda idäre êdiyoS, gëdiyoS. yër çoK amma tabi, şê: yoK yâ:ni, ö:le yâ:ni. - *misdava* ⁽⁷⁰⁾ nëydi o be *mirtici* yanda su sułamaK? siz gêne bolıuK ⁽⁷¹⁾ suıardıız cuma suyu, biz geceleri suıardıK.-³³

Cuma Suyu Meselesi Hakkında Sohbet

⁽⁷²⁾ cuma suyu, şö:le bi şî: var, bizim eçda:dımızda dedem varıdı, dedem. *çimililärinimiş* ⁽⁷³⁾ ésás bu cuma suyu mësälesi. - *çimili* kasabası var, *aKsäkiden* ilerde, buban bilire. - ordan onlarıñ paşaları varmış, paşa *İsdanbu*da. dedem ⁽⁷⁴⁾ müdëriS okurumuşumuş orda, onlardan bu suyu almış, bahçäsıylá ⁽⁷⁵⁾ bërabâr, şî: êtmış. kö:lüler ö:le dëjl diyollar. ama olmuşu ö:le yâ:ni. máhkäme ⁽⁷⁶⁾ kararı, şu bu, hër şî: var yâ:ni. ö:le gëlişi güzel alıvërmış de ekivërmış de yapıvërmış, ö:le dëjl yâ:ni. ö:le yâ:ni o da ö:le oldu ⁽⁷⁷⁾ yâ:ni. o cuma suyu bitdi, hëpsi ⁽⁷⁸⁾ bitdi yâ:ni. - cuma suyu da gızım üş, dörT adamıdı, bunlarıñ gëndi ⁽⁷⁹⁾ varisläriydi; bizläre vërmezlerdi, biz başğa su suıardıK.-³⁴

Rençperlik

gëçim, rencbäri:z ⁽⁸⁰⁾ baKsâ! üzümleri, şunları, bunları. *allah* yapar; biz yapamı:z de biz sebeP, biz sêbeP oluyoS yâ:ni. êkiyoS, ⁽⁸¹⁾ bakıyoS, tábi. baKmadan da olmaz; ilâÇ ister, şu ister, bu ister. tábi. ⁽⁸²⁾ budı:yoS, bizim onu da yapma gücümüz yoK şu anda. çöcuKlar yaparsa yapıyor, bakıyor, êdiyor ilaç ⁽⁸³⁾ miıaç. biz onu da yapamıyoS şu anda yâ:ni. yapardıK işde, êvel yapardıK onu, yapıdıg hëpisini, ö:le yâ:ni.

Çocuklar Hakkında Sohbet

çöcuKlar böyüdü. ⁽⁸⁴⁾ êñ kúcü: kırk dörT, kırk bësh yaşında, ö:le yâ:ni. e: ben mi böyüddüm, *allah* böyüdü. ö:le biz de işde ifaK tefeK ⁽⁸⁵⁾ yardımcı olabildi:sek olduK. tabi, sıkıntılı olmuşdur, olmaması ⁽⁸⁶⁾ mümkün dëjl, o ğadar ğalabalıKda amma ö:le yâ:ni. - yi:sâ: hëmşärim, heP eriKden de yi ba:lım, eriKden de yi ba:lım. yi, yi. ha. ben ⁽⁸⁷⁾ yimiçän, ben

³³ Bu kısım Ümmü Bıçkan'a aittir.

³⁴ Bu kısım Ümmü Bıçkan'a aittir.

yicā:mi yidim. onnar hēP gēndi ⁽⁸⁸⁾ miyvāmız, ŧurda aŧŧada, gūzāl tabi. ö:le. e: orgānık dēdiKleri bunlar_ iŧde, ö:le yā:ni.-

Asker Uğurlama Âdetleri

nē gībi? vaŧla biz ö:le ğağdıK, gēddiK, ò:rŧama ⁽⁸⁹⁾ mò:rŧama olmadı. gēddimiz ö:le gēddik_ö:le. ⁽⁹⁰⁾ böü:n nēre gēddiK, ŧu:bāye gēddiK. o zāman *dēmoğrat parti* ikdidāra gēldiydi. o zāman sivil_ oŧaŧaK ⁽⁹¹⁾ gēddiK, *ħataya* gēddiK. o ŧadar yā:ni, ö:le ò:rŧama mòrŧama yoKdu yā:ni. e³ ğa:ri, anamız bubamız_ ettiyse etdi, kim_ etcāK. ⁽⁹²⁾ ö:le yā:ni, yo:du. herkeS_ö:le yā:ni. ama ŧindi asğār_ò:rŧarız ⁽⁹³⁾ dēyālāK, milleti öldürüyöŧlar silāhŧa, ŧunŧa bunŧa. bi sūrū sārhoŧ_ iŧde yapcāK bi ŧi: yoK, ö:le düzensiS bi ŧi.

Düğün Yemekleri

vaŧla, yimāKler biŧiriler_ iŧde öldü gībi. ⁽⁹⁴⁾ fasúlya, ö:le yā:ni. vaŧla ö:le yā:ni, nē bili:m_ artıK. sa:lı:mı, ète ⁽⁹⁵⁾ borÇliyin, ö:le yā:ni. hı: çoK sēverin, çoK sēverin. ŧindi fiŧan_ o ğadar fāzŧa yēmiyom da sēverin yā:ni. etsiS bi kēre hiÇ yimāK ⁽⁹⁶⁾ yimiyiS, hēr yimāKde muħağğaK_ et_ olur.

Günlük Konular Hakkında Sohbet

⁽⁹⁷⁾ sa:lı:Kda, ayağlarım ŧi: yā:ni, bel fı:tı: var da bel fı:tı: ayaKlarıma indi. yörüyemiyom. vaŧla: olduK bi ŧi:ler de peK ⁽⁹⁸⁾ fēydası olmadı. ö:le mi? hādi sá:öŧuñ, cümlāmizden.

Konuşan : Fadime

Yaşı : 83

Derleme Yeri : Geriş

Konu : Hatıralar, Yaylacılık, Bağ, Bahçe İşleri, Çobanlık, Düğün, Çeyiz Düzme, Yöresel Yemekler, Keşkek Yapımı, Köy Hakkında Sohbet, Halk Hekimliği, Geçmiş Zamanlarla Şimdinin Karşılaştırılması.

Hatıralar

⁽¹⁾ ben buralıyın anam, do:ma böyüme buralıyın. kó:de nè dèyi mi? *fådime* isminde biri, *hasan húseyiniñ* gızı dèller. benim beyimiñ adı ⁽²⁾ *mä:me:didi*. na:mımız, na:mız *sarı vèli o:lu* ⁽³⁾ *mısdava*, *hasan húseyiniñ* gızıyın, hıh. *sarı vèli o:lu* dèllerdi dedeme, onuñ o:lunuñ torunuyun ben çocuuyun. ⁽⁴⁾ sülá:lämiz gälabaı:dı amma kımse gälmadı háy gızım! kimse gälmadı, hèpisi gèddiler. sülá:lämiz çoK gälabaı:dı ⁽⁵⁾ baba, şindi kimse gälmadı.

⁽⁶⁾ dörT, èkisi o:lan, èkisi gız. o:lumuñ biri burda, gızımıñ biri *säriK*de, bi o:lumuñla bi gızım da *buldur*daıar. o:lumuñ gırası öldü ⁽⁷⁾ *buldur*da. ö:tä böyük gızımıñ èki çocu: var, bi o:lan, bi gız. - hoça: èngine, ènginlere ⁽⁸⁾ bi şı buı da gótür gèt, dört dänä kedi var. sen nêrelisiñ? *çukurkó*:den mi? o:kuñ ⁽⁹⁾ mu sen? há: èyi. hocayı nè bildi:ñ? bu kim, anañ mı, annen mi? nêrde o:kun sen, ortaokulda mı? *aKsâkide*? *konyada* há: hani seniñ ⁽¹⁰⁾ kâ:dıñ, galemiñ? ö:rencen dèrsiñ dèrsiñ de. e, yazma mıñ? ha: buna! *ağlah* cezañı vèrmä:siñ!-

Yaylacılık

yayláya bile gèdmädim anam, yaylámız bile yoK bizim. yaylámız ⁽¹¹⁾ varıdın. amma yaylâlar maylâlar ⁽¹²⁾ vèran oldu gèddi, gèddi. gocadıK ga:ri. yörümä: şeyimiz yoK.

Bağ, Bahçe İşleri

⁽¹³⁾ tomata, suan èkdík, domatiz èkdík, fasille èkdiK işde èkdi:miz bu. badııcan èkdiK, büber èkdiK. tá: nè istä:ñ. hı. başga bi şı: yoK, èkínim ⁽¹⁴⁾ yoK. - e, kafam yerinde

olmaycaK mı, *allah* muhtaÇ_ étmesin! há: kafa yérinde de ⁽¹⁵⁾ hálím yoK. bunlara, birär ölecä:n bu sene hálím yoK dèrin. ⁽¹⁶⁾ ölmí:le bi zoruñ var seniñ, dèller bañ. - e' míyara gèddim midi èlli kère di:le:ne di:le:ne, zorla giderin, giderin. gènÇ miyin? - nè dèr hoca bu.-

ben há, ileçberlíK ⁽¹⁷⁾ yapmílä, há. íkí dänä óküzümüz varıdı, iki denä i:nemiz varıdı. hayvanımız varıdı da nòhut_ékärdiK, ⁽¹⁸⁾ fasil_ékärdiK, bírçaK_ékärdiK, arpa_ékärdiK. dört ú:z batman boyday ⁽¹⁹⁾ galdırıydıK. há. há. patosa vèrídıK, dört sa:T patoS çalışdırdıK_ékínle. yüz_èlli, eki_ú:z, üç cüz, dört ⁽²⁰⁾ cüz batman boydäy galdırıydıK. şindi hër yaķalar vèrán_ oldu. işde sèKsän_üÇ yaşına ⁽²¹⁾ gèldiK, yèdig_ıçdıK, bi şi yoK. bò:azımıza anca yètiřdirdík. èvele bi şi yoKdu, háy gızım sende. ⁽²²⁾ cú:ra äkmä: yidiK biz, sizler_onu górmädijz, *allah* gösdermesin_ *i:şallah*. duyduñ mu? yo:udu, yoğluK ⁽²³⁾ varıdı, gıtlıK varıdı, hı.

⁽²⁴⁾ üzümü sıķardıK da cu:rasını èlärđiK, ğurudurduK da bi kilo, íkí kilo bu:day buķalım da. dā:men ⁽²⁵⁾ varıdı, èveli mótur mu varıdı. o dè:menden çeker gèlidík de řò:le řò:le eKmeK bıřırdík. önları yidiK biz_ işde. há. sòmün_äKmäni ⁽²⁶⁾ nérde buķa:dı:n. e: çocuKları onu:la, yoğlu:la, gıtlı:la böyüdüK. hèpisini da:ıtdıK, há.

incir, üzüm bile vèrán_ oldu. sèKsen ⁽²⁷⁾ kóhün_üzüm kèserdiK. şindi èllärde görüyüS. vèrán_ oldu hër yaķa, baķamívèrdiK. adamımız_öldü, há, kím_èkecäK ⁽²⁸⁾ kim baķacaK. èkecäK, ğazacaK hálím yoK, háy gızım.

⁽²⁹⁾ bāKmäzimiz file yoK şindi. üzüm de yoK, bāKmäz de yoK, incir de yoK, bi şi: yoK şindi. hër yaķa vèrán_ oldu. maķ salıjèrdiler_ incirlere, a:çlara, ⁽³⁰⁾ teveglere, alañ_ içinde.

Çobanlık

çöbancılıK bile yapmadım. ğèndi maķlarımızıñ ⁽³¹⁾ çöbanıydıK. inä:miz varıdı, kırK davarımız varıdı. häh, bi şey ğalmadı.

Düğün

ğaşmadım, ğaşmadım_ anam. ⁽³²⁾ örenyakáya gelin gèddim ben, häh. ata bındirdiler, bi ya:mır ya:ardı, yağrıķá ⁽³³⁾ götürdüler gèddileridi. orda bi sene_a:dar durdum. abim marıdı, äsğärde öldü de o öldükden so:na anam, buķam ⁽³⁴⁾ dayanamı:caK diye gèldiK gètdiK bura: işde. daya:laK ⁽³⁵⁾ götürdüler, düşürmädiler.

Çeyiz Düzme

bi ſi: yoK. ğu:la:m duymaz. ⁽³⁶⁾ cè:hízimde mi? iki yasdıK bi kel_eſſä: asdıK, hıh. duyduñ mu? èveli nè varıdı! yasdı:m nøydi biliñ mi ⁽³⁷⁾ sän? mısır darısınıñ suma:niñ pürú:du, onuñ pürünü yoĵaĵlardı da saman yasdı: ğuĵlanır, èderlärdi. ⁽³⁸⁾ kiyäfetleriñ_iſde bi èntä:ri, bi kilot_iſde bu, hı. aĵtınım da yo:du, ğuruſum da yo:du.

e: èsgiden pambıK mı varıdı, mindär ⁽³⁹⁾ tivtiK, tivti:di ya:ta:mız. hí. hindiki_ibi on yörĝan mı ⁽⁴⁰⁾ ğataĵlar, bi yörĝanıdı, bi mindäridi. - nøylä ğeldiñ sen bura? arabañ var mı? ğendiñ süreñ mi? kim sürä:r? bubañ da var mı?-

Yöresel Yemekler, Keſkek Yapımı

nè ⁽⁴¹⁾ yemä: biſirilir, buyday çorbası. dü:nümüzde piĵav, et yimä: ğazanlara vuruduK, ğazanlarda biſiriđik. ſindig, ğelenä: ğörenä: o, háy ğızım.⁽⁴²⁾ buydäy çorbasını biliñ mi? hı: ben kö:ün_aſcısıydım ben. ⁽⁴³⁾ háh. ſindi de o:lum yapar. - yarın mevlüdümüz var, yarın ğelsä:iz de mevlüdde yemä: ⁽⁴⁴⁾ ğörsä:S_olma mıdı. böyünden ğeldi:iz. yarın_ören yakáda var mevlüT dè: mi boba? -

käſkäfi a:ſamdan ğaynadırıS_anam. ayſamdan ⁽⁴⁵⁾ bu:di: ğazana vururuz, ğaynadırız_eyice. ⁽⁴⁶⁾ dö:erdiK bu:däyi. dibeKler_olüdu, dibeKleriñ saplı: olüdu bö:le ifaklı. dört, beſ kiſi bi olüdu, düvellərdi, dibeKde düverdiK, dibeK daſla: olüdu. ⁽⁴⁷⁾ hálá var bi, o kapınıñ_ö:ünde bi dibeK daſı var. - caminiñ, binanıñ_öü:ne ⁽⁴⁸⁾ nè_ápdiĵar? çeſmäniñ_ó:nde dururdu ya daſ dibä: durü mu? - èvel dövellərdi. dö:düK, dibäKden ⁽⁴⁹⁾ çıkariĵlardı, sèrerdiK, ğurudurduK. ondan so:na ⁽⁵⁰⁾ kèpä:ni savurüduK, èlärdiK. ğazanları ortaya vururduK, onlarda ğaynadırdıK. za:ba:_a:dar ſiſer_o. ondan so:na ⁽⁵¹⁾ za:ba:la ğalkar, ğariſdıra, ğariſdıra, ğariſdıra...hindi ğene ö:l_èderdigä. - ğèlmädiñ hèÇ çorba ⁽⁵²⁾ biſerke? - hı: nasıl yapıyolar? canım_onlarıñ_ó:le yapdınä baKma.-

iſde ⁽⁵³⁾ hálvá yapallardı. ğavururduK. bu:däy, helvá, immiK yapallardı. immi: olan_ immiK ⁽⁵⁴⁾ yapardı. unu ğavururduK, iyi de ğavruĵurdu unla. ondan so:na ſèkäri döker, ğavurma yapardıK. etin_içine ⁽⁵⁵⁾ suan, bulĝur salçası, büberi hèpisi ğatılıdı. bulĝur piĵavı yapardıK. piriÇ piĵavı nèrde, èveli piriçi nèrde ⁽⁵⁶⁾ bulca:diñ! hı: bulĝur piĵavı yapardıK. bulĝuru è:mizde yapardıK, ğazanlarda ⁽⁵⁷⁾ biſiriđik bu:däyi. ğurudurduK çardaĝlarda,

deymände ⁽⁵⁸⁾ çekerdiK. k p :ni a ısn , yumu a:nı a ırsn , dirisini a ısn . ondan so:na yumu a:nı pilav yapardık, h h. hı, yoK.  indi yapall r,  indi ⁽⁵⁹⁾ ser rdik.  veli yapmazdıK, n rde bul :ca:n. i ini  d n sini bile ayı lamazdıK.

bi  ursa: gider de bi ⁽⁶⁰⁾ bu arsuK_u u dutar, var mıdı  veli! d g nlerde, mevl tlerde yapardıK, h y_anam.  :velik_ bi ⁽⁶¹⁾  vl rde, d  nlerde bi iridik yim : d :nlerde,  vl rde yir heP m lleT toplanırdı da eKmeK bi iri:dik bir r direK b :le, sayardıK diregleri. ⁽⁶²⁾ yuv a, y  a eKmeK bi iridik. y z, iki_ z,    c z sayardıK, yeter mi bu? d llerdi. ⁽⁶³⁾ hindik_ bi s mun_ Km : vardı da ⁽⁶⁴⁾ a a mı g dc :n. s mun_ Km :ni n rde bul :ca:dın!

K y Hakkında Sohbet

⁽⁶⁵⁾ k :m z z :ten_ lli   de yandı, bi:c :z k :de  v  almadı. heP  ır ıpla   ıgıdıK,  y yavrum. h . bizim_ v ⁽⁶⁶⁾  urdı:d . i de, bura o:lumu _ vi, bura davar damı. ineK damıydı  vel.

yiyc K, bul ur pilavı. k :e da:dırız_onu, iki tenik ,    tenik  ⁽⁶⁷⁾ bul ur_ deriS. k :de n  kadar  i: varsa ona, suya ⁽⁶⁸⁾ d k riz,  sd ne ya:  ızardırız. ondan so:na  arı dırır,  i er. k :e bir :r tabaK, d rder, be  :r ⁽⁶⁹⁾ gep e  orduK, da:dırız_ :le. yoK, bizim k :de  det_o. hı, bizim k :de.

Halk Hekimli i

 sgiden dokdur mu vardı. i de vay  anser_oluv rmi ; biri ⁽⁷⁰⁾ felc_oluv rmi , biri zat riye ⁽⁷¹⁾ oluv rmi , d ll rdi.  :le  l ller,  ed llerdi. dokd ru n rde bul :ca:n.  vde k kiK ya: z ytin ya: n ne ya: onnarı s rellerdi. ⁽⁷²⁾ z ncir k mi:ne s r de t llesin, d ll rdi.

 vel_ı di:miz  eye n  d ll rdi? h , yav an. h , yav an_ iriv ri. ⁽⁷³⁾  endimiz_ kerdiK, yav anı  i iridik, su barda: onu _i inde i erdiK. yav an_otu d ll r, otlar_olud . ⁽⁷⁴⁾  eyr n k ki incir k ki: olur, onnarı  aynadır, onnarı i erdiK. ⁽⁷⁵⁾  aydanlıKlarımız   :le   :le,  a:ydanlı: n rde bul :ca:dı _ veli!  a:ydanlıK n rde:di. baKır ⁽⁷⁶⁾ c zveler_olud , baKır c zvelerde  aynadırdıK da i ine ⁽⁷⁷⁾ b Km z d kerdiK.  ek ri n rde bul :ca:dın! at   yo:du, at   yağmaK_ı in k m r  g m rdiK k le de  sd ne de  i: atardı . n ydi? k k rt. ⁽⁷⁸⁾ k k rt  oru _ sd nde pu:f d yiv ridi, ordan ⁽⁷⁹⁾  ır ıj dutu d ruK. ha.  a maK vardı   :le  avuddan.

Geçmiş Zamanlarla Şimdinin Karşılaştırılması

nêpaca:dıK, ğavuT dúvellerdi êveli. darı ğavurüduK, ğóz_otu ⁽⁸⁰⁾ ğavurüduK, nohut ğavurüduK. ⁽⁸¹⁾ musa:virlâ: ğeddîñ midi püsğü:T nêrdâ:di: pasta nêrdâ:di: yecâ:K. darı, ğóz_otu, incir, ta:nıla: incir ğoġlardı. ğóz_otu, darıyı ğavurüduK, onu dibeKde ⁽⁸²⁾ döellerdi. musa:virlâ: ğeddi:mizde onu ğoġlardı.

⁽⁸³⁾ nê_êtcăK, çocuK nêrdeydi háy_anam. bayramda nê ölçăġ, bayramda. şekâr varısa şekâr verisiñ vermâzseñ ⁽⁸⁴⁾ cevzâde şey, bêKmâz ğaynadırdıK. bêKmâz şerbâti ğaynadırdıK, birâ:r bardaK veridig, içâ:r ğedellerdi. şekâri nêrde bulca:dın.

⁽⁸⁵⁾ idâ:re, idâ:râj bilîñ mi se:n! idâ:râ, işde şö:le şeyden tenekâden yapalġardı, ğaz ğatalġardı. ğazıñ_ıçine, fitili nêrde bulca:dın, çapıtđan ⁽⁸⁶⁾ fitil_êdellerdi, hö:le a:zı oġdu, ona ğatalġardı. çırâyla dutuşdüruġ, yakardıK da. êveli fêner mi varıdı, ⁽⁸⁷⁾ elâtiriK mi varıdı. o idâ:râyle ğederdiK sôkaġlara çıra maşalarıyla.

şindi, hêpisi baK_o:lum! süpürge ⁽⁸⁸⁾ mâkinede, çamaşır mâkinede, buluşıK mâkinede, eKmeK de hazır. nê yôka êdeller nê bi şey. nê: êtcâ:z nê: ôraşcaz ⁽⁸⁹⁾ yôġayı dellâr. yôka da para, somun_âKmâ: de para dellâr, ona ⁽⁹⁰⁾ vercâmize hazır_eKmeK_âlî yiriz, dellâr. dè: mi anam? ô:le dellâr. ama bizim_ô:le midi ya! hı: topraKđan, duvar ⁽⁹¹⁾ deliklerinden bir_avuÇ topraK çıkaraca:z da oraya bi dâñâ ⁽⁹²⁾ ğó:mecâ:z dèye ona bakardıK. ha. şindi rahat yaşaması, hâh.

iki dâñâ öküz_êlimizde. saban, boyunduruK, arġasında íkî ⁽⁹³⁾ çúkürçü, öküzüñ arġasından_êvlâKleri çapalardıK, bi:câ:z dâñâ topra:n yüzüne ⁽⁹⁴⁾ ğalmi:căK dèyi. hâh. o:ra:la êkin biçerdiK, şindi motôrġar biçer. harmana íkî dâñâ öküz, ⁽⁹⁵⁾ dúvân, ğoca dúven, daş, daş dúvenlerde... ta: halâ bizim havġıda ⁽⁹⁶⁾ var bicâ:z. hı. şindi hâzır_eKmeK, gelinläre nê var. hâ: nê çillâler çêgdiK, háy ğızım.

dêrâye giderdiK, ğazanġarı vurüduK, dêrâlerde ⁽⁹⁷⁾ yıġar ğelidiK. nê dè:r! çam sorġucu dökâller. e: kûlüle, küllü suyla, kûllü suyu şişiridik, duralırdı. ⁽⁹⁸⁾ ğazanġara, çamaşır yıġıca:mız ⁽⁹⁹⁾ ğazanıñ_ıçine dökardıK, onuyla yıġardıK. çam_a:çġarında sorġuş_olur, o sorġuşđan_atalġardı. ta *hócakó*: yandan sorġuş ⁽¹⁰⁰⁾ toplağa ğelillerdi buraya, şindi nê var bunġarda. beni só:lâtme hádi. - ħoca! sen bunnarı nêrde bulduñ?-

mısır darısınıñ su:ma: var. baĝ, baĶ hoca! mısır darısını ⁽¹⁰¹⁾ bilñ mi? bişirdikleri mısır darısı, mısır darısınıñ darısı deñl. su:ma:nı ⁽¹⁰²⁾ düerdig de sapınıñ içinde: sapını, onu döerdik, boydäy ⁽¹⁰³⁾ bulabilisek. èveli *séydişehrine* gidallerdi. araba mı varıdı, devälerde bi tènikä, iki tènikä boydäy gètirdik, gèldik. bunu, darıyı döerdik. darıya ⁽¹⁰⁴⁾ ğarışdırdık, darınıñ su:ma:nı da hurda daş ⁽¹⁰⁵⁾ dèymände çekär gèlillerdi de şö:le şö:le eKmeK bişirdik de onu yirdik biz. hıh. hindiki za:ma:ná ⁽¹⁰⁶⁾ yoĝluĶ ğıtlıĶ ğormasıñ anam. *allah* o yoĝluĶları kimsèye göstärmesin, häh. işd ö:le ğún geçirdik. yaşımız sèksen üç. ⁽¹⁰⁷⁾ amma sèksen üşde dadlı bi şö:le...çamaşırı elimizde yıkardıĶ, ⁽¹⁰⁸⁾ bî:la:şı: elimizde yıkardıĶ. hındi zobalar cayır cayır ğaynar, ğararferler ⁽¹⁰⁹⁾ ğaynar. hindi zobayı nèrde bulca:dın. ocaĝlara, ğoca ğoca óksäleri sökardıĶ, ğarşısına geçèr bacaĝlarımızı ⁽¹¹⁰⁾ kóser, kömürde ğızdırdıĝ. çorbaları ocaĶdan, ocaĶ, şindi bicä:z ocaĝda, ğara ocaĶda yimäk ⁽¹¹¹⁾ bişiren var mı? hı. ğara çencärede yemäk bişiren var mı? yoĶ. biz ğara çencäreleri, aĶ çencäreleri ⁽¹¹²⁾ görmädig anam. nè yoĝluĶlar nè ğıtlıĶlar gördük. häh. hádi hádi, anam. *allah* sana da zèhin açıklı: vèrsin.

Konuşan : İbrahim/Güssün AKGÜL

Yaşı : 77/ 78

Derleme Yeri : Geriş

Konu : Hatıralar, Kına Gecesi, Düğün Âdetleri, Çeyiz Düzme, Bağ, Bahçe İşleri, Yakım Yakma, Ekin Ekme ve Yiyecekler, Peynir Yapımı, Günlük Konular Hakkında Sohbet, Yöresel Yemekler.

Hatıralar

⁽¹⁾ asgäri:yeden gëldi, velha:sılı işde asger. ordan, adam bi araba dokânmiş tağsi. ordan yetmiş İki ú:n yatdı bu adam, yetmiş İki ú:n so:na öldü. velha:sılı ⁽²⁾ türen yapıdılar asgäriyede şehíd dëyi, ğuran ⁽³⁾ şehídi dëyi. ordan gëldiK, velha:sılı işde bizim yapıdımız. da:da davar güddüK. ondan kè:ri onuñ hësabı olmaz ğayrı, işde on yaşından ⁽⁴⁾ bu yanna davar güddüK.

⁽⁵⁾ yedmiş yedi yaşında hile:in, efendim otuz sèkiz doğumlu. bësh çocu:muz var, évärdik, hërkesin torunu oldu. efendime söyläyen işde bunnar antälläde ⁽⁶⁾ duruullar, açılıK yapıllar, biri ⁽⁷⁾ pëtirölde çalışır. dördü antályada, iki ğızımız var evlü. yanımızda hëÇ bir kímse ğalmadı. bi aşşa: inä:rız bi yökari çıka:rız. êkin êkäriz, nohud êkäriz. ⁽⁸⁾ onnarı biceriz, onnarı yolamız, onnarı sürär, onnarı yiriz. da:larda davar güddüK, bu ⁽⁹⁾ há:le gëldiK. başğa bi nè dë:yvëren ben.

su mu? var, var su. ⁽¹⁰⁾ oluK belä:nden gelir bura: su yaylıdan gelir. aşşa:da da:ın dibinden çıkar. - miyári var. bi inciK dibi var, bi ⁽¹¹⁾ miyá:r var, üç yerde su var. saFraya mafraya gëden olüsa ollarda yëllär, eçellär.³⁵

³⁵ Bu kısım Güssün Akgül'e aittir.

yoğarda davar var şijn kö:ünde. başğa kö:de güdaller, édaller işde, ⁽¹²⁾ belädiyeden alıllar almazlar onu da ⁽¹³⁾ bilmän. velha:sılı: efendim, işde bizim yapı:mız bu. çocuğlarımızı evärdiK, torunları ⁽¹⁴⁾ evärdiğ. şindi de genä torunlardan evlenecä:K var; oğuyanlar var, yazanlar var. biz burda bi ğarı ğoca ğaldıK. bi hoça var, gidär geliriz işde onúyla ⁽¹⁵⁾ oğlarda. başğa nè diyä:lim?

yaylalarda, da:larda ömrümüz geşdi. *oluK beläni* deller. o ⁽¹⁶⁾ yaylaya ço:K gëddiK, hëmän hëmän biz buraya ⁽¹⁷⁾ gëleliden bē:ri, kırk, elli sene arasında, elli sene hile gëddiK. güddüK, bağıdıK oğlarda. ⁽¹⁸⁾ maħlu:la: u:raşdıK, canavarıla u:raşdığ, kö:pä:le, kēdiyle u:raşdıK. ö:lälikle, ⁽¹⁹⁾ oğlarda hayatı oğlarda geçirdiK yā:ni. ondan kē:ri odun gētiriyiS, purÇ gētiriş işde. ⁽²⁰⁾ hayvanımız varıdı, satdığ; óküzümüz varıdı, onu satdıK, güden yoK, bağan yoK dēyi. davarlarımız varıdı, davarı satdıK. efendime söyläyēm, onu bunu, ⁽²¹⁾ hēpisini birağdıK, şindi hēÇ bi şi:le ⁽²²⁾ ö:raşdı:mız yoK yā:ni. başğa, olan bu, bizde olan laF bu.

baná ⁽²³⁾ çoban *ibra:m* dedin midi *türkiye* tanır. biz *fērsinden*, *güçlükö:*nden geldiK, maıçılığ yüzünden bura: yērläşdiK. bu evü, üç bin ⁽²⁴⁾ lirāye aldıK.- bi ci:ara parası. - odası ayrı: ⁽²⁵⁾ tuvalāti, banyosu ayrı. yapığ, çatdıK, işde bö:üdüK çocuğları, da:ıtdıK. elli yıldır burda, işde elli yılı buldu, kırk ⁽²⁶⁾ bēş, elli yıl. biz ordan ērken çığıdıK, *güçlüköyünden* bura yērläşdiK. bura: evelcä dayım hile varıdı, *antälläde* ⁽²⁷⁾ çocuKlar varıdı, velha:sılı onnar da öldüler. bi o:lan çocu: yanda. bi o:lu var işde o da *fēsdikän* ⁽²⁸⁾ yaylası deller, bi yēre gider. *antälläde* durur. amma orda ⁽²⁹⁾ ev alıK, oğlarda yaylá:yor. ğışa, ēve gelir *antályaya*. burda bi ev varıdı, satdı; *fērsinden* bi ev aldı işde. velha:sılı bullarda bö:le bö:le ⁽³⁰⁾ ğalıK gidiyo, ğaldıK gētdiK.

çıkmadım. ⁽³¹⁾ şā:rā: gēdmediK de şu ğarşılarda *ğırandada* güddüK. ondan kēyni *alaçēşmede* güddüK. - evliyizä. - *cēmerlärde* güddüK, ik üş sene orda güddüK, iki ⁽³²⁾ sene *alaçēşmede* güddüğ ondan kēyni.

-ben yaşımı maşımı, anadan emär ⁽³³⁾ ğalmışın. bi ğonşu varımış, o böyüdmüş, è:mdirmiş, étmiş. ondan kēyni işde. ³⁶

³⁶ Bu kısım Güssün Akgül'e aittir.

(34) eşgi adamlar yaşını aramazdı. nêden aramaz, gèdik gèlmäden êrinirdi, yol yoĻaĶ yo:du. vardır, vardır, sèKsäne (35) varıĶdır. benden aşşa: dèilä, ben bunu bilirin, yètmiş sèkiz, yètmiş yaşında hîle gene var. - bunuñ böyü:nüñ ġardaşı öldü, işde (36) tıravik ġazasında, sèKsen ĵiki, sèKsen ĵüÇ varıdı. - *güssün aĶgöl* (37) dèller. bizim adımıza *aĶgöl* dèrlär. *ibra:m aĶgöl* dèdiñ mi aslanĻa çoban *ibra:m* dèdiñ mi herkäS tanır.

- mirtičinde ġardaşımiñ o:Ļu var bi, *ismeT* hoça. orda ġız ġardaşım mar, (38) búklücä:ne *durdu*. ġızımıñ biriniñ adı *güssün*, biriniñ adı (39) *ayşá*; o:Ļumuñ adınıñ biri *mısdá*: biri *ramazan*, biri *húseyin*. böyük ġızımıñ dörd o:Ļu: bi ġızı var. (40) *hüsä:niñ ik o:Ļan*, bi ġızı var. *mısdá:miñ* (41) başı bozuldu, ġarısı öldü burda, onuñ bi o:Ļu, bi ġızı var. hêP ĵikişä:r, üçä:r işde. *ántalyada*, *ántalyada* (42) onĻar, *ántalyadaĻar*, onuñ dördü de *ántalyada*. *ramazan aĶgöl* şeyde, *fèrsiñde* (43) pátiroĻda orda.

Kına Gecesi

yapmazĻar mı yapıĻlar. nasıl oĻaca:Ķ. (44) ondan këyni toplanıĻlar, édäller, ġınallar, ġınasını yaĻallar. altın ġoyan altın ġor, para ġoyan para ġor, işde (45) ö:l édällär. ikí ú:n súrär. yo:u:du, yo:u:du, yo:u:du da el ópmäyä (46) kèlillerdi. nè:pacaĶĻar, ġèlin bi şe: alırdı; altın alıdı, bilä:ziĶ alırdı, bi ši:ler alırdı. şindi ondan këyni (47) áminile ġiden...sen hocasıñ, topla:n táläbeyi, sözüñ okuyan çocuĻları. ondan këyni ġız évine varı, sen okuyalaĶ (48) varı, çocuĻlar ámin dèr.

(49) bö:lä: baş burgusu vardı ġadınlarda. érkeklä:n arĻasından ġedellärdi. bö:le örtällerdi. sän, çarda:ñ altından ġedärikä (50) mëyvän dadĻ oĻsun dèye boyday sèrpilirdi. anañ ossun, ġız ġardaşıñ ossun, (51) sözüñ ö:le yaĻın oĻan yèrlär, ö:le édellärdi, işde. varıdı, var. yoĶ, beninki á:minli oldu, yaĻanı (52) ġonuşmayam. hoca, hocamız öldü, biz ĵizinlemäden ġèlivèriykä hocamız öldü. hocamız da (53) sámimi bö:lä év arĻadaşlarıydı bunnarıñ. beniki á:mininä (54) oldu, yaĻanı ġonuşmayam şindi. yaĻan yoġ. ġız évinde şèrbät vèrillerdi, bäl şèrbäti, bëgmäz şèrbäti. son (55) vaĻıt barda: vurullardı, ġıralıardı, ö:le bi ádetläri vardı işde.

Düğün Âdetleri

tas göllardı. tasa gèlin bi deKmâ vurüdu, yamıldır. ⁽⁵⁶⁾ oğ gızım! dèllâr, gèçällâr, gèdällâr. hè:Ç bi şey yoK. şoraya ⁽⁵⁷⁾ göllâr. şura: kapıdan gelin giräcäK, ordan tası bi vurü gälin háydi. va||a, öylä ⁽⁵⁸⁾ bi şey yo:udu, şindi burda ya: sürmä, yábancı yèllârde bi şey çivi çaKdırma varımış, bizlârde ö:le bi şi: yo:udu hoca. hı. çivi ⁽⁵⁹⁾ çaKdırı||lar, ya: sürdürüller kapılara, şi:lâre çivi gıbi gälacaKlar dèye. - señ ⁽⁶⁰⁾ nèralisîñ? *çukurköyde*, ikiniz de? siz, ondan këyni sözüüm şi: èdersiñiz. tábi, tábi, tábi.- ³⁷

kó:lârde hèÇ bi ⁽⁶¹⁾ dè:şiglik olmaz. *çukurköy*, *fèrsin*, o||lar, *gúneyciK*, bullar heP biriirine girli bö:le, tamam mı. *çukurkö:ñ* úsdünden ⁽⁶²⁾ gèdäriz yaylälara, sèyil *fèrsindeykä*. *manavuluñ* úsdünden gètdiK mi ma:suS ⁽⁶³⁾ dügün èdeläK gèdellärdi. a||ı pullu, adamlar gèyiniK ⁽⁶⁴⁾ guşanıK, çuvallar yo||larda gıçır gıçır èderdi, onlar ö:le. dügün èderkä heP biribirimize gèderiz, oquntu yo||allar. da:larda sürüsü olan heP birär davar ⁽⁶⁵⁾ götürüg gelin taravına.

şindi efendiñ ⁽⁶⁶⁾ bi adam göndäri||er. oquntu yè:läK gönderin, ondan këyni bütün yeläK ⁽⁶⁷⁾ gönderisiñ, fi||an adama fi||an adama. adamına ö:re şey, şü şü göndärisiñ. e: adam da o da a: dèyi mi||hağgaK ⁽⁶⁸⁾ bi érkeÇ dutar gidär. o, adam gèliyollâr dèye abdal davu|| çalar. gına ècesi bi gün so:na, iki ú:n so:na burdan adam gider. adam kó: däväT èder, köy ⁽⁶⁹⁾ mi||darına varı||, telläl çarırır. ordan gèli||eriykä bunnar ⁽⁷⁰⁾ dapança ata||lar. tüveg taKırdı başladı mı dan, dan, dan, dan èdeläg garşılal||lar, onu garşılal||lar. onnar gèlir. o:lan taravı ⁽⁷¹⁾ a||ı davarı götürü, hemän bıçaKlar, hemän ⁽⁷²⁾ millätä dóker indiri. o yandan, bu yandan heP biribirimize gèdäriz biz.

Çeyiz Düzme

- cèhizimdä ⁽⁷³⁾ sandıKda nè o||acaK. ondan këyni hısımına, adamına mändil o||ur, havlu o||ur, ondan këyni şe: idällärdi işde. şindi gınada mëndil ⁽⁷⁴⁾ mündül gaKdı bullarda, hèÇ bilmän. işlemädim ben, ya||anı gonusmayan. yoğ, yoK. halıyı malıyı...ógsüz adam, ⁽⁷⁵⁾ halıyı

³⁷ Bu kısım Güssün Akgül'e aittir.

kim doġudacaĖ, kime éddirecäK. oĖuġa: bile vèrmädilär_oġuġa. - úvey_ana ⁽⁷⁶⁾ varıdı, úvey_ana varıdı. üç_ondan, üç biz, altı dänâyiz.- yoğ, cahili:n, cahilin.

Bağ, Bahçe İşleri

gèderin. gèndimiziñ burda var, acığ da bi yoğarda var, su ⁽⁷⁷⁾ dèpponuñ yanında. ora: varırın_ışde, bura: gèderin. ⁽⁷⁸⁾ bunuyġa gèderiz, èki çakıl_atarız, èki daş_atarız. sözüüm, canımız sıkılmaycağ ⁽⁷⁹⁾ dèyi, èkeriz. - on bèş gün çocuĖlarıñ yanında ġaldıĖ, ondan kèyni ġızımıñ_o:lu ġeldi, aldı, ġetdi; ġetirdi, ġödu, ġetdi. - yoğ, yoğ, bi: şe:yimiz yoğ, tâyuğ ⁽⁸⁰⁾ dahı: yoğ. benim ġoġum ġırıldı da bu satırdı, öyle bi tá: almadığ da edmädik de.

Yakım Yakma

⁽⁸¹⁾ yarġınımı dayadım bir ġarlı da:a, ben_èllili: isdärin_me:met_a:a. dèyi - davıġa vurdu mudu yakımı yaġar.

otur dèdilär de oturdum_öĖü:ne

allar mı atdılar_usuġ boyuña

seni mehèl gördülär_amcam_o:luna ⁽⁸²⁾

dèyi ö:le sö:lä:veri:dik_o. bizlär ⁽⁸³⁾ käh_a:lavèriyiz käh ġüläriz, ġız dè: miyiz. ö:le şe: èdivèridiĖ_öyl_èderdiK.

Ekin Ekme ve Yiyecekler

şindi ġè:rışde nohut_ékellär, fasil, ondan kèyni ⁽⁸⁴⁾ ġünebakan_ékär, darı_ékellär. ondan kèyni işde, èKmäyen_èkmäz. ondan kèyni bir miġdar_èker; bi ⁽⁸⁵⁾ ġè:rışli halil var, onlar_èker, bir de ondan kèyni bi adam mar_o_ékär. başġa èkín mekin ⁽⁸⁶⁾ kağdı hèpsi. abıġa oldu, herkeS_abıġa oldu. işde sōan, patatès, tomata, ⁽⁸⁷⁾ badıġcan, öylä bi şe:ylär_ékellärse_ékellär, èKmäzlärsè. herkä:S ⁽⁸⁸⁾ hanım_oldu, anam. sandığda: unu, ètmäyä şe:yläri yoğ, acızlanırlar. somun_äkämä: şe:y şe:y bö:le porçalı, çente çente ⁽⁸⁹⁾ somun_äkämä: e: un çuvalı işde, orda bèKlär, açı:yığ ġèdar. onu èdälim de yiyelim dèmäzlär, èyicä ⁽⁹⁰⁾ inceläşdi millät. èvelidi o, hıh, èveli. ço:Ė, hèr ġün bişiriyiz ġenä sözüüm. biz yo:kayı ⁽⁹¹⁾ yimädikän kèyni

durmayız. - benim çocuğlarım, gölum saqat dèyi, baK acıg_ elim şë oldu. ⁽⁹²⁾ bi bîşirillâr bö:le, bi yıgallâr, gèvrâdillâr. so:na genâ geldiler, genâ ⁽⁹³⁾ bîşirivêrdilâr. - ondan kêynî burda do:ru dÛrÛs_eKme: file bîşiren yoK.

şindi, îki yêrde ⁽⁹⁴⁾ mevlúT var, işde somun_eKme: gêtirilâr, yôka hile yoK. bi *gêrişli halil* bi de şurda *izmir*den bi adam mar, onlar gènnilâri yapar. yarın birini, bÛrÛ:n ⁽⁹⁵⁾ biri vèrivêrcâK mevlúT.

Peynir Yapımı

çoğ, çoğ, çoK yapıdık. yapıdık_anam, yapıdığ. mákine var da ⁽⁹⁶⁾ mákineylâ mi êdecâ:z! mákinâyi híle gèçen vèrivêrdiK, gèçen sène ⁽⁹⁷⁾ çobannara, óyle bêş badman bi içinde, şeyiylâ. tuługlarda bîşşâ:lâ: vurdun mudu ö:le êdellâr.³⁸

dekâ ⁽⁹⁸⁾ dêrisiñden, kısır dêrisi sa:lam_olü. onlarıñ hêpisini bilirin de. hah. işde bullarda aradı:na dè:mâ:z ⁽⁹⁹⁾ çÛnkü. nêden? heP, heP, heP bunnarı biliyız, aynı onnar, aynı şè:lâr. bu kó:lâr file bu kö:n_adamları ⁽¹⁰⁰⁾ tufranı hile bilmâz, biz çoban_oldu:muzdan biliriz_o háyitları. e, işde *çaltıçukur*, *manavul*, *sülläs*, *fêrsin*, *dévamlı* ⁽¹⁰¹⁾ malcı adamıñ tu:lu: olurdu. bunnarıñ_êki ⁽¹⁰²⁾ êrkâçleri olü, acıK bîşiriêrilâr. îki_ú:n so:na başlallâr, vırtdıK, vırtdıK, vırtdıK. ya: oldu mu dèyi şö:le bi şî: soqałlar ⁽¹⁰³⁾ darı suyuna, ona baqałlar.

- tuFra, yasdı: göyałlar, tuFranı ⁽¹⁰⁴⁾ yayallâr, yayallâr, oqla:yı soqałlar ya: tópar dımı dèyi. dökällâr ⁽¹⁰⁵⁾ çencirâye, topła:vèrillâr. kimisi uyuKlar bö:le kímisi êkinden gèlir. êvelidi. ondan kêynî şindi ⁽¹⁰⁶⁾ yout da yoK, ya:yan da yoğ. bir_iki yêrde bi inâK var; iki yêrde, üç yêrde bi inâK var. ⁽¹⁰⁷⁾ biri *o:luğ bêlâ:nde*, ikisi başga yêrde, *bêle:nkóylüler*. yoK, yoK, çıgmaz, çıkmaz.

³⁸ Bu kısım Güssün Akgül'e aittir.

Hatıralar

ta: *cemerlärden şeye: girandadan* ⁽¹⁰⁸⁾ *cemerläre* çocuĖlarımıñ bayramına gèldim ben. oĖuĖ yo:du da. ikí o:lan oğurdu. ana bizim dèdi, şeyimizi, şarkımızı ⁽¹⁰⁹⁾ diñlämäyücän mi? dèdi. iki kiĖo loğum aldı, çocuğlara da:ıttım. ordan onnarı ⁽¹¹⁰⁾ boşladım gene *girandaya* çığdım, *sadığlara*. hè ya. türkü ⁽¹¹¹⁾ söylällärdi, türkü söylällärdi. hatırlayaman.³⁹

nèrden bilücä:ñ ca:nım, ta: kaç sènelik şey. oğumayan adamıñ ⁽¹¹²⁾ beyninde Ėalmaz o. biz davara gèddi:mizden ⁽¹¹³⁾ biliyiz. orda oturdu çocuğlağla. ordan işde bu yanna, o yanna gèddik. nèlär oldu nèlär.

Günlük Konular Hakkında sohbet

- şimdi siz üzüm ⁽¹¹⁴⁾ satarsız, yemiş satarsız olara. yoğ, biz de yoğ, dá: çığmadı da dá: yoğ da. ⁽¹¹⁵⁾ acığ ö:le Ėalıyo. adamıñ bi ba: var da şorda muhdarıñ. o, işde Ėuşlar muşlar yimäsin, demlänän üzümü dèyi silah atar. altında da ⁽¹¹⁶⁾ taviğ var, başĖa bi şi: yoğ, işde bu ço:Ė, çoğ.⁴⁰

⁽¹¹⁷⁾ bö:ün gene çağar. biber èkdi, onu çağalar, Ėelí. - bèş, biri öldü, biri düşdü. - èveli o:lan, nèden ço: olurdu. davar Ėüderdiñ; ardında adam ⁽¹¹⁸⁾ Ėedecä:k, o:la: adam, ikí dänä Ėedecä:k. çivte ⁽¹¹⁹⁾ Ėidenlärin ardında miĖhaĖĖaĖ biri lazım.

hèç, anam bile ⁽¹²⁰⁾ puntadan ölmüş, hèç. başı a:rıyan doğdur, dişi a:rıyan doğdur.

bu kó:lü adamları ⁽¹²¹⁾ lav annadamaz, da: adamları Ėibi olmaz. sen cáhil oldu:ndan... lafi, burda laf èdivèrecäĖ adam olmaz. bura Ėelen adamlar ⁽¹²²⁾ şe:ir adamı, tamam mı? bunna: nè derT ⁽¹²³⁾ dínlälä. èlinde bi çente seniñ évde, benim évde çay içcä:z, hava èyiykä suya Ėedecä:z, su başına ⁽¹²⁴⁾ Ėedecä:z, dellär. - sen az çoğ oĖumuşuñ anlarsın.- benim dè:di:m adamlardan aynı ⁽¹²⁵⁾ èvteşä, aynı fersin, aynı şey. amma bi fázla da:da Ėezdi:nden

³⁹ Bu kısım Güssün AĖĖül'e aittir.

⁴⁰ Bu kısım Güssün AĖĖül'e aittir.

canavarı bilĩ, çaķalı (126) bilĩ. anañ bi kö: bilir; biz hêr yêri biliyiz. belki ana:ñ durumunu bilmân. yaylá gèddi mi? davar sa:ması varıdı, o:laķ gúdmesi (127) varıdı. çivte adam gèderdi, od yolması varıdı. êfendime söylâyãn, e: ya:lâya (128) çıķardıķ. peynir_êt.

- südü bĩşirillãrdi de ğayma:nı alıllãrdı da (129) ilãdinlãriñ úsdüne ğoıllãrdı, ğuruduıllãrdı. ğayrı anañ hile êtdi mi bilmân ben. tábi.⁴¹

kö:l_ adamı (130) dèvammı oıaraķ_ işilã, gúcülã öra:şır. êkinã, dikínã, e: bunu bilir. davar sa:masını bilmãz, ya:lã: bilmãz; yayláda ğar kèsmãsini (131) bilmãz, o:ru:ķdan çıķarmasını bilmãz. ondan kèyni pèynir (132) basañ, o:ra: ilãtin, ğeliñ. ğúz ğeldi mi onu, ordan derisiylã satañ, kiłosundan parasını alıñ, böylã. bunu bu kó:lãrde, öle adamı (133) buıamañ bizim ğibi.

Yöresel Yemekler

- var, var. (134) êşğü tarhana oıur, filiS_aşı oıur. ondan kèyni mercimãķ çorbası oıur, şèhriyã (135) êdellãr. ondan kèyni dadlı tarhana idellãr, youtdan, süddãn, şè:den, ayrandan. işde pirç pilãvı, bulğur pilãvı, işde. hı. (136) yórãsãl, tèmizot dellãr, toķmaķan. badııcanı ğuruduıllãr, ğaynadııllãr, nohut_ataıllãr, onu öyle bĩşirillãr.⁴²

ğabaķ ğurusu ğoıllãr, onu ö:le yillãr. ondan kèyni (137) álma ğurusundan şey, ireçil, şey yapallãr.

⁴¹ Bu kısım Güssün Akgül'e aittir.

⁴² Bu kısım Güssün Akgül'e aittir.

Konuşan : Rahime USLU

Yaşı : 80

Derleme Yeri : Alaçesme

Konu : Günlük Konular Hakkında Sohbet, Hatıralar, Evlilik, Akrabalar Hakkında Sohbet, Bağ, Bahçe İşleri, Yakım Yakma, Sohbet.

1. Kayıt

Günlük Konular Hakkında Sohbet

⁽¹⁾ évāT. biri *fatma*, biri *durdu*. *durdunuñ* öldü:nü bile tá: baharın mı duydum bilmän, baharın mıdı bilmän, duydum. *ğırandada* ğaldı, bułlara ⁽²⁾ ğelmäzdi tábi. bundan dört, beş senä önce *agsäkide* ğarşılandım, o zâman ⁽³⁾ ğördümüdü, o zâmansın ğörmädimidi. işde ö:le.

şu ⁽⁴⁾ cä:ma:t şindi, o zâman *ola:ca:di*, há, oy, oy, oy, oy. bunnarı ğülmäKden, ö:rļa:maKdan sesíylä, tonuyla ⁽⁵⁾ yıķar *indir*di.

- nøy bi türküläri ⁽⁶⁾ varıdı onuñ. *mardinden* de *ali* çavuşum *mardinden*, çekän bilir *ayrı:lın* dërdinden, dërdi.⁴³

yoK, yoK. nē ⁽⁷⁾ bilcän ğızım, hazır bildi:mizi unutduK. nē davuļ ğöduļar nē zurna ğöduļar.

⁴³ Bu kısım Abdullah Kara'ya aittir.

Hatıralar

aliyi çıkaramadım, yanında ⁽⁸⁾ kimisâ gayrı bi insan taha var. şindi yemâ: dèdi, zabağ ga:vałtıısına *durmuşuñ* garısına sö:lâdiK, gèldiK, dèdi. çayı dèdi, orda içä:câ:z ⁽⁹⁾ birliK dèdi, ö:le olmasa çıkardım_évâ ben, dèdi. çayı ⁽¹⁰⁾ içä:dâ gèderdim, dèdi. yanında arkadaşları gayrı şe_ëtmâdi. izini vèrdim gayrı gèdiñ, dèdim. gèçen sene *âKsâkiye* çıKmışlar. ⁽¹¹⁾ *âKsâkiden* évi varımış, arkadaşla:na évi göstârmış, bu évdâ oturduK, ⁽¹²⁾ bèyidiğ, ètdiK dèyelâK.

- şe:y *mişdava* dayı, ⁽¹³⁾ sülâKci, hanımınıñ birini buraya gètirdi mîdi? ⁴⁴

gètirdiydi, *gülizarı*. dè:erinde ⁽¹⁴⁾ mēerinde dèjl, işde hēr şey bi şeyâ sèbep. hamilâymiş, oduna gèddiydi sırtında. o daşdan_ö daşa hopladı: va:tta ⁽¹⁵⁾ bi düşmüş, düşdü vaqıtta göcasına dēmâmiş düşdüm dèye. hä, işde hasdalandı, burdan gètdiläridi, ⁽¹⁶⁾ me:resänâ çocuğ_ölmüş düşdü:nde. ondan so:na dönüş_ölmadı. öyle bi şi:lär_öldüdu ⁽¹⁷⁾ gèçmiş gün.

⁽¹⁸⁾ bazı duruyun, bazı gèdärin. hı. bi o:lan tä var_ö *izmirde*, bu *İsdanbul*da durü. iki, bi tá:nâ ⁽¹⁹⁾ var, dışarda işde. e: böyüdü gètdi, o zâmaları bö:le hēr şey, varlığ dirliK çoK mudu háy anam. bi şi: mi varıdı, o ⁽²⁰⁾ zâmanda. sırtımızda:ki şeyi yıkar da gèyärdiK; yırtılırdı, dîkär de gèyerdiK. o gün_onu götürdü, bugün de bunu ⁽²¹⁾ götürülär. - sahibi çatlaK_ölmäsın dèye heP şe_ëtdi, qorumalıK. bilmän, bilmän, bilmäyyorun. ⁽²²⁾ bi defâ yüz_ëlli senäliK file vardır.-

Evlilik

yoK canım, nēye ⁽²³⁾ gaçırayın, gönüllü. düün filen_ëdmedi. bi *guran* vèrdiK. yaplı, yaplı. yüz_ëlli senäden fazla bu éviñ şeyi ama bakımsızlıKdan, gókyüzünden ⁽²⁴⁾ yaan yamır_ëvin_çindeydi. üsdünde bi yonga ⁽²⁵⁾ gibi bi şi: varıdı, bakımsız galmış_ëv, baKmamışlar. şö:lâdi yonga bile üsdünde, gókú:zünden yaan yamır_ëvin_çinde. bö:ün_on ⁽²⁶⁾ kilámit bulduysağ_aldıK, gèldiK; bö:ün ⁽²⁷⁾ yirmi kilámit bulduysağ_aldıK, gèldiK. *ilvatda* kilámit o:ca: var, hayvanda, *gêrişde* kilemit_o:ca: var. işde ⁽²⁸⁾ bötçēñ mūsajtli:ne baKdı heP. bi év yıkan_ölüsa ordan_aldıK beş, üç, şordan_aldıK, ö:lâ_ö:lâ. ⁽²⁹⁾ bi caminiñ de yıkımı oldu, yog

⁴⁴ Bu kısım Abdullah Kara'ya aittir.

zaman, para nirdä:! o: elli ğuruşuġa *áKsákiye* gidärsiñ, dúnyanıñ *ótesini* ⁽³⁰⁾ bərisini toplar ğelisin, elli ğuruş. - dēmin orda da:tdılar. hı, hı. ben de daġman, dúşürüñ ⁽³¹⁾ dēye ondan daġdım ⁽³²⁾ bunu oraya. bi çoca: vėriyın diyeläK aldım, ğeldim, ben onu nērede daġaca:n. ben unuddum ğeddım çocuK ⁽³³⁾ ğörmäyeli vaġla, unuddum ğeddım. -

Akrabalar Hakkında Sohbet

*a:me:T, ali, müsä...*dur ⁽³⁴⁾ baġayn biri ta: varıdı, há, *ramazan. me:met antályada* dışarda bi yēde, dēřarde dērdi, ra:medli *kēmārde*, dērdi. *aliniñ küçü:* ⁽³⁵⁾ hengijsiz? burda oturuġġa, hı, bu kö:de ⁽³⁶⁾ oturuġġa - *a:mädile ali* midi? *ayhanıla ali.*- hindi ğeli:vėrdi ra:medli. ⁽³⁷⁾ oturdu yēde ğirtmäÇ_e:rıdı, bi de bohca ğetiri:di. ğıl, yün dökülmäycäK dēyi altına ğordu. hindi çocuġlarıñ hēpisi bir oldu, bunnar oynaşılġar ⁽³⁸⁾ bullarda. *ayha:n, ayha:n, ayha:n!* şora vardım mı aġlıma ğelir, hēr zaman için. *ayha:n!* ğel ⁽³⁹⁾ buräyä, è:zä:T_ėtmä, bi şey dökärsin! *ayha:n!* şora ⁽⁴⁰⁾ ğel yanıma. - *ayha:n* ğiç_atar, durur mu.- *ayhanı* bilä ğörsäm bilemän şindi.

Hatıralar

⁽⁴¹⁾ nası böyüdäyin anam. e: nası oġcaK, kó: yērinde ta: ēyi böyür. tábi: kö: yērinde ta: ēyi ⁽⁴²⁾ bēyir. orda bi yēre, bi şi_ėtse, häh, batdı. haġı batdı, çēKyat batdı. ämmä burda dókülän dökülü, saçılan saçılı, ö:le dē: mi? e: kö: hayatı anam bu. ⁽⁴³⁾ daġmazdım, bicä:z şö:le daġardım. şö:lä: şu ğarşındaġı içeriniñ ⁽⁴⁴⁾ pençäräsine daġardım, ġapısını örtüvėri:dım. bunnar aġandan ğeÇ ⁽⁴⁵⁾ ğelillärdi, ben bunnar ğeläsiye ökúzlärin yērini baġaca:n, oca: bi tancäre furaca:n. ⁽⁴⁶⁾ çēşmäden de ğelir su, burda su mu var_ėvde. e, sırtımda onuyġa ğü:mü ğetirämėycä:n. iki ğırıntı ⁽⁴⁷⁾ dökürü:düm pençäräye tātaniñ_úsdüne, ona baġarka, éderkä ġapıyı çēkivėrdim, orda ğalırdı. ben ğeläsiye ⁽⁴⁸⁾ iki a:lardı. e: işde öläliK sırá.

hepsi yaġan_oldu, váy ⁽⁴⁹⁾ ğedi, váy ğedi, váy. amma birinde hiÇ_aġlımdan ğedmäz. çivi dibinde çift_ėkilcäK ğayrı. *hüsnü, bayram, ifaK,* ⁽⁵⁰⁾ äKmäK_az. oġan_äKmä: ğatdım, aldılar, ğeddilər. dört dänä de bēsi ğoçu var_ėvdä. ğuyruġlar şu ğarşıda ⁽⁵¹⁾ hoġus, ğalıbr gibi. yidíkläri ğünäbaġanıñ ⁽⁵²⁾ pürü, kēsmä purÇ, bi şi yimäzlär başġa. yērden_idällär_idällär, ğalkamazlar, ğuyru: ğalıdıramazlardı. bunnara dērin, yavşım_inivėriñ de ⁽⁵³⁾ şö:le bi ğuyru: dayañ da ğalıdırvėriñ de onnarıñ da dizläri ⁽⁵⁴⁾ di:lä:nsin, dērdim bunnara ya. aġlıma ğelir

şindi. háy anam! unudmuşun. nè günnär a:şam oldu, nè ⁽⁵⁵⁾ günnär a:şam oldu. váy, váy, váy.

Bağ, Bahçe İşleri

e, tábi, nè de zordu, ⁽⁵⁶⁾ zorudun. amma hër şeyin dadı duzu varıdı anam, şindi dad da yoK duz da. hër şey dolu amma.

o, ho. háhay gızım. yedi úzä:r batman ⁽⁵⁷⁾ boyday yo: motura êgdiridiK, ökúzlär bitdigden so:na. motura ⁽⁵⁸⁾ êgdiridiK, kèndi sa:dı o zâmanları. sèkiz ú:z, doKuz ú:z batman boyday oldu. ışıKlar, gèriş bura alır, gèlirlärdi bu kapıya. şindi ⁽⁵⁹⁾ hepsi yaılan oldu, hepsi yaılan oldu.

o: pamiK ⁽⁶⁰⁾ da êkardıK, susam da êkardıK. arpa çekirdäkläri, keläKlär hëybelerde gètiridiK, tałıadan keläKleri. şindi ga:ri ⁽⁶¹⁾ êkilmäyiverdi, êsgidendi.

2.kayıt

Yakım Yakma

üş dèjl, bèş dèjl, on dänä fenär ⁽⁶²⁾

ya:lar gətılır da nè zâman yanar

aK tavanlı içärlärim yıkılıp inär

- dolđurduñ mu oraya gayrı? yoK, yoK. aKlıma ö:le bi gèldi gèşdi. ⁽⁶³⁾ ağlım gèdiverĩ nè olcäK anam.-

Günlük Konular Hakkında Sohbet

bu senä inmädim anam. ⁽⁶⁴⁾ bicä:z şey indim, bicä:z şey indim. ıhı. sor. hı, gece iki, üçä gadar oynallar. toP oynallar, galğıyası ⁽⁶⁵⁾ olan galğısın, oynayası olan oynasın.

⁽⁶⁶⁾ nèrdä oynaycöz gızım, da:dan, daşdan, alañdan. bu:day var, nohut var, hëpisiniñ ayr ayrı şeyi var.

Yakım Yakma

bəsmelâyla açarın gilârimin qapısın, ⁽⁶⁷⁾

dos sanırımış, düşmanımış hêpisi.

hayatda yatıra üş delikli ğazan,

anañıla ğız ğardaşñ dè: mi aramızı bozan.

Hatıralar

⁽⁶⁸⁾ ğayınayla görümce ikisi bir olmuş, gèlini, anamı, benim ğayınnam évde gèlin. ğızı gèlirimış anasıyla ğayınnam alana gèddi: vaqıtta. ğüüm ⁽⁶⁹⁾ gètiriymiş anasına, su gètirir ğibi. suyu boşaldırımış gètirdi:nde de atâşle ğü:mün dibinde yaşlı: ğuruduğlar, gèdällär. ⁽⁷⁰⁾ gilâr dèriz, ğa:ri şu, içinden içä olan içärläre.⁽⁷¹⁾ bətmäS doluduruvérimiş ğızına, alı gèdärimiş évinä. ğaynatam çinède, zéyinnik var orayı bəklär; ğayınnam da çocuqlarla ⁽⁷²⁾ burlarda işde ileçbärlik ⁽⁷³⁾ yapar. böün götürü bi ğü:üm, bi hafta so:na götürü bi ğü:üm, ö:le öle ğazanda bəkmöz ⁽⁷⁴⁾ temizlänmiş. ğarı, bi tancäräye bəgmöz ğatar gèliymiş. ğayınnam ra:medli, içärdən dolaba gorumuş, sofraya ⁽⁷⁵⁾ gètiriymiş birär ğaşıq, yèllär. tancäräde bəgmöz tükenmiş. vareyin, dèmiş. bi harenden, şey bi ğazandan bi ta: ⁽⁷⁶⁾ ğateyin, gèläyin, dèmiş. varmış, üsdündeki bohcaı çözmüş, siniyi ğaldırımış, tangır tangır eder ğazan.⁽⁷⁷⁾ è:lni bi uzadır baqar, bi şey yoq, èlne bi bılaşıq ⁽⁷⁸⁾ bılaşmış, bi şı: yoq. ö:v! dèyeläk, a:layaraq çıxıvemiş. ğayınnası ğa:ri nè ğız dardıñ? dèmiş. ana: dèmiş, bəgmözde ⁽⁷⁹⁾ ğazan yoğa, şey ğazanda bəgmöz yoğa, dèmiş. nərə edcäk bəgmöz, dèmiş. ⁽⁸⁰⁾ anañile: mi götürdüñ? satdıñ mı? dèmiş. seyidir. ğa:ri èletirik meletirik mi var o zaman. çıra varmış, ocaqdan ⁽⁸¹⁾ kirpitilä bi çıra yaqmış, ⁽⁸²⁾ seyidmiş aşşa ahıra. topra: èlini bi sirtelär yaş yoq, çırayı bi dutar şö:le tüşemälere, tüşemäde ⁽⁸³⁾ de yaşlıg yoq. a:layalaq çıkmış, gèlmiş ğene yoqarıya. dèmiş ki ğaynata, ğayınnası seni: seni dèmiş, allahñ yezidi ⁽⁸⁴⁾ dèmiş, eşşäk ğız eşşäk, dèmiş. bəkmözi satdın veyahut anäj:le ⁽⁸⁵⁾ daşıdıñ, dèmiş tēkrar. şindi ahırlarda dèmiş, bəkmöz ararsñ bullarda dè: mi? dèmiş. a:lamış, a:lamış, hémän ⁽⁸⁶⁾ gece bi metduP yazmış, ğocasına. - ğocamana, çinède bu. - bəsmelâyla ⁽⁸⁷⁾ açdım gilârimin qapısın... mekdubun ğayrı sèla:mını, kèla:mını yazdıqdan so:na, uçuna.-

Yakım Yakma

bəsmeläylä aşıdım gilárimin qapısın, ⁽⁸⁸⁾

dos sanırídım, dúşmanımış hépisin.

dəmiş. göcasına ⁽⁸⁹⁾ böylälilik sıra yazmış. gayrı başqa ta: vardır. amma benim ağılımda o:lan bu. o da metdubun bi ⁽⁹⁰⁾ bəyiK_aK yeri gəlmiş, dönderiğirmiş qa:dın_ötüü:zünü. - işde ağılımdan gətđi, gədívérir. - avraT zabdeder bəgmäzi gázanda amma. häh.

Yakım Yakma

héÇ_aqıl yoK mu, bu metdubu yazanda, ⁽⁹¹⁾

avrat zabdeder bəKmäzi gázanda.

dəmiş. gaynatam da mättubu éder, yollar, yollamış, mättuP ⁽⁹²⁾ gəlmiş. ra:me:dli açar, bi oqur, bö:le bö:le. anasıyla o:łunuñ fikri bir. beni bunnar_öldürmäyá ⁽⁹³⁾ tēşebbús_édiyollar, a:lasın_a:lasın, ölsün, dellär. ondan so:na bi ince hasdała: ince_a:rı ⁽⁹⁴⁾ hasdałı:na dutulmuş. işde səbebi o gayrı. baqıtmamışlar do:ru dürüs, ölmüş gədmış gayınnam. bunu, on dört ⁽⁹⁵⁾ sənäsın_o günsür bu ⁽⁹⁶⁾ günsür sö:lällär, ta: bi kaç yerinde şey var bunuñ. benim_aKlımda yoK. évät, évät, sayılır ⁽⁹⁷⁾ şey bu, do:ru bu, do:ru. nələr_oluyor nələr, háy gızım.

Sohbet

gərişli garişımızda: év. ⁽⁹⁸⁾ hasanıkı var, hasamıñ_évi. iki de şu, üç, iki de altındakı, iki de ötä: yanı yədi. yoK, yoK, yoK. onnar file hérałda qöpratiF dēil, onu ben ⁽⁹⁹⁾ qofrativ sanmayyorun. ⁽¹⁰⁰⁾ o zāman da ben düşüvərdim. o şey garişdı be, ondan hatırlamıyyom_orasını. minnazı gaziłırdı işde yarı bılaşıK galdı.

⁽¹⁰¹⁾ tahiriñ_o:łunuñ sürülär. bir_évde, bir_évde bu. sıır sürüsü var, göyun sürüsü var. évet, heP tahiriñ_o:łunuñ. ana davar_ayrı, yoz ⁽¹⁰²⁾ davar_ayrı. aynı, aynı kö:delär, bi yere gədemäzlär. małdan maşatdan başga bi ši: yoK

⁽¹⁰³⁾ olmä mı, hər yaqa göca a:Ç. baharın de: dışarłardan bi arı gēli. oho: hər yakayı arıyla dolđdurulłar.

Hatıralar

on_üş, on dört dänä bizim de varıdı. çoK (104) düşünüdü bizinki. bi *aksäkiye* gëtdi, orda (105) oturułlarıka, çay_ıçällärikä işde arı marı şerbet şö:le verilir, ilaçı bö:le verilir. dänäsi şö:le, bilmän nä dërikä onnarın_a:ızıyla gëdmiş, bi ilaç_almış, gëlmış. gëttirdi. (106) ëvtünür. noıdu? arıya vërcä:n bunu. ułan_adam dur! bi (107) tănäsine bi ş_ët baKaım bi! nëyiñ nësi?

yoK. işde dëdi, orda arKağağlarla gonusdum, dëdi. (108) onnarın_ëllişä:r, atmışä:r dänä gövani (109) varımış, vërillärimış, dëdi. bilmän nä, dëdi. gaKdı, ëtdi, gııdı, na:ptı bilmän, vërdi. ö:raşdı, za:ba:ıa (110) gağdıK, tallaya gëddiK. guşluK gëldiK, mallarımız var, ora gatarın. şö:le arı, yaKınından tanırın, guvaniñ (111) dë:li:nden bi täne bi sinäK çıKmaz. öte tanırın, bëri tanırın yo:K. dolandım, vardım, öüne (112) vardım_arınıñ, nè bi vazıltı var nè biccä:z delikden bi çıkan var. hëpisi vërdi: nëse yemiş, birä:r çaKıl (113) sëbädi ölü. tarıadan gëldi. *ali* dëdim, teşegkür_ëderin (114) yapıdın şeye, seniñ ben dëdim, bi sëvindim. amma dëdim, iki gaşıK buluK da oynayasım gëldi, dëdim. (115) sağ ben nè sö:lädim! bi dene, dur. o_a:dar arıyı öldürdüñ, gu:na: girdiñ, dëdim. nè diñ? dëdi. arı ölmüş, dëdim. ana: ordan (116) paıas pantıras varı bi baKar, sinäK yoK. *a:lamanıñ* menendinä gëlmış. sağ ëndi: (117) mıştäK, hëÇ sëslänmä, dëdim.

në ilacıydı bilmän, hëpicä:zi (118) ölmüş. işde o ilacı gödu, çıKmadı gayrı zabaıa arı, ö:le ye gökü:zünä (119) učan sinäK. ö:le bi iş_ëtdi. ondan so:na da dutmayıvërdi. do:ılu: nërenin gayrı *geşlär* yanının mı, *manavgadıñ* kó:lüKlärinde.

Sohbet

sen_aıamanın *yeğsuda*: tallayı (120) görsäñ! öte baş, bëri baş hë:r yaKası a:K baca:K_ölü, o göca (121) göyaK. arı. hı, hı. kamyonla bu sene *ta:cëtdinin*_ëviniñ_alıtına tarıaya gëttirilär de doıdurduılar. ëvet, aK bacaK gëdiK, başından görünür. (122) *cëndëveniñ* garşılarına *ölgar yolunun*_atlarına aK bacaK_olur, gëtirillär. (123) *sünemitte* boş dë:il, *sünemidi* alıyorur. ëriK, piyam dëseñ_onun çiçäniñ şeyini de (124) alıyoru, otların şeyini de alıyorur. göca_a:ca havaıa:yoru: baı gonan yeriñ yaKınında da su var, suyunu da alıyorur.

Konuşan : Ayşe AKBAŞ

Yaşı : 72

Derleme Yeri : Fersin (Güçlüköy)

Konu : Hatıralar, Yaylacılık ve Çobanlık, Evlilik.

Hatıralar

⁽¹⁾ buğama vëli aKbaş dëllärdi, annemä dönd aKbaş dëllärdi. - è:rivar yaylásında, è:ri:ar yaylásında. -ayşe aKbaş, yëtmiş iki. ⁽²⁾ torös da:larında gëzärdim. yayláya çıkarın, şindi: bullarda da gëne şu da:larda gëçi otladırın. guzu ö:bä: topların, purs ⁽³⁾ gëtiriyi:n, nè bulüşam onu éderin. heP do:ayla ilgili, éveT. heP do:a:la ilgili, benim ömür ⁽⁴⁾ bö:ğlä gëşdi.

Yaylacılık ve Çobanlık

ben burmaya yaylásına gëdärdim, çatmaya gëdärdim, ⁽⁵⁾ evlä: o yaylálara heP gëdärdim. uşaq miyarı var, ⁽⁶⁾ uşaq miyarına gëderdim, o yaylálara heP gëderdim, ben. şalamıT, morça ⁽⁷⁾ o yayláları gëzärdim. göyun güderdim o yüsäklärde. aşş: yaylálara da gëçi varıka gëdärdim. yüsäk yaylálara göyun güderikä ⁽⁸⁾ gëderdim. aK da: dëllärdi, topaz göya, topazın jñi varıdı. ⁽⁹⁾ avcu o:ya: varıdı. deli hasanıñ évünün ó: çandır sırtı, heP o torus da:larında, heP o torrus da:larında ⁽¹⁰⁾ gëşdi benim günüm. baya: yirmi yaşına a:dar, yirmi, yirmi bir, yirm iki yaşına a:dar o torus da:larında gëşdi. ondan këyni ⁽¹¹⁾ evländim, baya: kırk yıl ö:le bi yıllar gëşdi.

yirmi senesindir bullarda galırın. kó:de galırın da ⁽¹²⁾ kö:de:kän de gëne bu da:larda gëzerin. évet. işde anladıñ mı? işde bullarda bu yaylálarda bö:le ö:le ⁽¹³⁾ günüm gëşdi. malcılı:la u:raşırın aşşada: o çingil ö:ü dënilän ⁽¹⁴⁾ yëllärde. her yağa var, saysañ saymayla bitmüz. sen sa:mayla, engirden almayla bitiremäSsiñ, ⁽¹⁵⁾ sa:ma:la aKlında da galmaz, galısa işde bö:lä bö:lä.

Evlilik

ben nişanlıydım, gâşdım ⁽¹⁶⁾ bê:milä. nişannımı bēnmädım, bê:milä: gâşdım. mudl olur olmaz nê:sä gēndi dūşen a:lamaz. ēyi kötü üç o:lum mar, iki de gızım mar; bēç ⁽¹⁷⁾ çocu:m var, yēdi de torunum var. işde bō:lä.

Hatıralar

çocuğla: nası böyüdäcä:n. yargınımā hebişdim, ⁽¹⁸⁾ gölanla, ipilä bēlime ba:ladım, battaniye sardım. ⁽¹⁹⁾ bēsi üddüm çocuKlarla. geçi ú:derkâ, purs çēkerikâ ö:le ö:le günüm gēşdi. anladıñ? - get, bizim öteki ebälärden de acıK bilgi toplā. ⁽²⁰⁾ beni:lä az dēil, az dēil.-

a:Ç ⁽²¹⁾ kēserdik işde öyle. o gāzayla bi gāza oldu, öldü. a:Ç kēserkâ bi şey kēserkâ işde ö:l öle günnärimiz gēçerdi, da:da, daşda. sakın! evde ⁽²²⁾ dēil, ēve gēce gēliriz yatıya. işde ö:le. aynı gēne dēvam ēder. gāder nê:sä gāderde nê:sä şey de çıkar dēdiklari jbi ⁽²³⁾ gırkıdayka, kırkında da aynı ö:le dēvam ēdiyor. irezillik dēvam ēder.

yaşadım, dört sene, bēş sene ⁽²⁴⁾ gāynanamıla yaşadım, so:na ayrıldım gāynanamdan. gāynanam öldü, gāynatam öldü, işde bō:le. ēvin ⁽²⁵⁾ bō:ük gēliniyin işde. çocuKlar ēvländi, şey oldu.

Konuşan : Ayşe ÇELİK

Yaşı : 77

Derleme Yeri : Fersin (Güçlüköy)

Konu : Hatıralar, Evlilik, Düğün Âdetleri, Yakım Yakma, Günlük Konular
Hakkında Sohbet.

Hatıralar

ben yêtmîş yêdi yaşında:ın, ha: ² yêtmîş yêdiye ⁽¹⁾ girecâjn şindi yıl başında. baK, on yaşından bêri: bô:le elimizde çapa, elimizde ⁽²⁾ kûreK; omuzumuzda saban, harman süreri:z, êkin biçâri:z. - ihte onnarı na:l yazıp_idecâK misi:z?-

ba: êkeriz, üzüm sıkıdırız, ⁽³⁾ boyday gatarız. başga êtdi:miz, da:lardan_odun çekeriz. her şey elimizde bizim. bêş yaşından bê:ri u:raşırız, işde bô:lâ.

ayşe çeliK, a:met çêli:n hanımı. dëllâr. bêkir_a:madmîñ hanımı, ⁽⁴⁾ dëllâr. gara kókün gızıym. ⁽⁵⁾ buşam bin_üç yüz yirmi yêdili, anam da bin_üç_üz yirmi yêdili. allah...onnarı geldi, vaqıtları geldi, gëddilâr; o:rladıK, ⁽⁶⁾ a:rladıK_onnarı. hindi sıra bizde, sıra beglâriz. hepimiz, tâbi. o yaşlıymış, gëncimîş, gëcaymîş yoK_orada. o vaqıt gëlmiş, ⁽⁷⁾ armî_ermîş düşecâ:K.

altı. nasıl ⁽⁸⁾ böyüdâcân. şö:le şö:le sırtımda. bir doKdur kapısına da varmadım bi şey kapısına da varmadım. altısı da dört, bêş, altı (?) bêşi êvlü, biri ⁽⁹⁾ bekir. - ona da bir_avrat buluvêrin.-

Evlilik

a:ma:t daynıñla nasî tanışaca:z, tanışdıK. şindi ben bir şe: ⁽¹⁰⁾ gûdü_êtdim gızıl_üze. gızıl_ü:zde öküz, gatarıñla eşşeK güderin, bu da ba:da. - bu benden_on yaş ⁽¹¹⁾ böyüK, gëca. - ordan şe: dëdi. ha, orda bu gızlar, o mîsdavaya ⁽¹²⁾ satdı:mız ba: alıK, duvar çêKdirâcâmîş, daş çêkdirir, dërâlârden daş çêKdirir. orda ben bô:le gayrı ⁽¹³⁾ taha on_iki yaşındaydıma. on dörde

çıkar, on dörtdeydim de on altına çıkardılar. orda bö:lä oturduK, şe_tdiK. - zätı (14) da şe_lärinde varımışa.- bene dèdi, ben dèdi, seni isdedecä:n, dèdi. o, ayşanın (15) şe_yindeydi, del_eminä ayşasının. o beniyä (16) gonusuruğa, orda gonusurun, ö:tä:ki gızlar dèmiş.- bu aK sabırın_ossun, kör hatıca (17) ossun bi_ki oynar, bi_ki gızlar varımış gayrı. -a:ma:t çeliK dèmişler, hêrâlda (18) dèmişler, bizden gèddi, dèmişler. asgârden geliK gayrı bu. ben dèdi, ben dèdi, bö:le bö:le, dèdi. ben dèdim, vèrillärsè (19) alırım dèdim, vèrmäzlärsè de kaçman, dèdim. ha: kaçman, dèdim. bunu hêr gün başıma şe_eder, sen beni (20) gödun, gèldin dèe Şey_eder göca.

(21) iy_ö:le. baK! gèldiK, gèşdiK. biz_èlli yèdide evlândiK, ta: şe:le bir tokadını bilmän. bir şe_y, azarladı:nı da bilmän, bir şe: de bilmän. hoş gèldiK, hoş (22) geçiK gèdariz. işde benim dèycä:m, ben bildi:m bu.

Hatıralar

(23) almanyadayka baK. bu almanyaya gèddi, atmıs sèkizde, atmıs sèkiziñ_eylülde mıdı öylä bi atmıs sèkizde. ayşá atmıs sèkiz do:mılu, üzärim (24) yüklü, üzärim yüklü. o, almanyaya gèddik kè:ri (25) oldu, bu ayşa dünyaya gèldi. o almanyada yèdi buçuK sene durdu, yèdi buçuK senede: ayşa sırtımda. şe_y (26) dèyvèr şunu, ötäkinner, ayşa sırtımda, ismet eşşeKde daşırız, daşırın. anam ra:matlı birinde, o şe_yde, göca (27) pıyamın_evde gömuş gèdmişiyin ayşayı. ismedî almış gèdmişiyin. o güccü:müş gayrı güccüK. anam (28) ra:matlı gèlmiş, böyle böyle barma:nı emärimiş. onu almış, gätıra bindirmiş. anam (29) ra:matlı da palamit_alanına ota èdecämiş, onu almış gèdmiş_ayşayı. biri sırtımda, biri (30) beşikde, biri eşşäKde gün geçirdiK, sırtımızda (31) deşeri südüK salmayla, şe_etmäyle. şindiki_ibi naylon yoK, bez yoK, bi şi yoK. tábi, ö:l_öle böyüddüK.

bir doKdura, son başı (32) sülä:mäni bi dogdura gèddiK. acıK bi şe: dutulmuş, şe: vardıK, antälläye yiletidik. ölmüş de gètirmişijz bunu, dèdilär. (33) o:muş gayrı bi doKdur yüzü de görmädiK, bi şe_y de. orda (34) avikat mısda:sı file varımış. bi doKdur tariF_ètdilär, ona iletidiK, şi: ètdiK, oyumuş.

üş kèrä, dört (35) kèrä düün_ètdim; gızlara dügün_ètdim, o:lanlara dügün_ètdim, biri galdırdı_è:ldi. işde ö:l_ö:le günümüz bacım, dècä:m bu.

Düğün Âdetleri

dü:nüm, bir ⁽³⁶⁾ havta düğün_êtdilär, çoK güzäl, bir bazardan bir bazara. gëddilär, *palamit_âlan*larından ⁽³⁷⁾ davuļuļa, zurnayļa gëtirdilär, yemäK bışacäK_odunu, yemäKciler. dö:me ⁽³⁸⁾ dö:erkä: bö:le davuļuļa dö:dülär, tam bi havta düğün_êtdilär. o zâmanda ö:lädi, şindi a:şamdan saba:_a:dar düğün de o, oyun da o nè ⁽³⁹⁾ bilä:yn. hı, aynı, bi havta işde gelen abdalı da ⁽⁴⁰⁾ bēslädiK, bēslädiler, gelen şey de bēslädiler. bi havtadan këyni ğayrı aldılar, gëddik_eli bayraKlı. ⁽⁴¹⁾ *êvtäşäden, ğüneyciKden, êvtäşäden, a:ma:dılardan*, oıılardan heP_elläri davarlı davarlı bayra:ļa gëddilär. hı³ ı, düüne, okuntu gëddi.

Hatıralar

şindi ğaynatam, ğaynatamı görmädim ben, bilirin. ⁽⁴²⁾ ardında çükür de çaKdım, şe: de çaKdım. şe_êtdi, düğün_êtdi. gëtmiş bu adam, iki ⁽⁴³⁾ ğatıra yük sarmış. gölde, *murtiçinde* de:rmände ⁽⁴⁴⁾ un_ü:dmüş, gëdmiş, gëlmiş.

gëlmiş, gëderkä bi şi yomuş ğaynatamda. gëlmiş, êvün_ó:lärinde bi ⁽⁴⁵⁾ ses saıan var. bi baKmış, bi ses saıan vara, dëmiş. hëmen gël, gël, dëmişler. ⁽⁴⁶⁾ endä: äKmä: dëmişler. girivërmış bubası, şu köşede dayaılı buba, dëmiş. bubam ğayrı ⁽⁴⁷⁾ zëkäretdeymiş. buba dëmiş, ben gëldim dëmiş, gördün mü? dëmiş. gëldiñ mi ⁽⁴⁸⁾ yavrım, dëmiş. gëdivërmış. ğuca:na alıvërdi:nde ölüvërmış, ğaynatam. ordan bu ğara o:ıanın_ırvadı ⁽⁴⁹⁾ varıdı, *ğara_ımmannın* abası. şey, dëdi. şey ğayrı a:ıar, bö:le düünde, ğoca:n şeyinde, düğün nè_ıaraycaK ⁽⁵⁰⁾ tahlı. a:ıar, o:ıan ğardaşı ⁽⁵¹⁾ ğayrı ğaynatamıñ. ğaynatamıñ ğız ğardaşı var, onnar, anası, *sultān*. gëçelim_ırdan ⁽⁵²⁾ *mıstıkın_ırvadı*, doıu, haıaıarı, haıaıarı onnar. şey, dëdi. ha, ğayrı düüne gëläcäk dëye abdalı bēKlerler, şey bēKlerler. un, hazırlıK, pırı pırtı ⁽⁵³⁾ hazırız. şe dër düğünde, düğünde dëıl, öldü:nde, a:ıar ğayrı yaKım yaKır, a:ıar.

YakımYakma

dëpeden çıkan ğoca daviıın sēsini duymayan ğardaşım, ⁽⁵⁴⁾

gëlecäK_olan ğelinin düüsünü görmäyän ğardaşım, dër ğarı.

Günlük Konular Hakkında Sohbet

üÇ_o:luñ var, biri ⁽⁵⁵⁾ beker de ikisi evli ğardaşım, dër. gelinlär_adamı a:lamaz, a:zı da:lı ğardaşım, dër. ğa:ri öteki ğıza da évde ö:le ⁽⁵⁶⁾ yaqım yaqar, yaQdı, yaQdı, a:ladı o ğadın. işde ö:le, başğa nê soraca:ñ? o dëycä:min ⁽⁵⁷⁾ hatdı hêsabı yoQ. nê dëycä:dim hele, şey dè:cä:dim.

a:zı dilsiz ğardaşım, ğayrı sö:lä:mäze hiç sö:lämäzimiş, evkö:n ⁽⁵⁸⁾ telefon_êtdiler. orda şey telefon_êtdi. bö:le bö:le dëdi, hêÇ sö:lämäz, dëdi. anamı ⁽⁵⁹⁾ vërä:n, dëmiş de ğonuş dëmiş. sö:lämäzimiş, bilmeze, ⁽⁶⁰⁾ sö:lämäzimiş. vërdi, vërdi. ał, dëdi. şe_êtdi, ałdım. a:ba: ayş_a:ba: dëdi. vałlaha bö:le, o zâmandan bëri a:ların.

ay benim_a:zı dilsiz ğardaşım, dëdim. ay_adları ⁽⁶¹⁾ gülsüS ğardaşım, dëdim. bês dänä, dëdim. altı dänä, dëdim. güccügä ⁽⁶²⁾ tahi. abam böyüK, ben böyüün, *hatma* böyüK, *alı* böyüK, hëpisi bö:yü:ün. ⁽⁶³⁾ *se:erin* güccü: *se:er*, benim gücü:m. çoK, çoK, yaqaca:m. lał ğardaşım, anañıla buba.n çadırı ⁽⁶⁴⁾ ğurлу ğardaşım, dëdim. iki a:ların, kaç günsündür_a:ların. işde ö:le yavrum.

o:v, gelin_a:ladıllar. ⁽⁶⁵⁾ nëydi o şeyde, bi şey varıdı. ormancının_arvadı varıdı, şu: bizim şe:n file adını ğoduılar. *altın gümüşüñ* ⁽⁶⁶⁾ *nêçla*, *nêjla* hanım marıdı, hı, buradaydı, ormancıydı. nëydi bi şey, dëdi orda o. unuddum, vałlaha unuddum. ⁽⁶⁷⁾ kaç senä oldu, atmış senä, yetmiş senä vardır. işde ö:le ğızım. *allah_akıl* fikir vëre ⁽⁶⁸⁾ size. ö:le, nê diyän.

Hatıralar

apil hüsä:niñ arvadı ⁽⁶⁹⁾ saıka, hër zâman varırdıma, *apil hüsä:niñ* arvadı hile vardımda ben yıkadım. yıkadım, başına da aQ güllü ⁽⁷⁰⁾ örtülârden birini şe_êtdim, örtüttüm. dünya ahret ğardaşımına, oraya ⁽⁷¹⁾ vardımıdı bi çocu:m düşdü oıllardan, sen ğadını bilirsindire. be:ni yıkadı, ⁽⁷²⁾ yü:dü; şey_êtdi, baQdı, êtdi, şe_êtdi. buraya gêtirdiler ğayrı gëldim. o zâman çoK şe_êtdi. *velinin* ö:le şeyde, şeyiñ_anasını da ben yıkadım. ⁽⁷³⁾ kimidin_o? *hasibä* mi onuñ_adı? sen de dëdiler mi? duyduñ mu? ya orda şe_êtdim, seniñ ğızlar ⁽⁷⁴⁾ hile varıdı o zâman. hı: varlarıdı. ⁽⁷⁵⁾ *kemaılın* anasının, *hasibe* mi nêyse ğayrı ya. ordan bi ayşe dëdi, bi dëdi, gëdelim, dëdi *ayşa*. ben de ⁽⁷⁶⁾ gëdeyin, dëdi. ğayrı ben yıkadım, yanaşdım ğayrı.

Konuşan : Ahmet ERDEM

Yaşı : 82

Derleme Yeri : Fersin (Güçlüköy)

Konu : Hatıralar, Şiir, Çobanlık, Askerlik, Evlilik, Günlük Konular Hakkında
Sohbet, Düğün.

Hatıralar

bin doğuz yüz otuz altı doğumlu, ⁽¹⁾ *mısdava o:lu a:met erdem.* işde başga yoğ.

Şiir

ayrılığ ateşden bir ok, nazlı yárden hêç haber yoğ, ⁽²⁾

benim derdim herkeşden çoğ, ben nasıl yanmıyam,

da:lar da:ladı beni, görân a:ladı beni:

baba zincir kár etmáz, gönül ba:ladı beni. ⁽³⁾

şu da:lar olmasaydı, çiçâ:i solmasaydı,

ölüm *allahın* emri, ayrılığ olmasaydı.

şu da:ın oylumuna, yaylımına, ⁽⁴⁾

gél hađđını helal eyle, sevgilim, hayatım, bir dane:m

geldik yol ayırımına. - demiş, évât. -

yár elinden ba:de: işdim, gurbetläre ondan düşdüm,

gurbet elde çok e:läşdim, nazlı ya:rim a:lar şimdi. ⁽⁵⁾

ça:a indim  a:ların, g l  d sd  ba:ların,
birini k ndim  çin, birini y :re yo ların.
uy  annem niy  niy ,  ld m y r diy  diy , (6)
k ldim ğurbet  eld .

çaya indim susuzun,  ç g nd r  y kusum,
girs m y rin koynuna  lim durmaz, huysusum. (7)

isg nd run   i inde g z rin bazı,

katar katar  olmu  gelinlik kıızı,

izinli g lirin, b kl yin yazın sa: o usam, (8)

bir g n g lirin  anne, diyor.

y gs k minarede kandill r yanar,  avkına b lb ll r konar,

h rkeS s vdi:ne b yl  mi yanar.

Çobanlık

çobancılı  yaptım  ondan so:na ğara yoluna girdim. (9) asg r yaptım, g ldim.

 iir

benim y :rim yayl larda oturur, ak   ll ri so k suya batırır, (10)

d m dim mi nazlı y :rim ben sana,  o  muabbet tez  ayrılı  g tirir.

ğızıñ  olu gemil rin dir ği: yanık  lur g :  ğızlarıñ y regi: (11)

n  señ gelin  lduñ n  ben g v y, onun  i in  çig gid r g zl rim.

Hatıralar, Askerlik

(12) yirmiki senä, sèkizay, on bès gün çalışdim ğara yollarında. ondan so:na da asğarliK başladı, yirmi bès senä (13) *isgänderun, isgänderunda*. ondan so:na *isdanbułda*, ğemilärdeydim ben, yim bès şey, üç senä, otuzaltı yıl asğarliK. o zâman bahriyâde.

yapdım, on bès senä maļ ğüddüm. var, dördden bèsä (14) ğeşdi:mde *säri:e* gitdim, *säriK*de ğaldım. ondan so:na da dördden bèsä şe:de bitirdim, dışdan bitirdim.

Evlilik

bu, benim ikinci hanım. iki şekarli bi sade bès (15) dağKa müsade dèdim, *ğaradeñiz* fırtına aļ pırtıñı (16) sırtıña, dèdim. yörü, dèdim. aļdım. ğaşmadı, ğaşmadı. işde ayrıldıK.

Şiir

ğün ğelir ğeçer de oruş dutmazsıñ. - bunu da söyläyän mi?-

ğezer ğa:velärde, oyun oynarsıñ, işiñe nasıl bëräket umarsıñ, (17)

ölüm pãrdesi ğelir ğeliş bir ğün, *ezrãil* ğelincä èllär sökülür,

bařarsıñ tavana, ğözlär dikilir, ameliñ yoısa boynuñ bükülür, (18)

ölüm perdesi ğelir bir ğün.

araFat dènilän bir ulu meydan, mü⁹ minin peşinde ğezer bir kör şeytan, (19)

e:y ğara cãhil bir parça utan! dèr. ölüm melä:i ğelir bir ğün. - dèyyoru. (20) bi de şey vara, yirmi altı ağıstos, onu da söyläyän mi?-

yirmi altı ağıstos ğece saba: ğarşı, topların çeliKa:zı çaldı bi húcum marşı,

bu ölüm mesnäd içinde yandı da:lar, altüs oldu siperlär, demir a:lar, (21)

fırtınadan yeläli, yıldırımından kanadlı, alevläriñ içinden ğeşdi binlärcä adlı,

çı:rışılğar iniltiyle sarsıldı köřä bucaK, savrułdu ğókyüzünä kafa, kol, ğövdä, bacaK.

birär_ışıldaK gibi yandı kö:lär, şe:irler, rüzgarlarla aT başı yarış_étدی bu aqın, (22)

şimdi yakından_uzak, uzakdan yakın.

äkMäk, çitçi sürer tarlayı, somunı êkär boydayı, (23)

boy verir_azar_azar, saplar gèddiKce uzar.

başaklar_olgunlaşır, işlari dolgunlaşır,

yazın_artınca sıcak sarar, erir başak, (24)

biçärlär_ékinnäri, şennänir harman yeri,

olup bitincä harman, ayrılır bu:day sapdan.

bidmädi işlar gene, oradan de:ermäne, de:rmän taşı döner, (25)

èzer, un yapar, bunu fırıncı alır_onu qor,

yourur, yapar bir güzel hamir, fırına atar, pişirir bize satar,

güzäl qoqulu äKmä:K, olmaz seni sevmämäk. (26)

sensin yemäKlere baş, her yemä: arkadaş.

atatürK, türkü ölümden_odur gurtaran, odur yeneden türKlü: quran, (27)

bu memläketi, cumhuriyati canıyla etti bizä arma:an,

bizi yücälten_atamıssın sen, yürür_izinden sana inanan, (28)

ülkün yürüsün, türglük büyüsün, sen_atatürKsün.

e:y yücä başgan!

Günlük Konular Hakkında Sohbet

(29) *ğaradeñiz* fırtına, aļ pırtıñı sırtına, yörü, dedim. gëdmäsem, bubası vërmäse gacıraca:dım. (30) benim haļamıñ ğızı bu; ötä: dëyzemin ğızıydı, bu haļamıñ ğızı. o *mërdinde*: benim deyzemiñ ğızı. *ayşa, fatma, ğırcü, güllü*. - öldü *güllü ye*. - *hatca* (31) var. heP_{onnar} benim dëyze ğızı, öz dëyzem (32) *neşla:n ğarı. gók üsä:n, mısda:* var, *hüsä:n* var, *soñer* var. onnar_{o:lanmış}, onnar da *antaļyada*.

(33) çoK varıdım *ëvel ben ëvtëşäye*. dëyzem öldü. *ğaradeñiz* fırtına, aļ pırtıñı sırtına dediK, yörüdük. gëdmä:vërdik. dört, iki ğız, iki o:lan. e, naaļ (34) böyüdecäz. benim ğarı cinsidi, emdiridi, südüle büyüdü.

Düğün

e, düjün *ëtmädiK, ğına *ëcesi* ëtdik. bi (35) yimäK vërdik, aļdıK, ğeldiK. ata bindirdik bunu, ata dayadı akrabaları gëtirdilär, tëslim *ëdivërdi*.*

Şiir

zä:man gëçer_{a:şam} posta, (36)

seläm sö:län_o nazlı dosda,

sän gëdäli gönlüm çoK hasda,

gël gët sevgilim, gël gët. (37)

indim däreye däreye, në ineyim däreye,

bubamıñ parası yoK, beni evländigirmäye. (38)

çoK da benim şey, ta: ağılmda yoK. biraz da o (39) sölä:vërsin.

bağçalarda ğum daļ, bän_{isdemäm} duļ ğarı, (40)

aļsam bi ğız_{aļırım}, on barmaļ kınaļı.

bahçalarda mor mēni, ğız vèrem_ètdiñ sen bāni,

nasıl da vèrem_olmayam, èllār_älacaK seni. (41)

bahçalarda hurmayı:n, yeşil başlı durnayı:n,

senden başğa ğız sèvmām, geşli:me doymayım. (42)

èllisinde orta olur ça:larım, atmışında èlvada bël ba:ların,

yèdmişinde sı: düşār diziñā, sèKseninde duman çökār gözümā, (43)

doKsanında kimsā baKmaz yüzüñe,

yüz yaşına basınca gèriye dönüK de arķana baķınca,

dúnyāya gèlmāmiş yaļana bēñzer. (44)

çoK. a:şam_oldu mu dèsdanı bi dökār bu.

ana bān deli miyin, ħarıma çalı mıyın, (45)

dayımda o:lan varıķa ben_èl_olunu alır mıyın. dēñ (46) sen dēel midin?

ana bān deli miyin, harıma çalı mıyın,

dayımda o:lan varıķa ben_èl_oluna varı mıyın. - dēr. aşıkın ben *selmaya*, onu yazdıK mıdı? -

aşıkın ben *selmaya*, yüzü bēñzer bir_aya, (47)

uşdu gèddi èlimden, düşdüm ķara sèvdaya,

sèvdādır bāni yaķan, var mı baña yan baķan. (48)

-tamam ğayrı, ta: çoK da aKlıma gèlmādi.-

gidārim giderim, ben gèri durdum, (49)

şu dünya yaļanımış, ben yēni duydum,

ğara topraK_imiş yèrim yurdum.

Hatıralar

mèrdivânin şura tombasına çıKdım, ğara yollarında çalışırığa. ⁽⁵⁰⁾ bânâ bi sa:t hoş geldiñ hayatım, şekerim, dèr. hayatım, şekerim için için erimâ, sèn de ⁽⁵¹⁾ gözlärin içine baK, dèdi. ⁽⁵²⁾ hindi hè:Ç tanıma:vèrdi. ğara yollarından emâKli olduĝ, sèKsen yıl oldu emâKli olaĝı.

bu, ⁽⁵³⁾ bene ğara yollarından gelirkâ sarılırdı bene ya. hayatım, şekerim hoş geldiñ, dèmiş. parayı gètirdi dèye ğarı ⁽⁵⁴⁾ sèvünürümüş. ondan so:na ba:lım dèmiş, hèriF dèmiş, gètirdi:n parayı gösdâr bi sayalıım, dèmiş ğazandı: parayı. yav! dèmiş, lavını ⁽⁵⁵⁾ etmâ, dèmiş. geldi sèKsân; gètdi sèKsen, dèmiş. sèKsen ⁽⁵⁶⁾ lirâ:la gèddi, sègsen lirâ:la geldi. geldi sèKsân; gètdi sèKsen, dèmiş ğarı. noĝdu? dèmiş. sèKsen lirâ:la gèddiñ, ⁽⁵⁷⁾ sègsen lirâ:la geldiñ uç ay so:na, dèmiş. geldi sèKsân; gètdi sèKsen, dèmiş.

Konuşan : Ayşe ARLI/ Mehmet ARLI

Yaşı : 70/80

Derleme Yeri : Fersin (Güçlüköy)

Konu : Hatıralar, Düğün Âdetleri, Çeyiz Düzme, Evlilik.

Hatıralar

⁽¹⁾ *eminä arlı*, işde *súhel* vara, *súhé:lindenin* bän. dokdur var *antağlada*, *ça:tağ_önağ*, burda ⁽²⁾ da:m var *çete*, vardı:ñız_év, ihi bän_ordan çıKdım, onnar gèlin_ètdi. yèdmiş hile varın. yèdi: nè var da böyüdäcän. ⁽³⁾ bèşşi: yúklenirdim, köyde oturüdüK. yazıya gèdärdim, bèşşi: yúglänir gèderdim. çocu: uyandıK sıra ⁽⁴⁾ varır_á:lardım. öküzüñ_ardında çapa çapalardım. napacan?

e, çocuK_a:lamaç ⁽⁵⁾ ca:nım, uyudu:nda varıK_èmdirivèriyin. e, işde irèzillik, napacan èşgi zàmanı. ⁽⁶⁾ çükür çakaçaz dèyi şindi sabanıla èkällär, başına varmayız. napacan gızım. başımda göcam da you:du, gaşdı gèddi, bi ifdıraya u:radı. ⁽⁷⁾ koperitiKde şindi şey satallar. aynısını yèngem_olmasa *murada* da ⁽⁸⁾ edecäKläridi. *ümmü* yèngemin_akıllılı:ndan çekdi.

nası:l gèlecän, çivtile, çükürüle, çapayla. bèsicilik yapacan dèyi ⁽⁹⁾ kirämit daşırıka, tu:la daşırıka ⁽¹⁰⁾ ö:raşır durüdüm. saman daşırıka, da:larda a:ç yüzärdim, o:raşırdım.

Düğün Âdetleri

⁽¹¹⁾ nè gaçması ya! gaçmadım gızım gaçmadım. ata bindirdilär, èvel araba maraba yo:du ya. úsdüne al_atalar, ata bindirillär, buğlara da birär ⁽¹²⁾ burğu dağallar, götürüller.

dutu ⁽¹³⁾ nahıl_olacaK bäl_ altın yoK, bi şi: yoK. iki para ba:lallar, iki de sèkizlik, sèkizlik de altınadı o zàman. öylä yapallardı. e gücü yèten gızım, da:mıla ⁽¹⁴⁾ *bayramın_o:lu* gètirdi. e, o ⁽¹⁵⁾ zàmannar_abdalı kim gètiräcä:di. bi onnar gètirdi, bu yèngeme gètirdi, hindi vardı:ñız.

(16) *dalaza*, iki dımbıdı çaldırıllardı, bunnar bilidir. *dalaza* sän de bilisşindir belki. el davulu varıdı, çalaıllardı, oynallardı (17) ö:lärinde. varış geliş oynallardı, şindi harman dalı dellär, varış gelişe.

Çeyiz Düzme

(18) cè:izde ne olacaK. bi don, bi gömläK gataıllar, verillär erkeKlere, gendine de bi şey. evel bi şey youdu. bi yorgan, bi sandıK, bi töşşeK işde onnarı (19) alır, gedäriz. hayvana sarallardı, gätıra şeye, gätıra, hayvannara. (20) gız ne ardına düşmäsi, git sus! *dalaza emine* davıl çalıverirdi, biz de gèderdik. ihi. (21) za:ba:ıa ata bindirilläridi. gına yaqallardı. e, o zâman ö:lä (22) edelärdi:ni sen bilmän mi? gendiñ neden anlatmañ da bana sorañ?

Hatıralar

baK! *ali* dädeni, ben saña bi mevzu anladam. (23) bän, bin dokuz yüz atmış - kaçadı yav! - *mëmet alı* yeni oquı bitirik (24) tahi sıtajer dokdur. bi *izmire* götürdü dädemi, bobasını, dedeñi ya: kısacası gızım. ha, onu (25) isdersän şe: et, baK! otur şura. onu, ben bi *izmire* götürdüm. vardıK, vardıK *izmirä*, *izmirä* vardıK. o zâman (26) hasdanın şeyini, gışı:nı, çatalını, havlusunu, terli:ni, her şe:ni hasda (27) sähibi alırdı. onun için çarşıya çıKdım ben, *ramazan* günü niyätliyim, orucum gèndim bèn. çıgdıK çarşıya *ikindi* (28) *ezäni* okundu, ö:len *ezanı*. ordan gèldim, dädäñi yatırdım, hasdanëyä (29) yatırdım, *mëmet alının* iş yeri ydi. ordan döndüm, ben gèldim gètdim. tábi, goça:yı (30) yatırdım. ordan ga:çar, *aydına* gelir. *aydında* şeylär varıdı, *çolaKlar* varıdı, onnar eyi adamıydı ya (31) boba:ñ, şeylär *güzälsulu*lar. *mişdava* *çolaK*, çoK eyi adamdı amma.

ora: gelir, ordan onnarla görüşür, ordan bi (32) haFta: on gün gadar ordan bindiriverilär bi arabaya bura gelir. bunnar, bu iyi bi olay. tá:bi. - ondan so:na dur (33) baça:yn! taha ne varıdı. -

e, o (34) zâmandan bu zâmana geçenlärden çok şey gèşdi. ben o zâmannarda meselä *mardin nusáybine* vardım, arabamıla *gızıl tēpeye*. bän (35) gendi arabam varıdı, arabamıla gèddim. (36) şövör varıdı, şövörüm varıdı. *mardin nusáybine*, *gızıl tēpeye* vardım, şe:e. o zâman beni, orda bi şe: vardı. ordan ben bi (37) assubay yúkü sardım, orda: hudud assuba:nın birinin yükünü sardım. ordan geçirmädik. *marmarise* gèldim, *marmarisden* (38) tēgrar bi ev

êşşas:ı sardım, *ğaza:ntebe*. ⁽³⁹⁾ *ğaza:ntebden* bi *ev_êşşas:ı* sardım, *êrzincana*. bunnar hêP bi olay. *êrzincandan* yaġan sô:lemâyân nê sardım, hatırlamıyom. *ên_az* ⁽⁴⁰⁾ yim beş, otuz sênelik bir mēselâ bu.

oturuyom ya ġızım, êmekliyin ben. *alla:* ⁽⁴¹⁾ *şükür*, çoluġ çocu:muzu ġurtardıġ, sıkıntımız yoġ. *ên güccü:* *evermäden ev_aldım*, *ên güccü:* *o:lumu* ⁽⁴²⁾ *evermäden ev_aldım*. *o fêratı*, *onnar_jyi* ⁽⁴³⁾ bilirâ. şindi bi ġızı var, ġarnında o:lu var, *allah* nasip_êdersâ. şindi bunnar, *o zâman antályadaydı*, ta:ini *manavgada* çıġdı. *manavgaddan*, *evü* ⁽⁴⁴⁾ *manavgaddan* iki üz yirmiye aldık; orda yüz yirmie alldıdıġ *antályada*. iki üz yirmie alldıġ, yerleşdirdiġ, ⁽⁴⁵⁾ oturuġ durullar işde.

tâ:bi, ca:nım. baġarın, baġdırırın, tabi. şindi ⁽⁴⁶⁾ esâsê gelince şê_etsâġ. ben, mēselâ şö:lâ bö:lâ yüz_elli kilodan fazla ⁽⁴⁷⁾ bêkmâz varıdı bu sene. bi biri götürü, bi biri. ġediñ dedim, tēmizlē:n, sıkın, edin. *şükür_alla:* bi sıkıntımız ⁽⁴⁸⁾ yoġ ġızım. bunnar da bö:le.

bân *sêriġde* on sene terzilik yaptım, terzi ⁽⁴⁹⁾ dükġanım marıdı *sêriġde*. so:nadan so:naya bi yer_aldım, on_üş dönüm, yüz_atmış zē:tin dıġdirdim. ora: ⁽⁵⁰⁾ *pattêS_êkardıġ* tıraġdörlâ, ⁽⁵¹⁾ *suvan_êkârdik*. so:na burda ġardeşimin birinin şē:ne, ona satdıġ, yēdirdiġ palaya. e, şindi de benlâ ġonuşmaz. ona alıvêrdiġ *araba*, şindi altında: *arabandan*. ⁽⁵²⁾ *baġ helâ!* öle dēġil ya:nış. *damadı* ⁽⁵³⁾ *ya:nış yapıyo*, her şeyi biliyo *damadı*, hoca. ġel buraya. şindi bizim hiÇ sülalâde kimsâ:lâ, abim pētrolicularla ġonuşmaz. - ha! *çocuġların* ⁽⁵⁴⁾ *sēla:mı var*, *a:medilâ me:medin* şeye. - yēdmiş liralıġ yaġıt_alıvêrdim. *dolduruvêrdim* *dēposunu*.

ġızım ben nê bilirin de anladıvêrecân, nê ⁽⁵⁵⁾ yapacın ben başġa. *çivt_êkardıġ*, *ba: êkârdik*, *iġaşlardık*, nê bilân ben.

Evlilik

su:s! o bânî ġandırdı, ben_onu nê ġandıracan, êrkeġ ⁽⁵⁶⁾ ġanar mı? *tô:be tô:be*. ġoyuġ ġediġ, *sêriġde* evlândik. ġız burda anamla ⁽⁵⁷⁾ barabar ġalıdıġ. e, anam da ġencidi ta: elli yaşına varmayıdı. o da:ım, bunnara vêrdi. bunun bubası da ġadın ⁽⁵⁸⁾ ġenş_ölmüş, dört çocu:la ġalmış bunun bubası. bu ġētdi, da:ımda ⁽⁵⁹⁾ önce izninden çıġdım dēyi. - anam da varıdı. - ben de isdemâdim bunnarı. ġēdmân, dedim. ⁽⁶⁰⁾ *a:ların*. so:na şē: *aşşas: da maġlar* varımış, üsdünde *ēvel maġ daġaġlar*, *maġ* ⁽⁶¹⁾ *daġaġlardı*. indi midi bunun da ta: ġötünde don yoġ, bi şi: yoġ. ta:

hasırlardan sırt yoK, èveliki ⁽⁶²⁾ rEZilli:mizi gören, hEr şe: yoYdu. hindi şö:lä ètdim, çırA:ı. ma:sus, goya gız ⁽⁶³⁾ çırA:ı iyi dutmaz da o:lan ba:rır dèyecäKlär. bi tã da gayrı çıKdım anamın yanına. ben dèdim, bu èvde durman dèdim, zãten ⁽⁶⁴⁾ zöru:la gètirdin, dutdu, ben varıK gidecän ⁽⁶⁵⁾ da:ımilä, dèdim. işde o zãman gètidi, gızımız yoK dèdiler. da:mın bEş, on o:lu varıdı, orda bö:düm, orda yètişdim.

bubamla bi kaç ⁽⁶⁶⁾ sèFer_ala:èldiler, da:mıla gavga ètdiler, dö:üş_ètdiler. so:na da sı:ır sürerkä da:ım beni, bubam ⁽⁶⁷⁾ çaldı beni eş_anamıla. da:ım, bu yengemi yolladı, gèt gızı al gèl, dèdi. gèldi. ihi, yengem gayrı èvelden tağlide. e: minä: dèr, gèl gèt ⁽⁶⁸⁾ dèr, demircinin gèndinä yètim_üzümü var, orda üzüm mü ⁽⁶⁹⁾ yèñ? dèr. nè üzümü yecä:m, orda dèr, üzüm mü yèñ, dèr. so:na gèlmädi. anam gèldi, anama da ⁽⁷⁰⁾ vèrmädi. so:na da gèldi da:ım, bi gołumdan çekär bubam bi gołumdan çekär. albay, silah, alba:ın silahını aldı:la yörümüş ⁽⁷¹⁾ da:ım. da:ım, yètişmiş, da:ma yètişmiş. şu dèmiş, silahı, dabancamı ⁽⁷²⁾ vèr buba, dèmiş. vèrişmiş, dabancasını almış, yörümüş vuracan dèye bubamı. vèr bana dèye ⁽⁷³⁾ itişillärimiş, èyi kötü zöriıla ⁽⁷⁴⁾ almış. bu *izmirdä*: dokdura, *mëmet_almın_èline* vèrmış. götür bunu aldı: yère go, dèmiş. so:na da:ım gèldi, bi gołumdan_o_çeker, bi ⁽⁷⁵⁾ gołumdan_o_çekär. sal gızı dèr, o da sal dèr, o da sal, dèr. şey, albay gèlivèrdi, sal ⁽⁷⁶⁾ hüse:n_amca şu gızın gołunu, dèdi. salmayacan, dèdi. sal dèdi, gızın seni nè ⁽⁷⁷⁾ zãman_ısdersä o zãman götürebilësin, dèdi. bubasına sen de sal buba! dèdi. bubası da saldı.

iki ⁽⁷⁸⁾ çi:nime èllerini goyuvèrdi albay. gız kimi isdersä gız_onuyla gider, dèdi. zorula gız gidmãz, dèdi. bãn da:ılarımı isderin dije bi çırpındi:mda ⁽⁷⁹⁾ hèpisi salıvèrdi, gaşdim gayrı. ève vardım. bu ⁽⁸⁰⁾ gızı!_ümmü hałam şey dèrimiş, so:bu: dèmiş, gaK dèmiş, gızı al gèl dèmiş, gèdmeycä:sä:n ⁽⁸¹⁾ ben gèden dèmiş, garında bir_äKmäK varda mı gız götürü, dèmiş. - äbãm ra:matlı nur gölünde yatasıca. - da:ım_onun şe:ilä ⁽⁸²⁾ gaKdı:la yörümüş gayrı. ihi, nãpacañ işde. èsgilär, yènilär hiÇ kimsè:i tanımaz.

Hatıralar

yav! *çukurkóy* ⁽⁸³⁾ benim tanımadı:m hiç kimse yoK. biz, hèpimiz yoğarı kö:den gèldiK. baK! bi zãman hiÇ_unudman; bu abimin ⁽⁸⁴⁾ asgerlik_arkadaşı hèm de abimiñ o:lunda gızı vara, *ali çavuş belenkó:lü*. garısı file bu ⁽⁸⁵⁾ sãnä haçıya gèddi gèldi, garısı bu sene gèddi gèldi. burdan, yoğarı kö:den baK! bãn, *üdmäci* ⁽⁸⁶⁾ bi de ènişdem, ablamın göcası, dört

kişi mi bėř kişi mi elimizde bir ėrkä:ç. oıarda řeē vardığ, dēyvēr ⁽⁸⁷⁾ şunu, *hocakö:* vardığ. oıları bilmāzsijz ⁽⁸⁸⁾ siz.

ordan ⁽⁸⁹⁾ yıkıldığ, hava ġarardı, ya:mur başladı. *bēlenkö:lü ma:mīt çavuşun* o:lu ġara *hasan* varıdı, onnar şindi *manavġatda* ⁽⁹⁰⁾ oturur. ġendine baġma, o:lanları çoğ ėfendi. *bēlenkö:lü* çoğ *manavġatda*. e: işde neler yaşadığ, háy ⁽⁹¹⁾ ġızım.

Konuşan : Semra DOĞAN

Yaşı : 53

Derleme Yeri : Güzelsu

Konu : Hatıralar, Kına Gecesi, Çeyiz Düzme, Bağ, Bahçe İşleri, Çocuk Oyunları, Düğün Âdetleri, Düğün Yemekleri, Yaylacılık, Günlük Konular Hakkında Sohbet.

Hatıralar

⁽¹⁾ e: üç ta:ne çocu:m mar. bura gèleli ğa:veciliK yapardıĝ, so:na malçıla: çèvirdik, mal ğüderi:S. ya öncäden az varıdı otuz ğadar da: şimdi ⁽²⁾ biráz yüzä çıkardıK işde, ğa:veyi boşlayalı: işde. az bi bahce êkâri:z. hı, hı. yirmi sänä ⁽³⁾ ğa:vecilík yapıdıK. ondan so:na mala çèvirdiK de öncä de varıdı, yirmi, otuz ğadar, kırK ğadar işde.

⁽⁴⁾ beşä e:dä:K. işde bö:lä: da:da daşda, çoruğa çocu:la, üş däne çocuK. hä: êkin bışmä, ot yolma, su basa:r işde. aynı sizin ⁽⁵⁾ kónüşü nasılsa bura da bö:lä. yoK, yoK, hêÇ. ğaynanam marıdı, yirmi sene ğaynanamla durdu:m, öldü. ondan so:na ⁽⁶⁾ çocuĝlarımın üçünü de büyüdüverdi, *allah* ⁽⁷⁾ râ:zı ossun. o: çöeyiydi benim ğaynanam. sorsağ *fatmagüle*? hiÇ bi: herkeSin êvinde az çoK ğavğa oľdu, laF ⁽⁸⁾ söz oľdu, biz de oľmazdı. hı: benim ğaynanam da iyiydi ya: köyde bi ta:nä sayılır ⁽⁹⁾ kadınnardan biri:ydi.

şindi burda, iki ⁽¹⁰⁾ tá:ne *manavullu* va:r. hi:Ç durmadan *toPĝaranın* êvindä:nin *eminä*, ğaynanadan kayar ğedärdi: ğayınnam şö:lä, ğayınnam ⁽¹¹⁾ bö:lä. purça ğedärdík, hepimiz bi toPlanıdı:K. e, benim ğaynanam dèrin, şimdi *sémra*: çayı çoK sever ⁽¹²⁾ dij: çayı vurur ben varasa: e, bän ö:lä ğayınmayı kötüle:säm *allah* baã nè dèr, dèrdi:m. ⁽¹³⁾ bèn gèlmäden çayımı vururdu, yimä:mi ⁽¹⁴⁾ hazırlandı. ö:lä ğarı, ğayınmaya kötü dèsam *allah* nè dèr adama, dèrdim. puşdan ⁽¹⁵⁾ ğeli:di:m. hı. dalda: iledinden, ğatırandan. o: şeydä: néydi o? ğaynanam da bizim yanımızdan gitmäK istemäzdi hêÇ, başğa çocuĝla:nın yanna. ⁽¹⁶⁾ süreKli bā:rā:ber dururduĝ. üç çocu:mun üçünü de büyüdüverdi. ⁽¹⁷⁾ iki tá o:lum mar, önce *allah*ın. o:lanlar mı?

(18) bā:n, şē, sēKsen sēkiz do:mļu o:ļum ma:r. fizik_ó:redmāni čıKdıydı: işde: çocu:m_ atanamadı, me:murļuK sınavına da (19) imta:n vėrđi:di. *antāyada* adliyeyā on bēş kişi alım marımı:ş. *aļlah, aļlahım*, (20) gözāl_ *aļlahım* ona yardım_ėtdi, işde: o da adlė: girdi. ya, o ěyi dējl, dērā: ö:retmānnini (21) isdiyo. adliyede *antāyada*: güccüK_ o:ļan da işde: özel_ oķula gėddiydi: *izmirā* yazılıım (22) müendizli diye bi bölüm, o da kapatmışlar. bi ingilizcā bölümünü bi sene oķudu, gėldi işde. şindi, o da ekonometre diye bölümde (23) *antāyada* oķur. iyi: şey, ekonometre bölümü (24) basiT bi bölüm gibi ama zor, dēr. annā: bėlkı ěn zor_ o var, dēr. heP (25) matāmatig_ úzerine, dēr *mura:T*. şey:y, o bölüme gėşdi ġayrı, o bölüme gidā:r.

yoK, yoK, düün yapıdı. hı, hı. şu, (26) *a:maT_ alının* ġızının *nimetilā* aynı ġün, şey ġına ě:cesi aynı_ ü:ndü işde, so:nakı_ ú:nde (27) gėtirdile:r. ġaçmadıġ ġaÇ, bizim kö:de ġaçma olmaz ya: sizin kö:de olur mu? bi *çoļa:n_ alinin ġadir...* hı: ěveli o da: ya birdir ya ikıdir, (28) ná:di:r.

Kına Gecesi, Çeyiz Düzme

ġına_ ě:cesi olur. bi (29) nişan daķallar, daķan daķar, daġmayan ġına_ ě:cesi olur. so:nakı_ ú:n_ aļıļlar, (30) gėdellā:r_ ě:vkó:n_ işde. varıdı, va:r. ġelinnık_ ġeydi:K. hı, hı. var, var, şey ġelinli: hátda (31) *bakırcıļardan_ aldıydı:K*, tā *antāyadan, bakırcıļar* varıdı. hı, hı.

(32) e: ġanevşā, ěl şeyi. ġendim, ġendim. ama ö:lā duru, kėşġā işlemāyėydim. sandıKda ö:lā duru. ö:lā: mi? bilmān_ ayen. ö:le: durur hėPsi.

Hatıralar

antāyadan_ ěv var, *antāyada* da var_ amma ěv. e: çocuġlardan (33) ġedecāk mi? *antāyadan* da şeyden, bunnarın_ ěvi yandan şey_ aldıK. (34) *ķonuKseverden_ aldıġ* biz, bunnarın_ ěvi *ėtilārde*. - yoġ, yoK. taġsı:le:di. (35) *anna:ñ* zāmanından ġalmışdır_ o. hı. he. -

e, işde bi şeyimiz mi var, bi maļ varlı:mız mı var. ġendi (36) *pa:ķurumuzu* ödediK. zōruļa: çocuKları (37) oķutduġ_ işde *antāyadan_ iki* artı bi ěv_ aldıK. hiÇ bi şi:miz yoK. o: a: o, güccü: o:ļanı, dersānesinā altı milyār liraya (38) güccük_ o:ļanı gönderdiK; ötäki: böyüg_ o:ļan da: *ķps*, şeyā ġirecān dēyi: atanmaK_ ġin_ onu da iki bin (39) nira da onu gönderdi:k. altı, sēkiz millar (40) ġuru parayı vėrđi:K. ta: bi sēnesinde öncekılār ta: başġa.

o: çèKmämèyiS ⁽⁴¹⁾ hêÇ! bënım adam sıarayı da ço: içe:r, çègmä:miyi:S işde, *şükür*. amma şindi ⁽⁴²⁾ èmeKliye ayrıldıK, az çoK ğarımız doyar. *şükür*, şimdiliK jyi *inşallah*. *allah*dan ğèlmäsi:n.

Bağ, Bahçe İşleri

⁽⁴³⁾ bèn mi? e, bi bölcämiS var, doKsan èvläK oldu: hër şeyimizä: yetä:r. şurda bahçede: hı, hı. parkın_orda: *ğavzan*. tá:zä fasullä:m de oļu. şè: ğuru ⁽⁴⁴⁾ bölcä, domat... baK, èllär bu sène salça ğaynadmadı. salçam da oldu bësh ⁽⁴⁵⁾ kiło:luK, iki kiło:luğ bi ètdim. bu heP ğurdlandı ya. sizin_orda da ö:le mi:di? u:y! heP_atdıK, heP. e, ⁽⁴⁶⁾ bënım işde bi bësh kiło: oldu, bi iki kiło: oldu, onu çocuKlara gönderecä:n. ğeçen seneden de var bi ⁽⁴⁷⁾ mînta:K.

⁽⁴⁸⁾ ta:zä fasulläm de oldu, biberim, patlıcanım da oldu. *sadıK*, gönderdi sizin kö:de:n fidanımı. i:di: ya: èKdi:m. ⁽⁴⁹⁾ i:la:nem de oldu, èvelkı_ú:n bi sardım, bi tancäre sardım, yi:dí:k. e: èle ğitsän verir mi. az çoK bancar, ⁽⁵⁰⁾ aS çoK bancar, pancarım ğendime yetcäğ ğadar bancarım da ma:r. èle ğitsä:n bi bışirim bölcä: bile vermä:S. bèn hërkeSe ⁽⁵¹⁾ da:ıdıè:dime. bi avuÇ verí:n. hı. ğırmızı bancar, bancarım da ğırmızı peK ⁽⁵²⁾ ğözä:l. dènemädiñ mi? dènemädin ⁽⁵³⁾ mi banca:rı? he: şö:le bi bancarı vara: şu bancar dè: mi. hałam az söbü ossun dèyi, az_aşsa:dan, yarımın_altından kès, dèrdi ⁽⁵⁴⁾ baã. az_uzun_ossun dèyi: kèsildi: kè:ri: toPra: atacaKsın, gömecäKsi:n. yaprağlı yerini yòkarı ğorsu:n. ⁽⁵⁵⁾ gö:bä:nden çıkıyo:r. kèsiliK yerini toPra: ğoyyosu:n. hı, hı.

bèn ⁽⁵⁶⁾ da:dıveriyo:m, şey veriğinin_ona, buna. peK_èví:n dudmadı, peK bè:ni:m. üç tane, dörT tá:ne dènedi:ydi:m. ⁽⁵⁷⁾ èví:n dudmadı. olanı da:ıdım, hërkeSä avuÇ_avuÇ. *döndüye* bile bi zäman, bi kèse ⁽⁵⁸⁾ verdiydi:mä. hı, hı. *manavgada* ğèderkä bi: käsä ğötürä_èdidi:m ⁽⁵⁹⁾ bi *manavgada* da. aldı, ğèddi:di. bèn de bóyday to:mu atar gibi atarı:n, ğaynanamdan_ö:lä ğördü:m. buyday to:mu atar gibi atarı:n. ⁽⁶⁰⁾ èvlä:n başına ğelen şey: başına ğoyuyom_onu.

Çocuk Oyunları

hı:° toP_oynardıK, ⁽⁶¹⁾ lasdık toP, yağar toP_oynardı:ğ. bësh daş_oynardı:ğ. - o ğüccüK canı:m benden. bèn_atmış bësh doımluyun. o benden ⁽⁶²⁾ ğüccüg, kaç yaş ğüccügä: dörT mü. sen *nejla*:la ğardaş mısı:n? -

Düğün Âdetleri

ğız, annä:nkî übidir ⁽⁶³⁾ buranınkı da. nê yapıdık. işdâ oynadılar, ğına yağdılar, bi ta: oynamışlardır. aldılar, gëddiler. bën nê ⁽⁶⁴⁾ bilä:n, nê götürüler? otuz sene oldu ya. unuttum gëtdim, ben bilmän, otuz sënë oldu valļa: ëvlenäli. hı. ğız! çikiļo... yoğ, yoğ, nê ⁽⁶⁵⁾ çikiļotası, hêç bi: şê:y. ⁽⁶⁶⁾ aynı işde, sizin kö:dekî übi nasıl olacağ. yoğ, yoğ, yoğ, ö:lâ bi: şî:lârden yoğ. *mevlüt* okudan *mevlüt* okudur, dè: mi? yoğ, ya: biz ğına ê:cesi yëmâk ⁽⁶⁷⁾ vërdiğ işdâ: so:nakî ün burası vërdi yëmâ:g, aynı *mevlüt* yëmâ: gibi.

bu, o: odu:r, şeydi:r ya: şu. biri ⁽⁶⁸⁾ *etä:mê:lin müsanın*, biri *ağ o:lanın vëlinin mä:medi:n*. onna:r, bayrağlı, düü:nlü, ı:° şey yapıdılar onnar, odur o. işde: o: iki ⁽⁶⁹⁾ ğıs ğarde:ş, iki ğız ğarde:ş, iki ğız ğarde:ş işde. biri onnar da ⁽⁷⁰⁾ ka:bäye gëddi birbirlä:ne. biri dözäsünün ora gëddi. şey ikiz dëlidi de ikiz gibilär aynı. şu ⁽⁷¹⁾ *mâminänin o:lan ğardaşının ğızla:rı*. biri *ağ o:luya*: gëddi, biri şu ⁽⁷²⁾ *kâmilä*: vara: *ğaradaşda* yeri var, *kâ:milänin o:luna*. *ağ o:lanın kâmilä*: vara: şu *ğaradaşda* yeri vara: *fırı:n ayşayla* ⁽⁷³⁾ yan yana. hı: kimi:n? ha: he.

Düğün Yemekleri

⁽⁷⁴⁾ çorba, kâşğä:F, et, pılav, hâlva. aynı sizin kö: gibidir. hı, hı. aynı, aynı. yoğ, yoğ, hêç yoğ, ya: - gëç, gëç, ê:n eyisi ⁽⁷⁵⁾ *fatmagül*ünkü, valļahi, billâhi. ên iyisi. dünyaya bi ta: gëlîsäm ëvlenmâcä:n, ğaç ama:n. -

Yaylacılık

ı °ı° yoğ. o: kırğ ⁽⁷⁶⁾ sänedir, otuz bës sänedir gidilmâz yaylåya, çoğdan unuttuğ. *baħa:dı:r*, *baħa:dı:r* yaylâsı. sën gëdmän ni? siz ⁽⁷⁷⁾ gitmä misijiz?

Günlük Konular Hakkında Sohbet

şindi, sizin kö:e maļ ğelir mi? yoğ, bizim burda ⁽⁷⁸⁾ dëvre: ğëzelläre: maļ ğelsä. sizin orda ⁽⁷⁹⁾ nasıl, ğarışmazlar mı? yoğ, ya: tá, işde ëkimde, kısımda ğirä:r, kısımda ğirä:r, temmuSda çika:r. yoğ, yoğ, bi tē:g yo:g. hi:ç nê gölgäle:r ğaldı ⁽⁸⁰⁾ ğüdülmäyik. ëvelkî ün benim adam, o:la: gëddim, dè:r. şurda ⁽⁸¹⁾ *ğuz yakada* var, dè:r. şu ğarşıda: köün ğarşısında. hı. o, bi bēla: da ⁽⁸²⁾ zëhirilä zı:ğım ola: insan bura: ğelir mi, dër. o zëhir, dè:r. bize, dè:r. nêy

gibi, d r. Őek r gibi g lir, d r. canı:m  lin k :ne  :le g linir mi ⁽⁸³⁾ ora:  a:da:K! Şurda *guz* *yaqada*: tePi ⁽⁸⁴⁾ i inde heP g dmuŐler, d r. *g lg li*: heP g dmuŐler, d r. hı, hı, ora ora. yoKsa g dm yin, d di. dudmayın, d di benim  ada:m. * ren yaqa*, ⁽⁸⁵⁾ *ısdavrazın* başı Şura: g r n :r, burdan g r n :r, k yden g r n :r. iŐd : ga ıtdıK, n  ⁽⁸⁶⁾ ga ıtca:n. so:nak   :n  annarı ⁽⁸⁷⁾ g ne ordaydı.  og,  oK, ya: ayrı g dd rec Kler mi? k yl den  ayrı, k y davarını ayırdı mı? benim  adam Şey, d di. y : o davar  orda ⁽⁸⁸⁾ oľmaz k ! d di y . bizim da:da oľsa b lki oľur, d di. hı. nası:ľ? burdan y r mi isd mi:Ő? *s lim*, b r :ber ⁽⁸⁹⁾ g deriz mi? d mi:Ő. e, *s lim* yanna bizi aldı:dı ya bizi n : ayır di ⁽⁹⁰⁾ m :dem. *s lim*, bizden  ıg dıdı ya ona b r :ber g deriŐ, d miş  l : mi? onuŐula ⁽⁹¹⁾ yapca:sa: h   g lm si:n. yoK, canı:m k y n  g r da g li mi: d : mi? k y   i in  mi? aŐında g tirm yin diy n bi bizim mar. ⁽⁹²⁾ g tirm yin d ll r amma.

bi biz varız ya: bi  ki ta: var. ⁽⁹³⁾ onnarın i  vi g yıda, biri yuŐarda, biri de ta:  t  başda. *s lim* de k :den dıŐarıda ⁽⁹⁴⁾ y r yaptı, işde ordan Ő :  der. biri biz, biri *zafer* var, biri de *toPg ra* var bunnardan. e, onnarın da yirmiŐ r Şey ⁽⁹⁵⁾ b : hı. hı. *ramaza:n*, yirmi g dar  nda var, on g dar *zafer* var. işde o.  n ⁽⁹⁶⁾ f zla bizim. y r :n  ki  :z,     :z va:r. yoK, ya yoK ya. burda y r K yoĝ. y r k d ye o  oca: d ll r. n  bil n ben. ⁽⁹⁷⁾ y r k d :l bu k y.

4. SÖZLÜK

A

a: : 1. ağa 4/125

2. abi 11/54

a:a : bk. **a:1** 4/166

a:ba : bk. **aba** 17/60

a:c : bk. **a:ç (I)** 1/183

á:cıK : bk. **a:cıK** 5/25

a:cığ : bk. **a:cıK** 10/6

a:cıK : azıcık 5/112

á:cıK : bk. **a:cıK** 5/2

a:ç (I) : ağaç 13/30

a:ç yüz- : ağaç yüzmek, ağacın kabuklarını soymak 19/10

a:ç (II) : açlık hâli 5/8

a:ç- : açmak 5/36

a:Ç : bk. **a:ç (I)** 7/105

a:deT : gelenek ve görenek 6/82

a:K baca:K ol- : tertemiz olmak 15/120

a:la- : bk. **ağla-** 14/83

á:la- : çocuk eğlemek, avutmak 19/4

a:lat- : gelin ağlatmak 5/219

a:li : Ali, kişi ismi 4/121

a:má:d : Ahmet, kişi ismi 11/110

a:ma:dılar : Ahmetler, Manavgat ilçesine bağlı bir mahalle 17/41

a:má:ı : yapılan iş 5/217

a:ma:t : bk. **a:má:d** 17/10

a:mád : bk. **a:má:d** 1/275

a:mäd : bk. **a:má:d** 15/36

a:máT : bk. **a:má:d** 11/109

a:maT : bk. **a:má:d** 11/116

a:mat : bk. **a:má:d** 4/129

a:me:T : bk. **a:má:d** 15/34

a:med : bk. **a:má:d** 19/54

a:met : bk. **a:má:d** 17/4

a:mi:n : âmin 3/64

á:minä ol- : düğünün dualı olması 14/54

a:ñ : fistanın apış arasına gelen yeri, ağı
5/130

a:r_a:r : ağır ağır 4/45

a:r- : ağarmak, beyazlamak, temiz olmak
6/70

a:rı : 1. ağı 7/82

2. yönünden, tarafından 4/18

a:rı- : ağrımak 3/22

a. çéK- : ağı çekmek 10/111

a:rıa- : ağırlamak 17/6

a:rıgı : ağırlıklı 9/28

a:rt- : temizlemek, beyazlaştırmak 10/88

a:sı : soy, nesep 5/232

a:ş- : bk. **a:ç-** 5/45

a:şá : Ayşe, kişi ismi 11/117

á:şa : bk. **a:şá** 11/98

a:şam_ö : akşam önü, akşam vakti
12/35

a:şam_ö : bk. **a:şam_ö**: 10/43

a:şam : akşam 18/36

a:vér- : ağıvermek, yukarıya doğru
tırmanmak 4/48

a:yä:n : “ayen” şaşkınlık ifade eden kalıp
bir söz 5/215

a:yiT : bk. **ajt** 8/29

a:z (I) : az, miktar 13/86

a:z (II) : ağız 15/106

á:z : bk. **a:z (I)** 5/108

á:z : bk. **a:z (II)** 5/70

a:zi dilsiz : konuşamayan 17/58

aba : abla 10/112

abdaı : çalgıcı, Çingene 19/15

a. dut- : aptal tutmak 6/35

abıca : amca 10/18

abııa : hanımefendi 2/21

a. ol- : hanımefendi olmak,
kibarlaşmak 14/87

acámı birlí : acemi birliğı 7/38-39

acámı birli : bk. **acámı birlí**: 7/33

acap : acaba 5/223

accıg : bk. **a:cıK** 5/133

accıK : bk. **a:cıK** 10/57

acelä : acele 4/65

ácemi: birli:i : bk. **acámı birli:** 4/81

acı:yıK géd- : (yemekler için) bozulmak,
ekşimek 14/90

acıcıK : bk. **a:cıK** 5/133

acığ : bk. **a:cıK** 10/23

acığ : bk. **a:cıK** 14/92

acığ : bk. **a:cıK** 5/143

acıK : bk **a:cıK** 3/16

acıK : bk. **a:cıK** 1/58

acıK : bk. **a:cıK** 10/143

áciK : bk. **a:cıK** 5/137

acızlan- : rahatsız olmak, yakınmak 14/89

acığ gid- : (gözlerin açık gitmesi) bir
dileğe kavuşmadan ölmek 18/11

acıK : boş, serbest 4/90

ad : isim 17/61

adamcá:z : adamcağız, acıma bildiren bir
kelime 11/74

adamına_ö:re : adamına göre, kişiye göre
14/67

ádet : bk. **a:deT** 13/69

ádetlär : bk. **a:deT** 14/55

adlè: : adliye 20/20

adlı : atlı birlikler 18/21

ağa : bk. **a:2** 11/82

ağıl : bk. **aqıl** 18/39

ağıldan gét- : unutmak 15/90

ağraba : akraba 5/112

agsäki : Akseki, Antalya'ya bağlı bir ilçe
15/3

ağsekí : bk. **agsäki** 7/78

ağsèki : bk. **agsäki** 3/24

ağsu : Aksu, Antalya ilinde bulunan bir
ilçe 9/27

ağşam : bk. **a:şam** 8/16

ağşamüssü : akşamüstü 12/38

ağistos : ağustos, ay 18/20

ağla- : ağlamak 5/171

ağır : bk. **ahır** 10/26

ahır : hayvanların yaşadığı yer, dam 15/82

ahret : ahiret, öbür dünya 17/71

ajt : ait, ilgili 3/61

aK : beyaz renk 15/62

aK yözün yôkarı ba:la- : sırtüstü yatmış bir vaziyette bağlamak 1/120

aKarsu : akarsu 10/92

aKça : dağ ismi 5/228

aKgöl : Akgöl, soyad 14/37

aKgöl : bk. **aKgöl** 14/37

aKıl : akıl, us 15/91

aKıllı : akıllı 19/8

aKı : bk. **aKıl** 6/44

aKla gël- : hatırlamak 15/39

áKsáki : bk. **agsáki** 15/11

aKsáki : bk. **agsáki** 12/73

aKsáki : bk. **agsáki** 13/10

aKsáki : bk. **agsáki** 7/139

aKsekí : bk. **agsáki** 7/56

aKsèki : bk. **agsáki** 3/23

aKşam : bk. **a:şam** 10/123

aı at- : gelinlerin başına kırmızı duvak örtmek 11/80

aı- : almak 6/34

aı : gelin alı, kına gecesinde gelinlerin başına örtülen kırmızı renkli duvak 5/217

aı basmaK : al basması 6/77

aı yazma : kırmızı renkli örtü 5/230

ăla- : bk. **ağla-** 10/46

aıa : bk. **ála** 4/197

alä : ela renk 5/168

ála : siyah beyaz karışık renk 1/342

alaca : el tezgâhlarında dokunan renki pamuklu bez 9/36

alaçesme : Alaçesme, Akseki ilçesinin bir mahallesi 14/32

alağaranlık : alaca karanlık, havanın tam olarak kararmaması 4/39

alâli : alalı, ala renkli 5/181

alañ : bk. **alan** 15/66

alan : etrafı tepelerle çevrili çukur yer 15/45

ałanyalı : Alanyalı 12/36

ałay_ ałay : alay alay, kuş kümesi 4/197

ałbáy : albay 19/71

ałı : bk. **a:li** 4/124

alı oķulu : Askerde okuma yazma bilmeyenlerin gittiği okula verilen isim 4/82

ałla: Őúkür : “Allah’a Őúkür” Őúkür ifadesi 19/41

ałla: Őúkür : bk. **ałla: Őúkür** 12/51

ałla: Őükür : bk. **ałla: Őúkür** 6/8

ałla:h : Rab, Yaratıcı 4/186

ałlah ba:Őlasıñ : “Allah bađıŐlasın” iyi dilek sunmak için kullanılan kalıp bir ifade 8/5

ałlah ra:zi: ossun : “Allah razı olsun” memnuniyet bildiren kalıp bir ifade 12/21

ałlah : bk. **ałla:h** 19/43

álma : bk. **álma** 14/137

ałmanya : Almanya 17/23

ałmaņaya : bk. **ałmanya** 17/24

ałtı : altı, sayı 11/1

ałtın : altın 19/13

altüs_ oł- : yıkılmak 18/21

amcí : bk. **abıca** 12/53

ame:lä:T : ameliyat, cerrahi müdahale 7/61

ame:le:T : bk. **ame:lä:T** 7/62

ameliyáT : bk. **ame:lä:T** 6/6

ámin : bk. **a:mi:n** 14/47

ámma : ama, amma 10/26

anadan_ emär ğal- : küçük yaşta öksüz kalmak 14/33

anäi:l : annengil 15/85

anañil : bk. **anäi:l** 15/80

anasıS : öksüz 5/173

anca : anca, o kadar anlamında bir zarf 7/138

ancaĶ : yalnızca anlamında bir zarf 6/80

anço oł- : anjiyo olmak 6/73

anķara : Ankara ili 12/5

anlad- : anlatmak 4/136

añlad- : bk. **anlad-** 5/152

anlaT- : bk. **anlad-** 5/135

annä : anne 20/63

annä:nkí_ibi : anneninki gibi 20/63

antällä : Antalya ili 12/47

antalla : bk. **antällä** 19/1

antälle : bk. **antällä** 11/24

antályá : bk. **antällä** 14/29

antályá : bk. **antällä** 6/39

antályá : bk. **antällä** 19/44

aPta! : bk. **abda!** 6/37

araba doğan- : araba çarpmak 14/1

araFat : Arafat, Suudi Arabistan'da yer alan bir dağ adı 18/19

ard : arka 17/42

ardı yan : arka taraf 5/50

ardıc : ardıc ağacı 10/31

ardına düş- : kocaya kaçmak 19/20

ardından tanı- : arkasından bakmak 5/54

arıcılığ : arıcılık 9/48

arığ : su yolu, ark 7/104

arifë : Arife, kişi ismi 10/156

arķā_ķaya : arka arkaya 7/35

arķa : bk. **ard** 4/170

arma:an : armağan, hediye 18/27

armıt : armut 4/107

armıt : bk. **armıt** 17/7

armiT : bk. **armıt** 5/135

armud : bk. **armıt** 4/117

arvad : bk. **avraT** 17/49

aS : bk. **a:z (I)** 20/50

as- : eşyaları asmak 8/19

asgär_ô:rļa- : asker uğurlamak 12/93

asgär : asker 18/9

ásgär : bk. **asgär** 13/34

asgäri:ye : askeriye 14/1

asgärliK : askerlik 18/13

asger : bk. **asgär** 14/1

ásgerliK : bk. **asgärliK** 12/41

asgerliK : bk. **asgärliK** 7/31

asđı : askı, kırmızı feslere asılan bir çeşit
süs 11/80

asiri: tuválet : klozet 7/65

ásKer : bk. **asgär** 1/241

aslan : aslan 11/66

aslı : asılı, asılmış bir şekilde 7/110

assubay : astsubay 19/37

aş- (I) : bk. **a:ç-** 15/87

aş- (II) : geçmek 5/197

aş : bk. **a:ç (II)** 2/1

aşđ : aşık olan kişi 6/59

aşK : aşk 5/217

aşsa: : aşağı 15/82

aşsa baş : aşağı taraf 10/100-101

aşsa sene : Akseki ilçesine bağlı
Çukurköy'de bulunan tarla ismi 1/82

aşsa: yokarı : aşağı yukarı, yaklaşık olarak
9/39

aT : binek hayvanı 18/22

atás, aldır- : yangın çıkarmak 10/58

ataş : ateş 1/10

atás : bk. **ataş** 13/77

atmıs : altmış, sayı 17/23

av : av 4/56

avcu o:ya : Avcı Koyağı, Akseki ilçesine
bağlı Güçlüköy Mahallesi'nde bulunan yer
ismi 16/9

avcuğu : avcılık 4/196

avcuğuK : bk. **avcuğu** 4/1

avla- : avlamak, avı yakalamak 4/145

avraT : avrat, eş 15/90

avu : zehir 3/27

avuÇ : avuç, elin iç kısmı 13/91

ayağ : ayak, organ 12/97

ayaK : bk. **ayağ** 12/97

aydaş : cılız, zayıf 1/219

ayha:n : Ayhan, kişi ismi 15/38

aylığ : aylık, maaş 6/12

aylıK : bk. **aylığ** 6/15

aylıkđı : maaşlı 6/15

ayni : aynı 11/110

ayr  : ayr  14/25

ayrılığ : ayrılık 18/10

ayrılmağ : ayrılmak 7/51

ayşá : bk. a:şá 14/39

ayşá : bk. a:şá 17/15

ayşam : bk. a:şam 13/45

az çoğ : az çok, biraz 11/42

** z daha : neredeyse, az kalsın anlamında
zarf 5/147**

az so:na : az sonra 10/24

azalla- : azarlamak 2/8

azarla- : bk. azalla- 17/22

B

ba: (I) : bağ 10/98

ba: (II) : bak 5/15

ba: díbi : bağ dibi 6/16

ba:  k- : bağ ekmek 17/3

ba: Ėaz- : bağ kazmak 11/35

**ba: s r- : bağ s rmek, toprak işlemek
10/99**

ba:ćá : bk. ba:će 7/122

ba:će : bahće 3/58

**ba:de : ařıĖın r yasında ićtiĖi ařk řerbeti
18/4**

ba:ır- : bağırmak 5/16

ba:la- : 1. ip ile bir şeyi bağlamak 7/114

2. bir g n le bağlanmak 18/3

ba:l m : bakalım 10/101

ba:l m : bk. ba:l m 18/54

b :n : bk. b n 9/49

ba:r- : bk. ba:ır- 19/63

b :r :ber : bk. b raber 20/17

ba:ya : epeyce, bir hayli 10/63

b ba : bk. buba 3/4

baca:Ė : bacak, organ 18/21

bacağ : bk. baca:Ė 5/18

**bacağları k s- : bacaları k smek, ayakları
uzatmak 13/110**

bacağ : bk. baca:Ė 5/14

badılc n : patlıcan 13/13

badman : batman, ağırlık ölçü birimi
1/106

bağır- : bk. **bağır-** 5/15

bağlava : baklava 7/43

bägmez : bk. **békmez** 10/59

baharın : bahar zamanı 15/103

bahce : bk. **ba:çe** 20/3

bahça : bk. **ba:çe** 12/54

bahçä : bk. **ba:çe** 7/102

bahčá : bk. **ba:çe** 1/4

bahçi : bk. **ba:çe** 12/68

bahriyä : Deniz kuvvetlerinin bütünü
18/13

bahtılı : Bahtılı, Antalya ilinin Konyalati ilçesine bağlı bir mahalle 7/54

baĶ- : 1. bakmak 10/124

2. çocuk büyötmek, yetiştirmek
5/93

baĶ- : bk. **baĶ-** 1 7/111

baĶ helä : heyecanlı bir şey anlatırken karşıdakinin dikkatini çekmek için kullanılan kalıp bir ifade 19/52

baĶamívér- : bakamayivermek,
yapamamak 13/28

baĶdır- : çocuk baktırmak 19/46

baĶğal : bakkal 11/42

baĶımsızlıĶ : bakımsızlık 15/24

baĶıtma- : baktırmamak 15/95

bäĶmüz : bk. **békmez** 13/29

baĶsá! : baksana! Seslenme ifadesi 12/80

bal : bk. **bál** 11/58

bál : bal 14/54

bal boz- : (ayılar için) arı kovanını parçalayıp, kovanın içindeki balı yemek
4/118

bän : bk. **bèn** 19/49

bancar : pancar 20/50

bärä:ber : bk. **béraber** 11/30

bärábár : bk. **béraber** 12/33

barabar : bk. **béraber** 19/57

başabar : bk. **béraber** 4/19

baräbar : bk. **béraber** 4/30

bäraber : bk. **béraber** 10/81

bardaK : bardak 13/84

barı : bari, hiç olmazsa, hiç değilse 5/27

barmağ : parmak, organ 11/82

barmaK : parmak 5/167

basdır- : (herhangi bir kişi için) üstünü yorganla bastırmak 5/30

basduman : pansuman 7/86

bäse : bk. **bése** 1/227

başaK : başak, bitki 18/23

başğa : başka 13/14

başı bozul- : (karı/koca için) ölmek, boşanmak 14/41

başKa : bk. **başğa** 11/35

başka : bk. **başğa** 4/101

batır- : iflas etmek 10/130

baTman : bk. **badman** 5/99

bätme : bk. **tekne** 10/28

battane : battaniye 11/24

bäyaz : beyaz, renk 6/69

bayıl- : çok yorulmak, bezgin hâlde olmak 4/98

bayraK : bayrak 20/69

bayraKlı : bayraklı, bayrak sahibi 17/41

báyram : Bayram, kişi ismi 5/93

bazan : bazen 4/2

bazán : bk. **bazan** 4/5

bázi : bk. **bazan** 4/37

bè:en- : beğenmek 6/3

bè:it- : bk. **böyüd-** 11/66

be:n : bk. **bèn** 5/191

be:raıı : idare eder şekilde 10/23

bè:ri: : -den beri, bu yana anlamında bir edat 4/176

becär- : bk. **bécer-** 12/5

bécci : bezci, bez işi yapan, bez dokuyan 5/33

bécer- : becermek, yapabilmek 10/97

bèç : bk. **bèş** 16/17

bédäva : bedava 4/100

bédiriye : Bedriye, kişi ismi 11/119

bèglä- : bk. **bègle-** 9/51

bēgle- : beklemek 6/22

bēgmāz : bk. **bēkmez** 15/74

beker : bekâr 17/55

bēkir : Bekir, kişi ismi 17/4

bekir : bk. **beker** 17/9

bēklā- : bk. **bēglā-** 18/8

bēkle- : bk. **bēglā-** 7/121

bēkmāz : bk. **bēkmez** 2/5

beKmāz : bk. **bēkmez** 5/59

bēkmeS : bk. **bēkmez** 1/202

bekmeS : bk. **bēkmez** 5/134

beKmez : bk. **bēkmez** 7/82

bēkmez : pekmez 1/202

b. sıġ- : pekmez sıkmak 10/154

bēl : bel, organ 10/19

bēl- : bölmek 1/99

bēl ba:la- : birisine güvenmek, dayanmak
18/42

bēlādiye : belediye 14/12

bēlān : tepe, yüksek yer 14/16

bēle:nkóy : Belenköy, Akseki ilçesine
baġlı bir mahalle 14/107

bēlen : bk. **bēlān** 1/84

bēlenkó:lü : Belenköylü 19/85

bēlki : belki 11/123

bēlli : belli 10/158

bēn : ben, birinci teklik şahıs kişi zamiri
3/32

beñiz : bk. **bēñiz** 5/93

bēñiz : beniz, yüz 5/85

bēñze- : benzemek 18/44

beñze- : bk. **bēñze-** 5/76

bēñzer : benzer, benzeyen 18/47

bēr_ē:d- : beri, geriye doğru gitmek 5/61

bērā:ber : bk. **bēraber** 12/34

bēraber : beraber, birlikte 9/44

berāber : bk. **bēraber** 10/100

bērāket : bereket 18/17

bērālı : bk. **be:raıı** 10/9

bērbaT_ol- : berbat olmak 12/4

bəri : beri, geri 4/94

bəs : bk. **bəş** 20/76

bəse : bese, çam ağacının çirasından elde edilen ve hastalıkların tedavisinde kullanılan katran 11/95

bəsi úd- : besi gütmek 16/19

bəsi goçu : besi koçu 15/51

bəsiciliK : besicilik, besicinin yaptığı iş, meslek 19/9

bəslä- : bk. **bəsle-** 17/40

bəsle- : beslemek 5/22

bəsmelä : besmele 15/87

bəsmelá : bk. **bəsmelä** 15/67

bəş : beş, sayı 17/3

bəşík : beşik 5/125

bəşiK : bk. **bəşík** 6/81

bətmäS : bk. **bəkmez** 15/71

betmáz : bk. **bəkmez** 2/15

bəyi- : bk. **böyü-** 5/143

bəyi- : bk. **böyü-** 15/42

bəyig : bk. **büyüg** 11/25

bəyiK : bk. **büyüg** 11/26

bəyiK : bk. **büyüg** 15/90

bəyüK : bk. **büyüg** 11/13

béz : bez 5/33

bəzi:li : bezenmiş, süslü 5/204

bıç- : biçmek, ekin kesmek 14/8

bıçaq yé- : ameliyat olmak 6/73

bıçim bıçim : biçim biçim 5/188

bıl- : bilmek 5/47

bıl- : bk. **bıl-** 1/147

bılaş- : bulaşmak 15/78

bılaşıK : bulaşık, yiyecek kalıntısı 15/78

bılmä- : bk. **bilmé-** 14/75

bín- : binmek 13/32

bırağ- : bırakmak 7/100

bıraK- : bk. **bırağ-** 12/63

bıraK- : bk. **bırağ-** 7/43

bırçaK : burçak, bitki 13/18

bırig- : birikmek 10/142

bírlik oyna- : düğünlerde kadın ve erkek karışık oynamak 6/36

bış- : bk. **bıç-** 20/4

bış- : bk. **biş-** 6/34

bışır- : bk. **bışir-** 5/60

bışir- : pişirmek 12/94

bít- : bitmek, çıkmak, oluşmak 10/111

bítir- : bitki yetiştirmek 10/54

bítişdir- : bitişirmek, birleştirmek, eklemek 10/56

bi_kí : bir iki 5/58

bi_ki : bk. **bi_kí** 7/77

bi : bir, sayı 15/78

bi ará : bir ara 9/4

bi háyli : bir hayli 10/142

bi múddet : bir müddet 12/24

bi súrü : bir sürü 12/93

bi ſi : bir şey 4/78

bi ſiy : bk. **bi ſi** 13/89

bi ucından bi uci : (bir şeyin) bir ucundan bir ucu 10/99

bi: : bk. **bi** 4/160

bi:cä:z : bk. **bice:z** 13/94

bicä:z : bk. **bice:z** 10/53

biccä:z : bk. **bice:z** 15/112

bice:z : bir tanecik, biricik 10/101

biçig : bk. **biciK** 5/70

biciK : meme 5/56

bid- : bitmek 7/48

bı dâ : bir daha 11/40

bıden : birden, aniden 4/185

bidón : bidon 10/144

bidon : bk. **bidón** 10/145

bilä:ziK : bilezik 14/47

biläciğ : Bilecik ili 9/49

bilen : bile, dahi 11/60

bileziK : bk. **bilä:ziK** 6/42

bilmän ne : “bilmem ne” önemsiz bir durum için kullanılan, geçiştirme anlamı taşıyan kalıp ifade 4/162

bilmé- : bilmemek 4/147

binlärcä : binlerce 18/21

bir : bk. **bi** 5/188

birä:r : birer 4/52

biráz : biraz 20/2

biräzi : birazı 5/70

birbiri : birbirini 7/64

birinçi : birinci 5/180

birinde : bir zaman, herhangi bir gün
5/139

birinde : bk. **birinde** 5/145

birürine girli : iç içe karışmış olmak
14/62

birlik : birlikte 15/9

birjiri : bk. **birbiri** 10/152

biş- : pişmek 1/102

biten : toprakta yeni filizlenen bitki 5/136

biz : biz 8/38

boğaz : boğaz, dar geçit 11/87

bô:az : boğaz, organ 13/21

bô:ün : bk. **bugün** 10/38

boğaz : bk. **bô:az** 7/110

bôaz : bk. **boğaz** 4/99

boba : bk. **buba** 13/44

bohca : bohça 15/37

böl : bk. **bol** 7/118

bol : bol, çok 5/122

bolluğ : bolluk 11/24

bolluğ : bk. **bolluğ** 12/71

böncuğ : boncuk 10/117

borçli : borçlu 12/95

bôşa gâ- : toprağı ekmek, boş
bırakmak 10/57

boşan- : (hayvanlar için) serbest kalmak,
bağlı olduğı ipten kurtulmak 4/74

boşana: géd- : boşanmaya gitmek 5/177

boşanı: gid- : bk. **boşana: géd-** 5/178

boşla- : bir işi bırakmak, yapmamak 1/284

boy vèr- : (bitkiler için) büyüme 18/23

bôyday : bk. **bu:day** 1/95

boydäy : bk. **bu:day** 13/20

boyday : bk. **bu:day** 17/3

bóyday : bk. **bu:day** 20/59

boydáy : bk. **bu:day** 5/11

bóyu:r : buyur, buyurun anlamında bir seslenme ifadesi 10/144

boyunduruK : boyunduruk, öküzlerin boynuna takılan alet 13/93

bozdur- : mahkeme kararını değiştirmek 12/5

bozlaş : kül rengi bir tür kuş türü 4/177

bö:- : bk. **böyü-** 19/65

bö:ğlä : bk. **bö:le** 16/4

bö:lä : bk. **bö:le** 7/26

bö:le bö:le : böyle böyle 12/16

bö:le : böyle 7/41

bö:lüg : bölük, askeri birlik 7/46

bö:n : bk. **bugún** 5/152

bö:úd- : bk. **böyüd-** 10/54

bö:üK : bk. **büyüg** 16/25

bö:ün : bk. **bugún** 15/26

bö:üt- : bk. **böyüd-** 14/25

bölä bölä : bk. **bö:le bö:le** 9/24

bölcä : bölce, yeşil fasulye 20/43

böle böle : bk. **bö:le bö:le** 17/28

bölük : bk. **bö:lüg** 7/37

bölüK : bk. **bö:lüg** 12/36

bötcë : bk. **büdcë** 15/28

böü:n : bk. **bugún** 12/90

böün : bk. **bugún** 15/73

böyüd- : bk. **böyüd-** 12/85

böyúk : bk. **büyüg** 2/3

böyü- : büyümek 12/84

böyüd- : büyütmek 20/7

böyüK : bk. **büyüg** 1/310

böyüK : bk. **büyüg** 17/11

böyün : bk. **bö:ün** 13/44

böyüt- : bk. **böyüd-** 13/26

böyüyelikden : büyüyerekten 8/34

bu:arsıK : bağırsak 1/128

bu:da- : budamak 5/196

bu:däy : bk. **bu:day** 8/30

bu:day : buğday 1/106

b. üüd- : buğday öğütmek 10/123

buā : bk. **buba** 5/50

buanne : babanne 10/11

buba : baba 19/58

buḅa : bk. **buba** 16/1

buḅanne : bk. **buanne** 10/27

bubasıS : babasız, yetim 5/173

ḅuḅuḅ : bk. **ḅuḅuḅ** 10/3

ḅuḅuḅ : buḅuk 9/18

budı- : bk. **bu:da-** 12/82

búg _ içi : Bük içi, Akseki ilçesine bağlı
Çukurköy'de bulunan bir tarla 1/243

buğarsuḅ : bk. **bu:arsıḅ** 13/60

b. uḅu dut- : (yiyecek için)
azıcık ta olsa açlığı gidermek 13/60

bugún : bugün 11/9

búklüçä:ne : büküçene, belin fazla
bükülmüş olması 14/38

buḅ- : bulmak 4/116

buḅaşıḅ : bulaşık, kirli kap kacak 13/88

buḅdur : Burdur ili 13/7

buḅlar : bunlar 4/115

buḅu:d : bulut 5/167

bunnar : bk. **buḅlar** 13/100

ḅurḅu : bk. **ḅurḅu** 19/12

ḅurḅu : bürgü, baş örtüsü 14/49

burma : yaşken orak ile kıvıra kıvıra
burulup kurutulan ot 7/129

ḅuḅuḅ : bk. **ḅuḅuḅ** 5/58

buyday : bk. **bu:day** 3/63

buydäy : bk. **bu:day** 8/15

buynuz : boynuz 4/162

bü:rü- : bürümek, kaplamak 5/212

büber : biber 13/14

büdce : bütçe 8/23

bürü:n : dün 14/95

büyúg : büyük 10/26

büyúgaḅan : bk. **büyüKaḅan** 9/46

büyüK : bk. **büyúg** 10/16

büyüKaġan : Büyükalan, Antalya ilinin Akseki ilçesine bağlı bir mahalle 9/44

C

ca:hil : cahil, okuma yazma bilmeyen 4/82

cä:ma:t : cemaat, insan topluluğu, kalabalık 15/4

ca:mi : cami 12/22

ca:n : can, ruh 8/22

ca:nım : hoşnutsuzluk, olumsuzluk bildiren bir kelime 4/138

cä:nım : bk. **ca:nım** 12/12

ca:v_éd- : kaçmak 4/99

cä:za : bk. **cä:za** 12/7

caF : hayvaların kaçarken çıkardığı ses 4/150

cähil : bk **ca:hil** 6/84

cahil : bk. **ca:hil** 14/76

cähil : bk. **ca:hil** 18/20

can çekış- : (herhangi bir şey için) bitme aşamasına gelmek 9/11

can çekış- : can çekişmek 7/117

can késil- : ölmek 4/34

canavar : kurt 14/18

çandarma : bk. **jándarma** 9/51

candarmi : bk. **jándarma** 12/30

çandarmi : bk. **jándarma** 12/30

canlı : canlı 4/170

canna a:lıK varmasın : “canına ağırlık gelmesin” ölen kişilerin arkasından rahmet dilemek için söylenen kalıp bir ifade 3/15

cayılı : bk. **cáyırtı** 4/41

cáyır cayır : cayır cayır, yırtılan ve kopan bir şeyden çıkan ses 4/144

cáyıradan ğır- : cayıradan kırmak, hızlı bir şekilde ağaç dallarını kırmak 4/144

cáyırtı : çok gürültülü ve sert bir ses 4/126

cäzve : bk. **cözve** 13/77

cé:híz : bk. **çeyíz** 13/36

cé:iz : bk. **çeyíz** 19/18

ce:za : bk. **cä:za** 7/44

céhíz : bk. **çeyíz** 14/73

cémerlär : bk. **cémerler** 14/32

c merler : Cemerler, Antalya ilinin Akseki ilçesine bağlı bir mahalle 10/37

cemerlik daş : Akseki ilçesine bağlı Hocak y'de bulunan bir yer 5/2

c nd ve : Cendeve, Antalya ilinin Akseki ilçesine bağlı bir mahalle 15/122

cenne:T : bk. **cenneT** 5/188

cenneT : Cennet 11/18

cepe : y n 6/27

cevz  : bk. **c zve** 13/84

ceyr n : cereyan, elektrik 7/131

c za : ceza 4/155

ceza:yı:! : bk. **ceza:yir** 5/196

ceza:yı:r : bk. **ceza:yir** 5/196

ceza:yir : Cezayir T rk s  5/196

c zve : cezve 13/76

ci:ara : bk. **ciyara** 14/24

ci:er : ciğer, organ 5/157

 er : bk. **ci:er** 5/184

ciyara : bk. **ciyara** 5/211

ciyara : sigara 5/211

 iziT at- : (atlar için) hızlı koşsun diye hafifçe vurmak 7/99

cu:ra :  z m posası 13/24

c :ra : bk. **cu:ra** 13/22

cum rtesi : cumartesi 8/7

c z : bk. **y z** 13/20



a: : ay, ırmak 18/5

a:la- : ağlamak 18/42

a:r- : 1. ağırmak, davet etmek 6/14

2. seslenmek 10/30

3. t rk  s ylemek 5/195

 :re : bk. ** r ** 11/94

a:rt- : ağırtmak, t rk  s yletmek 5/207

a:tay : Çağatay, kişi ismi 19/1

a:ydanlıK : aydanlık 13/76

a:yı:r : Çayır, ot 5/187

aba-la- : bk. **aba-la-** 4/42

aba-la- : hareket etmek, kıpırdamak 4/6

abiK : abuk 10/111

çağmaK : çakmak 13/79

çaK- : çakmak, çivi çakmak 14/59

çaKal : çakal, tilki 14/126

çaKıl : bk. **çaKıl** 15/113

çaKıl : çakıl 6/18

çaKur : yeşil ile sarı karışımı bir renk 5/84

çal- : türkü dinlemek, açmak 5/203

çalçuKur : bk. **çalılçuKur** 1/76

çalğılı : çalgılı, düğünün çalgılı olması
6/35

çalı : çalı 10/59

çalı- : çalıvermek 5/221

çalıma gel- : çalıma gelmek, yaklaşmak
4/169

çalımaK : çalışmak 10/1

çalılçuKur : bk. **çalılçuKur** 14/101

çalılçuKur : Çaltılıçukur, Antalya ilinin
Akseki ilçesine bağlı bir mahalle 4/10

çamaşırılığ : çamaşırılık 10/85

çanaK : çanak, tabak 5/221

çanta : bk. **çanta** 7/1

çanta : çanta 4/163

çapa-la- : çapalamak 13/94

çapıd : çaput, eski bez parçası 4/180

çapıt : bk. **çapıd** 13/86

çárä : çare 11/35

çardağ : asma dallarıyla direklere
ördürülmüş balkon 13/57

çark : pamuk eğirmeye yarayan tahtadan
yapılmış araç 5/178

ç. eğir- : çark eğirmek 9/40

çarşaF : çarşaf 5/141

çat- : yapmak, etmek 14/25

çataldaş : Antalya ilinin Akseki ilçesine
bağlı Çukurköy'de bulunan tarla ismi
4/186

çatla- : ölmek 5/43

çatlaK : çatlak, çatlamış 15/21

çe:rmeli televon : çevirmeli telefon 7/132

çebíÇ : bir yaşındaki erkek keçi yavrusu
8/9

çég- : çekmek, hayvanları yularından
çekmek 7/99

ç K- : 1. emmek, içine çekmek 7/85
2. bir Şeyi diŐiyle çekip çıkarmak
4/88
3. sıkıntı çekmek 20/41

 k- : 1. taşımak 12/25
2. telefonla g r nt  çekmek 4/139

 k- : kapatmak 15/48

 k me- : ekememek, hasetlenmek 12/18

 Kyat : ekyat, kanepeler 15/42

el g : elik, demir elementi ve karbondan
oluşan bir alaŐım 11/47

eliK : bk. el g 18/20

enc re : bk. enc re 13/111

enc re : tencere 13/112

encir  : bk. enc re 14/105

ente : bk. anta 14/89

eŐm  : bk. eŐme 15/46

eŐme : eŐme 11/98

ev r- : bk. ev r- 10/137

ev r- : evirmek 4/51

ev r v r- : evirivermek 10/137

ey z : Çeyiz 6/41

ı:rıŐ- : ıŐrıŐmak, baŐrıŐmak 18/21

ıb K : ubuk 4/178

ıŐrıK : bk. ıŐrıK 10/56

. evir- : Çıkrık çevirmek 9/40

ıK- : ıkmak 12/46

ıkar- : ıkarmak 4/162

ıkarama- : hatırlayamamak 15/8

ıkn : bezden yapılıŐ k  k bohça 5/235

Çıkrık : Çıkrık, pamuŐun ekirdeŐini
ayıran alet 10/55

ır  : bk. ır  13/87

ır  : Çıra 13/79

. dutuŐd r- : Çıra yakmak 13/79

ırıplaŐ : ırılıplak, hiÇbir Şeyi olmamak
13/65

ırpın- : ırpınmak 19/79

i:n : iŐin, omuz 19/78

i:T s r- : karasabanla tarla s rmek,
topraŐı kazmak 6/20

çift_ék- : bk. **çift_ék-** 15/50

çift_ék- : ekin ekmek 6/18

çiftláš- : bk. **çiftláš-** 4/182

çiftláš- : çiftleşmek 4/182

çikilota : çikolata 20/65

çillä çég- : çile çekmek, sıkıntı çekmek
13/96

çille : çile, zahmet, sıkıntı 11/6

çille çék- : bk. **çillä çég-** 5/149

çimi : Çimi, Akseki ilçesinin Çimi
Mahallesi'ne bağlı bir yayla 8/41

çimili : Çimili 12/73

çirkín : çirkin, kötü 5/175

çit_ék- : bk. **çift_ék-** 10/60

çiT : karasaban, koşum takımı 1/324

çiT sür- : bk. **çi:T sür-** 6/20

çit sür- : bk. **çi:T sür-** 3/3

çiT sür- : bk. **çi:T sür-** 6/19

çitçi : çiftçi 18/23

çivt_ék- : bk. **çift_ék-** 3/58

çivt : bk. **çiT** 12/10

ço: : çok 1/4

ço:K : bk. **ço:** 14/116

çoba:n : çoban 13/31

çoban dut- : çoban tutmak 10/107

çóbancılıK : bk. **çöbancılıK** 18/9

çobancılıK : bk. **çöbancılıK** 6/55

çöbancılıK : çobancılık 13/31

çöcüğ : bk. **çocuğ** 10/3

çöcuğ : bk. **çocuğ** 11/36

çocuğ : çocuk 9/23

çocuğluK : çocukluk 5/44

çöcüK : bk. **çocuğ** 10/115

çöcuK : bk. **çocuğ** 10/14

çöcüK : bk. **çocuğ** 10/41

çöcuK : bk. **çocuğ** 12/82

çocuK : bk. **çocuğ** 6/23

çoğ : bk. **ço:** 12/53

çok : bk. **ço:** 1/56

çoK : bk. **ço:** 1/1

çolaK : Çolak, lakap 19/31

çôrba : çorba 13/42

çucuĝ : bk. **çocuĝ** 10/39

çucũĝ : bk. **çocuĝ** 10/82

çucũĝca:z : çocukcaĝız 10/147

çucũK : bk. **çocuĝ** 10/133

çucuK : bk. **çocuĝ** 10/37

çufraHıK, çulfalık (< Far. **çulha+lık**) :
iplik dokuma tezgâhı 1/44

çukur : çukur 4/108

çúkürcü : çükürcü, çükür çakan 13/93

çukurkóy : Antalya ilinin Akseki ilçesine
baĝlı bir mahalle 19/83

çukurkô: : bk. **çukurkóy** 11/81

çünkü : çünkü 14/99

çü:rü- : çürüme, yıpranmak 5/212

çükür : çükür, bir tarafı balta, diĝer tarafı
kazma olan araç 11/92

çükür çaK- : bk. **çükür çaK-** 6/32

çükür çal- : bk. **çükür çaK-** 6/33

çürúĝ : çürük 10/102

D

dã : bk. **da:** (II) 5/12

dã : bk. **da:** (II) 4/170

da: (I) : daĝ 5/57

da: (II) : daha 9/1

dá: : bk. **da:** (II) 14/114

da:a : bk. **da:** (II) 6/76

da:d- : daĝıtmak 20/56

da:ı : bk. **da:yı** 19/58

da:ı : bk. **da:yı** 19/71

da:ıt- : 1. daĝıtmak 14/110

2. evden ayrılmak 13/26

da:ıtım : daĝıtım, acemi birliĝi biten
askerlerin görev yerlerinin belirlenmesi
7/38

da:l : bk. **dal** 5/230

da:l- : daĝılmak, birliĝi bozmak 9/9

da:lı : daĝlı, acılı, üzüntülü 17/56

da:lıK- : daĝılıKmak, kaçmak 4/167

dã:men : bk. **dẽ:men** 13/25

da:ş : bk. **daş** 7/8

da:t- : bk. **da:d-** 15/31

da:yı : dayı 5/55

dä:ze : bk. **dëyze** 11/32

dabanca : tabanca 19/72

dad : tat, huzur 5/161

dädä : bk. **dëde** 19/29

däde : bk. **dëde** 4/11

dädecik daşı : Dedecik Taşı, Akseki ilçesine bağlı Çukurköy'de bulunan bir yer 3/62

dadlı-: : tatlı olmak 5/188

dadlı : tatlı, huzurlu 13/107

dağ- : takmak, boncuk takmak 15/31

dağıd- : dağıtmak, bozmak, mahvetmek 7/117

dağKa : dakika 18/15

dağa : bk. **da: (II)** 4/115

dahí : dahi, bile, bağlaç 14/80

daı : bk. **da:yı** 19/67

daı|- : dağılmak, bozulmak 7/63

daK- : bağlamak 4/34

daK- : bk. **dağ-** 10/118

dakiKa : bk. **dağKa** 12/1

daı : dal, ağaç dalı 5/223

damaT : damat 6/61

dänä : bk. **dene** 12/59

dänäli : deneli, taneli 5/142

däne : bk. **dene** 10/90

dáne : bk. **dene** 20/4

däpä : bk. **dëpe** 4/192

dapança : bk. **dabanca** 14/70

däpesi aşsa : tepesi aşsa, baş aşağı 5/14

därä : bk. **dërä** 18/37

därd : bk. **dërd** 15/79

därdli : dertli 5/97

däre : bk. **dërä** 5/179

darı : mısır 4/113

d. ğavur- : darı kavurmak, mısır patlatmak 13/80

därma:n : bk. **därman** 5/168

därman : derman, çare, deva 5/79

dartaKıa- : tartaklamak, hırpalamak 4/33

däsde : deste, bir tutam ekin, ot 6/19

daş : taş 4/177

daşı- : 1. taşımak, götürmek 15/85

2. sırtında taşımak 19/10

daşlı : taşlı 5/196

daşlıca : Taşlıca, Antalya ilinin Akseki ilçesine bağlı bir mahalle 8/37

datlı tarna : tatlı tarhana, yöresel bir yemek 1/122

datlı : bk. **dadlı** 11/58

dávam_éd- : bk. **dévam_éd-** 9/4

davar : davar, keçi sürüsü 13/66

d. vur- : davar sürmek 5/143

davarlı : davarlı, davarı olan 17/41

dävät_éd- : davet etmek 14/69

davıl : bk. **davul** 8/16

dävlät bô:azı : Devlet Boğazı, Akseki ilçesinde bulunan bir geçit 11/51

davşan : tavşan 4/145

davul : davul 5/221

d. vur- : davul çalmak 8/16-17

daya- : dayamak, yardımcı olmak 15/54

dayaK yê- : dayak yemek 7/10

dayalı : dayalı, yatar vaziyette olmak 17/47

däzä : bk. **dëyze** 20/71

dê- : demek, söylemek 16/1

dê : bk. **da: (II)** 5/99

dê:er : değer, kıymet 15/14

dê:ermän : bk. **dê:men** 18/25

dê:il : değil 4/156

de:K gël- : bk. **deg gël-** 4/156

dê:l : bk. **dê:il** 10/59

dê:li : deli 5/190

dê:men : değirmen 13/25

de:ng : bk. **deK** 5/191

de:rmän : bk. **dê:men** 18/25

dê:şiglik : değişiklik 14/61

dê:ve : deve 5/168

d :ve:li : Develi, t rk  s z  5/232

d :vl t : bk. **devleT** 12/45

d :yi : bk. **diy ** 5/197

d belen- : debelenmek, k p rdamak 7/116

d de : dede 4/12

d  e : bk. **diy ** 17/20

d  el : bk. **d :il** 18/46

def  : defa, kez 6/91

d Fder-i ha:qani : Defter-i H k n , eskiden Tapu ve Kadastro i lemlerinin yapıldığı yer, kayıtların tutulduğu defter 9/31

deg g l- : denk gelmek, rastlamak 4/75

degmele- : tekmelemek 7/119

d  il : bk. **d :il** 17/53

d  i:l : bk. **d :il** 5/185

d  il : bk. **d :il** 12/86

d  i - : deği mek 9/33

deK : denk 4/57

deK g l- : bk. **de:K g l-** 4/157

dek  : bk. **deke** 14/98

d ke : bk. **deke** 4/76

deke : teke 4/166

d k l- : bk. **dikil-** 4/66

deKm  vur- : bk. **degmele-** 14/56

del_emin  : Deli Emine, lakap 17/15-16

del_a:l  : Deli Ali, lakap 5/204

d  a:n  : bk. **d liğan ** 2/31

d  lik : delik 13/91

d  likli : delikli 15/67

d  liğan  : delikanlı 2/2

d min : biraz  nce 15/31

d mirci : demirci, demircilik mesleğiyle uğra an 19/68

d miriye : bk. **demiriye** 11/90

demiriye : temriye, bir cilt hastalığı 11/82

d ml n- : (bitkiler i in) demlenmek; yeti mek, olgunla mak 14/116

den  : bk. **dene** 13/17

d ne : bk. **dene** 5/88

d ne- : denemek 20/57

dene : tane 7/62

deñiř- : değişmek 1/231

dênK gël- : bk. **de:K gël-** 4/2

dêpe : tepe 17/54

dêpo : depo 19/54

dêppo : bk. **dêpo** 14/77

dêrâ : dere 13/97

dêrd : dert, tasa 5/79

d. dînlâ- : dert dinlemek 14/123

dêreba: : Derebağ, Akseki ilçesine bağlı
Çukurköy'de bulunan bir bahçe ismi 4/6

dêrî : bk. **dêrâ** 5/119

dêri : deri, hayvan derisi 14/98

derneK başşani : dernek başşanı 12/7

derT : bk. **dêrd** 7/56

dêsdan : destan 5/181

dêsdî : testi 10/23

dêşeri : bk. **deşeri** 5/50

deşeri : dışarı 17/31

devâ : deve 13/103

dêvam_éd- : devam etmek 16/23

dêvamlı : devamlı 14/101

dêvammı : bk. **dêvamlı** 14/130

devleT : devlet 12/23

dêvre: : devriye 20/78

dêvrül- : devrilmek 4/169

dêyâ : bk. **diyâ** 9/38

dêye : bk. **diyâ** 2/32

dêyê : bk. **diyâ** 5/102

dêyî : bk. **diyâ** 5/127

dêyî:êr- : deyivermek 5/116

dêyi : bk. **diyâ** 19/6

dêyil : bk. **dê:il** 10/26

dêymân : bk. **dê:men** 13/105

dêymân : bk. **dê:men** 13/58

dêyze : teyze 18/30

dî- : bk. **dê-** 5/87

dîg- : 1. dikmek, toprağa zeytin dikmek
19/50

2. iğne iplik ile yorgan dikmek
11/120

dík- : bk. **díg- 2** 15/20

dík- : bk. **díg- 2** 11/122

díkîr- : dikivermek 11/119

dîkin : dikin, ot 7/102

dımbıdı : tımbıdı, bir çeşit çalgı 19/16

dínlen- : dinlenmek 5/208

dízi : incir dizisi, ipliğe dizilmiş olan
nesnelerin meydana getirdiği sıra 5/8

di- : bk. **dê-** 8/6

di:l : dil, organ 5/200

di:lâ:n- : bk. **dínlen-** 15/54

di:le:n- : bk. **dínlen-** 13/16

dib : dip, taban 10/31

dibäK : bk. **dibeK** 13/49

dibeK : dibek, taştan yapılmış büyük
havan 5/138

die : bk. **diyä** 19/79

dij : bk. **diyä** 20/12

dik- : bir yere sabit bir şekilde bakmak
18/18

dikêl- : bk. **dikîl-** 4/65

dikel- : bk. **dikîl-** 4/76

dikğaT_ èyle- : dikkat eylemek, dikkat
kesilmek 5/172

dikîl- : dikilmek, ayakta durmak 4/168

diñlä- : dinlemek 14/109

diñlendir- : dinlendirmek, yemeği
dinlendirmek, demlemek 8/27

direK : direk, pişirilen yufka ekmeklerin
üst üste konulmuş şekli 13/62

dirliK : dirlik, sağlık, varlık 15/19

diş bulğırı : diş bulguru, bebeklerin çıkan
ilk dişini kutlamak için yapılan bir tören
10/112

diyä : diye 9/46

diyä diyä : diye diye 18/6

diyi : bk. **diyä** 3/22

diyne- : bk. **diñlä-** 4/61

doğa : doğa 16/4

do:ma böyüme : doğma büyüme 13/1

do:ru dürüs : doğru dürüst 7/18

do:ru : doğru 15/97

dôa : bk. **dua** 6/96

doalı : dualı 10/152

doğdur : doktor 17/32

dók- : bk. **dök-** 8/28

dók- : dökmek, etrafı batırmak 15/40

doğan- : bk. **doğan-** 11/7

doğan- : dokunmak 11/10

dokdór : bk. **doğdur** 13/71

doğdór : bk. **doğdur** 7/63

dòğdur : bk. **doğdur** 10/70

dokdur : bk. **doğdur** 13/70

doğdur : bk. **doğdur** 17/8

doğsan : doksan, sayı 18/43

doğtur : bk. **doğdur** 7/64

doğu- : dokumak 10/55

doğumacılığ : dokumacılık 9/36

doğuz : dokuz, sayı 4/161

doğuzlu : dokuzlu, av fişegi 4/88

dóküp indir- : döküp indirmek, misafirlere evde olan her şeyden ikram etmek 14/72

doğan- : dolanmak, bir yerin çevresinde dönmek 4/48

doğunlaş- : dolgunlaşmak, olgunlaşmak 18/23

doğu : dolu, çok olan 15/56

domat : bk. **domatiz** 20/44

domatiz : domates 13/13

doñuz : bk. **doñuz** 7/114

doñuz : domuz 4/12

d. avu : domuz avı 4/1

dönüm : dönüm, 1000 m²'lik bir alan ölçüsü 9/41

dönüş_olma- : dönüşü olmamak, iş işten geçmek 15/17

dos : dost 15/67

doğur- : doğurmak 6/80

doymli : bk. **doymlu** 11/1

doymlu : doğumlu 14/5

dô° a : bk. **dua** 11/78

dö- : dövmek 3/56

dö:me : dövme, dövülerek kabukları ayrılmış yarma, buğday 8/22

d. dö- : dövme dövmek, dibekte buğday ve arpa dövmek 17/38

dö:üş- : döğüşmek 19/66

dök- : dökmek, sıvı veya taneleri şeyleri bir kaptan başka bir kaba boşaltmak 8/28

döklü ğa|- : dökülü kalmak, sinir ve kızgınlık anında kullanılan kalıp bir ifade 5/187

döndär- : döndermek, döndürmek, evi geçindirmek, çekip çevirmek 11/8

dönder- : döndürmek, bir şeyin öteki tarafını çevirmek 15/90

dörd : dört, sayı 4/103

dörT : bk. **dörd** 20/57

döv- : bk. **dö-** 13/49

döy- : bk. **dö-** 5/121

dũ : dur 4/42

du:d : dut ağacı 5/167

duā : dua 3/65

duar : duvar 4/122

dud- : tutmak 5/70

dúgün ěd- : düğün yapmak 14/63

dú:ğün : düğün 6/42

dúkğan : bk. **dúkğan** 19/49

dúkğan : dükkân 11/46

d. tut- : kiralamak 9/21

duma:n : duman 5/211

dúnyā : bk. **dúnya** 18/44

dúnya : dünya 12/68

dur baça:yn : dur bakayım, kalıp bir ifade 19/33

dura|- : durulmak, berraklaşmak 13/98

durna : turna kuşu 18/41

dürüs : bk. **dürüs** 14/93

dúş- : düşmek, yere devrilmek 10/118

dúşman : bk. **düşmán** 15/67

dut- : 1. elde bulundurmak 10/134

2. hayvan tutmak, bakmak 15/119

đutu : tutu, gelin ve damadın birbirlerine gönderdiği armağanlar, nişan bohçası 19/13

đutuġ- : tutulmak, hastalıġa yakalanmak 6/5

đúvân : bk. **đúven** 13/95

đúven : döven, harman sürerken buġdayın sapı ve tanesini ayıran, keskin taşları olan ve hayvanlar tarafından çekilen aġaç alet 13/95

đuz : tuz 15/56

đúzen (I) : düzen, bez dokuma tezgâhı 9/35

đúzen (II) : tertip, düzen 6/22

đü- : bk. **đö-** 13/102

đü:n : bk. **đú:ġün** 3/32

đü:nüg bu:day : dövülmüş buġday 8/25

đü:ún : bk. **đú:ġün** 6/35

đü:ün : bk. **đú:ġün** 5/7

đügún : bk. **đú:ġün** 13/60

đüñ : dün 5/168

đürüS : bk. **đürüs** 12/54

đürüs : (doġru) dürüst, tam olarak 7/15

đüş- : aynı yere denk gelmek 7/41

đüşġün : baġımlı, hevesli 15/104

đüşkún : bk. **đüşġün** 4/156

đüşmán : düşman 11/4

đüún : bk. **đú:ġün** 10/126

đüü : dürü, çeyiz 17/54

đüün : bk. **đú:ġün** 13/61

đüúr : dünür, eşlerin anne ve babalarının birbirlerine göre durumu 11/21

đüv- : bk. **đö-** 7/11

đüv- : dibekte buġday dövmek 13/47

đüzân : bk. **đúzen (I)** 9/36

đüzensiS : düzensiz, kuralsız 12/93

E

ä:bediyye:n : hiçbir zaman, sonsuza deġin anlamında olumsuzluk bildiren zarf 7/103

ä:er : bk. **è:er** 2/29

ä:ngi:n : Engin, kişi ismi 5/191

ä:vke ün : bk. **èvelsí ü:n** 1/291

äbä : bk. **êbe** 9/38

äbe : bk. **êbe** 5/8

äfendim : bk. **êfendi** 8/4

äge : Ege Bölgesi 4/119

äkín_äk- : ekin ekmek 6/32

äKmä:K : bk. **eKmeK** 18/26

äkämäk : bk. **eKmeK** 10/136

älma : elma 4/118

ämanet : emanet 8/42

ämine : bk. **êminä** 5/36

ämmä : bk. **amma** 15/42

äntálya : bk. **antállä** 14/42

ärkeÇ : bk. **êrkeÇ** 1/8

ärkeK : bk. **êrkeK** 6/96

äsgär : bk. **asgär** 5/83

äsger : bk. **asgär** 5/83

ätmäk : bk. **eKmeK** 11/36

ê:er : eğer 4/9

e:itmen : eğitmen, köy öğretmeni 5/107

ê:läş- : eğleşmek, oyalanmak 18/5

ê:len- : eğlenmek, dalga geçmek, alay etmek 7/74

ê:li : bk. **ö:le (I)** 12/48

ê:mdir- : bk. **êmdir-** 14/33

e:minä : bk. **êminä** 19/68

ê:r dêmir : eğri demir, ağaç saplı tahra 10/44

ê:re : eğere, gerçekten, sahiden anlamında kullanılan bir kelime 5/92

ê:rêzil : bk. **rêzil** 10/147

ê:ri:ar : bk. **ê:rivar** 16/2

ê:rivar : Eğrikar, Akseki ilçesinde bulunan bir yayla 16/1

ê:ve:liki : evvelki, önceki 7/93

ê:vele : evvela, ilk önce 10/36

ê:velík_ibi : evvelki gibi 13/61

ê:veli : bk. **ê:vele** 5/69

ê:vkó:n : bk. **êvelsí_ü:n** 20/30

ê:y : ey, seslenme sözü 8/42

ê:zä:T_ét- : bk. **êziyet_éd-** 15/39

ebä : bk. **êbe** 16/20

ebe : bk. **èbe** 5/21

èbe : büyükanne, nine 5/19

eçda:d : ecdat, ata 12/72

èç- : bk. **iÇ-** 14/11

éd- : etmek, yapmak 4/138

édare ol- : idare olmak, etmek 10/89

edeP_úzeri : edep üzeri, idare eder bir şekilde 5/109

édi:ër- : edivermek 5/91

édirne : Edirne ili 7/40

efä : efe, haydut 5/146

éfendi : efendi, nazik 19/90

éfendiḡ : efendim 14/66

èg- : ekmek, toprağa tohum atmak 15/58

ègír- : eğirmek, pamuk eğirmek 10/55

ehlamdúriḡlah : “Elhamdülillah” şükür ifadesi 8/2

éhtimál : ihtimal, olasılık 5/203

éhtiyárlıK : bk. **éhtiyarlıK** 7/69

éhtiyarlıK : ihtiyarlık 4/54

èjl- : eğilmek 7/64

èjrtmäÇ : eğirtmeç, yün eğirmeye yarayan alet 15/37

èk- : bk. **èg-** 1/93

èK- : bk. **èg-** 20/49

èkí : bk. **íkí** 1/287

èkín : bk. **èkin** 13/14

èki : bk. **íkí** 8/3

èKin : bk. **èkin** 1/80

èkiñ : bk. **èkin** 6/11

èkin : ekin, tarlaya ekilen buğdayın genel adı 7/21

eKmeK : ekmek 10/122

e. bîşir- : ekmek pişirmek 13/62

èkonommetre : ekonometri, ekonomik verileri inceleyen bir bilim dalı 20/24

èl_ al- : eli şifalı olduğuna inanılan kişilerden el almak 10/110

èl_óp- : el öpmek 14/46

èl (I) : el, organ 18/10

èl (II) : yabancı 20/45

ël : bk. **ël (II)** 5/220

ël- : bk. **gël-** 19/30

ëlä- : elemek, elekte ayıklamak 13/50

elätiriK : bk. **ëletiriK** 13/87

ële gëşme- : ele geçmemek, çok becerikli olmak 11/18

ëletiriK : elektrik 15/81

ëli érme- : eli ermemek, gücü yetmemek 11/121

ëli:ñe: ya:pı:ş- : eline yapışmak, elini tutmak 5/225

ëllälem (< Ar. Allahü a°lem) : herhalde 10/149

ëlli : elli, sayı 14/17

ëlti : elti 11/94

ëlvada : elveda 18/42

ëmäKli : bk. **ëmeKli** 18/52

ëmdir- : emdirmek 5/58

ëmeKli : emekli 19/41

ë. o|- : emekli olmak 7/60

emeliyetli : ameliyatlı 5/164

ëminä : Emine, kişi ismi 19/1

ën : en, üstünlük belirten bir zarf 19/42

endä : bk. **ënde:** 17/46

ënde: : o, bu, şu 5/6

ëndi: : bk. **ënde:** 15/117

ëndir- : indirmek, yenmek 5/158

ëngebe : engebe 7/64

ëngelci : engelci, ekin biçerken insanların yan yana sıralanmasına denir 5/209

ëngí : bk. **ëngi** 13/8

ëngi : o, bu, şu 5/55

ënişde : enişte 12/53

ëñişte : bk. **ënişde** 11/72

ëntá:ri : entari, tek paçalı kadın giysisi 13/38

ër : bk. **yër** 4/47

ër- : ermek, olgunlaşmak 17/7

ërca:n : Ercan, kişi ismi 10/16

ërezil : bk. **rëzil** 11/91

ërezillig : bk. **rezíllik** 10/7

èri- : erimek, sararıp solmak 18/24

eriK : bk. **èrik** 12/87

èriK : bk. **èrik** 15/123

èrik : erik 4/140

èrin- : erinmek, üşenmek 6/70

èrkä:ç : bk. **èrkeÇ** 19/87

èrkäç : bk. **èrkeÇ** 14/102

èrkeÇ : erkeç, üç yaşından büyük erkek keçi 14/68

erkeK : bk. **èrkeK** 6/43

èrkeK : erkek 7/76

èrzağ : erzak 5/187

èrzincan : Erzincan ili 19/39

ésas : bk. **ésás** 4/94

ésás : esas 12/73

esásě : esasen, aslında 19/46

èsgíden : bk. **èsgiden** 13/39

èsgiden : eskiden 2/1

èsgikí_ibi : eskisi gibi 10/60

eskär_oca : asker ocağı 5/86

èski : eski 12/48

ésnaF : esnaf 9/28

èş_ana : bk. **úvey_ana** 19/67

èş : eş, dişi veya erkek hayvan 4/192

èşgi ta:na : ekşi tarhana, yöresel yemek 8/30

èşgü tarhana : bk. **èşgi ta:na** 14/134

èşša : bk. **èşya** 19/39

èşšäK : bk. **eşşeg** 15/84

eşše:_armıdı : eşek armutu, bir armut çeşidi 5/136

èşşeg : bk. **eşşeg** 5/153

eşşeg : eşek 5/159

eşşeK : bk. **eşşeg** 17/11

èşya : eşya 7/94

eT : bk. **èt** 8/23

èt : et, hayvan eti 12/95

etä:mè:l : Etemgil 20/68

etsiS : etsiz 12/96

èv : ev 12/58

évär- : bk. **éver-** 14/14

évät : bk. **évät** 15/1

évät : bk. evet 18/4

ève:l : bk. **ével** 7/87

éyel : bk. **ével** 10/120

ével : evvel, önce 19/11

évelá : bk. **é:vele** 12/65

évelcä : evvelce, önceleri, eskiden 14/27

évelden : evvelden, önceden 19/68

évele : bk. **é:vele** 13/22

éveli : evveli 11/80

éveliki : bk. **évelki** 19/62

évelki : evvelki 7/5

évelső:ü:n : evvelki gün, önceki gün 4/119

évér- : bk. **éver-** 7/79

éver- : evermek, evlendirmek 11/20

eveT : bk. **évät** 8/18

éví:n dudma- : (tarladaki mahsül için)
evin tutmamak, az olmak 20/56

évkö:n : bk. **évelső:ü:n** 7/62

évkö:n : bk. **évelső:ü:n** 17/58

évlä : bk. **é:vele** 16/4

évläK : evlek, tarlada suyun akması için
açılan su yolu 20/43

évlän- : evlenmek 18/38

évlü : bk. **évlü** 14/7

évlü : evli 17/9

évlülüK : evlilik 6/1

évtêšä : bk. **évtêšä** 18/33

évtêšä : Efteşe, Antalya ilinin Akseki
ilçesine bağlı Çukurköy'ün eski adı 14/125

évtün- : evtünmek, evtinmek, ufak tefek iş
yapmak, oyalanmak 15/106

évvel : bk. **ével** 1/172

ey_kötü : iyi kötü 6/64

éy : “ey” açıklama yapılırken kullanılan
bir söz 8/18

éyi : bk. **éyi** 5/3

éyi_éd- : iyi yapmak 8/11

éyi : iyi 19/31

éyi_kötü : bk. **ey_kötü** 6/23

éyice : iyice 13/46

éyileş- : iyileşmek 10/69

eylül : eylül, ay 17/23

éyváh : bk. **eyváh** 11/38

eyváh : eyvah 7/59

éz- : ezmek 18/25

ezän : ezan 19/28

éziyet_éd- : eziyet etmek 3/16

ezrâil : Azrail, ölüm meleği 18/17

F

fâ:rz : farz 5/189

fadím : bk. **fádime** 11/98

fádime : Fadime, kişi ismi 13/1

fałan : falan 2/17

farKlı : farklı 9/34

fasılye : bk. **fasille** 8/23

fasil : bk. **fasille** 14/84

fasille : fasulye 13/13

fasullä : bk. **fasille** 20/44

fasulle : bk. **fasille** 4/117

fasúlya : bk. **fasille** 12/94

fášur fuşur : faşur fuşur, bir şeyler yerken çıkan ses 4/120

fäyda : bk. **féyda** 11/96

fázla : bk. **fazla** 14/125

fazla : fazla 4/88

fázlaca : fazlaca, çokça 10/121

felc_ol- : felç olmak 13/70

fenär : bk. **fèner** 15/62

fèner : fener, aydınlatma aracı 13/87

fêrat : Ferhat, kişi ismi 19/43

fèrsin : Fersin, Antalya ilinin Akseki ilçesine bağlı bir mahalle 14/23

feS : fes, kırmızı renkli başında püskülü olan silindir şeklinde başlık 11/80

fesdiқан : fesleğen, güzel kokulu bir bitki 8/32

fèsdikän : Feslikan, Antalya ilinin Konyaaltı ilçesine bağlı bir yayla 14/28

féyda : fayda 12/98

feyda görme- : fayda görmemek, faydası olmamak 5/123

fikri bir : fikri bir, aynı fikirde olma 15/93

fılan : bk. **faılan** 11/40

fındıK : fındık 5/223

fırın : fırın 6/34

fırsaT : fırsat 8/36

fitiğ : fitik, hastalık 7/62

fitiK : bk. **fitiğ** 7/62

fılan : bk. **faılan** 7/59

filen : bk. **faılan** 15/23

filiS_ aşı : filiz aşı, asma yapraklarıyla
yapılan yöresel yemek 8/30

fisdán : fistan 11/79

fur- : vurmak, yemek pişirmek 15/46

furun : bk. **fırın** 6/34

G

ğa:ç- : kaçmak, gitmek 19/30

ğa:de:r : bk. **gader** 5/218

ğa:k- : bk. **gağ-** (I) 5/80

ğa:l- : kalmak, gözleri yolda kalmak 5/230

ğa:rı : bk. **gayrı** 11/50

ğa:ri : bk. **gayrı** 17/56

ğa:valtı : kahvaltı 15/9

ğa:ve : kahvehane 18/17

ğa:veciliK : kahvecilik 20/1

ğa:yri : bk. **gayrı** 6/62

ğa:yri : bk. **gayrı** 10/118

ğabaK : kabak 4/114

ğ. ğurusu : kabak kurusu,
kurutulmuş kabak 14/137

ğabúl : kabul 5/167

ğaÇ : geç, olumsuz bir durum için
kullanılan söz 20/75

ğaç- : kocaya kaçmak 17/19

ğaçaK : kaçak, yasalara uygun olmayan
12/6

ğaçarğa işi bit- : kaçarken işi bitmek, hızlı
bir şekilde koşmak 4/138

ğacıK gid- : kaçıp gitmek 4/63

ğacır- : kaçırmak 18/30

ğacış- : kaçırmak 4/159

ğacıt- : kaçırtmak 20/86

gäçin- : geçinmek, anlaşmak 5/108

ğaçmaĶ : kaçma işi 4/29

ğadár : bk. **ğadar** 8/27

ğadar : kadar 12/68

ğader : kader 5/172

ğadıncana : kadıncana, güzelce, güzel ve iyi bir şekilde 10/138

ğadlân- : bk. **ğadlan-** 5/180

ğadlan- : katlanmak 5/172

ğafa : kafa, baş 4/85

ğâğ- : 1. kalkmak, ayağa kalkmak 12/89

2. uyanmak 15/110

ğaĶ- : bk. **ğâğ- 1** 4/191

2. kalkmak, uygulanmamak 14/74

ğaĶ : kalk 11/103

ğaĶış ğaĶ- : kalkış kalkmak, aniden ayağa kalkmak 4/7

ğal- : 1. kalmak, olduğu yerde kalmak 4/55

2. yaşamak, hayatta kalmak 5/20

3. akılda kalmak, tutmak 16/15

gälä:me : geleme, tarla, sabanın giremediği yer 5/206

ğalabalıĶ : kalabalık 12/86

gäläyme : bk. **gälä:me** 6/21

ğalb : kalp 6/73

ğalbur : kalbur, iri taneli ürünlerin kılçıklarını ayıklamak için kullanılan büyük delikli veya seyrek telli elek 15/51

ğaldır- : 1. kaldırmak, yere düşen bir şeyi kaldırmak 4/43

2. mahsul kaldırmak, toplamak 9/42

3. yukarı doğru hareket etmek 4/85

ğaldırıp_ê:l- : kaldırıp gelmek, kız kaçırmak 17/35

ğale:m : kalem, göze sürülen sürme 5/183

ğalem : kalem 13/10

ğalğı- : kalgımak, atlamak, sıçramak 15/65

ğalıĶ_êd- : kalıp gitmek, mevcut durumu sürdürmek 11/121

gälin : bk. **gêlin** 14/58

ğalĶ- : bk. **ğâğ- 2** 10/15

ğalp : bk. **ğalb** 6/6

ğalp kırizi : kalp krizi 11/17-18

ğan : kan 11/37

ğ. ak- : kan akmak, kanamak 4/65

ğan- : kanmak, inanmak 19/56

ğanaT_ér- : kanat germek, korumak
11/103

ğancıK : kancık, dişi hayvan 8/19

ğandır- : kandırmak, ikna etmek 19/56

ğanevşä : kanaviçe, seyrek dokunmuş
keten bez 20/32

ğanlıcana : kanlıcana, kanlı bir şekilde
4/99

ğanser : kanser 13/70

ğap gacaK : kap kacak, mutfak eşyası
11/46

ğapı : kapı 5/156

ğar : kar 5/165

ğar pèlit : ger pelit, meşe ağacının bir türü
4/142

ğara : kara, siyah 17/49

ğara çencäre : kara tencere 13/112

ğara dud : kara dut 4/117

ğara pèlit : kara pelit, meşe ağacının bir
türü 4/142

ğara tavuK : kara tavuk, siyah renkli bir
kuş 4/194

ğara tiren : kara tren, lakap 5/111

ğaradèñiz : bk. **ğaradèñiz** 4/119

ğaradèñiz : Karadeniz Bölgesi 18/15

ğarağol : karakol 11/107

ğarağtı : karaltı, karanlıkta belli belirsiz bir
silüet 4/91

ğarar- : (hava için) kararmak 4/50

ğararfer : kalorifer 13/109

ğararı : bk. **ğarağtı** 4/42

ğardäş : bk. **ğardaş** 12/59

ğardáš : bk. **ğardaş** 5/115

ğardaş : kardeş 10/108

ğardeş : bk. **ğardaş** 19/51

ğarı : kadın 15/74

ğarı goca : karı koca, evlenmiş kadın ve
erkek 14/15

ğarın : karın, organ 10/135

ğarıştır- : karıştırmak, yemek karıştırmak
8/26

ğarışı : bk. **ğarşı** 7/120

ğarşı : karşı, karşı taraf 4/76

ğarşıla- : karşılamak 14/71

ğaş- : bk. **ğaç-** 13/32

ğüş : bk. **ğüş** 9/11

ğaş : kaç 10/18

ğışıK : kaşık 5/109

ğışığ : bk. **ğışığ** 4/91

ğat- : 1. katmak, herhangi bir hayvanı
ahıra götürmek 15/110

2. yerleştirmek, koymak 19/18

ğat : bk. **ğat** 12/20

ğat : kat, ev, daire 5/79

ğatır : katır 6/49

ğatıran : katran ağacı, çamgiller
familyasında yer alan bir ağaç 7/124

ğava : bk. **ğafa** 5/13

ğavga : kavga 19/66

ğavra- : kavramak, yakalamak 4/50

ğavud : kavuz, kav, eskiden taşlı
çakmaklarda kullanılan, kolay yanan,
ağaçmantarı 13/79

ğavur- : kavurmak 13/53

ğavurma : kavurma, kavurma hâline
getirilmiş et 8/32

ğavuT : kavut, mısır, buğday, arpa gibi
yiyeceklerin dibekte dövülerek un hâline
getirilmiş şekli 13/80

ğ. dıv- : kavut dövmek 13/80

ğavzan : Kavzan, Akseki ilçesine bağlı
Çukurköy'de bulunan bir yer 4/69

ğay:rı : bk. **ğayrı** 10/52

ğaybed- : bk. **ğaybêt-** 4/60

ğaybêt- : kaybetmek, yitirmek 9/45

ğaybol- : kaybolmak, yitmek 4/183

ğayd : kayıt 9/31

ğayıK git- : kayıp gitmek, sağa sola
dağılmak 4/150

ğayınna : bk. **ğaynana** 20/13

ğaynad- : kaynatmak 13/45

ğaynana : kaynana, kayınvalide 16/24

ğaynata : kaynata, kayınbaba 16/25

ğayrı : bk. **ğayrı** 8/12

ğayrı : gayrı, bundan başka, artık 7/134

ğayri : bk. **ğayrı** 6/76

ğaza:ntéb : Gaziantep ili 19/39

ğazan : kazan 15/67

ğ. vur- : (yemekler için) kazan
vurmak, yemek pişirmek 13/45

ğazanc : kazanç, gelir 9/43

ğè:d- : bk. **ğèd-** 7/6

ğè:l- : bk. **ğèl-** 5/42

ğè:rîş : bk. **ğèrîş** 14/84

ğè:rîşli : bk. **ğèrîşli** 14/85

ğè:ş- : bk. **ğèç- 1** 5/225

ğè:ş : bk. **ğènÇ** 18/11

ğèce : gece 12/71

ğèç- : 1. geçmek, bir yerden başka bir yere
gitmek 1/282

2. yaşamak 16/22

3. üstünden atlamak 5/26

4. vazgeçmek 5/188

ğèÇ : geç, zamanı geçmiş olan 1/71

ğèÇ gèt : geç git, geçip gitmek 4/163

ğèçen gún : geçen gün, geçmiş gün 10/119

ğèçir- : ömür geçirmek 7/126

ğèçinemä- : geçinememek, anlayamamak
9/9

ğèçir- : 1. geçirmek, görüp geçirmek 6/26

2. götürmek, taşımak 19/38

ğèçî gèçivèr- : geçi geçivermek, hızlıca
koşmak 4/53

ğèd- : bk. **ğèt-** 12/32

ğèdík : bk. **ğèdiK** 11/75

ğèdiK : Gedik, Akseki ilçesine bağlı
Taşlıca'da bulunan bir mahalle 11/75

ğèdiş gèd- : bk. **ğaKış gâK-** 4/29

ğèl- : gelmek 9/2

ğèl gèt : “gel git” davet etmek anlamında
kullanılan kalıp bir ifade 18/37

ğèl giT : bk. **ğèl gèt** 10/32

gèle:yme : bk. **gälä:me** 5/145

geleymä : bk. **gälä:me** 4/106

geliġer- : gelivermek 14/70

geliK géd- : gelip gitmek 10/132

gêlin : gelin 15/68

geliP gëç- : gelip geçmek 5/173

gêlip gëş- : bk. **geliP gëç-** 12/28

gêlir : aylık, maaş 6/15

gêlişi gûzel : gelişi güzel, rastgele 12/76-77

gênä : bk. **gène** 14/14

gênc : bk. **gênÇ** 17/7

gênÇ : genç 13/16

gêndi : kendi 1/89

gêndinä yétim : kendine yetim, kendine yetecek kadar 19/69

gêndine ö:re : kendine göre 11/102

gène : gene, yine 4/107

gêniş- : gelişmek 1/229

gènni : bk. **gèndi** 14/95

gênş : bk. **gênÇ** 19/58

gênşli:g : bk. **gênşlig** 5/173

gênşlig : gençlik 7/69

gepçe : kepçe 13/69

gêriş : Geriş, Antalya ilinin Akseki ilçesine bağlı bir mahalle 11/50

gêrişli : Gerişli 11/29

gèri : geri 10/79

g. dur- : geri durmak, kaçınmak 18/49

gêriş : bk. **gêriş** 11/29

gêrişli : bk. **gêrişli** 15/98

gês- : bk. **gêt-** 5/114

gêŞ- : bk. **gëç- 1** 1/282

gêş- : bk. **gëç- 2** 19/34

gêş : bk. **gêÇ** 1/74

gêşir- : bk. **gêçir-** 10/93

gêşlär : Gençler, Antalya ilinin Manavgat ilçesine bağlı bir mahalle 15/119

gêt- : gitmek 20/65

gév- : (herhangi bir yiyeceği) gevme, çığnemek 4/141

gévrad- : (herhangi bir yiyeceği) gevretmek, çıtır çıtır hâle getirmek 14/93

gèy- : giymek 1/148

gèyiĉ- : giyivermek 4/110

gèyrán : bk. **gèyran** 11/98

gèyran : Geyran, Antalya ili Akseki ilçesine bağlı Sadıklar Mahallesi'ne yakın bir mevkiye bulunan yayla 10/2

gèysi : giysi 8/13

ġı:z : bk. **ġız** 5/227

ġibi : gibi 12/9

ġıçır ġıçır : gıcır gıcır 14/64

ġıçat- : hoplamak, zıplamak 15/40

ġíd- : bk. **ġéd-** 7/15

ġıl : kıl, keçi tüyü 15/37

ġıl- : kılmak, yapmak 15/109

ġılıF : bk. **ġılıf** 2/36

ġılıf : kılıf, yamalı yorgan ve döşek yüzü, bezi 2/35

ġılıv : bk. **ġılıf** 2/36

ġıllig : gilik, pınar ağaçlarının meyvesi 4/140

ġıllik : bk. **ġıllig** 4/141

ġınā ě:cesi : bk. **ġına ěcesi** 3/32

ġına ěcesi : kına gecesi 10/96

ġına : kına 19/21

ġına- : kınamak, kına yakmak 14/44

ġınalı : kınalı 5/167

ġıpġırmızı : kıpkırmızı 4/35

ġır- : kırmak 4/144

ġıranda : Gravanda, Antalya ili Akseki ilçesine bağlı Sadıklar Mahallesi'nin eski adı 14/31

ġırıntı : kırıntı, yemiş, çerez 15/47

ġırķ- : kırmak, keçi veya koyun gibi hayvanların tüylerini kesmek 1/154

ġırmızı : kırmızı 6/78

ġırmızı al : gelinlerin başına örtülen kırmızı renkli duvak 10/95

ġıS : bk. **ġız** 5/1

ġış : kış 7/13

ġıřın : kışın 10/155

ġıtlıĶ : kıtlık 13/23

ġıvrıl- : kıvrılmak, dönme, sapmak 4/151

ġıvrımlı : kıvrımlı 5/130

ġıya:meT göç- : kıyamet göçmek, kopmak
4/181

ġıyıcıĶ : kıyıcı, azıcık 5/134

ġıyığ : kıyık, az miktarda 10/122

ġıymát : bk. **ġıymat** 11/104

ġıymat : kıymet, değer 5/163

ġız : kız 17/51

ġız çıkar- : kız çıkarmak, evlendirmek 6/7

ġızamıę : kızamık hastalığı 6/78

ġızar- : kızarmak, kanamak, kanlı bir
şekilde olmak 4/67

ġızdır- : kızdırmak, ısıtmak 13/110

ġızı:m : kızım, hitap sözü 11/1

ġızıl úmmü : Kızıl Ümmü, lakap 19/80

ġızıl kätir : Kızıl Ketir, Akseki ilçesine
bağlı Morca yaylasında bulunan bir yer
1/26

ġızlar gècesi : kızlar gecesı, Akseki
yöresinde kına gecesinden bir gün önce
kızlar arasında yapılan eğlenceye verilen
isim 10/96

ġıbi : bk. **ġıbi** 5/117

ġılár : kiler 15/67

ġilliĶ : bk. **ġıllig** 4/141

ġo- : koymak 8/27

ġo:ca : bk. **ġoca (I)** 11/75

ġó:de : gövde 5/18

ġó:m- : gömmek, toprağa bitki
yerleştirmek, ekmek 13/92

ġó:nneT : bk. **ġónnet** 5/188

ġoca_a:rı : kocakarı, yaşlı kadın 5/94

ġoca (I) : koca, büyük, geniş 11/25

ġoca (II) : koca, kadına göre eş 15/89

ġoca (III) : koca, ihtiyar 3/51

ġoça : bk. **ġoca (III)** 19/30

ġoca- : kocamak, yaşlanmak 13/12

ġoca davıı : koca davul 17/54

ġocaman (I) : kocaman, büyük 5/140

ğocaman (II) : kayınbaba 15/87

ğoç : göç 9/20

ğok daş : Gök daş, Antalya ili Akseki ilçesine bağlı Hocaköy’de bulunan bir yer 5/171

ğókmen : bk. **ğókmen** 5/177

ğókmen : Gökmen, kişi ismi 5/177

ğókú:zü : gökyüzü 15/26

ğókyüzü : bk. **ğókú:zü** 18/21

ğol : kol 19/70

ğolan : kolan, yünden veya ipten yapılmış üzeri işlemeli ince kuşak 16/18

ğolayla- : kolaylamak, bir işin sonuna doğru gelmek 10/127

ğóm- : gömmek 6/92

ğónder- : göndermek 12/35

ğónnet : Gönnet/Gönyat, Antalya ili Akseki ilçesine bağlı Güneykaya Mahallesi’nin eski adı 1/188

ğonşu : bk. **ğonşu** 3/42

ğonşu : komşu 14/33

ğonturul_ altında : kontrol altında, doktor kontrolünde 6/6

ğonuş- : bk. **ğonuş-** 5/77

ğonuş- : konuşmak 8/6

ğór- : görmek 13/42

ğor : kor, yanarak ateş olmuş odun veya kömür parçası 13/79

ğórev : görev 12/33

ğorğ- : bk. **ğorğ-** 4/125

ğorğ- : korkmak 5/95

ğorğala- : bk. **ğorğ-** 4/95

ğorğı : bk. **ğorğı** 4/120

ğorğı : korku 4/120

ğóster- : göstermek 11/33

ğoş- : koşmak 4/55

ğótür- : götürmek 13/8

ğóvan : kovan, arı kovanı 15/109

ğoy- : bk. **ğoy-** 4/43

ğóya : bk. **ğóya** 5/12

ğoya : güya, sanki 19/63

ğoyaK : koyak, çukur 15/121

ğoyun : koyun 5/75

ğöz_otu : göz otu, çitlembik 13/80

ğözel : bk. **ğúzel** 11/108

ğözük- : gözükmek, görünmek 5/18

ğö:de : bk. **ğó:de** 4/19

ğö:e_atıl- : göğe atılmak, çok sevinmek
5/127

ğö:re : gübre 1/181

ğö:tü:r- : bk. **ğótür-** 7/133

ğö:z : göz 5/175

ğö:zel : bk. **ğúzel** 5/196

ğöbäd : göbet, akarsu yataklarındaki derin
yerler 4/99

ğök daş : bk. **ğók da:ş** 10/127

ğöKtêpe : Göktepe, Antalya ili Akseki
ilçesine bağlı bir yayla 9/45

ğökú:zü : bk. **ğókú:zü** 15/119

ğömläK : bk. **ğömlëK** 19/18

ğömlëK : gömlek 9/36

ğövdä : bk. **ğó:de** 18/21

ğöz : oda 3/46

ğözäl : bk. **ğúzel** 8/32

ğözelläş- : güzelleşmek 4/59

ğözelsu : bk. **ğúzelsu** 4/20

ğırbüz : gürbüz 5/193

ğú:län : Gülen, Antalya ili Akseki ilçesine
bağlı Çukurköy'de yer alan bir dağ 1/176

ğú:na: gir- : günaha girmek 15/116

ğú:vätli : bk. **ğuvätli** 5/151

ğubbuK ğubbuK dön- : (saçlar için)
sallanmak 5/54

ğúc : (iş) güç, uğraş 10/8

ğucaKla- : kucaklamak 5/197

ğücü yêt- : gücü yetmek 19/14

ğüçlükö: : Güçlüköy, Antalya ili Akseki
ilçesine bağlı bir mahalle 14/23

ğúd- : bk. **ğüd-** 16/7

ğüdü_êt- : bk. **ğüdü ğêt-** 17/10

ğüdü_éd- : bk. **ğüdü ğêt-** 6/49

ğüdü ğêt- : (hayvan) gütmeye gitmek 7/6

ğul : kul 11/91

ġule : kule 7/132

ġulizar : ġulizar, kişi ismi 11/89

ġullan- : kullanmak 12/6

ġumandan : kumandan 4/80

ġun : ġun 8/14

ġun ġeçir- : ġun ġeçirmek, yaşamak, ömür
geçirmek 13/107

ġunäbaġan : bk. **ġünebaġan** 15/52

ġundelig : bk. **ġündelik** 6/11

ġündüz : ġündüz 10/123

ġünebaġan : ġünebakan, ayçiçeği,
çekirdek 5/25

ġüneyciK : bk. **ġüneyciK** 14/61

ġünsündür : bk. **ġünsür** 4/103

ġünsür : ġündür 15/96

ġüp : ġüp, yere düşünce ortaya çıkan ses
4/192

ġupil : gopil, 8 ile 10 yaşarı arasındaki
erkek çocuklara denir 2/31

ġuran : Kur'an-ı Kerim 14/3

ġ. vër- : Kur'an-ı Kerim okutmak
15/23

ġurban : kurban 6/97

ġurbet : gurbet 18/5

ġ. uçur- : gurbete uçurmak,
evlendirmek 2/43

ġürcü : ġürcü, lakap 18/31

ġurdan- : kurdanmak, kıpırdanmak 5/45

ġurtad- : bk. **ġurtuġ-** 4/24

ġurtar- : kurtarmak, tamamlamak 7/51

ġurtuġ- : kurtulmak 4/37

ġuru- : kurumak 10/65

ġurud- : kurutmak 14/136

ġuruř : kuruş 13/38

ġurut- : bk. **ġurud-** 10/131

ġuřak ġuřad- : kuşak kuşatmak, kuşak
takmak 6/81

ġuřan- : kuşanmak, giyinmek 14/64

ġuřluK : kuşluk vakti 15/110

ġüüm : ġüüm 15/69

ġuva : kova 5/14

ġuvan : bk. **ġövan** 15/111

ğuvan : ağaçtan yapılmış yüksek sandık
5/6

ğuvätli : bk. **ğuvätli** 5/149

ğuvätli : kuvvetli 5/149

ğúvlen : bk. **ğú:län** 10/125

ğuvvätli : bk. **ğuvätli** 5/151

ğuyı : bk. **ğuyu** 10/91

ğuyruk : kuyruk 15/51

ğuyu : kuyu 12/25

ğúz : güz 14/132

ğuz yağa : Kuz yaka, Antalya ili Akseki ilçesine bağlı Güzelsu Mahallesi'nde yer alan bir tarla ismi 20/81

ğúzälsuġu : Güzelsulu 19/31

ğúzel : güzel 1/90

ğúzelsu : Güzelsu, Antalya ili Akseki ilçesine bağlı bir mahalle 10/49

ğuzġa- : (hayvanlar için) yavru doğurmak
1/179

ğuzu_i:bi : kuzu gibi, uslu 11/66

ğuzu_ö:bä : Kuzugöbeği, bir mantar türü
16/3

ğuzu:ġu : kuzulu, koyunların kuzusunun olması 5/204

ğuzum : kuzum, sevgi ifadesi 10/25

ğüzün : güzün 4/172

ğü:m : bk. **ğüüm** 15/46

ğü:P : bk. **ğúp** 4/185

ğü:üm : bk. **ğüüm** 15/73

ğü:zäl : bk. **ğúzel** 5/205

ğüç : güç, kuvvet 12/82

ğüccüg : bk. **ğüccüg** 4/48

ğüccüg : küçük 17/62

ğüccüK : bk. **ğüccüg** 20/61

ğüd- : (hayvan) gütmek 20/87

ğülsüS : gülsüz, mutsuz, gülmeyen 17/61

ğündelík : gündelik, günlük iş 6/29

ğünebaġan ġır- : çekirdek çitlemek 5/27

ğüneyciK : Güneycik, Antalya ili Gündoğmuş ilçesine bağlı bir mahalle
17/41

ğünlük : günlük, tütsü yapmak için kullanılan ağaç sakızı 5/27

güP : bk. **gúp** 4/185

güşlü : güçlü 4/200

güvärcin : güvercin 4/195

güvärcin sırtla: : Güvercin Sırtları,
Antalya ili Akseki ilçesine bağlı
Çukurköy'de yer alan dağ ismi 4/186

güväy : güvey, damat 18/11

güzäl : bk. **gúzel** 3/19

güzälsu : bk. **gúzelsu** 4/10

güzessu : bk. **gúzelsu** 1/227

Ğ

ğayri : bk. **ğayrı** 11/124

ğüd- : bk. **güd-** 1/69

H

há : bk. **há** 13/17

hä : bk. **há** 6/48

há : ha 12/14

hä bire : bk. **há bire** 11/13

há bire : ha bire, sürekli 10/20

ha:bone : abone 8/8

há:cer : Hacer, kişi ismi 5/1

há:l : hâl, durum 14/9

há:la : bk. **halá** 6/6

ha:ne : hane, ev 9/5

ha:tıra : hatıra 5/195

ha:tma : bk. **hatma** 5/124

ha:va : hava 10/102

h. aş- : (güneş için) batmak 7/14

há:yat : bk. **hayat** 6/50

ha:yt : bk. **háyt** 1/200

háá : evet anlamında bir söz 11/39

hábár : bk. **habar** 12/22

habar : haber 2/21

h. sa|- : haber göndermek 7/132

háber : bk. **habar** 5/13

hacca : Hatice, kişi ismi 3/46

ħacı : hacı 19/85

hádi : haydi 12/98

haFta : hafta 19/32

ħağğari : Hakkari ili 9/49

hağsıslıK : haksızlık 6/48

háh : bk. **háh** 5/3

háh : evet anlamı ifade eden bir söz 13/31

hağğından gél- : hakkından gelmek,
başarmak 11/68

hákim : hâkim, yargıç 12/7

hál : bk. **hál** 13/15

hál : hâl, durum 11/92

hálá : bk. **hałá** 13/47

halá : bk. **hałá** 13/96

hałá : hâlâ, hâlen 9/4

hálâ:li : bk. **hálâli** 5/183

hálâli : alalı, ala renkli 5/183

hálbi:sä : bk. **hálbu:se** 3/40

hálbu:sä : bk. **hálbu:se** 4/192

hálbu:se (< Ar.+T. hal bu ise) : halbuki
4/135

hálbu:se : bk. **hálbu:se** 4/130

hálbuyku : bk. **hálbu:se** 2/31

háliylä : hâliyle, olduğu gibi 9/16

hált_ét- : halt etmek, uygunsuz davranmak
11/107

hálvá : bk. **hálva** 13/53

hálvá : bk. **hálva** 5/134

hálvä : bk. **hálva** 5/63

hálvä : bk. **hálva** 5/63

hálva : bk. **hálva** 8/24

hálva : helva 20/74

hamır : hamur 1/21

hämşäri : bk. **hëmsäri** 12/46

hangı : hangi 5/22

hängi : bk. **hangı** 10/61

hanı : bk. **hâni** 8/23

hanım : hanım 17/4

hâni : hani 4/133

hapis : hapis 12/4

har güg : har güg, köpek havlaması 4/73

harçlık : harçlık 7/27

harene : harana, kazanın küçüğü 15/76

harım : harım, hayvanlardan korumak için tarlalarının etrafının çalılarla çevrilmesine denir 18/46

harman : harman, ekinlerin yığılıp düven ile saman hâline getirildiği yer 18/24

hâsan : Hasan, kişi ismi 11/41

hâsda : hasta 19/26

hasdaġan- : hastalanmak 6/5

hasdaġıġ : hastalık 10/158

hasdaġıĖ : bk. **hasdaġıġ** 7/70

hâsdaġıĖ : bk. **hasdaġıġ** 5/163

hasdané : hastane 19/29

hasibâ : Hasibe, kişi ismi 17/74

haşır neşir ol- : haşır neşir olmak, kaynaşmak 12/53-54

haşıra : haşıra, kavgacı, gürültücü 3/15

hatcâ : bk. **hacca** 10/77

hatca : bk. **hacca** 18/31

hatdá : bk. **hátda** 4/106

hatda : bk. **hátda** 9/32

hátda : hatta 20/31

hatdı : bk. **hâddi** 17/57

hatıca : bk. **hacca** 17/17

hatma : Fatma, kişi ismi 5/35

hava : Havva, kişi ismi 5/1

hava çürúġ : hava çürük, bozuk 10/102

hava ġara çalı : “hava kara çalı” kış günü yiyecek bir şeyin olmadığını belirten kalıp bir ifade 7/13

havaġa- : havalamak, havalanmak, hava almak 15/124

havıT : bk. **havud** 1/60

havlı : havlu, avlu, bahçe 13/96

havlu : havlu, bez 19/27

havta : bk. **haFta** 8/12

havud : havut, bahçe sulamak için yapılan küçük beton havuz 1/58

havuT : bk. **havud** 1/59

háy : şaşkınlık, üzüntü, hayal kırıklığı vb. duyguları ifade eden kalıp bir söz 1/292

hayaT : bk. **háyat** 6/22

háyat : hayat, yaşam 8/10

hayat : hayvanların yaşadığı yer 15/67

haydí : bk. **háydi** 5/165

háydi : haydi 14/58

háyrılısı ossun : “hayırlısı olsun” iyisi olsun anlamında kullanılan kalıp ifade 12/29

háyt : hayıt, dallarından sepet yapılan, yaprağı zeytini andıran eflatun renkli bir ağaç 14/101

háyli : hayli, oldukça 11/83

háyret : hayret 4/179

háyvah : bk. **eyvâh** 10/12

háyvân : hayvan 6/19

hayvancıĝ : hayvancık, acıma ifadesi 7/100

hayvancılıĝ : hayvancılık 9/25

hayvancılıĝ : bk. **hayvancılıĝ** 9/13

hazéd- : hazetmek, sevmek 10/130

hazét- : bk. **hazéd-** 5/211

házır : hazır 13/96

hazıra ĝon- : hazıra konmak 12/20

házırıla- : hazırlamak 10/23

hazırılıĝ : hazırlık 17/53

hè:Ç : bk. **hiÇ** 18/52

hè:sa:b : bk. **hèsab** 4/155

hebış- : bk. **hebiş-** 10/74

hèbić- : bk. **hebiş-** 5/130

hebiş- : ebişmek, çocuĝu sırtına almak 16/18

hèÇ : bk. **hiÇ** 3/23

hèç : bk. **hiÇ** 4/125

hèdev : hedef 4/84

hèle : hele, uyarma anlamında kullanılan bir söz 5/37

helvá : bk. **hálva** 13/53

hèm : hem 10/91

hemän : hemen 14/72

hèmän hèmän : hemen hemen, nerede ise 14/17

hèmşäri : hemşehri 12/87

hengijz : hanginiz 15/35

heP : hep 13/62

hèpisi : bk. **hèPsi** 7/103

hèPsi : hepsi 20/32

h r Ő : : bk. **h r Ő y** 19/27

h r Ő y : her Ő y 4/118

h r Ő : : bk. **h r Ő y** 12/49

h r ya a : her taraf 6/29

her l : bk. **her lda** 4/74

her lda : bk. **her lda** 17/18

her lda : bk. **her lda** 15/99

her lda : herh lde 11/88

heriF : bk. **herif** 18/54

heriF : bk. **herif** 5/103

herif : herif, evin erke i 5/152

herk S : bk. **herkes** 14/88

herk s : bk. **herkes** 12/55

herkeS : bk. **herkes** 1/13

herkeS : bk. **herkes** 10/123

herkes : herkes 6/84

h sa:b : bk. **h sab** 10/61

h sab : hesap 10/9

h. o ma- : hesabı olamamak, sayıca
 ok fazla olmak 14/4

h saP : bk. **h sab** 8/20

hetif  : bk. ** vteŐ ** 10/77

h ves_ t- : heves etmek, bir Ő ye karŐ 
istekli olmak 7/106

h yb  : bk. **h ybe** 2/7

h ybe : heybe,  uldan dokunan ve iki
b lmelisi olan  uval 15/60

heykir- : haykırmak, ba ırmak 5/148

hi : “evet” anlamında bir s z 7/106

h k ye : bk. **h k ye** 1/52

h k ye : hik ye 5/122

h lal  aŐ  : hilal kaŐ  5/196

h lal kaŐ  : bk. **h lal  aŐ ** 5/222

h le : bk. **hile** 14/36

h ndi : bk. **hindi** 7/32

h ndiK : bk. **hindi** 11/77

h rl  : h rl , iyi olmayan 7/75

hi  i  : “evet” anlamında kullanılan ve
olumlu bir duruma pekiŐ tirme anlamı katan
kalıp bir s z 6/38

hi  i : bk. **hi  i ** 17/41

hiÇ : hiç 19/54

hile : bile 14/27

hindíg : bk. **hindi** 10/127

hindi : şimdi 8/39

hoça : 1. hoca, imam 13/8

2. öğretim üyesi 6/39

hołus : holus, holuz, büyük gözlü kalbur
15/51

hóra : şura 10/76

hórmun : hormon 1/293

horuz : horoz 10/104

hö:lä : bk. **höle** 4/113

höł : bk. **höle** 4/189

höle : şöyle 7/106

hu:ra : bk. **hóra** 11/103

húcum : hücum, saldırı 18/20

hudud : hudut, sınır 19/37

hurum : bk. **fırın** 1/300

hurun : bk. **fırın** 1/300

húsa:métdin : Hüsamettin, Antalya ili
Akseki ilçesine bağlı bir mahalle 9/15

húseyin : Hüseyin, kişi ismi 13/2

huysus : huysuz 18/7

huzursusluK : huzursuzluk 11/106

hüle : bk. **höle** 5/39

hüsä:n : bk. **húseyin** 14/40

hüsé:n : bk. **húseyin** 19/76

I

ı ° ı ° : “hayır” anlamında kullanılan bir
kelime 20/76

ı:rá:medli : bk. **rá:metli** 10/69

í:rá:medli : bk. **rá:metli** 11/71

ı:rámedli : bk. **rá:metli** 10/67

ıç : iç, iç kısım 1/308

ıç- : içmek 13/21

ıçin : bk. **úçun** 8/39

ıçu : bk. **úçun** 10/52

ıfağ : bk. **uFaK** 7/7

ıfaK : bk. **uFaK** 15/50

ıFaklı : ufaklı 13/46

ıfdıraya u:ra- : iftiraya uğramak 19/7

ihdiyar : ihtiyar 2/44

ikdidâr : iktidar 12/65

ikî ú:n : bk. **ikî ú:n** 14/2

ikî : bk. **ikî** 7/95

ikîndi âzâni : İkinci Ezanı 11/49

ikîşâ:r : bk. **ikîşâ:r** 12/20

iklim : bk. **iklim** 9/17

ilaÇ : bk. **ilaÇ** 11/85

ilerlä- : bk. **ilerlä-** 5/12

ilmeK : düğüm 7/109

î. ğur- : düğüm atmak 7/109

ilvaT : İlvat, Antalya ili Gündoğmuş ilçesine bağlı Güneyyaka Mahallesi'nde bulunan göl ismi 9/46

indir- : indirmek 7/125

insano:lu : insanoğlu 11/58

ira:T : rahat 6/87

ira:T töşe: : rahat döşeği, kefen 6/87

ira:zı : razı 8/11

irbe:m : bk. **irbè:m** 1/111

ısbartalı : Ispartalı 7/37

ıscaK : sıcak 10/63

ısdanbul : İstanbul ili 8/5

ısdar : ısdar, kilim ve halı dokunan tezgâh 1/39

ısdavraz : İstavroz, Antalya ili Akseki ilçesine bağlı Çukurköy'de bulunan dağ ismi 20/85

ıside- : bk. **ıside-** 8/22

ıslad- : ıslatmak 10/65

ısmaha:n : İsmihan, kişi ismi 5/40

ısmet : İsmet, kişi ismi 14/38

ısportacılığ : isportacılık 9/20

ış- : bk. **ıç-** 10/22

ışdâ : bk. **ışde** 20/67

ışde : işte 16/21

ışıKlar : Aşağısıklar, Antalya ili Akseki ilçesine bağlı bir mahalle 15/59

ıfaK téFeg : ufak tefek 12/52

ışıldak : ışıldak, aydınlatma aracı 18/22

ışle- : işlemek 20/32

iyi : iyi 7/44

ízi:n : izin 5/176

ízinlemäden gél- : eşlerin resmi nikâh kıydıktan sonra nüfus dairesine kayıt yaptırıp gelmesine denir 14/52-53

ízinsiz : izinsiz 5/91

İ

ĩbi : bk. **gĩbi** 4/200

i:bi : bk. **gĩbi** 3/32

i:la:ne : lahana 20/49

i:IK : bk. **ilK** 9/9

i:ma:n : iman, inanç 5/211

i:ne : iğne 10/82

i:nele- : iğnelemek, dua okuyarak iğneyle hasta olan derinin çevresini işaretlemek 11/94

i:ş : iş 5/170

i:şallah : İnşallah, dilek belirten bir söz 13/23

i:y ki : iyi ki 4/9

ibra:m : bk. **irbè:m** 14/23

ıca:bında : icabında, gerekirse anlamında zarf 7/21

iÇ- : bk. **ıç-** 1/30

id- : bk. **éd-** 14/135

idá:r_ét- : bk. **idáre éd-** 9/4

idá:rä : bk. **idá:re** 13/87

ida:rä ol- : bk. **idáre éd-** 9/14

idá:re : idare, idare fitili, lambası 13/85

idáre éd- : idare etmek 12/69-70

ihi : bk. **ışde** 19/2

ihte : bk. **ışde** 17/2

ik : bk. **ikí** 4/101

ikí_ú:n : iki gün 14/45

ikí_ú:z : iki yüz, sayı 9/5

ikí : iki, sayı 18/15

ikişä:r : ikişer 4/152

iKlim : iklim 9/17

ilá:zım : bk. **ıázım** 6/53

ılaÇ : bk. **iláÇ** 15/106

iláÇ : ilaç 12/81

ilâdin : bk. **ilêdin** 14/129

ilâri : ileri, ileriye doğru 4/87

ilaşla- : ilaçlamak 19/55

ilât- : iletmek, ulaştırmak 14/132

ilâve : ilave, ekleme 8/32

ilecberliK : bk. **ileçberliK** 1/104

ileçbârlıK : bk. **ileçberliK** 15/73

ileçberliK : rençperlik, rençper olma, ırgatlık 13/17

ilêdin : ladin, çamgiller ailesinden bir orman ağacı 4/49

ilen- : ilenmek, beddua etmek 6/48

ilerlä- : ilerlemek 9/22

ili : ılık 7/86

ilK : ilk 5/180

ilkoğul : ilkokul 4/176

illa:z : bk. **illaz** 10/144

illâz : bk. **illaz** 10/135

illaz : İlyas, kişi ismi 10/130

ilta:bı çêK- : iltihabı çekmek, emmek 7/85

imam hâtib : İmam Hatip, lise 7/77

immiK : irmik 13/53

inäK : bk. **ineK** 14/106

ince_a:rı hasdalı: : ince karı hastalığı, verem 15/94

incelâş- : inceleşmek, kibarlaşmak 14/90

inciK dibi : İncik dibi, Antalya ili Akseki ilçesine bağlı Geriş Mahallesi'nde yer alan bir tarla ismi 14/11

incir : incir 2/7

incirliK : incirlik, incir bahçesi 10/101

indir- : getirmek 5/84

ineK : inek 13/66

inşallah : bk. **i:şallah** 11/114

ir : bk. **yêr** 10/91

irbê:m : İbrahim, kişi ismi 5/209

ireçil : reçel 14/137

irêzil : bk. **rêzil** 10/51

irêzillıK : bk. **rezillıK** 10/93

irezillıK : bk. **rezillıK** 16/23

irêzillıK : bk. **rezillıK** 19/5

isde- : istemek 12/2

isded- : kız istetmek 17/15

isdifá:de éd- : istifade etmek, yararlanmak
9/46

isgändärun : bk. **isgendêrun** 18/7

isgändêrun : bk. **isgendêrun** 18/13

isgendêrun : İskenderun, Hatayın bir ilçesi
12/45

iş- : bk. **íç-** 2/6

iş bîrikimi : iş birikimi, dağılımı 10/58

iş güc : iş güç, uğraş 14/130

işallah : bk. **i:şallah** 11/18

işam : çam ağacı 5/186

işini gör- : işini görmek, yapmak 6/15

iy : bk. **íyi** 17/21

iyí kótü : iyi kötü, şöyle böyle anlamında
zarf 7/60

J

jándarma : jandarma 9/50

K

ka:bá : bk. **kapı** 20/70

ka:d : bk. **ká:d** 15/90

ká:d : kağıt 13/10

kä:li : bk. **kè:ri** 3/6

ka:t : bk. **ká:d** 1/294

kaÇ : kaç 20/62

kaFa : bk. **kafa** 5/13

kafa : kafa 4/41

k. al- : kafaya almak, dalga geçmek
7/30

kaFañ yét- : kafası yetmek, anlamak 7/28

kafes kèkli: : Kafes keklîği, keklik türü
4/182

kağ- : bk. **kaç-** (II) 5/160

kaḥ : bk. **káḥ** 14/83

káḥ : kâh, bazen 14/83

kaç- : 1. uyanmak 10/104

2. kakmak, kaktırmak, ittirmek
5/151

3. ayağa kalkmak 5/68

kaḷ- : kalmak 9/16

käl : kel, saçlı olmayan 4/131

qalabalıg : kalabalık 9/34

kamal : bk. **kemał** 5/125

kamilä : Kamile, kişi ismi 20/72

qamyon : kamyon 15/121

kaneK : bk. **keläk** 1/245

qapı : kapı 5/156

qar_ëtmä- : kâr etmemek, yararı olmamak
18/3

qar : kar 11/70

qardeş : bk. **ğardaş** 9/7

qarınca qade:rincä : karınca kaderince,
kararınca anlamında zarf 9/22

qarye : karye, köy 9/31

käsä : bk. **kese** 20/58

qaş : bk. **qaÇ** 17/67

käř : bk. **këř** 1/34

käřgä:F : bk. **käřkäf** 20/74

käřkäf : keşkek, dövülmüş buğday ve etle
pişirilen bir yemek 13/45

qayıp gëd- : kayıp gitmek, birisi hakkında
kötü sözler söylemek 20/11

qaza : kaza, ilçe 12/40

kë:li : bk. **kë:ri** 4/111

ke:mík : kemik 7/64

ke:pe:z : bk. **këpez** 5/218

kë:re : bk. **këre** 10/146

kë:ri : “sonra” anlamında kullanılan çekim
edatı 3/40

këglík : bk. **këgliK** 4/189

këgliK : keklik 4/153

kekiK : kekik 11/95

këkiK ya: : kekik yağı 13/71

këkliK : bk. **këgliK** 4/180

kël- : bk. **gël-** 14/46

kel : kel, kötü 13/36

këla:m : kelam, söz 15/87

keläk : kelek 15/60

kemał : Kemal, kiři ismi 17/75

këmär : Kemer, Antalya ilinin bir ilçesi
15/35

kënar : kenar 10/45

këndi : bk. **gëndi** 10/82

képenekli : kepenekli, çoban 4/24

képez : Kepez, Antalya ili Akseki ilçesine bağlı bir mahalle 5/219

kérä : bk. **kère** 17/35

kère : kere, defa 12/11

kerván : kervan 7/138

kés- : kesmek, ekin kesmek 8/35

késä : bk. **kése** 10/15

kése : kese, bez torba 20/58

kêş : keş, yağı alınmış peynir 1/34

kêşgä : bk. **kêşke** 20/32

kêşik : keşik, sıra 10/141

keşkah : bk. **käşkäf** 8/22

kêşke : keşke, özlem veya pişmanlık bildiren söz 10/13

kétir : ketir, taşlık yer 4/8

kéyig : bk. **kéyik** 4/58

kéyik : bk. **kéyik** 4/56

kéyiK : bk. **kéyik** 4/173

kéyik : geyik 4/75

kéyli : bk. **kè:ri** 4/43

kéyní : bk. **kè:ri** 14/74

kéyni : bk. **kè:ri** 16/11

kíle : kile, kap, ölçek 5/138

kímse : bk. **kimsè** 12/67

kına : bk. **ğına** 18/40

kıRk : bk. **kırk** 13/31

kırk : kırk, sayı 9/19

kírten bēlen : Kirten belen, Manavgat ilçesinde bulunan bir yer adı 5/75

kısaca : kısaca, özetle 19/25

kísel : Kisel, Antalya ili Akseki ilçesine bağlı Taşlıca Mahallesi'nin eski adı 1/209

kíselli : bk. **kisèlli** 11/109

kısır : kısır davar, keçi 14/98

kışkan- : kıskanmak 4/34

kíyāfet : kıyafet, giysi 13/38

kilámit : bk. **kirämit** 15/26

kilemit : bk. **kirämit** 15/28

kimisä : bk. **kimsé** 15/8

kimsä : bk. **kimsé** 9/48

kimsé : kimse, herhangi bir kişi anlamında kullanılan zamir 19/82

kirämit : kiremit 19/9

kirpit : kibrit 15/81

kiselli : Kiselli 4/136

ko- : koymak 18/25

kó: : bk. **kö:** 1/71

kó:lü : köylü 10/128

kó:lüK : köylük, köy yeri 15/119

kofrativ : bk. **qoperitiK** 15/99

kóhün : köhün, büyük küfe, sepet 13/27

kók : kök, asıl, soy 5/113

koqu : koku 4/99

kókü késil- : kökü kesilmek, nesli tükenmek 4/196

komutan : komutan 7/30

kómür : kömür 13/78

konturul : kontrol 6/75

qonya : Konya ili 10/153

qopar- : koparmak 4/144

kópeK : bk. **kö:pek** 7/120

qoperitiK : kooperatif 19/7

qöpratiF : bk. **qoperitiK** 15/99

qorq- : korkmak 7/101

qorumalıK : korumalık 15/22

kósteK kës- : köstek kesmek; yürüyemeyen çocukların ayaklarına ip bağlayıp keserek iyileşmesi umulan bir halk hekimliği uygulaması 10/120

qov- : kovmak 4/2

qovała- : kovalamak 4/121

qoycalı:vér- : kovalayıvermek 10/140

kö: : bk. **kö:** 11/83

kö: : köy 8/10

kö:l adamı : köylü adamı 14/130

kö:pek : köpek 4/50

köpeK : bk. **kö:pek** 4/4

köşä bucaK : köşe bucak, her taraf 18/21

köy : bk. **kö:** 1/71

köyceK yap- : köycek yapmak, köy haklı
ile birlikte yapmak 10/129

kúfrü : köprü 4/77

kúkürt : kükürt 13/78

kúl : kül, odun külü 6/68

ķule : kule 7/131

küllü su : küllü su, kül ile suyun
karışımından elde edilen su 10/87

kümä : bk. **kümä** 4/190

kúme : bk. **kümä** 5/177

kúpük : köpük 10/22

küreK : kürek 17/2

ķusur : kusur, yaklaşık olarak 4/55

küccüK : bk. **küçüg** 4/200

küçüg : küçük 9/48

kümä : küme, taştan yapılmış küçük oba
4/191

L

ļa:b : lakap 2/7

ļaf_ edīvēr- : laf edivermek, konuşmak
14/122

ļaf : laf, söz 5/122

ļafına baķma : (onun) lafına bakma,
lafını dinleme anlamında kullanılan kalıp
bir söz 10/71

ļal : lal, dilsiz 17/63

ļangır ļunķur : langır lungur, eğreti 1/7

ļasdīķ : lastik 20/61

ļav_ annad- : laf anlatmak, konuşmak
14/121

ļavını étmä : lafını etme, olumsuz bir
durumdan ve sevilmeyen birinden
bahsedilirken kullanılan kalıp bir ifade
18/55

ļázım : lazım, gerekli 11/118

le ilāhe illāļļah : Lâ ilāhe illâllah 6/91

li:se : lise 8/34

lirá : lira 14/24

lirahıķ : (herhangi bir) liralık 19/54

ļoķum : lokum 14/110

lúleburgaz : Lüleburgaz, Kırklareli iline
bağlı bir ilçe 7/33

M

má:dem : madem, -dığı için anlamında
bağlaç 20/90

mä:erse : bk. **meerse** 1/260

ma:ķum_ol- : mahkûm olmak, kötü bir
duruma düşmek 7/68

má:lä : bk. **máhállä** 1/234

mä:me:d : bk. **me:met** 13/2

ma:mî:d : bk. **ma:mît** 10/156

ma:mît : Mahmut, kişi ismi 19/89

mä:reme : bk. **meerse** 5/143

ma:suS : bk. **ma:sus** 14/63

ma:sus : mahsus, bilerek 19/63

ma:şallah : Maşallah, beğenme ifade eden
bir söz 8/40

mädeT_um- : medet ummak, yardım
beklemek 7/87

mäer : meğer 7/76

măfed- : mahvetmek, bozmak 7/121

máhállä : mahalle 1/234

máhkäme : mahkeme 12/76

măhlä : bk. **máhállä** 11/75

maķlu:ļa: u:raş- : mahluk ile uğraşmak,
yırtıcı hayvanlar ile uğraşmak 14/18

mahsül : mahsul, ürün 4/137

măjbur : bk. **mėcbur** 1/59

măjbúr : bk. **mėcbur** 1/97

mákinä : bk. **mákinē** 14/97

mákinē : makine 8/35

maļ : mal, hayvan 13/30

maļ maşat : bk. **maļ** 15/102

maļ maşaT : bk. **maļ** 7/6

maļcı : malcı 5/24

maļcılıĝ : malcılık 14/24

malesäF : maalesef, ne yazık ki 9/6

máminä : Mümine, kişi isim 20/71

manauļ : bk. **manavul** 1/217

manavĝad : bk. **manavĝat** 8/5

manavĝat : Manavgat, Antalya ili
Manavgat ilçesi 19/91

manavul : bk. **manavul** 14/63

manavul : Manavul, Antalya ili Akseki ilçesine bağlı Pınarbaşı Mahallesi'nin eski adı 20/10

mändil : bk. **mëndil** 14/73

mar- : bk. **var-** 4/41

mardın : Mardin ili 19/36

matámatig : matematik 20/25

mè:ersä : bk. **meerse** 4/75

me:meT_eli : bk. **mëmeT_alı** 10/57

me:met : Mehmet, kişi ismi 14/81

me:mur : memur 6/15

me:resänä : bk. **meerse** 15/16

mè:şur : meşhur 8/30

mèçbur : mecbur 4/36

meerse : meğerse 10/19

mèhèl gör- : mehil görmek, uygun görmek 14/82

mèkân : mekân, yer 11/18

meKdub : mektup 15/87

mekük : mekik, pamuk kabartmaya yarayan bir araç 1/44

mëmet_alı : bk. **mëmeT_alı** 19/29

mëmeT_alı : Mehmet Ali, kişi ismi 19/24

mëmeT : bk. **me:met** 11/28

mèmläket : bk. **memläket** 18/27

memläket : memleket 7/52

mëndil : mendil 14/74

mèra:sim bölü:ü : Merasim Bölüğü, askeri birlik 4/80

mercimäK : mercimek 14/134

merdeK : merdek, hayat (hayvanların yaşadığı yer) ile ev arasında bulunan tahta merdiven 5/154

mèrdin : Merdin, lakap 18/30

mèrdivän : merdiven 18/50

mèsa:fä : mesafe, uzaklık 9/13

mèsäfe : bk. **mèsa:fä** 7/124

mèsäle : mesele, sorun 12/73

mèsd : mest, mesh edilebilen bir ayakkabı türü 11/71

mèselä : bk. **mèsäle** 19/40

mèselä : mesela, söz gelişi, misal 7/139

mésele : bk. **méselá** 6/27

mesnâd : mesnet, makam 18/21

mêşgûl : meşgul 5/54

meşhur : bk. **mê:şur** 7/107

mêşu:r : bk. **mê:şur** 7/107

metdub : bk. **meKdub** 5/92

metduP : bk. **meKdub** 15/86

mêtire : bk. **mètre** 11/70

mètre : metre, ölçü aracı 9/18

méttub éd- : mektup yazmak 15/92

méttuP : bk. **meKdub** 15/92

mettuP : bk. **meKdub** 6/63

mevlîT : bk. **mevlüt** 6/42

mevlúd : Mevlüt, kişi ismi 11/37

mevlúT : bk. **mevlúd** 10/124

mevlüt : Mevlit, özel günlerde yapılan dinî tören 20/67

mévsüm : mevsim 4/58

mévzu : mevzu, konu 19/23

méydana gél- : meydana gelmek, oluşmak, büyümek 5/126

méyvá : meyve 14/50

méyván dadl_olsun : “meyven tatlı olsun” kına gecesinde geline iyi dilekte bulunmak için söylenen kalıp bir ifade 14/50

mîhağgaK : bk. **muhağgaK** 14/119

mîhdar : bk. **mu:tar** 4/44

mîlleT : bk. **millät** 13/62

mínta:K : mintak, küçük yoğurt pakırı, kap 20/47

mîrtiçi : bk. **murtiçi** 12/9

mîsda: : Mustafa, kişi ismi 1/146

mîsda'va : bk. **mîsda:** 3/50

mîstık : bk. **mîsda:** 17/52

míyár : bk. **miyá:r** 10/80

míyar : bk. **miyá:r** 13/16

mi:yár : bk. **miyá:r** 6/67

mîgdar : miktar 8/26

migrop : (insanlar için) mikrop, kötü huylu 12/36

miKdár : bk. **mîgdar** 8/31

millar : bk. **milyár** 20/40

millät : millet, topluluk 14/72

milyár : milyar 20/38

mindär : minder 13/39

minnaz : (herhangi bir yapı için) minnez,
temel 15/100

m. ğaz- : minnez kazmak, evin
temelini kazmak 15/100

misál : misal, örnek 8/16

miyá:r : miyar, akarsu, kaynak 14/11

miyvá : bk. **mèyvá** 12/88

móda : moda, bulunduğu şarta uygun olan
1/148

morça : Morca, Antalya ili Akseki ilçesine
bağlı bir yayla 16/7

motór : motor 10/49

mótur : bk. **motór** 13/25

mıstáĶ : müstahak, layık olunan ceza
15/117

mu:arrem : Muharrem, kişi ismi 7/39

mu:la : Muğla ili 12/48

mu:sa : Musa, kişi ismi 7/39

mu:tar : muhtar 8/10

muğabbet : muhabbet, sohbet 18/10

múcadele : bk. **mücadele** 7/109

múdëriS : müderris, medresede ders veren
öğretmen 12/74

múendiz : mühendis 20/22

muĥaĝĝaĶ : muhakkak, kesinlikle
anlamında zarf 12/96

muĥdarlıĶ : muhtarlık 9/1

muhtaÇ : muhtaç 13/15

muĭla : molla, bilgin 11/27

murad : Murat, kişi ismi 19/8

murT : murt, mersin meyvesi ve ağacı
4/127

murtıçi : Murtiçi, Antalya ili Akseki
ilçesine bağlı bir mahalle 7/77

müşá : bk. **mu:sa** 15/34

musa:vır : misafir 13/81

músade : müsaade, izin 18/15

músait : müsait, uygun 15/28

mutlu : Mutlu, kişi ismi 10/11

mücadele : mücadele, uğraş 12/19

m. éd- : mücadele etmek 12/20

müjadäle : bk. **mücadele** 12/3

mümkún : mümkün, olabilir 12/86

müsävür : bk. **musa:vir** 1/96

mü⁹ min : Mümin, Müslüman 18/19

N

ná:di:r : bk. **na:dir** 20/28

na:dir : nadir, seyrek 4/192

na:l : bk. **nasıl** 17/2

na:m : nam, ad 13/2

na:ne : nane 8/32

na:síb : bk. **ná:si:b** 8/38

ná:si:b : nasip, kısmet 12/61

naa! : (< T.+ Ar. ne hâl) bk. **nasıl** 18/34

naḥıl : bk. **nasıl** 10/94

nahıl : bk. **nasıl** 19/13

náhiye : nahiye, bucak, bölge 12/40

nal : nal, binek hayvanlarının tırnaklarına çakılan demir bir alet 11/7

nal!a- : nal çakmak 11/7

námaz : Namaz, ibadet 7/65

n. ğıl- : Namaz kılmak 11/48

náne ya: : nane yağı 13/72

nası : bk. **nasıl** 15/41

nası:l : bk. **nasıl** 19/9

nasıl : bk. **nasıl** 14/44

nasıl : nasıl, ne şekilde, niçin 18/41

násiP_ol- : nasip olmak 12/61

naylon : naylon 17/31

né_ădar : ne kadar, oldukça, çok 10/81

né_arayca:K : bk. **né_arası:n** 10/85

né_araycaK : bk. **né_arası:n** 11/47

né : ne 8/6

né_arası:n : ne arasın, olumlu sonuçlanacak bir olayın olumsuz sonuçlanması nedeniyle oluşan hayal kırıklığını anlatan kalıp bir ifade. Ayrıca bir şeyin yoksunluğunu da ifade eder 7/5

né_ét- : bk. **néré_éd-** 10/23

né_bilën : bk. **né_bile:n** 6/44

né bile:n : ne bileyim, bilmiyorum
anlamında kullanılan bir söz 6/76

né bilen : bk. **né bile:n** 11/102

né bilèn : bk. **né bile:n** 5/28

né yazıg ki : ne yazık ki! hayal kırıklığı
bildiren bir söz 9/45

né: : bk. **níye** 7/10

né: bile:yin : bk. **né bile:n** 4/53

né:sä : bk. **néyse** 16/17

né:y : bk. **né** 11/18

nécaT : Neşat, vapur ismi 12/47

néçla : Neclâ, kişi ismi 17/66

néç : bk. **níye** 11/14

néfeslendir- : nefeslendirmek, nefes
almasını sağlamak 5/39

néFessizlik : nefessizlik, nefesin, havanın
olmaması 5/43

néj : neyi 7/107

néjla : bk. **néçla** 17/66

nénnile- : nennilemek, ninni söylemek
1/114

nérä_éd- : bk. **nèrë_éd-** 15/80

nérdeysä : nerede ise, hemen hemen 9/38

nèrë_éd- : nereye gitmek 5/146

nèrgiS : nergis, güzel kokulu bir bitki 7/55

nèriman : Neriman, kişi ismi 11/60

něse : bk. **néyse** 15/113

nesla:n : Neslihan, kişi ismi 18/32

néye : bk. **níye** 15/23

néyí : bk. **níye** 5/201

néyi : bk. **níye** 5/179

néyse : neyse 17/75

níşanlı : bk. **nişanlı** 11/20

níye : niye 1/275

nihá:yet : nihayet, sonunda 4/2

nira : bk. **lirá** 20/39

nişanlı : nişanlı 16/16

nişlä- : bk. **nişle-** 4/103

nişle- : nişlemek, ne yapmak 5/152

niyä : bk. **níye** 18/6

niyätli : niyetli, oruçlu 19/28

nohud : nohut, bitki 14/8

nóhut : bk. **nohud** 13/18

núFus : bk. **nufus** 9/16

núfus : bk. **nufus** 9/5

nufus : nüfus 9/5

nur gölünde yatasıca : bk. **nurda yádsın**
19/82

nurda yádsın : “nurda yatsın” ölen
kişilere rahmet dilemek için kullanılan
kalıp bir ifade 11/39

nusáybin : Nusaybin, Mardin iline bağlı
bir ilçe 19/36

O

o:dun : odun 8/26

o:la:n : bk. **o:lan** 5/194

o:laḳ **émiştir-** : oğlak emiştirmek,
oğlaklar ile annelerini buluşturmak 3/11

o:laḲ : oğlak 14/127

o:lan : oğlan 2/8

ó:le (I) : bk. **ö:le (I)** 12/45

ó:le (II) : bk. **ö:len** 4/98

o:luḡ belä:n : Oluk belen, Antalya ili
Akseki ilçesine bağlı Geriş Mahallesi'nde
bulunan bir yer 14/107

o:mi:n : bk. **a:mi:n** 3/64

ó:ra- : uğramak, iyi dilekte bulunmak
5/217

ó:raş- : bk. **o:raş-** 14/22

o:raş- : uğraşmak, çalışmak 4/23

ó:raşıḡ dur- : bk. **o:raşıḲ dur-** 7/56

o:raşıḲ dur- : uğraşıp durmak, bir işle
meşgul olmak 7/70

ó:redmān : bk. **ö:retmen** 20/18

o:rļa- : uğurlamak, yolcu etmek 17/6

ó:rļama : uğurlama, yolcu etme 12/89

o:ru:Ḳ : bk. **o:ruḲ** 14/131

o:ruc : oruç 5/167

o:ruj : bk. **o:ruc** 5/213

o:ruḲ : oğruk, obruk, dibi olmayan
mağara 1/17

o:T : bk. **od** 7/24

ó:va : bk. **öva** 5/211

oba : bk. **oba** 1/308

oba : oba, göçebe halkın yazın yaşadığı taştan yapılmış tek odalı ev 3/11

obi : bk. **oba** 10/16

ocağ : ocak, kara ocak 13/109

ocaK : bk. **ocağ** 15/81

od : ot, bitki 14/128

ógsüz : bk. **öKsüz** 14/75

ó. ğaı- : öksüz kalmak 11/5

óğurla:r oısun : “uğurlar olsun” iyi dilek bildiren kalıp bir ifade 5/220

oıarı : bk. **yoıarı** 10/29

oııla: : oklava, hamur açma aracı 14/104

óksä : öksü, ateşte yanmakta olan odun 13/109

oıu- : okumak 7/73

óıud- : bk. **oıud-** 6/47

oıud- : okutmak 6/45

oıulı : okul 7/21

oıuntu : okuntu, düğün davetiyesi 17/41

o. yoııla- : okuntu yollamak, dağıtmak 14/65

oıut- : bk. **oıud-** 6/47

óküz : bk. **öküS** 13/17

ól- : bk. **ö:l-** 4/135

ólgar yoıu : Olgar yolu, Akseki ilçesine kayıtlı Geriş Mahallesi’nde bulunan bir yer 15/122-123

ólgunlař- : (meyveler için) olgunlaşmak 18/23

oıuK belä:n : bk. **o:ıuğ belä:n** 14/10

om : on, sayı 6/4

ómr : bk. **ö:mür** 5/132

óndan : ondan, o sebeple 7/67

óra:ř : bk. **o:raş-** 10/101

oracıK : oracık, hemen o yer 4/69

órař- : bk. **o:raş-** 1/7

órařa órařa : uğraşa uğraşa 12/19

órenyaıá : bk. **órenyaıá** 13/32

orđanıK : organik, doğal 12/88

orman kopar- : orman koparmak, ağaçlara zarar vermek 7/14

ormancı : ormancı 11/72

örme ör- : (saç için) örme örmek, örgü örmek 5/53

ört- : örtmek 15/44

orta ğir : orta yer 5/7

ortaĸlaşa : ortaklaşa, beraber 10/129

oruş : bk. **o:ruc** 18/16

oT : bk. **od** 7/23

otamatiK : otomatik, tüfek 4/130

óteberi : bk. **óteberi** 15/30

otobis : otopsi, ceset inceleme işi 3/24

otus : otuz, sayı 6/1

otut- : oturtmak 5/35

óva : ova 5/79

óylä : bk. **ó:le (I)** 14/58

óyläyke : öyle iken, öyleyken, öyle olunca 5/62

óyna- : oynamak 5/28

Ö

ó: : ön, ön kısım 19/17

ó:ĸéd- : öyle etmek 13/52

ó:ĸöle : bk. **ó:le ó:le** 16/22

ó:l : bk. **ó:le (I)** 4/53

ó:l- : ölmek 5/200

ó:läliKle : öylelikle, bu biçimde anlamında bir zarf 14/19

ó:läliK sıra : bk. **ó:leliK sıra** 7/101

ó:le ó:le : öyle öyle 12/38

ó:le (I) : öyle 12/11

ó:le (II) : bk. **ó:len** 10/79

ó:le bö:le : öyle böyle, bir şekilde 7/25

ó:le: ó:le : bk. **ó:le ó:le** 7/138

ó:lece : öylece, tam öyle 10/123

ó:leliK sıra : öylelik sıra “XncA” anlamında kullanılan zarf-fiil eki 7/31

ó:len : öğlen, öğle vakti 19/28

ó:li : bk. **ó:le (I)** 10/92

ó:mür : ömür 7/126

ö:re : göre, gereğince 11/102

ö:red- : öğretmek 11/55

ö:ren- : öğrenmek 8/21

ö:retmen : öğretmen 7/15

ö:ş- : ölçmek, tartmak, ayarlamak 10/141

ö:t- : ötmek 10/104

ödd- : bk. **örd-** 5/160

ödüşleş- : ödünleşmek, karşılıklı ödünç alıp vermek 1/80

ögsür- : öksürmek 11/96

öksévi : Öksevi, Antalya ili Akseki ilçesine bağlı Çukurköy'de bulunan bir dağ ismi 4/97

öKsüz : öksüz, annesiz 5/112

ökúz : bk. **öküS** 13/93

ökü:z : bk. **öküS** 7/14

öküS : öküz 6/51

ölä : bk. **ö:le (I)** 4/191

öläliK sırá : bk. **ö:leliK sıra** 15/48

ölçüm olmasın : “ölçüm olmasın” herhangi bir şeyi kötü bir şeye benzetirken kullanılan kalıp bir söz 11/82

ölgü : ölü 6/92

ölü:m : ölüm 5/175

örd- : örtmek 5/166

örenyaķá : Örenyaka, Erenyaka; Antalya ili Akseki ilçesine bağlı bir mahalle 11/41

ötä yan : bk. **ötü ü:z** 15/99

öte_ér : öteki yer 4/47

öte baş bəri baş : bir yerin başı ve ucu 15/120

öte:_éd- : öteye gitmek 5/60

ötebəri : öteberi, ufak tefek şeyler 7/130

ötú:zde : bk. **ötü ü:z** 5/62

ötü_ú:z : bk. **ötü ü:z** 4/45

ötü_ü:z : öteki yüz, yan, taraf 15/90

övey_analıg : üvey analık 10/139

öylä : bk. **ö:le (I)** 19/14

P

pa:ķur : bağkur, sosyal güvence 20/36

páK : bk. **peK** 4/146

päK : bk. **peK** 9/26

PaKla : bakla, iri taneli ve yeşil kabuklu bitki 5/135

pałamit alanı : Palamut alanı, Antalya ili Akseki ilçesine bağlı Güçlüköy'de bulunan bir yer ismi 17/29

pałas pantıras : palas pandıras, apar topar anlamında kullanılan bir zarf 15/116

pambıK : bk. **pamuğ** 13/39

pambık : bk. **pamuğ** 3/12

pamık : bk. **pamuğ** 11/22

pamuğ : pamuk 10/54

pamuK : bk. **pamuğ** 9/42

pärde : perde, ölüm perdesi, ölümün yaklaşması 18/17

patatés : patates 14/87

patırtı : patırtı, gürültü 4/126

patıká : patika, dar yol 12/15

pátırol : bk. **pétiról** 14/43

patoS : bk. **patóz** 13/19

patos : bk. **patóz** 13/19

patóz : patos, harman kaldırmaya yarayan araç 6/34

p. vèr- : patoza vermek, ekinleri saman, buğday vs. yapmak için tarım aletine koymak 6/34

pattÉS : bk. **patatés** 19/50

pédér : peder, baba 5/174

peK : pek 20/52

péliT : bk. **pèlit** 11/34

pèlit : pelit, meşe ağacı 4/141

pençärä : pencere 15/44

pes ol- : pes olmak, kullanılmamak, harebe olmak 9/10-11

pêşdámał : peştamal, içine ekmek koyulan el dokuması bez 10/105

pétiról : petrol 14/7

pétrolcu : petrolcu 19/54

péynir bas- : peynir basmak, peyniri keçi derisinin içine sıkıştırarak yerleştirmek 14/132

péynir çal- : peynir çalmak, keçi sütünü mayalamak 1/31

pınar : pınar, diken yapraklı bir ağaç türü
1/320

piñarbaşı : Pınarbaşı, Antalya ili Akseki
ilçesine bağlı bir mahalle 1/76

pırı pırtı : bk. **pırtı** 17/53

pırtı : pırtı, her türlü eşya 18/16

pışka : fiske, vurma olayı, tokat 11/66

pışkır- : pışkırmak, aksırmak 5/148

piyam : bk. **piyam** 17/27

pişáv : bk. **pişav** 14/136

pişav : pilav, pirinç veya bulgurdan
yapılan bir çeşit yemek 10/121

pirić : bk. **piriç** 13/56

piriÇ : bk. **piriç** 13/56

piriç : pirinç 14/136

piş- : pişmek 18/25

piyam : piyam, badem 15/124

porçalı : bohçalı, bohçanın içinde 14/89

pulluK : pulluk, toprağı sürmeye yarayan
alet 1/91

punta : punta, zatürre hastalığı 14/120

pür : pür, ağaç yaprağı 11/34

purÇ : bk. **purç** 1/209

purç : purç, ağaç dalı 20/11

purs : bk. **purç** 16/3

puş : bk. **purç** 20/15

püsgü:T : bisküvi 13/81

R

ra:matlı : bk. **rá:metli** 17/28

ra:matlı : bk. **rá:metli** 19/82

ra:mátlı : bk. **rá:metli** 5/62

ra:me:dli : bk. **rá:metli** 15/92

ra:men : -e rağmen, edat 4/27

rá:metli : rahmetli, vefat etmiş olan 1/121

ra:T : bk. **rahaT** 6/88

rahaT : rahat 6/71

rahmädli : bk. **rá:metli** 5/79

ráhmedli : bk. **rá:metli** 5/38

rencbär : rençper, bağ bahçe işleriyle
uğraşan 12/80

rezilliK : rezillik 10/84

rèzil : rezil 19/62

ròmatizma : romatizma, bir hastalık türü
10/158

S

sa- : sağmak 10/132

sa: (I) : sağ, hayatta 15/58

sa: (II) : sağ taraf, yön 9/16

sa:aT : bk. **sa:t** 11/50

sa:la- : sağlamak, karşılamak 6/95

sa:lam : sağlam 11/1

sa:leb : bk. **sa:leP** 7/96

sa:leP : salep 7/54

sa:lı:K : bk. **sa:lıK** 12/97

sa:lıK : sağlık 8/21

sa:ma- : bk. **say-** 16/15

sa:ol : “sağol” memnuniyet bildiren kalıp
bir ifade 8/42

sá:ol : bk. **sa:ol** 12/98

sa:s : bk. **sa:t** 11/11

sa:T : bk. **sa:t** 8/27

sa:t : saat 3/7

saba:la : sabahleyin, sabah vakti 5/118

saban : bk. **saban** 1/92

saban : saban, büyükbaş hayvanlara çift
sürebilmeleri için takılan demir uçlu alet
13/93

sabın : sabun 10/89

saçıl- : saçılmak, etrafa dağılmak 15/43

saçlı : saçlı 5/48

sad- : satmak 5/55

sadē : sadece, yalnızca 4/46

sadıKlar : Sadıklar, Antalya ili Akseki
ilçesine bağlı bir mahalle 14/111

sadlıg : satılık 5/72

sadlıK : bk. **sadlıg** 5/72

saFra : Safra, Akseki ilçesine bağlı Geriş
Mahallesi'nde bulunan piknik alanı 14/11

saFra kèsesi : safra kesesi, organ 5/164

sağlan- : saklanmak 10/31

sáhib : sahip 19/27

saKla- : bk. **saKla-** 11/16

saqla- : saklamak 11/17

saqlambaŖ : saklambaç, çocuk oyunu
1/323

saqlı : saklı, gizli 5/186

säl : sel 5/140

sał- : salmak, bırakmak 19/77

sałamıT : Salamut, Akseki ilçesine baęlı
bir yayla 16/7

sałıncaK : salıncak 1/343

sałla- : (beşik) sallamak 5/125

sałlangaÇ : bk. **sałıncaK** 10/66

sałön : salon, geniş oda 5/7

sámimi : samimi 14/53

sän : bk. **sên** 13/37

sänä : bk. **sêne** 1/42

sandıK : sandık 19/19

säne : bk. **sêne** 4/57

saol : bk. **sa:ol** 8/42

särhoŖ : sarhoŖ 12/93

sarihacılar : Sarihacılar, Antalya ili
Akseki ilçesine bağlı bir mahalle 9/8

sarihaliller : Sarihaliller, Antalya ili
Akseki ilçesine bağlı bir mahalle 9/7

sariłıę : bk. **sariłıę** 6/77

sariłıę : sarılık hastalığı 6/78

sariłıK : bk. **sariłıę** 6/77

säriK : bk. **sëriK** 13/6

säslenmeyivër- : seslenmeyivermek,
konuşamamak 5/40

saŖ : saç 5/223

saŖ- : saçmak, dağıtmak 1/94

saŖlı : bk. **saçlı** 5/51

sata gëd- : satmaya gitmek 7/140

sávab : sevap 11/86

savan : alaca bezden yapılmıŖ eşyaların
genel adı 9/37

say- : saymak, konuşmak 4/53

së:er : bk. **se:er** 17/63

se:er : Seher, kiŖi ismi 17/63

se:l : bk. **sëyil** 5/99

se:s : bk. **sës** 4/43

se:vda : sevda, aşk 5/228

sêbeP : bk. **sêbep** 12/81

sêbep : sebep 15/14

sêFer : bk. **sêfer** 4/56

sêfer : sefer, kere 3/66

sêFercä:z : seferceğiz, kerecik 11/104

sêgsen : seksen, sayı 12/1

sêkız : bk. **sêkiz** 2/29

sêkiS : bk. **sêkiz** 10/4

sêkiz : sekiz, sayı 3/2

sêkizliK : sekizlik, altının bir türü 19/14

sêKmek : sekmek, merdiven basamağı
5/177

sêKsän : bk. **sêgsen** 14/35

sêKsen : bk. **sêgsen** 2/22

sêla:m : selam 19/54

selám sö:lä- : selam söylemek 18/36

selçuK : Selçuk Üniversitesi 7/71

selçuKluar : Selçuklular, Selçuklu
Devleti 9/30

sêlebir bô:azı : Selebil Boğazı, Antalya ili
Akseki ilçesine bağlı Taşlıca ile Güzelsu
Mahalleleri arasında bulunan bir yer 4/129

sêmt : semt, bölge 4/151

señ : bk. **sên** 5/211

sên : sen, ikinci teklik şahıs zamiri 18/51

senä : bk. **sêne** 17/68

senälik : bk. **sêneliK** 15/22

sêne : sene, yıl 1/42

sêneliK : senelik 14/112

sêriK : bk. **sêriK** 19/49

sêriK : Serik, Antalya'ya bağlı bir ilçe
19/49

sêriñle- : (hava için) serinlemek,
soğumaya başlamak 10/43

sês : ses 17/54

s. kês- : susmak 10/65

s. kêsil- : ölmek 5/38

s. sa|- : ses salmak, bağırmak 17/46

seslän- : bk. **sêslen-** 11/64

sêslen- : seslenmek, cevap vermek 5/157

sév- : sevmek 18/8

sève:rbirliK : bk. **séverbirliK** 5/19

séver : bk. **séfer** 1/92

séverbirliK : seferbirlik 5/19

sévin- : sevinmek 15/114

sévmä- : sevmemek 18/26

sévîn- : bk. **sévin-** 10/81

sevülme- : sevilmemek 5/167

sévün- : bk. **sévin-** 18/54

séydişehir : Seydişehir, Konya'ya bağlı bir ilçe 13/103

séyil : seyil, sahil; sıcak yerler 14/62

seyid- : seyitmek, koşturmak 15/81

séyred- : seyretmek, izlemek 4/91

sıır : sığır 19/67

sıgara : bk. **sıgara** 20/41

sıcaK : sıcak 18/24

sıg- : bk. **sık- 2** 4/52

sıgald- : sıkılaştırmak 7/9

sıgalT- : bk. **sıgald-** 7/9

sıgara : bk. **sıgara** 7/42

sıgıl- : sıkılmak 12/44

sıır : bk. **sıır** 7/125

sık- : 1. pekmez sıkmak 19/48

2. tüfek ile ateş etmek 4/48

sık- : bk. **sık- 2** 4/173

sıkı : mermi 4/198

sıkılâ- : bk. **sıkıla-** 4/177

sıkıla- : sıkılamak, ateş etmek 4/179

sıkıntı : sıkıntı, dert 19/48

sıkıntılı : sıkıntılı 12/51

sınıF : sınıf 5/180

sını : sini, büyük yemek tepsisi 10/116

sıra : boyunca 4/25

sıraya gış- : sıraya koşturmak, koymak 10/124

sırF : sırf, yalnızca 7/127

sırıld- : sırtmak, gülmek 6/50

sırıla- : sırlamak, taneli yiyecekleri ayıklamaya ve sararan yaprakları koparmaya denir 5/208

sırT : sırt, giysi 10/55

s. yıka- : çamaşır yıkamak 6/67

sırt : bk. **sırT** 5/119

sıtajer : stajyer, staj yapan kişi 19/24

sítér : siter, hem eni hem de boyu 1 cm kesilmiş olan odun 4/38

siğara : sigara 7/45

silah : silah 19/72

silkelän- : silkelenmek, vücudu sallamak 4/189

siñ- : sinmek, saklanmak, gizlenmek 7/120

sinäK : sinek 15/111

so- : soğumak 1/35

sólät- : söyletmek 13/100

so:na : sonra 14/69

so:naca:zımına : bk. **so:na** 7/2

so:nacıma : bk. **so:na** 8/22

so:nra : bk. **so:na** 11/74

so:ra (I) : bk. **so:na** 5/16

so:ra (II) : bk. **soFra** 10/24

sóan : bk. **suan** 14/87

sóbi : bk. **suba** 10/157

soFra : sofrası 2/30

soğaK : bk. **soğak** 5/196

sóğak : bk. **soğak** 13/87

soğak : sokak 10/6

soğul- : sokulmak, gizli bir şekilde yanaşmak 4/41

sómun_äKmă : bk. **sómun_äKmă** 13/26

sómun_äKmă : somun ekmeği 13/64

sór- : soğurmak, bir yiyeceği emmek 5/64

sorğuc : sorğu, ağaçlarda bulunan reçine 13/97

sorğuş : bk. **sorğuc** 10/87

sorâr- : bk. **sór-** 5/74

souK : soğuk 9/18

sóylä- : bk. **sö:le-** 14/111

sóyle- : bk. **sö:le-** 5/183

sóysuz : soysuz 5/106

soyu- : bk. **so-** 1/34

soyuK : bk. **souK** 5/187

sözüm : sözüm, örneğin anlamında kullanılan kalıp bir kelime 14/91

sô- : sövmek, küfretmek 10/32

sö:lâ:vêr- : söyleyivermek 14/83

sö:lânti : söylenti, rivayet 9/33

sö:le- : söylemek 7/17

sö:lemesi ayıp : “söylemesi ayıp” toplumun görgü kurallarına aykırı bir şey sayılacağına söyleneceğinde kullanılan kalıp bir ifade 10/125

sö:li- : bk. **sö:le-** 9/30

sö:üt : Söğüt, Bilecik iline bağlı bir ilçe 9/49

söbü : söbe, oval 20/54

söü:d : söğüt ağacı 5/199

söylä- : bk. **sö:le-** 18/16

suân : soğan 13/13

suanlı bese : soğanlı bese, hastalıkları tedavi etmek amacıyla hazırlan soğan ile katrandan oluşan bir karışım 11/95

su başı : Su başı, Akseki ilçesine bağlı Geriş Mahallesi’nde bulunan bir yer 14/124

suba : soba 10/157

súd : bk. **süd** 5/125

súgsün ya:la: : süksün yalağı, ense boşluğu 11/83

súhel : Süheyl, kişi ismi 19/1

súhê:lin : Süheylgil 19/1

súlâKci : sülekçi, dağdaki domuzları avlasın diye tutulan avcı 15/13

súlâle : bk. **sülâ:lâ** 5/190

súloju : Süloğlu, Edirne iline bağlı bir ilçe 7/32

súnemit : bk. **sünemid** 15/123

súnne:T : sünnet, Peygamber Efendimizin söz ve davranışları 5/189

súr- : sürmek, devam etmek 14/45

súrtelä- : sürtelemek, ellerini yere sürtmek 15/82

súsä : bk. **süsä** 11/34

súse : bk. **süsä** 11/31

suvan : bk. **suân** 7/107

suván : bk. **suân** 8/31

suvân : bk. **suân** 7/139

süd : süt 14/135

südüK : sidik, idrar 5/131

sülá:lâ : sülale 13/4

sülâ:mân : Süleyman, kişi ismi 17/32

sülalâ : bk. **sülá:lâ** 19/54

sülläs : bk. **sülles** 14/101

sülles : Sülles, Antalya ili Akseki ilçesine bağlı Güzelsu Mahallesi'nin eski adı 10/43

sünemid : sünemit, çalı şeklinde ve sarı renkli bir bitki 15/123

süsä : süse, dar yol 4/107

süT : bk. **süd** 5/56

Ş

şa:ba:n : Şaban, kişi ismi 5/201

şa:bân : bk. **şa:ba:n** 10/75

şä:r : bk. **şe:ir** 14/31

şakırdat- : şakırdatmak, tüfek ile ateş etmek 4/174

şam : çam 5/139

şānlān- : şenlenmek 9/13

şapğayı göge at- : şapkayı göge atmak, çok sevinmek 9/43

şaşma : saçma, kurşunun küçüğü 4/173

şaŞma : bk. **şaşma** 4/52

şavk : şavk, ışık 18/8

şě : bk. **şey** 12/25

şé: : bk. **şey** 8/30

ş. id- : şey etmek 14/74

şe:ir : şehir 14/122

şé:ir : bk. **şe:ir** 18/22

şe:r : bk. **şe:ir** 8/4

şé:y : bk. **şey** 15/13

şéhíd : Şehit 14/3

şéhriyâ : şehriye 14/135

şékâr : bk. **şeker** 13/54

şekâr : bk. **şeker** 18/15

şeker : şeker 5/60

şékíl : şekil 9/16

şerbät : şerbet 14/54

şey : bk. şey 11/87

şey : şey 15/78

Şey : bk. şey 17/20

şeytan abıcalı : “şeytan abıcalı” çocukları korkutmak için söylenen kalıp bir söz 3/43-44

şeytan şeri : şeytan şerri 11/4

şikâyet : bk. şikâyet 11/57

şikâyet : şikâyet 12/6

şindi : bk. şindi 6/15

şiş- : şişmek 8/27

şi : bk. şey 20/66

şi:y : bk. şey 7/4

şimşir : Şimşir, kaşık yapımında kullanılan bir ağaç türü 4/67

şinci : bk. şindi 3/49

şindig : bk. şindi 13/42

şindikıbi : bk. şindikıbi 11/24

şindik : bk. şindi 7/102

şindikı : bk. şindikı 4/162

şindikiler : şimdikiler, yeni nesil 12/42

şindi : şimdi 20/23

şindikıbi : şimdiki gibi 10/123

şindikı : şimdiki 4/188

şora : bk. şura: 15/39

şö:lâ : bk. şö:le 4/21

şö:lâ bö:lâ : şöyle böyle, yaklaşık olarak 19/47

şö:lâ şö:lâ : bk. şö:le şö:le 4/6

şö:le : şöyle 12/72

şö:le şö:le : şöyle şöyle 13/25

şö:lece : şöylece, şu biçimde 10/16

şövör : bk. şövör 7/34

şövör : şoför 19/36

şu:bâ : askerlik şubesi 12/90

şu:ra : bk. şura: 11/103

şú:z : şu yüz, taraf 4/131

şúgr : bk. şükúr 6/64

şúgriye : Şükriye, kişi ismi 11/58

şúgúr : bk. şükúr 5/162

şükür : bk. **şükúr** 19/48

şūra : bk. **şura**: 19/25

şurā : bk. **şura**: 4/120

şura : : şuraya 7/93

şuruP : şurup, ilaç 10/82

şükúr : şükür 5/164

T

tā : bk. **ta**: 19/63

tá : : bk. **ta**: 14/80

ta : : daha 1/240

tá:bi : bk. **tábi** 19/33

ta:cétdin : Taceddin, kişi ismi 15/121

ta:in : tayin, atama 19/44

tá:min_éd- : temin etmek, sağlamak 9/35

ta:n : tahın 8/26

tá:nā : bk. **ta:ne** 15/19

tá:ne : bk. **ta:ne** 20/10

ta:ne : tane 20/1

ta:ta : tahta 1/259

ta:v : tüfek sesi 4/125

tabaK : tabak 13/69

tabí : bk. **tábi** 4/54

tabi : bk. **tábi** 10/102

tábi : tabi 8/33

tábi tábi : tabi tabi 12/60

taçya : Datça, Muğla iline bağlı bir ilçe
12/47

tadlı : tatlı 8/23

tağlid : taklit, benzetme 19/68

tağsi : bk. **tağsi** 14/1

taha : bk. **ta**: 3/55

tahı : bk. **ta**: 17/50

tahtalı : tahtalı 5/177

täK : bk. **teg** 5/48

taK taK : tak tak, tüfek sesi 4/8

tağılad- : bk. **tağılat-** 4/43

tağılat- : takılatmak, ateş etmek 4/63

tağıldat- : bk. **tağılat-** 4/169

taKım : bk. **takım** 7/36

taķım : takım, askerî birliklerden her biri
7/35

taķırtı : takırtı, tıķırtı, ses 4/128

taķsi : taksi, araba 7/89

taķsim_êd- : taksim etmek, paylaştırmaq
2/4

tālābe : talebe, öğrenci 14/48

taļļa : bk. **tarļa** 7/105

tālle- : bk. **tārle-** 13/72

tānā : bk. **ta:ne** 15/107

tana : dana 10/5

tāncārā : bk. **tāncāre** 15/74

tāncāre : tencere 15/45

tanğır tanğır : tıngır tıngır, içi boş 15/77

tanı- : bakmaq, seyretmek 4/39

tarāv : taraf, yön 8/37

tariF_êt- : tarif etmek 17/34

tarļa : tarla 7/24

tārle- : terlemek 5/30

taşlı : taşlı 5/202

taşlıca : Taşlıca, Antalya ili Akseki
ilçesine bağlı bir mahalle 12/62

tāta : bk. **ta:ta** 15/47

tatta : bk. **ta:ta** 1/257

tāuķ : bk. **taviğ** 6/52

taviğ : tavuk 14/116

tavļan- : (yiyecekler için) tavlınmaq,
yumuşak kıvamda olmak 5/9

tavļi : tavlı, (herhangi bir) yiyeceğin
yumaşak olması 5/9

tāyuę : bk. **taviğ** 14/80

tāze : taze 1/186

tāzğāh : bk. **teztğāh** 9/39

tè:g : bk. **teg** 20/80

teg : tek 4/72

tegrar : tekrar 12/10

tègrar : bk. **tegrar** 19/38

teK ğırma : tek kırma, bir tüfek çeşidi
4/85

teKme : bk. **tekne** 1/29

tekne : tekne, içine su koymak için
tahtadan yapılmış yayvan kap 1/18

têKrar : bk. **tegrar** 15/85

teLa:ş : telaş 7/103

teleFon : bk. **telefôn** 7/59

telefôn : telefon 17/59

televôn : bk. **telefôn** 6/64

têlevzon : televizyon 1/265

telgıraF : telgraf 5/86

tellä- : bk. **tärle-** 5/32

tella! ça:ır- : tellal çağırmaq, bir haberi
tellal vasıtası ile duyurmak 14/70

temelli da:d- : temelli dağıtmak, hepsini
dağıtmak 7/121

têmizlê- : temizlemek 19/48

têmizot : semizotu 14/136

temmuS : temmuz 20/80

tenêkâ : teneke 13/85

tênikâ : bk. **tenêkâ** 13/104

tenikâ : bk. **tenêkâ** 13/67

tePi : tepe 20/84

tePsi : tepsi 7/43

têrâddüT : tereddüt, kararsızlık 11/41

têreya: : tereyağı 8/29

terhîS_ol- : terhis olmak, askerlik görevini
bitirmek 12/35

têrzi : terzi 19/49

terziliK : terzilik 19/49

têsbih : tespih 6/90

têşebbús : teşebbüs, girişim 12/17

teşegkür_êd- : teşekkür etmek 15/114

teveg : bk. **teveK** 13/30

teveK : tevek, asmanın dalı ve yaprağı
6/18

tezgâh : bk. **tezgâh** 9/39

tezgâh : tezgâh 9/34

tezgâhdar : tezgâhtar 9/21

tezkere : tezkere, askerlik görevini bitiren
kişilere verilen belge 7/48

tıqlat- : bk. **taqlat-** 4/152

tılısım : tılsım, muska 11/85

tingır tingır : tingır tingır, eşyaların
çıkardığı ses 11/69

tıraKdör : traktör 8/10

tıravİK ğazası : trafik kazası 14/36

tıre : Tire, İzmir ilinde bulunan bir ilçe
7/93

tırken- : tirkenmek, yan yana sıralanmak
10/18

ticá:ret : ticaret 9/26

tirän : bk. **tiren** 5/117

tiren : tren 5/117

titire- : titirmek 11/3

tivtiK : tiftik, keçi kılının sert kısmı 13/39

tümör : tümör 6/5

tümüre dutuğ- : tümör hastalığına
yakalanmak 6/74

toğmaK : tokmak, tahtadan yapılmış
büyük çekiç 5/106

toğad : tokat, el ile vuruş 17/21

toKmağan : bk. **temizot** 14/136

to:m : tohum 20/59

tomata : bk. **domatiz** 1/124

tomba : merdivenin başı 18/50

toP_ ätmä: : top ekmeği, küçük yuvarlak
ekmek 10/15

toP toP_ol- : top top olmak 5/131

töpar- : (sıvı şeyler için) toparmak, hafif
koyulaşmaya başlamak 14/104

topaz ğoya : Topaz koyağı, Antalya ili
Akseki ilçesine bağlı Güçlüköy'de bulunan
bir yer 16/8-9

topğa- : 1. bir araya getirmek 10/14

2. almak 10/22

töpğa- : bk. **topğa- 1** 10/112

toPğan- : (giysi, yorgan, kumaş vs. için)
çekmek 5/131

topğan- : 1. bir araya gelmek 4/174

2. hatırlamak 11/15

topraK : toprak 13/91

torôs : bk. **torus** 16/2

torrus : bk. **torus** 16/10

toru : toru, yeni yetişen çam ağacı 5/186

torus : Toros Dağları 16/9

toruz : Toruz, Antalya ili Akseki ilçesine bağlı Çukurköy'de bulunan tarla ismi 4/196

tö:be tö:be : tövbe tövbe 19/56

töşe- : döşemek, yere sermek, koymak 1/13

töşeg : döşek, minder 5/131

töşemä : döşeme, duvar 15/83

töşşek : bk. **töşeg** 19/19

tu:la : tuğla 19/10

tu:la: ğat- : tuluğa katmak, tuluğun içine koymak 5/9

tú:núg : tünük, tühünnük, ayakların altına toplanan kan 11/83

tuFran : bk. **turfan** 14/104

túked- : tüketmek, bitirmek 5/74

tuлуğ : tuluk, hayvan derisinin şişirilmiş hâli 14/97

tuлуҚ : bk. **tuлуğ** 10/2

turfan : durban, topraktan yapılmış yayık 14/100

túris : turist 6/12

turisdík : turistik 9/37

turislíg : turistiklik 7/53

tuvalät : tuvalet 14/25

tü:lü : tüylü 4/88

tüken- : tükenmek, bitmek 15/76

türen yap- : tören yapmak 14/2

türglük : Türklük 18/28

türK dili : Türk Dili 7/71

türkıye : Türkiye 14/23

türkú : türkü 15/6

türkücü : türkücü 5/209

tüveg : bk. **tüvek** 14/70

tüveK : bk. **tüvek** 3/52

tüvek : tüfek 4/165

U

u:çu:n : bk. **uçun** 5/188

ú:n : bk. **gún** 10/35

u:ra- : uğramak 12/47

u:raş- : uğraşmak 8/7

u:rıa- : uğurlamak 6/96

ú:z : bk. **yúz** 13/19

u:zaḲ : bk. **uzaḲ** 7/127

ú:zü:m : üzüm 5/184

uḥ : uç, kenar 15/87

úḥ : bk. **üḤ** 7/34

uḤ- : uçmak 4/189

úḥu : bk. **úḥun** 3/28

úḥun : için 5/195

uFağ : bk. **uFaḲ** 4/168

ufağ tēFeg : bk. **uFaḲ teveK** 12/52

uFağ tēveK : bk. **uFaḲ teveK** 9/47

uFaḲ : ufak 4/113

uFaḲ teveK : ufak tefek, küçük, az 9/22

uḷá : bk. **uḷa** 4/104

uḷa : ula! kızgınlık, şaşkınlık, sinirlilik vb. duyguları anlatan bir söz 4/52

uḷudērä : Uludere, Antalya ili Akseki ilçesine bağlı Taşlıca Mahallesi'nde bulunan yer ismi 12/26

umman : Ümmühan, kişi ismi 17/49

úmmü : Ümmü, kişi ismi 11/115

ún : bk. **gún** 11/101

úr- : ürmek, havlamak 4/83

úsä:n : bk. **húseyin** 18/32

úsd : bk. **üsd** 5/26

usda : usta 4/81

úsdesinde gēl- : (bir işin) üstesinden gelmek, başarmak 6/9

úsdüne var- : (başkasının) üstüne varmak, evlenmek 11/65

uslu : uslu 11/67

uḥ- : bk. **uḤ-** 18/47

uḥaḲ míyarı : Uşak miyarı, Akseki ilçesine bağlı Güçlüköy'de bulunan bir yer 16/6

úü- : uyumak 10/19

úvendara : üvendire, öküzlerin çift sürmesi için kullanılan ucu çivili değnek 3/31

úvey_ana : üvey anne 14/76

uy : uy, şaşkınlık ifade eden söz 18/6

uyku : uyku 5/168

uyuḲla- : uyuklamak 14/105

uzaK : uzak 18/22

Ü

ü:d- : öğütmek 17/44

ü:n : bk. **gún** 4/14

ü:z : bk. **yúz** 9/29

ücrät : ücret 12/56

üÇ : üç, sayı 20/1

ügúd- : bk. **ü:d-** 5/139

üs : bk. **üÇ** 6/6

üsd : üst, üst kısım, vücut 11/25

üst üssü : üst üste, birbiri arkasından
4/104

üş : bk. **üÇ** 13/65

üt- : 1. ötmek, kuşların çıkardığı ses 4/180

2. çanların çıkardığı ses 2/4

üzäri yúklü : üzeri yüklü, hamile 17/24

üzerine aK- : üzerine akmak, tepki
göstermek 12/17

V

va:at : bk. **vaqıt** 4/112

va:it : bk. **vaqıt** 4/177

ya:r : bk. **va:r** 10/60

va:r : var, olan 5/3

vá:t : bk. **vaqıt** 4/138

va:t : bk. **vaqıt** 4/87

va:tta : bk. **vaqıtta** 15/15

vaqıt : bk. **vaqıt** 5/50

vaqıT : bk. **vaqıt** 10/104

vaqıT : bk. **vaqıt** 8/7

vaqıt : vakit, zaman 14/55

vaqıtta : (herhangi bir) vakitte 15/16

valla : bk. **vallaahi** 12/98

valla : bk. **vallaahi** 6/83

vallaaha : bk. **vallaahi** 17/60

vallahí billahi : bk. **vallaahi** 10/48

vallaahi : vallaahi, yemin sözü 11/50

vapır : vapur 12/46

var : bk. **va:r** 4/39

var- : gitmek, erişmek, ulaşmak 1/203

varış geliş : düğünlerde oynanan bir oyun türü 19/17

varislär : vârisler, mirasçılar 12/79

varlıĝlı : varlıklı, zengin 11/62

varma- : evlenmemek 5/191

váy gëdi : “vay gedi” yakınma, özlem, şaşkınlık vs. bildiren kalıp söz 15/49

vazgëç- : vazgeçmek 5/215

vází:fe : vazife 12/34

vazıltı : vızıltı, arıların çıkardığı ses 15/112

velha:sılı : velhasıl, kısacası 14/1

vérán : viran, harabe 13/12

vérän : bk. **vérán** 13/27

vèrem : verem 18/41

vèya : veya, bağlaç 4/32

vèya:hut : veyahut, bağlaç 4/5

viráj : viraj 4/23

Y

ya- : (kar) yağmak 11/70

ya: : yağ 1/174

ya:ba:na git- : yabana gitmek, boşa gitmek 5/201

ya:ışlı : bk. **ya:şlı** 4/27

ya:lá : bk. **yaylá** 14/131

ya:la:n- : yaylanmak, sallanmak 5/226

ya:mır : bk. **ya:mur** 3/62

ya:mur : yağmur 19/89

ya:niç : yanlış 11/53

yá:ni : bk. **yáni** 12/2

ya:rım : yarım 8/27

yá:sin : Yasin Suresi 6/91

ya:şlı : yağışlı 9/18

ya:va:cca : yavaşça, usulca 4/47

ya:vri:m : yavrum, sevgi ifade eden bir söz 5/223

ya:y- : bk. **yay-** 14/106

ya:zı (I) : yazı, yazma işi 8/2

ya:zı (II) : bk. **yazı (I)** 5/184

ya:zı:lı : kaderin yazılı olması 5/204

yában_eri : yaban eriği, bir erik çeşidi 4/200

yábaña é:dirme- : yabana atmamak 1/11

yábancı : yabancı, el 14/58

yabraĶ : yaprak 4/118

yaĝ- : (ateş) yakmak 4/170

yaĝlaş- : yaklaşmak 10/34

yaĝlaşık : yaklaşık, aşağı yukarı 9/1

yahı : yahı, sitem, kızgınlık, kırgınlık vb. duyguları anlatan bir söz 5/175

yáhu : yahu! kızgınlık belirten bir söz 4/103

yáhya : Yahya, kişi ismi 12/36

yaĶ- : bk. yaĝ- 4/174

yaĶ- : yakmak, aşık olmak, üzölmek 5/184

yaĶa (I) : yaka, taraf, kenar 10/117

yaĶa (II) : omuz 5/158

yaĶá : bk. yaĶa (I) 13/28

yaĶım yaĶ- : bk. yaĶım yaĶ- 5/182

yaĶım yaĶ- : yakım yakmak, aĝıt söylemek 14/81

yáĶım : bk. yaĶım 4/95

yaĶım : yakın 18/22

yaĶış- : bk. yaĶış- 5/178

yaĶış- : yakışmak 5/174

yaĶıt : yakıt, benzin 19/54

yáı ıcı : yalı içi, Antalya ili Akseki ilçesine baĝlı Taşlıca Mahallesi'nde bulunan bir tarla adı 11/75

yáı : yal, köpekler yesin diye un ve suyla hazırlanan lapa kıvamında bir yiyecek 1/100

yaıan ol- : yalan olmak, geçmişte kalmak 15/49

yaıan ĝonuş- : yalan söylemek 14/52

yaıı : yalı, dik bayır 7/122

yáıı yamac : bk. yaıı 1/244

yaıı:sça : bk. yaııçca 6/11

yaııçca : yalnızca, tek başına 10/46

yaııĝıcca : bk. yaııçca 3/30

yaııĝıcca : bk. yaııçca 3/1

yaıız : yalnız 11/115

yaııa:h : yallah, yürü anlamında kullanılan kalıp bir söz 7/52

yamııd- : yamııtmak, eĝriltmek 14/56

yání : bk. **yáni** 5/45

yanığ : yanık, sevdalı 18/11

yáni : yani 10/148

yaP- : yapmak 7/22

yár : yar, sevgili 18/2

yargın : sırt 16/18

yarı bılaşığ ğaÇ- : (herhangi bir iş için)
yarı bulaşık kalmak, yarıda kalmak,
bitmemek 15/100

yarığ- : yarılmak 10/29

yarımın altından kês- : kalın köklü
bitkilerin kalın tarafını kesmek 20/54

yarıñ : yarın 5/118

yárpuz : Yarpuz, Antalya ili Akseki
ilçesinde bulunan bir mahalle 4/10

yasdığ : yastık 5/173

yasdığ : bk. **yasdığ** 8/19

yáš : 1. yaş 14/33

2. ıslak 15/82

yaşlı : yaşlı 17/7

yaşlığ : yaşlık, ıslaklık 15/83

yaşlılığ : yaşlılık 4/54

yaT- : uyumak 7/22

yattu: yêrler nur_ olsun : “yattığı yerler
nur olsun” ölen kişilere rahmet dilemek
için kullanılan kalıp bir ifade 11/114

yavri : yavru 4/52

yavriğlarım : bk. **yavriğ** 10/135

yavriğ : “yavrum” sevgi ifade eden bir
söz 17/48

yavşan_ otu : Yavşan Otu, bitki çeşidi
13/74

yay- : yaymak, tulukta ayran çalkalamak
10/2

yayığ- : 1. yayılmak, otlamak 7/4

2. parlamak 5/229

yaylá : yayla 9/44

yaylá- : yaz gelince yaylada yaşamak
14/29

yaylá:lığ : yaylalık, yayla ile ilgili 8/38

yaylálılıĖ : yaylacılık 9/47

yaylım : otlak, otlama 18/4

yayli : bk. **yaylá** 10/52

yaz dónemi : yaz dönemi 8/24

yazı (I) : kader 5/171

yazı (II) : ova 19/3

yâzi : bk. **yazı (II)** 4/16

yázma : yazma, yemeni 6/82

yazmi : bk. **yázma** 10/64

yê- : yemek yemek 5/58

yè:di : yedi, sayı 5/3

yè:lâK : bk. **yêlâK** 14/66

yè:r : vücudun herhangi bir yeri 7/82

yecâ:K : bk. **yicâ:k** 13/81

yêd- : yetmek 5/122

yédmiş : bk. **yétmiş** 19/54

yeğsu : Yeğsu, Antalya ili Akseki ilçesine bağlı Geriş Mahallesi'nde bulunan bir yer 15/120

yêl : bk. **yêr** 5/179

yêlâK : yelek 14/67

yelkâ:n : yelken 5/196

yêmâK : bk. **yêmeK** 3/35

yêmâk : bk. **yêmeK** 3/62

yêmâKci : yemekçi, yemek yapan kişi 17/37

yêmeK : yemek 8/16

yémiş : incir 14/114

yéngé : yenge 7/55

yéngéñil : yengengil 11/44

yèni : yeni, yakın zamanda 19/24

yéñiden : yeniden 6/28

yêr : yer, mekân 1/244

yêr mısdığı : yer fıstığı 5/173

yêrlâş- : yerleşmek, bir yerde yaşamak 14/24

yêrlâşdir- : yerleştirmek 19/45

yétir- : yetirmek 10/91

yétiş- : yetişmek, büyümek 9/23

yétmiş : yetmiş, sayı 11/2

yeygí : yeygi, hayvan yemi, yiyeceği 1/325

yézid : sahtekâr, hilekâr 15/84

yí- : bk. **yè-** 5/12

yı- : bk. **yıĝ-** 4/102

yııı- : yığılmak, yere düşmek 4/77

yıĝ- : bk. **yık-** 3/9

yıĝ- : yığmak, üst üste koymak 14/93

yık- : yıkmak, çok sesli konuşmak 15/5

yık- : yıkmak, yük indirmek 3/36

yıkā- : yıkamak 13/97

yıkī- : bk. **yıkā-** 10/85

yıkıl- : 1. yokuştan aşağıya doğru inmek
4/97

2. yolda yürümek 19/89

yıkıl- : yıkılmak, hasta olmak 11/4

yıllık : yıllık 9/30

yımırta : bk. **yumırta** 7/84

yi- : bk. **yē-** 14/137

yi:ceg_äKmək : yiyecek ekmek 6/22

yi:rmi : yirmi, sayı 7/3

yicä:K : bk. **yicä:k** 4/154

yicä:k : yiyecek 4/116

yilet- : bk. **ilät-** 17/33

yim : bk. **yi:rmi** 1/176

yimä- : yememek 12/54

yimäK : yemek 3/9

yimi- : bk. **yimä-** 12/87

yimmi : bk. **yi:rmi** 9/6

yir : bk. **yēr** 5/201

yirm : bk. **yi:rmi** 18/12

yirmĭ_ü:n : yirmi gün 4/55

yiycäK : bk. **yicä:k** 13/67

yo:K : bk. **yoK** 7/131

yo:ka : bk. **yuṽka** 14/91

yo:ku:ş : yokuş 5/225

yo:rd aç- : yoğurt açmak, mayalanan
yoğurdu açıp yemek 1/25

yo:urT : bk. **yourt** 1/253

yoĝ : bk. **yoK** 6/84

yoĝluK : yokluk 13/23

yoK : yok 11/84

yöka : bk. **yuṽka** 13/63

yöka : bk. **yuṽka** 14/94

yôKarı : bk. **yoKarı** 1/82

yôKarı : bk. **yoKarı** 10/101

yoKarı : yukarı 3/35

yôKarı baş : yukarı taraf 10/101

yoKarı sène : Yukarı sene, Antalya ili Akseki ilçesine bağlı Çukurköy'de bulunan bir tarla 4/15

yoİ- : (bitkiler için) yolmak, koparmak 13/38

yoİ : 1. yol 11/31

2. kere, defa 4/130

yôİ- : bk. **yoİ-** 5/142

yoİa düŞ- : yola düşmek 11/48

yoİağ : yolak, patika 4/151

yoİaK : bk. **yoİağ** 14/34

yôİdaş : yoldaş 10/41

yoİİa- : yollamak, göndermek 5/110

yonga : yonga, yontulmuş tahta 15/25

yôräsäl : yöresel 14/136

yôrgan : yorgan 13/40

yôrgancı : yorgancı 11/21

yôrganlıK : yorganlık 11/23

yôrúg : bk. **yôrüK** 1/193

yoruİ- : yorulmak 11/63

yôrü- : bk. **yôrü-** 10/116

yôvarİaK : yuvarlak 1/324

yoZ : kısır davar 15/102

yô:mä: : yevmiye, yevmiyye 6/13

yô:rü- : bk. **yôrü-** 7/122

yôn : uygun 4/199

yôñel- : yönelmek, bir yöne doğru dönmek 5/154

yônleŞ- : yönleşmek, kolaylaşmak 4/165

yôrúg : bk. **yôrüK** 5/77

yôrúK : bk. **yôrüK** 9/29

yôrü- : bk. **yôrü-** 10/28

yôrü- : yürümek 19/71

yôrüg : bk. **yôrüK** 5/67

yôrüK : Yörük 20/97

yôrüyemé- : yürüyememek 12/51

yú- : bk. **yü-** 6/87

yu:qa : bk. **yuvqa** 8/14

yu:r- : bk. **your-** 1/301

yüglän- : bk. **yüklän-** 10/86

yügle- : yüklemek, sarmak 12/9

yük : bk. **yük** 19/37

yüklen- : bk. **yüklän-** 5/101

yüksek : bk. **yügsäK** 7/123

yumırta : yumurta 6/5

yün : yün 1/53

yuruq : yumruk 6/21

yuvqa : yufka 13/62

yüz : yüz, sayı 9/19

yü- : yügmek, yıkamak 17/72

yücä : yüce 18/28

yücält- : yüceltmek 18/28

yügsäK : yüksek 18/8

yük : bk. **yük** 17/43

yük : yük, eşya 5/168

yüklän- : (herhangi bir nesneyi)

yüklenmek, sırtta taşımak 4/70

yükseK : bk. **yügsäK** 1/226

yüz açımı : düğünlerde uygulanan bir çeşit gelenek 8/17

your- : yoğurmak 18/25

yourt : yoğurt 14/106

Z

za:bä a:dar : bk. **za:ba: a:dar** 4/43

za:ba: a:dar : sabaha kadar 13/51

zâ:bâ: yakın : sabaha yakın 10/104

za:ba:la : bk. **zaba:la** 15/110

zâ:bała : bk. **zaba:la** 11/70

zâ:ma:n : bk. **záman** 12/33

za:ma:ná : zamane, yeni nesil 13/106

zâ:man : bk. **záman** 8/13

zâ:manında : zamanında 5/5

zâ:ngi:n : bk. **zängin** 5/191

zâ:r : bk. **zör** 12/44

za:r : herhâlde anlamında kullanılan zarf 10/65

zâ:ten : bk. **záten** 13/65

zaba:la : sabahleyin, sabah vakti 7/104

zâbah : sabah 3/9

zabded- : zapt etmek, sahip çıkmak 15/90

zâlli : yüz elli, sayı 8/9

zâman : bk. **zâman** 12/31

zâman : bk. **zâman** 15/3

zâman : zaman 4/59

zâmanla : gün geçtikçe 11/121

zâmanlar : eski zamanlar 4/81

zângin : zengin 6/2

zâten : zaten 19/64

zâtı : bk. **zâten** 17/14

zâtüre : bk. **zâtüre** 5/45

zâtüre : zatürre, hastalık 5/32

z. ğar- : hafif bir hastalığı zatürreye çevirmek 5/34

zâtüriye : bk. **zâtüre** 13/71

ze:hirle- : zehirlemek 7/112

zè:tin : zeytin 19/50

zèhin : zihin 13/112

zèkâret : sekerât, ölüm anı 17/47

zelletli : lezzetli 1/301

zèncir : zincir 7/115

zèncir kèmi: : zincir kemiği, bel kemiği 13/72

zèvklü : zevkli 4/190

zèytin ya: : zeytin yağı 13/72

zèytinniK : zeytinlik 15/72

zi:Kım : zıkkım, zehir 20/82

zıyâde : ziyade, daha çok 12/18

zızı : sızı 7/82

zoba : soba 13/108

zòr : zor 6/72

zòrıla : zorla 19/74

zorluK : zorluk 4/164

zòru:la : bk. **zòrıla** 19/64

zubbadanaK gèd- : düşmek 5/156

zú:ale : bk. **sülá:lâ** 11/110

zumbu:la : bk. **zumbu:la** 1/218

zumbuła : Zumbula, Antalya ili Manavgat ilçesine baęlı içekoluk Mahallesi'nin eski adı 1/217

zuP : zup, (herhangi bir şeyin) yere düşünce çıkardığı ses 4/16

5. KAYNAKÇA

.....*Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü I A*, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1993, s. 54.

.....*Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü II B*, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1993, s. 611.

.....*Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü III C-Ç*, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1993, s. 1170.

.....*Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü VII H-İ*, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1993, s. 2289.

.....*Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü VIII K*, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1993, s.2694.

Akar, Ali (2001). Muğla ve Yöresi Ağzlarında Şimdiki Zaman Biçimleri. *Muğla Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 4, 1-10.

Akar, Ali (2013). -DAn Ağrı Edatının Yapısı Üzerine. *VI. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri Kitabı*. 20-25 Ekim. Ankara: TDK Yayınları, 151-160.

Akca, Hakan (2009). *Ankara İli Ağzları*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Aksan, Doğan (2009). *Her Yönüyle Dil* (5. Baskı). Ankara: TDK Yayınları.

Argunşah, Mustafa (2011). Türkçede Zarf-Fiil Eklerinin Durum Ekleriyle Kalıplaşması. *Turkish Studies*, 6(1), 55-68.

Aşcı, Ufuk Deniz (2016). Bozkır Ağzında Görülen Bazı Şekil Bilgisi (Morfoloji) Özelliklerine Dair. *SUTAD*, 40,177-193.

Atmaca, Emine (2007). Antalya’nın Korkuteli İlçesi Ağzında Görülen Belirgin Ses Hâdiseleri. *Dil Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 115-155.

Aydın, Mehmet (1992). *Aybastı Ağzı*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

Aydoğdu, Özkan (2011). *Çankırı İli ve Yöresi Ağzları*, Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Banguoğlu, Tahsin (1974). *Türkçenin Grameri* (1. Baskı). İstanbul: Baha Matbaası.

Bloomfield, Leonard (1935). *Language* (1th Edition). London: George Allen-Unwin Ltd.

Boz, Erdoğan (2002). *Afyon Merkez Ağzı*. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları.

Bölük, Ramazan (2011). *Serik (Antalya) Ağzı*, Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.

Buran, Ahmet (1996). *Anadolu Ağzlarında İsim Çekim (Hâl) Ekleri* (1. Baskı). Ankara: TDK Yayınları.

Buran, Ahmet (2007). *Çağdaş Türk Yazı Dillerinde ve Türkiye Türkçesi Ağzlarında İkincil Uzun Ünlüler*. Araştırma Metni. Ç.Ü. Türkoloji-Makale Bilgi Sistemi. Yayın No. 2007/157.

Caferoğlu, Ahmet (1955). Anadolu Ağzlarındaki Metathese Gelişmesi. *TDAY-Belleten*, 3, 1-7.

Caferoğlu, Ahmet (1958). Anadolu Ağzlarında İçses Ünsüz Benzeşmesi. *TDAY-Belleten*, 6, 1-11.

Caferoğlu, Ahmet (1964). Anadolu ve Rumeli Ağzları Ünlü Değişmeleri. *TDAY-Belleten*, 12,1-33.

Clauson, Sır Gerard (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish* (1th Edition). Oxford: At The Clarendon Press.

Coşkun, Mustafa Volkan (2001). Standart Türkçedeki Ünsüzlerin Akustik Özellikleri ve Görüntüleriyle Boğumlanma Yerleri Bakımından Sınıflandırılması. *TDAY-Belleten* (2003), I-II (44), 63-85.

Coşkun, Volkan (2000). Türkiye Türkçesinde Vurgu, Ton ve Ezgi. *Türk Dili Dergisi*, 584, 126-130.

Çağatay, Saadet (1954). Türkçede ñ ~ ğ Sesine Dair. *TDAY-Belleten*, 2, 15-30.

Çetin, Adem (Temmuz 2017). Köylerimizi Tanıyalım: Sarıhacılar. *Akseki Dergisi*, 21/2017, 48.

Çobanoğlu, Aysun (2010). Akseki. (Editör: A. Kerim Atılğan). *Dünden Bugüne Antalya*. Antalya: Antalya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, 1, 245-249.

Demir, Nurettin (1994). Birleşik Fiillerin Vurgusu Hakkında: -i vermek Şeklinin Görevlerinin Tespitinde Vurgunun Rolü. *TDAY-Belleten*, (1996), 83-94.

Demir, Nurettin (1998). Ağız Araştırmalarında Kaynak Kişi Meselesi. *Dursun Yıldırım Armağanı*, Ankara, 171-180.

Demir, Nurettin (2007). Anadolu Ağızlarında Kullanılan Geçmiş Zaman Eki -(y)XK. *Dil ve Edebiyat Yazıları, Mustafa İsen'e Armağan*. Ankara: Grafiker Yayınları, 133-148.

Demir, Nurettin (2012). Türkçe Ağız Araştırmalarında Bazı Yöntem Sorunları. *Diyalektolog*, 4,1-8.

Demir, Nurettin (2013). *Ankara Örneğinde Ağızların Belgelenmesi* (1. Baskı). Ankara: TDK Yayınları.

Demir, Nurettin ve Yılmaz, Emine (2014). *Türkçe Ses Bilgisi* (3.Baskı). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Demir, Nurettin, Yılmaz, Emine ve Gencan, Tahir Nejat (2013). *Türkçe Biçim Bilgisi* (2. Baskı). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Enhoş, Mustafa (1974). *Bütün Yönleriyle Akseki ve Aksekililer* (1. Baskı). İstanbul: Hüsnütabiat Matbaası.

Ercilasun, Ahmet Bican (2002). *Kars İli Ağızları* (2. Baskı). Ankara: TDK Yayınları.

Ercilasun, Ahmet Bican (1999). Ağız Araştırmalarında Kullanılacak Transkripsiyon İşaretleri. *Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni*. 9 Mayıs 1997. Ankara: TDK Yayınları, 43-48.

Erdem Nas, Gönül (2014). *Anamur ve Yöresi Ağızları*, Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

Erdem, Mehmet Dursun (2001). *Asarcık Ağızı*, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Erdem, Mehmet Dursun ve Bölük, Ramazan (2011). *Antalya ve Yöresi Ağızları*. Ankara: Turkish Studies Yayınları.

Eren, Hasan (1953). Türk Dillerinde Metathese. *TDAY-Belleten*, 1, 161-180.

Eren, Hasan (1983). Kıbrıs'ta Türkler ve Türk Dili. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 384, 530-540.

Ergin, Muharrem (2011). *Türk Dil Bilgisi* (4. Baskı). İstanbul: Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım.

Ersöz, Serpil (2015). Ahıska Ağızında Ünsüz Düşmeleri. *Diyalektolog*, 10, 59-69.

Gabain, A. Von (2007). *Eski Türkçenin Grameri*. (Çeviren: Mehmet Akalın). Ankara: TDK Yayınları.

Gemalmaz, Efrasiyap (1973). *Erzurum İli Ağızları*, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum.

Gencan, Tahir Nejat (1979). *Dil Bilgisi* (4. Baskı). Ankara: TDK Yayınları.

Gülensoy, Tuncer (1988). *Kütahya ve Yöresi Ağızları*. Ankara: TDK Yayınları.

Gülsevin, Gürer (1997). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler* (1. Baskı). Ankara: TDK Yayınları.

Gülsevin, Gürer (2001). Türkiye Türkçesi Birleşik Zarf-Fiiller. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 125-144.

Gülsevin, Güner (2004). Ağız Tartışmalarında Ses Özelliklerinin Sınıflandırılması Üzerine Düşünceler ve Uşak İli Ağızı Örneği. *İlmi Araştırmalar*, 18, 31-44.

Günay, Turgut (1978). *Rize İli Ağızları* (1. Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Hacıeminoğlu, Necmettin (1996). *Karahanlı Türkçesi Grameri* (1. Baskı). Ankara: TDK Yayınları.

Hadimli, Halil (2008). *Akseki İlçesi'nin Coğrafyası*, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Haşimi, Ahmet (2017). Hassa Ağızı Ses Bilgisi II (Ünsüzler). *JASSS*, 54, 303-313.

Hengirmen, Mehmet (2007). *Türkçe Dilbilgisi* (9. Baskı). Ankara: Engin Yayınevi.

Hünerli, Bülent (2012). Türkiye Türkçesi Ağızlarında “keri (Geri)” Sözcüğünün Eskicil Bir Kullanımı. *Turkish Studies*, 7/2, 597-604.

Karağaç, Günay (2013). *Türkçenin Ses Bilgisi*. İstanbul: Kesit Yayınları.

Karahan, Leyla (2012). Ağız Verilerinin Etimoloji Çalışmalarına Katkısı: “söylesâne” Örneği. *Dil Araştırmaları*, 10, 9-15.

Karahan, Leyla (2014). *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması* (3. Baskı). Ankara: TDK Yayınları.

Kıvrım, İsmail (2015). 16. Yüzyılda Akseki (Yerleşme, Nüfus ve Ekonomi). *Osmanlı Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, 1, 36-62.

Koraş, Hikmet (2006). Günümüz Türk Lehçelerinde Gereklilik. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(1), 131-141.

Korkmaz, Zeynep (1961). uçun ~ üçün ~ için v.b. Çekim Edatlarının Yapısı Üzerine. *TDAY-Belleten*, 9, 31-35.

Korkmaz, Zeynep (1977). *Nevşehir ve Yöresi Ağızları* (2. Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.

Korkmaz, Zeynep (1994a). *Güney-Batı Anadolu Ağızları* (2. Baskı). Ankara: TDK Yayınları.

Korkmaz, Zeynep (1994b). *Bartın ve Yöresi Ağızları* (2. Baskı). Ankara: TDK Yayınları.

Korkmaz, Zeynep (2014). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi* (4. Baskı). Ankara: TDK Yayınları.

Kurnaz, Cemal (2018). *Bir Köy Vardı* (1. Baskı). Ankara: Berikan Matbaacılık-Yayıncılık.

Küçükballı, Fatih Numan (2013). *Gazipaşa (Antalya) Köyleri Ağzı*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Mansuroğlu, Mecdut (1959). Türkiye Türkçesinde Ses Uyumu. *TDAY-Belleten*, 7, 81-93.

Özek, Fatih (2014). Türkiye Türkçesi Ağızlarında Ön Ses /y-/ Türemesi. *Turkish Studies*, 9(9), 843-853.

Özkan, Abdurrahman, Yastı, Mehmet ve Yanar, Bayram (2016). Bozkır Ağzının Ses Özellikleri. *Uluslararası Sempozyum: Geçmişten Günümüze Bozkır Bildiri Kitabı*. 06-08 Mayıs. Konya: SUTAD, 9, 591-612.

Özkaynak, Kemal (1954). *Akseki Kazası Tarih-Coğrafya-Turizm-Biyografi* (1. Baskı). Ankara: Akgün Matbaası.

Öztürk, Erol (2001). *Silifke ve Mut'taki Sarıkeçili ve Bahşiş Yörükleri Ağzı*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Sağır, Mukim (1995). Anadolu Ağızlarında Ünsüzler. *TDAY-Belleten*, (1997), 391-409.

Sağır, Mukim (1995). *Erzincan ve Yöresi Ağızları*. Ankara: TDK Yayınları.

Sağır, Mukim (2008). Türkiye Türkçesi Ağızlarının Ünlü Varlığı. *Turkish Studies*, 3(3), 563-578.

Sturtevant, Edgar Howard (1917). *Linguistic Change* (1th Edition). Chicago: The University Of Chicago Press.

Sümbül, Ali (1989). *Evliya Çelebi Gibi Geze Geze...Akseki Kazası ve Köyleri* (1. Baskı). İstanbul: Yaylacık Matbaası.

Şahin, Savaş (2016). Afganistan Türkmenlerinin Ersarı Boyunun Ağızlarında Ünlü-Ünsüz Varlığı ve Başlıca Ses Olayları. *Türkbilig*, 31,127-143.

Tekin, Talat (1960). Amca ve Teyze Kelimeleri Hakkında. *TDAY-Belleten*, 8, 283-294.

Timurtaş, Faruk Kadri (2013). *Eski Türkiye Türkçesi* (1. Baskı). İstanbul: Kapı Yayınları.

Toker, Mustafa (2011). Derleme Sözlüğü ve Mersin Ağzı Sözlüğü'ne Tarsus Yöresinden Katkılar. *Turkish Studies*, 6(3), 1229-1249.

Tor, Gülseren (2002). Endē'nin Türevleri ve İçel İli Ağızlarındaki Kullanımı. *Türk Dilleri Araştırmaları*, 12, 71-96.

Ulutaş, İsmail (2007). Metatez Olayı Türkçenin Hece Sistemiyle İlgili midir?. *Bilig*, 43, 117-132.

Uysal, İdris Nebi (2009). *Karaman İli Ağızları ve Anadolu Ağızları Arasındaki Yeri*, Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

Uzun, Cemile (2015). *Türkiye Türkçesi Ağızlarında Ön Ses Ünsüzleri*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Vardar, Berke (2007). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü* (2. Baskı). İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.

Yavuz, Orhan (1991). Türkçede Kapalı E. *Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, 6, 271-306.

Yıldız, Hüseyin (2011). Türk Dilinde {-GAÇ} Ekinin Kaynakları-I. *Dil Araştırmaları*, 8, 115-140.

İnternet Kaynakları

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_ttas&view=ttas (Erişim Tarihi: 19.03.2019)

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid (Erişim Tarihi: 19.03.2019)

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&id (Erişim Tarihi: 19.03.2019)

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid (Erişim Tarihi: 20.03.2019)

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı:	Aysel AYDIN
Doğum Yeri:	Antalya
Doğum Tarihi:	05.10.1992
Medeni Durumu:	Bekâr
Öğrenim Durumu	
Derece:	Okulun Adı:
İlköğretim:	Fikret Haluk Saraçoğlu İlk Öğretim Okulu (2006)
Ortaöğretim:	
Lise:	Çağlayan Lisesi (2010)
Lisans:	Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (2015)
Yüksek Lisans:	Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Becerileri:	-
İlgi Alanları:	Türk Dili, Dil Bilimi, Akustik Ses Bilim
Halen Yaptığı İş:	
İş Deneyimi: (Doldurulması isteğe bağlı)	-
Aldığı Ödüller: (Doldurulması isteğe bağlı)	-
Hakkında bilgi almak için önerebileceğim şahıslar: (Doldurulması isteğe bağlı)	-
Tel:	0544 635 90 10
E-mail:	ayselan32@gmail.com
Adres:	Mehmet Akif Ersoy Mah. 60707 Sok. No:4 D:8 Baysallar Apartman KEPEZ/ANTALYA

İmza:

